

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

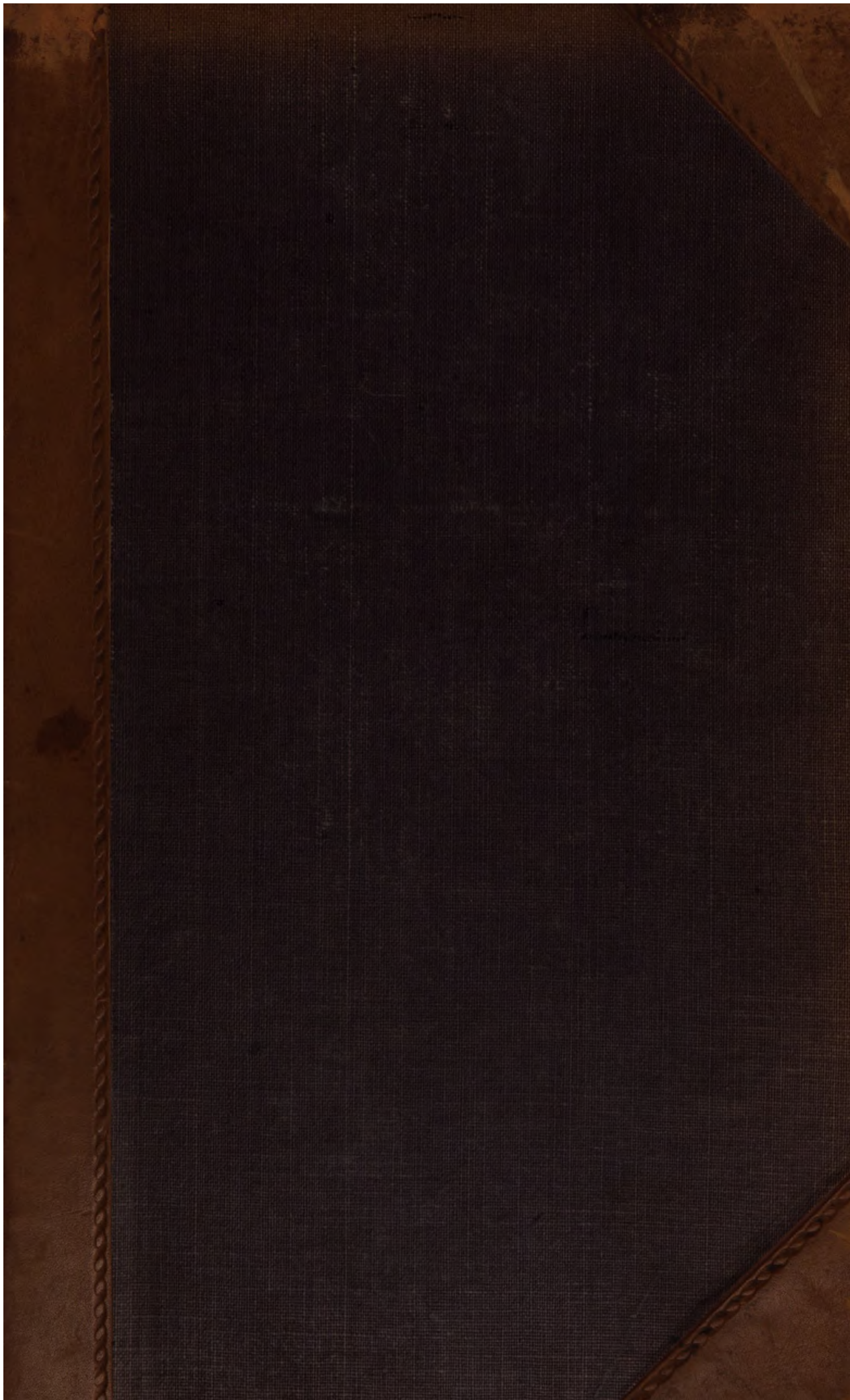
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

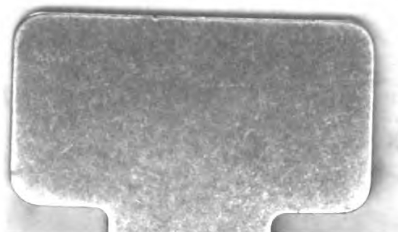

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

600101846Q

Vertical line of text on the left margin.

Vertical line of text on the right margin.

HIPPOLYTI ROMANI
QUAE FERUNTUR OMNIA GRAECE

E RECOGNITIONE

PAULI ANTONII DE LAGARDE.

MDCCCLVIII.

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
LONDINII APUD WILLIAMS ET NORGATE.

TYPIS EXPRESSUM IN TYPOGRAPHEO ACADEMIAE BEROLINENSIS.

110. i. 273.

manu scriptis Hippolyti nomine insignita inveniuntur, quamquam multum abest ut pura puta hippolytea credam esse quae hoc volumine continentur, quum permulta inesse sciam quae ad quartum quintumve post Christum natum saeculum ableganda esse videantur: qua de re gratulor quod artis praefatiunculae finibus loqui prohibeor. quae apud Syros et Arabes servata Hippolyti fragmenta ipse edidi in analectis meis p. 81 — 94 et appendice analectis addita p. 24 — 28 quaeque e codicibus armenicis Mechitharistarum studio descripta apud me habeo (de geoponicon versione syriaca p. 23), ea omnia huic volumini adiuncturus eram, sed per me non stetit quominus consilium exsequerer. cur non steterit exponere nolo, quum in summa horum temporum tristitia de me meisque rebus publice loqui taedeat. interim his graecis a me collectis utantur, si qui Hippolyti ingenium cognoscere accuratius cupiverint.

Berolini Kal. Septembr. MDCCCLVIII.

Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Κυριακοῦ, Ἰπολύτου, Μαξίμου, Χρυσῆς καὶ 1
τῶν λοιπῶν.

Ἐν ταῖς ἡμέραις Κλαυδίου τοῦ παρανόμου βασιλέως, παρόντος βι-
καρίου Οὐλπίου Ῥωμίλλου, μέγιστος ἀνήφθη διωγμὸς τοῖς τηρικαῦτα
οὔσιν χριστιανοῖς. ἦν οὖν τις ἀνὴρ Κενσουρίνος, προηγούμενος τῆς τοῦ μα- 5
γιστορίου ἐξουσίας καὶ ἐν τῷ λεληθότι χριστιανὸς καὶ φοβούμενος τὸν
θεόν. οὗτος ἀπὸ τῆς κατὰ πρόσωπον βασιλέως Κλαυδίου θεᾶς οὐχ ὑπε-
χώρει, ἀλλ' εἶπερ τινὰς ἐκ τῶν χριστιανῶν ἐώρακε πρὸς ἀναίρεσιν ἐλκομέ-
νους ἢ καὶ πρὸς δημοσίαν εἰρκτὴν ἀπαγομένους, λεληθότως τούτους ἐνίσχυε
καὶ ὅσον [ἐν] αὐτῷ, εὐπορεῖτο τροφὰς τοῖς ἐν φυλακαῖς τυγχάνουσι καὶ 10
τοῖς ἐν δεσμοῖς καὶ τηρήσεσιν κατηχουμένοις διηκόνει. τοῦτο ἀκούσας ὁ
δυσσεβέστατος Καῖσαρ Κλαύδιος καὶ ὀργισθεὶς κελεύει αὐτὸν κρατηθέντα
ἐνώπιον αὐτοῦ παραστῆναι. καὶ τούτου παραστάντος οὕτως πως διεσά-
φησε λέγων Σὺ εἶ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ τῶν θεῶν θρησκευτῆς καὶ τῆς ἡμε-
τέρας ἐξουσίας ἀεὶ διαλαλήσας; ἰδοὺ ἡ ἡμετέρα ἡμερότης οὐδένα δον- 15
λεύοντα αὐτῇ ἀπεσείσατο πώποτε, ἀλλὰ εἰς τὴν τούτων θεραπείαν διὰ
παντὸς ἡμεῖς τὴν πολιτείαν πηδαλιουχοῦντες κατορθοῦμεν. τότε ὁ Κενσου-
ρίνος ἀπεκρίθη λέγων Ἐγὼ μαρτυρίαν λέξω περὶ τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ
χριστοῦ, διότι αὐτός ἐστι θεὸς ἀληθινὸς ὁ σταυρωθεὶς καὶ ταφείς καὶ ἀνα-
στάς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ θεωμένων τῶν σταυρωσάντων αὐτόν, ὃς καὶ μετὰ 20
τὸ ἀναστῆναι ἐμφανισθεὶς τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς "βλεπόντων αὐτῶν"
ἀνήλθεν εἰς τοὺς οὐρανούς. οὗτος ἐν τοῖς ἡμετέροις καιροῖς κατηξίωσεν
παραγίνεσθαι ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ προελθεῖν ἐκ γαστρὸς παρθένου.
οὗτος μέντοι κατῆλθεν διὰ φιλανθρωπίαν ἐπὶ τῆς γῆς, τοὺς οὐρανούς μὴ
καταλιπών. τότε ὀργισθεὶς ὁ δυσσεβέστατος Κλαύδιος ἔφη Μαίνεαι, Κεν- 25
σουρίνε, καὶ παρακρήμα ἐκέλευσεν αὐτὸν διὰ τῆς στρατιᾶς ἀπενεχθῆναι
κατὰ τὴν Ὀσθησίαν πόλιν καὶ πρὸς τὸ δεσμωτήριον, παραφυλάττεσθαι
ἐκεῖ. τότε ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ ἄστεος Ῥώμης, ἀλλ'

Addere placet quae nulla re nisi raritate commendantur, licet edi-
toris non esse sciam quae ad vitam editi ab se scriptoris cognoscendam
faciant colligere. || 5 si haec antiqua essent, Κηγουρίνος scribendum foret. ||
11 καὶ τηρήσεσιν L, καίτοι ῥήσεσιν cod.

1 ὡς ἀπὸ μιλίων πεντεκαίδεκα ἐν φρουρᾷ καὶ δεσμοῖς κατεχόμενος τῷ
 θεῷ τοὺς αἶνους ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀνέπεμπεν. ἐν αὐτῷ τοιγαροῦν τῷ
 τόπῳ πλησίον τῆς αὐτῆς Ὀστησίας πόλεως ἦν τις συγκλητικὴ οἰκοδόσποινα
 ἐκ γένους τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ὑπάρχουσα, ὀνόματι Χρυσῆ, ἣτις πολ-
 5 λούς διωγμούς ὑπομείνασα καὶ καταδικασθεῖσα μετὰ ἀνδρῶν εὐλαβῶν
 καὶ παρθένων ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς χωρίῳ ἐτύγγανε σχολάζουσα. αὕτη ἐφ'
 ἐκάστης ἡμέρας τῷ ἀγίῳ Κενσουρίνῳ οἴκοθεν αὐτῆς τὰς τροφὰς ἐχορήγει,
 οὗτινος τὰ δεσμὰ ταῖς οἰκείαις χερσὶν ἀποπλύνουσα τοὺς ὀφθαλμούς καὶ
 τὸ πρόσωπον ἀπήλειπεν. ἐν αὐτῇ τῷ τόπῳ ὑπῆρχον ὃ τε ἀγιώτατος Μά-
 10 ξιμος ὁ πρεσβύτερος καὶ Ἀρχέλαος διάκονος, οἵτινες ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας
 ἱεουργίας τῷ θεῷ μετὰ ὕμνων καὶ αἶνων προσεκόμιζον ἐκεῖ. ὥστε ὁ μα-
 καριώτατος Μάξιμος πρεσβύτερος τοσαῦτα θαυμάσια ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐξετέλει, ὥστε εἰσιέναι αὐτὸν πρὸς τὸν ἅγιον
 Κενσουρίνον καὶ παραχρῆμα τὰ δεσμὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ
 15 διαλυθῆναι. τότε ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ὁ μακαριώτατος Μάξιμος ὁ
 πρεσβύτερος εἶπεν πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς φύλακας Ἀδελφοί, ἐγκαταλείψατε
 τοὺς δαίμονας καὶ τὰς προσκαίρους ἠδυπαθείας καὶ ἐπίγνωτε τὸν κύριον
 ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν τὸν διηνεκῆ βασιλέα, ὃς ἦν πρὸ τῶν αἰώνων, τὸν ἐρχό-
 μενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ τὸν αἰῶνα τοῦτον διὰ πυρός. διότι ὁ ἡμέ-
 20 τερος αἰὼν παρέρχεται καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, ὁ δὲ κύριος
 ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς αἰεὶ ἔστιν καὶ ὁ αὐτὸς ἔσται. οἱ δὲ φύλακες εἶπον πρὸς
 τὸν μακάριον Μάξιμον τὸν πρεσβύτερον Καὶ τί ποιήσομεν περὶ τούτου οὐπερ
 σὺ κηρύττεις, ὃν καὶ ἐπέγνωμεν διὰ τῶν λαληθέντων παρὰ σοῦ καὶ δι' αὐτῶν
 γινομένων ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ σημείων; ὅτι ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ καὶ ταῖς
 25 σαῖς εὐχαῖς δεσμὰ διαλύονται. ἀπεκρίθη πρὸς αὐτοὺς ὁ μακάριος Μάξιμος ὁ
 πρεσβύτερος καὶ εἶπεν Ἴνα βαπτισθῆ ὁ καθ' εἷς ὑμῶν καὶ πιστεύσῃ εἰς
 χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὰ μάταια εἰδῶλα ἐγκαταλείψῃ καὶ μετα-
 νοήσῃ, ὅτι ἀγνοοῦντες ἐβλατφηθήσατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διὸ τοὺς ἀγίους
 ἐβασανίσατε. τότε ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες αὐτῶν ὃ τε Φῆλιξ, Μάξιμος, Ταυ-
 30 ρῖνος, Ἑρκουλιανός, Νεβέριος, Στοράκιος, Μῆνας, Κομ[μ]όδιος, Ἑρμῆς,
 Μαῦρος, Εὐσέβιος, Ῥωστίκιος, Μονάκριος, Ἀμανδῖνος, Ὀλύμπιος, Κύπριος
 καὶ Θεόδωρος ὁ τριβοῦνος ἔβαλον ἑαυτοὺς ἅμα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ μακα-
 ριωτάτου Μαξίμου τοῦ πρεσβυτέρου, δεόμενοι τοῦ ἀξιωθῆναι αὐτοὺς τοῦ
 ἀγίου βαπτίσματος, ὅστις παρ' αὐτὰ κατὰ τὴν εἰωθυῖαν ἀκολουθίαν

πάντα ἐκτελέσας καὶ τὰς μακαρίας Χρυσῆς ἐσθῆτας διακοσμησάσης καὶ 1
 σιτία πρὸς διατροφήν παρεχούσης, ἐβάπτισεν ἅπαντας εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
 πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἰδόντες τε λοιπὸν ἐκομί-
 σαντο τὴν χάριν τοῦ παντοκράτορος θεοῦ. νυκτὸς δὲ παραγινομένης ὁ μα-
 καριώτατος Κυριακὸς ὁ ἐπίσκοπος τὸ τοῦ χριστοῦ μύρον χρίσας ἐσφρά- 5
 γισεν αὐτοὺς καὶ κατηχήσας τοῖς τῆς πίστεως λόγοις ἐσφράγισεν ἀπο-
 λούσας αὐτούς. σκυτεὺς δὲ τις ἦν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, οὔτινος ὁ υἱὸς ἐν
 ταύτῃ [τῇ] ὥρα ἦν τεθνηκίς· παριόντων δὲ τῶν μακαρίων Κυριακοῦ τε
 καὶ Μαξίμου μετὰ τῆς μακαρίας Χρυσῆς, ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν ἁγίων τοῦ
 χριστοῦ στρατιωτῶν, ἐθρήνε[ι] ὁ σκυτεὺς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. 10
 τότε ὁ μακαριώτατος Μαξίμος ὁ πρεσβύτερος ἔφη πρὸς τὸν σκυτέα Πί-
 στευσον εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν κατενώπιον πάντων ἡμῶν καὶ
 σὺ ζήσεις καὶ τὸν υἱὸν σου ἀπολήψῃ. ὁ δὲ μετὰ δακρύων εἶπεν Εἰς τίνα
 πιστεύσω; εἰς ὄνπερ ἀπὸ τῆς νεότητός μου μέχρι τοῦ νῦν ἐβλασφήμησα;
 Μαξίμος ὁ πρεσβύτερος εἶπεν Μεταμελήθητι ἐφ' οἷς ἔπραξας, διότι ὁ θεὸς 15
 ἡμῶν τῶν μετανούντων ἐστίν, μὴ ἀποδιδούς κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν,
 ἀλλὰ ποιῶν κατὰ τὸ μέγα αὐτοῦ ἔλεος. ὁ δὲ σκυτεὺς εἶπεν Οὐκοῦν βα-
 πτίσατέ με ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἵνα πιστεύσω. τότε ἐβαπτίσθη εἰς τὸ
 ὄνομα τῆς ἁγίας τριάδος. καὶ γενόμενος χριστιανὸς μετὰ τὸ δέξασθαι
 αὐτὸν τὴν σφραγίδα τοῦ χριστοῦ χαίρων καὶ ἀγαλλιώμενος ἀπήγαγεν 20
 αὐτὸν εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὄνπερ ὡς ἐθεάσατο ὁ μακαριώτατος Μαξίμος ὁ
 πρεσβύτερος μετὰ δακρύων ἔφη Κύριε Ἰησοῦ χριστέ ὁ καταξιώσας μορ-
 φὴν δούλου ἀναλαβεῖν, ἵνα ἡμᾶς ἀπὸ τῆς τοῦ διαβόλου δουλείας λυτρώ-
 σης, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, ὅπως ἐπιγνώσῃται σε τὸν
 ποιητὴν καὶ δημιουργὸν αὐτοῦ. τότε ὁ μακαριώτατος Κυριακὸς ὁ ἐπίσκο- 25
 πος εἶπεν Κύριε, ἐν τῷ σῷ ὀνόματι κάμπτομεν τὰ γόνατα ἡμῶν. ὡς δὲ
 ἤψαντο ἐπὶ πολὺ, ἔφη πάλιν ὁ μακαριώτατος Κυριακὸς Κύριε Ἰησοῦ
 χριστέ, ὁ διὰ ἔλεος ἄμετρον καὶ τὴν ἀνθρώπων σωτηρίαν σταυρωθεὶς ἐπὶ
 Ποντίου Πιλάτου, ὁ τὸν Λάζαρον ἐγείρας καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν τῆς χήρας
 ζωοποιήσας, δεῖξον καὶ τὰ νῦν τὰ θαυμάσιά σου ἐπὶ τοῦτον τὸν δούλόν 30
 σου, ἵνα ἐπιγνώσῃται σε θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινὸν ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ
 αὐτοῦ, ὅτι δημιουργὸς εἶ τῶν ἀπάντων καὶ βασιλεύεις εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. καὶ ἐν τῷ πάντας ἀποκριθῆναι τὸ Ἄμην ἀνέζησεν ὁ τεθνηκίς
 καὶ ἤρξατο λαλεῖν τοιάδε Ἐγὼ εὐάρακα τὸν κύριον Ἰησοῦν χριστὸν ἐπα-

1 ναστρέφοντά με ἀπὸ τοῦ σκοτοῦ[ς] εἰς τὸ φῶς. τότε κατήχησεν αὐτὸν
 καὶ ἐβάπτισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύ-
 ματος, κομισάμενος τὴν σφραγίδα τοῦ πνεύματος· ὅπερ καὶ ἐδέξατο ἡ
 μακαρία Χρυσῆ, καλέσασα τὸ ὄνομα αὐτοῦ Φαυστῖνον, ὄντα ὡς ἐτῶν δώ-
 5 δεκα. ἐν αὐτῷ οὖν τῷ καιρῷ ἀνεκρίθη τῷ παρανόμῳ βασιλεῖ Κλαυδίῳ ὡς
 ὁ παῖς ὁ τετελευτηκῶς ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν διὰ προσευχῆς τῶν μακαρίων
 ἀνδρῶν, καὶ φησὶν ὁ Κλαύδιος Τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄλλο εἰ μὴ τέχνη μαγική·
 καὶ κελεύει κληθῆναι τὸν βικάριον τοῦ ἄστεως Ῥώμης, ὀνόματι Οὐλπιον
 Ῥώμυλον, ᾧτινι προσέταξε λέγων Τὴν ἱερόσυλον Χρυσῆν, ἣτις ἀπημαύ-
 10 ρωσε τὸ γένος τῆς βασιλικῆς αὐτῆς ἐξουσίας καὶ μετὰ μάγων τεχνιτῶν
 ἐπιποθεῖ διὰ παντὸς εἶναι τε καὶ κατοικεῖν, διαφόροις αὐτὴν τιμωρίαις σὺ
 σφίγξον, ἕως οὔ πει[σ]θεῖσα προσκυνήσῃ τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεὰς καὶ εἰ
 μὲν πειθομένη, ζήσῃ. τότε καὶ ἡ γραφή ἡ ἐπ' αὐτῇ κυρωθεῖσα ἀπαλει-
 φθῆτω. εἰ δὲ καὶ τινες εὐρεθήσονται σὺν αὐτῇ, ποινκλατίαις αἰκισθήσονται.
 15 ἔλθων δὲ ὁ δυσσεβέστατος Οὐλπιος Ῥώμυλος ὁ βικάριος ἐν τῇ πόλει
 Ὀστησίᾳ ἐκέλευσε πάντας τοὺς ἁγίους ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀσφαλισθῆναι.
 τῇ δὲ ζῶθεν ἀναστάς προσέταξε τὴν μακαρίαν Χρυσῆν παραστῆναι,
 ἣτι[νι] οὕτως πως εἶπεν Ὡς μανία τῆς γοητικῆς τέχνης τῆς ἐν σοὶ ἐπαν-
 θούσης ἵνα ἀπολέσῃς τὴν βασιλικὴν δόξαν καὶ τὰ γενεσίᾳ σου τὰ λαμπρὰ
 20 ἀμαυρώσῃς. ἡ δὲ μακαρία Χρυσῆ ἀποκριθεῖσα εἶπεν αὐτῷ Μᾶλλον ἐγὼ
 ἀπεσκότωσα τοὺς δαίμονας τοὺς ἀπατῶντας ὑμᾶς καὶ καταλείψασα τὰ
 μάταια εἶδωλα τὰ χειροποίητα ἐπέγνων ἕνα θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινὸν καὶ
 τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστόν, ὃς ἔξει κρῖναι
 ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ τὸν πατέρα σου τὸν διάβολον ἅμα τῷ παρανόμῳ
 25 βασιλεῖ Κλαυδίῳ ἐν σκοτίᾳ κατακρινεῖ. Οὐλπιος Ῥώμυλος βικάριος εἶπεν
 Ἐξηπάτηται αὕτη ἐκ τῆς μαγικῆς τέχνης. καὶ λέγει αὐτῇ Ἐγκατάλειπε
 λοιπὸν τὰς ματαιότητας ταύτας καὶ προνόησαι τῆς γενεαλογίας σου. ἡ δὲ
 μακαρία Χρυσῆ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ λέγουσα Ἄθλιε, εἰ
 ἤδεις τὸν δημιουργὸν θεὸν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, οὐκ ἂν προέφερες ἐκ τοῦ
 30 στόματός σου βλασφημίαν. τῆνικαῦτα δὲ ὀργισθεὶς ὁ βικάριος ἐκέλευσεν
 αὐτὴν ἐν τῇ ἀντυγι ἀναρτηθῆναι. ἐν δὲ τῷ διασπᾶσθαι αὐτὴν τοῖς νεύροις
 προθύμως τε καὶ ὑπαισιότατῳ προσώπῳ ἤρξατο λέγειν Εὐχαριστῶ σοι,
 κύριε Ἰησοῦ χριστέ, ὃς με ἐκ τοῦ ἄδου πρὸς τὰ οὐράνια μετέωρα ἤξιωσας

6 τετελευτηκῶς. || 10 τεχνιτῶν. || 14 κοινολαΐται [sic] vel ποικίλαις αἰκίαις
 pro ποινκλ. scribendum esse dicit Simeon de Magistris. || 29 in. εἶδες.

κουφισθῆναι. πρὸς ἣν ὁ βικάριος ἔφη Ἴδωμεν εἰ ὁ χριστός σου ἔλθὼν ῥύσει- 1
 ταί σε. ἀπεκρίθη ἡ μακαρία Χρυσῆ καὶ εἶπεν Ἐγὼ μὲν ἀξία οὐκ εἶμι,
 ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ καταξιώσας με ἐκ τῆς ἀχλύος τοῦ κόσμου τούτου ῥυσθῆναι
 δυνατός ἐστιν καὶ σέ καὶ τὸν παράνομόν σου Κλαύδιον καταλύσαι. ἐν δὲ
 τῷ ταῦτα λέγειν αὐτὴν ἄφνω συνεθλάσθη ἡ ἄντυξ. καὶ κατενεχθεῖσα 5
 ἐκείθεν ἔστη ὑγιής. ἐκέλευσεν οὖν ὁ παράνομος Ῥώμυλος ῥοπάλοις αὐτὴν
 τύπτεσθαι ὑπὸ φωνῆς τοῦ κήρυκος λέγοντος Ἡ ἱεροσῦλα Χρυσῆ βλασφη-
 μήσασα τὰς θεὰς καὶ τὸ βασιλεῖον τοῦ κυβερνήτου τῆς ἡμῶν ἐλευθερίας
 Κλαυδίου βδελυξαμένη τυπτέσθω. ἡ δὲ ἀγία παρθένος ἐβόα λέγουσα
 Εὐλογητός εἶ, κύριε Ἰησοῦ χριστέ, ὅνπερ ἤδη ἐγὼ ὄρω. Ῥώμυλος βικάριος 10
 εἶπεν Δότε λαμπάδας καιομένας εἰς τὰς πλευράς αὐτῆς. ὡς δὲ προσέφερον
 αὐτῇ τὰς λαμπάδας, χαίρουσα λαμπρᾷ τῇ φωνῇ καὶ ὑψαισιότατῳ προσώπῳ
 ἔφη πρὸς τὸν δυσσεβέστατον Ῥώμυλον Ὡ ἀτυχέστατε, οὐκ ἔστιν σοι αἰ-
 σχύνῃ ἐνατενίζειν μέλεσιν σώματος τῆς τε γεν[ν]ησάσης σε, ἣν κατενώπιόν
 σου στήσας; Οὐλίπιος Ῥώμυλος εἶπεν πρὸς αὐτὴν Ἡ σὴ δυστυχία ταῦτα 15
 ἐπιτεύξεται, ἡ ἐγκαταλιποῦσα τοὺς ἀθανάτους ἡμῶν θεοὺς καὶ τὴν βασιλι-
 κὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπιποθήσασα ταῖς μαγικαῖς τέχναις καταχρανθῆναι. τότε
 ὀφθεῖσα ἀπὸ τῆς γῆς ἡμίκαυστος ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐγκατάκλειστον γενέσθαι.
 καὶ προσέταξε τοὺς μακαρίους ἀνδράς εἰσαγ[αγ]εῖν, Μάξιμον τὸν πρεσβύ-
 τερον καὶ Ἀρχέλαον τὸν διάκονον, καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς Ἴνα τί δι' ὑμῶν 20
 βλασφημοῦνται αἱ προσηγορίαι τῶν μεγίστων θεῶν καὶ ἀποπλανᾶτε τοὺς
 ἀνθρώπους, ἵνα μὴ πιστεῦσωσιν αὐτούς; ἀπεκρίθη ὁ μακάριος Μάξιμος ὁ
 πρεσβύτερος καὶ εἶπεν Ἡμεῖς μὲν οὐκ ἀποπλανῶμεν τοὺς ἀνθρώπους,
 ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ λυτρού-
 μεθα πάντας ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων. τότε ὀργισθεὶς ὁ παράνομος 25
 Ῥώμυλος εἶπεν Οὗτοι μὲν οὖν ἀξιοὶ θανάτου εἰσίν, καὶ ἐκέλευσε τὸν μα-
 κάρικον διάκονον Ἀρχέλαον ἀπενεχθῆναι εἰς τὴν καμάραν ἔμπροσθεν τοῦ
 θεάτρου κάκειῖσε κεφαλικὴν τιμωρίαν ὑποστῆναι. καὶ ἐτραχηλοκοπήθη ἐν
 αὐτῷ τῷ τόπῳ. τὸν δὲ μακάριον Μάξιμον ἐκέλευσεν βληθῆναι ἐν τῷ δε-
 σμωτηρίῳ. τότε ὁ μακάριος Εὐσέβιος ὁ πρεσβύτερος συνέλεξε νυκτὸς τὸ 30
 σῶμα τοῦ μακαρίου Ἀρχελάου καὶ τοῦτο κατέθαψεν ἐν τῷ πεδίῳ. ἔτι
 μὴν καὶ οἱ στρατιῶται οἱ διὰ τοῦ μακαρίου Μαξίμου πιστεύσαντες τῷ

1 κουφισθῆναι. || 1 ἴδομεν. || 6 ὑγιής. || 8 κυβερνήτου. || 14. 15 vers. lat.:
membra genitricis tuae in conspectu tuo ignibus assari. || 16 ἐγκαταλειποῦσα. ||
 23 ἀποπλανοῦμεν. || 32 μὲν.

1 χριστῶ τῷ ὁμοίῳ θανάτῳ ἐτελειώθησαν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ παράνομος
 Ῥώμυλος προσέταξεν ὥστε τοὺς ἀγίους μάρτυρας, Μαξιμον τὸν πρεσβύ-
 τερον καὶ Κυριακὸν τὸν ἐπίσκοπον ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰς κεφαλὰς ἀπο-
 τμηθέντας τὰ τούτων σώματα ἐν τῇ θαλάσῃ ριφῆναι, περὶ ὧν ὁ μακά-
 5 ριος Εὐσέβιος ὁ πρεσβύτερος ταῦτα εὐρηκῶς συνέλεξεν ἐπιμελῶς καὶ
 πρὸ[ς] τῷ αἰγιαλῷ τῆς θαλάσσης ἐν τῷ πεδίῳ πλησίον τῆς Ὀστη-
 σίας κατέθαψεν πόλεως, ἅτινα καὶ κατέθετο ἔγγιστα αὐτῆς ἐν τῇ
 κρυπτῇ τῇ πρὸ ἕξ εἰδῶν Αὐγούστῳ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς Ὀστησίας. Ταυρίνον
 δὲ καὶ Ἐρκουλιανὸν ἐν τῷ Πόρτῳ Ῥώμης κατέκρυψεν. μετὰ τετάρτην
 10 τοιγαροῦν ἡμέραν εὗρεν τὰ σώματα τῶν λοιπῶν ἀγίων ἐν τῷ αἰγιαλῷ τῆς
 θαλάσσης κείμενα καὶ τὸν μακάριον Θεόδωρον τὸν τριβοῦνον κατέθετο ἐν
 τῷ τρούλῳ. ἅμα δὲ τοὺς λοιποὺς πάντας συνέλεξεν καὶ ταῦτα πλησίον
 τῶν ἀγίων σωματίων καὶ συμμαρτύρων Κυριακοῦ τε καὶ Μαξίμου κα-
 τέθετο. μετὰ οὖν ἡμέρας πέντε ἐκέλευσεν ὁ δυσσεβέστατος Ῥώμυλος
 15 παραστῆναι αὐτῷ τὴν μακαρίαν Χρυσῆν. ἡ ἀγία ὡς παρέστη τῷ ἡγεμόνι
 χαίρουσα εἶπεν αὐτῷ Ἄθλιε, ἵνατί ἀπόλλεις τὰς ἡμέρας σου; ἐπίγνωθι
 λοιπὸν τὸν δημιουργόν σου χριστὸν τὸν κύριον θεὸν εἶναι καὶ μὴ προσκυ-
 νήσης λίθους ἢ χαλκουργήματα εἴτε χρυσᾶ εἴτε ἀργυρᾶ, ἀλλὰ προσκύ-
 νησον τὸν κύριόν μου Ἰησοῦν χριστὸν τὸν ἐσταυρωμένον ἐπὶ Ποντίου Πι-
 20 λάτου, ὃς ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν τῇ τριημέρῳ ταφῇ αὐτοῦ, ἀνῆλθεν εἰς
 τοὺς οὐρανοὺς, ὅθεν πάλιν ἤξει κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ τὸν αἰῶνα
 τοῦτον διὰ πυρός. ἤτιμι ἀποκριθεὶς ὁ ὠμότατος Ῥώμυλος ἔφη Ἀρτίως
 ὄψει τὸν χριστὸν σου, ἐὰν μὴ θύσης τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς. ἡ ἀγία Χρυσῆ
 εἶπεν αὐτῷ Καλῶς εἴρηκας σύ, ἔλεινέ, κὰν ὄψέ ποτε προήγαγες τὴν ἀλή-
 25 θειαν ἐκ τοῦ στόματος λέγων ὡς ἐὰν μὴ θυσιάσω τοῖς δαιμονίοις, ὄψομαι
 τὸν χριστὸν μου. τότε θυμωθεὶς ὁ δυσσεβέστατος Ῥώμυλος, διότι λοι-
 πὸν ἐν ταῖς λέξεσιν αὐτῆς ἠττημένος ἐγεγόνει, ἐκέλευσεν μετὰ λίθων τὰς
 σιαγόνας αὐτῆς συνθλασθῆναι. ἡ δὲ ἀγία Χρυσῆ ἐβόα φωνῇ μεγάλη λέ-
 γουσα Δόξα σοι, κύριέ μου Ἰησοῦ χριστέ, ὅτι ἀξίαν με ἐποίησας μετὰ τῶν
 30 δούλων καὶ θεραπαινῶν σου συναριθμηθῆναι. ὁ ἀσεβέστατος Ῥώμυλος
 λέγει αὐτῇ Λοιπὸν προνόησαι τὴν γενεαλογίαν σου καὶ προσκυνήσασα τοῖς
 θεοῖς ἡμῶν θῦσον αὐτοῖς καὶ λαβέ σου ἄνδρα κατὰ τὴν γενεάν σου. πρὸς
 ὃν ἐπαρρησιασμένη ἡ ἀγία παρθένος ἀναβόησασα λαμπρᾶ τῇ φωνῇ εἶπεν
 Ἐγὼ ἤδη ἄνδρα ἔχω τὸν δημιουργὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς Ἰησοῦν
 35 χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὑπερ σὺ ἀγνοεῖς εἰδέναι, ἀλλὰ

μάλλον τοὺς δαίμονας ἐπίστασαι, οἵτινες τὴν καρδίαν σου θυμὸν λυσσωδῆ 1
 ἐπλήρωσαν. αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ὀργισθεὶς ὁ παράνομος Ῥώμυλος ἐκέλευσεν
 τοῖς ὑπηρέταις αὐτοῦ ταῖς μολυβδίναις σφαίραις τύπτεσθαι αὐτήν, ἣτις
 πολὺ τυπτηθεῖσα μάλλον ἐνεδυναμοῦτο. ἐκέλευσε δὲ πάλιν λίθον μέγαν
 δεσμευθῆναι κατὰ τοῦ τραχήλου αὐτῆς καὶ οὕτως κρεμασθῆναι ἐν τῇ θα- 5
 λάσσῃ, ἥστινος τὸ ἅγιον σῶμα περιήλθεν ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ, ὅπερ ὁ μακα-
 ριώτατος Νόνος ὁ καὶ μετονομασθεὶς Ἰππόλυτος συνήγαγεν καὶ τοῦτο κα-
 τέθαψεν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς χωρίῳ, ἔνθα καὶ κατῴκει. ἔξω τῶν τειχέων τῆς
 Ὀσθησίας πόλεως τῇ πρὸ ἐννέα Καλανῶν Σεπτεμβρίων. τότε οὖν ὁ πα-
 ράνομος βικάριος ἐκράτησεν Σαβινιανόν τινα ἐπιμελητὴν τοῦ τόπου ἐκείνου 10
 καὶ ἤρξατο παρ' αὐτοῦ ἐπιζητεῖν τὰς ὑπάρξεις τῆς μακαρίας Χρυ-
 σῆς λέγων Ἡ ἱερόσυλος Χρυσῆ, ἣτις ἐξελέξατο διὰ τῆς μαγικῆς αὐτῆς
 τέχνης μάλλον τὸν θάνατον ἢπερ τὴν ζωὴν, πολὺν ἐκέκτητο πλοῦτον. τοὺς
 οὖν θησαυροὺς αὐτῆς καὶ τὰ κόσμια κατενώπιον ἡμῶν φέρων θῦσον
 τοῖς θεοῖς καὶ ζῆθι ὑποκύπτων καὶ τοῖς προστάγμασι τῶν αὐτοκρατόρων. 15
 Σαβινιανὸς εἶπεν Ἐγὼ πάντοτε ταπεινοφροσύνην ἐδιδάχθην παρὰ τῆς ἀγίας
 παρθένου Χρυσῆς, ἣτις καὶ ἐδίδαξέν με καθομολογεῖν ἓνα θεόν, τὸν κύριον
 ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν τὸν γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς
 παρθένου, ἐπεὶ χρυσὸς ἡμῖν καὶ ἄργυρος ἢ μαργαρίται οὐχ ὑπάρχοισιν. ὁ
 δὲ δυσσεβέστατος Ῥώμυλος ἔφη αὐτῷ Σύνδραμε σεαυτῷ καὶ τοὺς 20
 ἀποκρίφους θησαυροὺς τοῖς αὐτοκράτορσιν ἀπόδος καὶ θῦσον τοῖς
 θεοῖς. Σαβινιανὸς εἶπεν Ἐγὼ μὲν οὐκ εἶμι ἄξιος ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐμῶν
 ἀμαρτιῶν τί ποτε ἐπιτεύξομαι, ἀλλ' ὅσον ὁ κύριός μου καὶ θεὸς ἐπι-
 νεύσας χαρίσασθαι καταξιώσειεν, οὕτω πιστεύω. ἐπὶ τοῦτο γίνωσκε χρυ-
 σὸν ἐπίκαιρον μὴ ἔχειν με μηδὲ βουλήν τὸ γόνυ κάμψαι τοῖς εἰδώλοις. 25
 ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέγοντος τοῦ μακαρίου Σαβινιανοῦ, ὀργισθεὶς
 ὁ παράνομος Ῥώμυλος ἐκέλευσεν τοῖς ὑπηρέταις αὐτοῦ, ὅπως μετὰ τῶν
 μολυβδίνων σφαιρῶν τὸν ἀνχένα αὐτοῦ συνθλάσωσι. τοῦτο δὲ ἀκού-
 σας ὁ μακαριώτατος Ἰππόλυτος ὁ πρεσβύτερος ἔλθων ἔστη ἐνώπιον τοῦ
 Ῥωμύλου καὶ λαμπρᾶ τῇ φωνῇ εἶπεν Ὡ ἄθλιε, εἰ ἤθεις χριστὸν τὸν τοῦ 30
 θεοῦ υἱόν, οὐκ ἂν οὕτως ἐβασάνισας τοὺς ἀνχένas τῶν ὀσίων αὐτοῦ ὅπως
 ταπεινωθῶσι τοῖς ματαίοις ὑμῶν εἰδώλοις, ἀλλὰ μάλλον σαυτὸν ἐταπεί-
 νωσας τῷ κτίστῃ καὶ δημιουργῷ τῶν ἀπάντων καὶ τοῖς αὐτοῦ δούλοις καὶ

3 μολυβδίναις σφάραις. || 9 ἐνεακαίδεκα vult S. de Magistris. || 13 εἶπερ. ||
 14 θῦσον καὶ. || 25 ἐπίκαιρον. || 28 μολυβδίνων. || 30 εἰ ἴθις χρ.

1 οὐχὶ λίθοις ματαίοις καὶ κωφοῖς καὶ ἀψύχοις ὑπέκλυψας. ταῦτα ἀκούσας
ὁ ἀσεβέστατος Ῥώμυλος ἐθυμώθη σφόδρα καὶ προσέταξε τοὺς πόδας
αὐτοῦ καὶ τὰς χεῖρας δεδεδεμένον εἰς βόθυνον κατακρημνισθῆναι. τοῦ οὖν
μακαρίου Ἰππολύτου βυθιζομένου ἐν τῷ τείχει εἰς τὸν βόθυνον πόρτον τὸν
5 ἀναγορευόμενον Πόρτον, ἄφνω φωνὴ ἠκούσθη ὡσεὶ διαστήματος ὥρας μιᾶς
καθάπερ νηπίων λεγόντων εὐχαριστίας τῷ θεῷ. καὶ ἐν τῷ ταῦτα εἰπεῖν
ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ τῇ πρὸ δεκαμιᾶς Κλαυδῶν Σεπτεμβρίων.
τότε ἔφη ὁ παράνομος Ῥώμυλος Αὕτη ἡ μανία μαγικῆς τέχνης εἶναι δια-
γνωσκέται. καὶ ἤρξατο μετὰ θυμοῦ βοᾶν καὶ λέγειν Οὗτος ὁ Σαβι-
10 νιανὸς ἐθηρεύθη διὰ τῆς μαγικῆς αὐτοῦ τέχνης τῇ φιλαργυρίᾳ καὶ τῶν
χρημάτων ἠδυναθείᾳ. τοῦτον ἐν ῥοπῇ καταλύσω ἀπὸ τῆς μανιώδους ὁδοῦ
αὐτοῦ, εἰ μὴ ταπεινωθήσεται καὶ θύσει τοῖς μεγίστοις ἡμῶν θεοῖς. τού-
των οὖν καὶ τοιούτων λεγομένων ἐκέλευσεν αὐτὸν ξύλοις τυπτηθῆναι ὑπὸ
φωνῆς τοῦ κήρυκος λέγοντος Ἀπόδος τοὺς θησαυροὺς τοῖς αὐτοκράτορσιν
15 ἡμῶν καὶ ταπεινώθητι τοῖς παντοδυναμίαις θεοῖς, δι' ὧν πηδαλιουχεῖται ἡ
σύμπασα ἡμῶν πολιτεία. ὁ δὲ μακάριος Σαβινιανὸς ἀνοίξας τὸ στόμα
αὐτοῦ ἔλεγεν Εὐχαριστῶ σοι, κύριέ μου Ἰησοῦ χριστέ, ὁ καταξιώσας με
μετὰ τῶν δούλων σου συγκαταριθμηθῆναι. ὡς δὲ ἐπὶ πολὺ ἐτύπτετο,
ἔδραϊον ἦν καὶ πρόθυμον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. τότε θυμωθεὶς ὁ ἀσεβέστα-
20 τος Ῥώμυλος ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐν τῷ ἀρμενταρίῳ ἀναρτηθῆναι. καὶ ἐν τῷ
διασπασθῆναι αὐτὸν τοῖς νεύροις καὶ τῆς φωνῆς τοῦ κήρυκος ἐπιβωώσης,
αὐτὸς οὐδὲν ἄλλο ἔλεγεν εἰ μὴ Εὐχαριστῶ τῷ κυρίῳ μου Ἰησοῦ χριστῷ.
ὁ δὲ βικάριος ἔφη πρὸς τοὺς παρεστῶτας αὐτῷ Οὗτος μαίνεται καὶ ἀμέ-
ριμνός ἐστιν τῶν μαγικῶν συμβουλιῶν. καὶ προσέταξεν φλογαῖς κατα-
25 καῆναι αὐτόν. ἐν δὲ τῷ προσάγεσθαι τὰς φλόγας ταῖς τοῦ ἀγίου Σαβι-
νιανοῦ πλευραῖς ἤρξατο βοᾶν ὁ παρανομώτατος Ῥώμυλος καὶ λέγειν πρὸς
αὐτὸν Ἄθλιε, προνόησαι σαυτοῦ καὶ ἀπόδος τοὺς θησαυροὺς, οὓς παρὰ
σοῦ ἔγνωμεν εἶναι ἐν ἀποκρύφοις. ὁ δὲ μακάριος Σαβινιανὸς ὁ μάρτυς τοῦ
χριστοῦ ἠγάχασται τῷ κυρίῳ λέγων Κύριε ὁ θεός μου, λαβὲ τὸ πνεῦμά
30 μου ἀπ' ἐμοῦ. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἀφῆκεν ἐν εἰρήνῃ τὸ πνεῦμα, οὗτινος τὸ
σῶμα ἐκέλευσεν εἰς φρέαρ ριφῆναι. τῷ αὐτῷ οὖν καιρῷ ἔλθῶν τις, Κόρδιος
τοῦνομα, πρεσβύτερος, νυκτὸς ἀνείλετο τὸ σῶμα ἐκ τοῦ φρέατος καὶ συ-

4 „*locus corruptus facile restituendus* ἐκ τῆς τύχης εἰς τὸν βόθυνον πόρτου, τοῦ ἀναγορευομένου Πόρτου” Simeon de Magistris. || 12 θύση. || 13 λεγόμενος. || 13 τυφθῆναι corrigere videtur Simeon, sed cf. Lobeck Phrynich. p. 764.

νήρμοσεν αὐτὸ μετὰ τῆς ἀγίας Χρυσῆς ὑπὸ μίαν ἡμέραν πρὸ πέντε Κα-¹
λανθῶν Φεβρουαρίων, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἀγίῳ πνεύματι δόξα,
κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Acta martyrum ad Ostia tiberina sub Claudio Gothico. (e co-⁵
dice taurinensi) Romae a. 1795 p. XLV—LXV.

Passio sancti Sixti Laurentii Hippolyti.

Magnas martyrum praecelsasque virtutes humili sensu et in-
genio tenuis attenuat potius quam explicat sermo, nihil tamen
amittunt ex proprio dignitatis quae per se eminere noscuntur. ¹⁰

Xystus igitur Romae urbis episcopus apud Athenas natus et
doctus, prius quidem philosophus, postea vero Christi discipulus,
audiens Decium C[a]esarem Romam esse venturum ait: Omnes
prios nostri diversa perpassi sunt tormenta, ut ad nos incolomis
(sic) status ecclesiae perveniret. Nam et ipse dominus noster Iesus ¹⁵
Christus passus est ut eam acquireret et apostoli eam patiendo
servaverunt. Nihil igitur renitendum est nihilque laborandum, nisi
aut cum iustitia cubamus aut (quod est gloriosius) pro iustitia
etiam moriamur. [sic] Cumque haec et his similia sanctus Xystus suo
sermone disseruisset, vocavit Laurentium archidiaconem [sic] suum, ²⁰
civem romanum, dignum deo virum, iustissimum habitu et vultu
et sanctitate conspicuum, et tradidit ei universas facultates eccle-
siae dicens: Sint hae penes te diligenti cura reposita, quatinus
[sic] non possit ad ea avari regis cupiditas pervenire. Tunc Lau-
rentius sanctus omnia quae perceperat christianis artificibus ven- ²⁵
didit et omne pretium pauperibus erogavit. Ingressus igitur Romam
Decius iniquissimus C[a]esar cum Abdo et Senne civibus Persis
viris christianissimis, quos pro nomine Christi vinctos et diversis
maceratos suppliciis ex oriente adduxerat, datis muneribus, ferarum
eos devorandos morsibus tradidit. Et statim soluta sunt ligamenta ³⁰
manuum eorum: quibus ferarum omnium insatiata rapacitas ita
prostrato collo submitit ut oves magis quam bestiae putarentur.
Tunc impiissimus C[a]esar praecepit ut eos gladiatores interfici-

1 cerent. Qui cum percussi fuissent, iussit corpora eorum extra am-
 phitheatrum proici et inhumata canibus derelinqui, quae noctu a chri-
 stianis sublata sunt et posita in cimiterio [*sic*] Pontiani die III Kal.
 Aug. Post haec autem iussit ad se adduci Xystum urbis episcopum
 5 et ait ei: Consule senectuti tuae et sacrificia diis. Cui beatus
 Xystus confidenter ita respondit dicens: Isti dii non sunt, sed
 effigies sine voce, absque auditu, absque visu, absque gressu. sunt
 plane lapides miserrimi, opera manuum hominum, modolata [*sic*] arte
 composita, et in quocumque loco arbitrio humano derelicta fuerint,
 10 se movere non possunt, ita ut ex una eademque marmoris crusta
 sculpantur, et exinde plateae sternantur, ita ut quod in vultu colis
 pedibus conculces. Exce [*sic*] quales sunt dii vestri, quos colitis et
 veneramini et nos vobiscum persuadetis adorare. Tunc indignatus
 rex iussit ei capitis subire sententiam. Decollatus est autem extra
 15 muros urbis via Appia in loco qui appellatur clivus martyrum.
 Rapuerunt autem christiani corpus eius et posuerunt in cimiterio
 Calisti [*sic*] die octavo Id. Augs. Eodem namque die Decius C[a]esar
 adduci in conspectum suum beatum Laurentium pr[a]ecepit et ait:
 Ubi sunt thesauri ecclesiae, quos penes te esse cognovimus? Cui
 20 beatus Laurentius dicit: Biduo mihi dentur induciae, ut ex omnibus
 ecclesiis universa deferam. Tunc C[a]esar iussit ut sub custodia
 Hippolyti ducis Laurentius ageret. Traditus est autem Hippolyto et
 cepit ex locis omnibus pauperes adunare qui se Christo credere fate-
 bantur. Quod cum videret Hippolytus, ait ad eum: Ostende mihi
 25 thesauros ecclesiae. Laurentius autem ait ei: Si mihi tuum prae-
 beres assensum ita ut crederes Christo, ostenderem tibi in[a]esti-
 mabiles thesauros. Hippolytus dicit: Si dictum facto compleas, faciam
 quae ortaris [*sic*]. Tunc beatus Laurentius c[o]epit super c[a]ecorum
 oculos crucem Christi signare et aperiebantur oculi eorum. Quod
 30 cum videret Hippolytus, statim ad pedes eius provolutus orabat ut
 christianus efficeretur. Cumque fidem domini percepisset, altera
 die ingressus ad C[a]esarem ait: Laurentius prae foribus est cum
 turbis pauperum et asserit se non posse pandere omnia nisi cum
 omnibus fuerit intromissus. Tunc C[a]esar iussit eum cum omnibus
 35 ingredi, quem in ingressu ita percunctatus est inquirens: Ubi

sunt thesauri ecclesiae, quos te hodie allaturum sponderas? Lau- 1
rentius dixit: ecce isti sunt thesauri ecclesiae sempiterni. Tunc
indignatus Decius C[a]esar tradidit eum Valeriano praefecto urbis
dicens: Nisi hodie sacrificaverit diis nostris, diversis eum poenis
interfice. Statim autem intra palatium tiberianum pro tribunali 5
sedens sic eum interrogavit: Cuius te muniri [a]estimas patro-
cinio, quod neque deos neque C[a]esarem velis habere propitium?
Laurentius dicit: omnis qui sacrificat idolis cum eisdem erit in igne
perpetuo. Tunc iussit eum in conspectu suo vivum in graticula
[sic, hinc gall. grailon] assari. Cum autem assaretur, hilari vultu 10
benedicebat dominum, ita ut omnes mirarentur virtutem animi et con-
stantiam eius. Et ait ad eum Valerianus: Ubi sunt ignes quos diis pro-
miseras? Laurentius dicit: disce, miser, quanta sit virtus domini nostri
Iesu Christi. Nam carbones isti non dolorem sed refrigerium mihi fa-
ciunt. Gaudeo plane quia hostia Christi effici merui. Accusatus non 15
negavi. Interrogatus Christum confessus sum. Assatus gratias ago.
Nam hi ignes tui temporales, quibus me poenis affligis, cito ad cineres
et favillam deducentur: sed tibi venient dies illi, qui te et C[a]esa-
rem tuam in aeterna poena consumant. Et haec dicens emisit spi-
ritum. Die vero eadem rapuit corpus ejus Hippolytus et dividit 20
aromatibus et posuit in crypta abditissima quarto iduum augustarum,
fecitque [fuitque?] illic biduum ieiunans et orans. Egressus autem
tertia die Hippolytus venit ut ingrederetur domum, et priusquam
caperet cibum, a militibus comprehensus est et perductus ad C[a]esa-
rem. Cui C[a]esar ait: Nunquid et tu magus effectus es, ut corpus 25
Laurentii abstulisse dicaris? Sanctus Hippolytus, cuius iam gloriae
corona parata erat, ad laudem intrepidus respondens dixit: Hoc feci
non quasi magus sed ut christianus. Quo audito Decius C[a]esar ira
commotus iussit os eius contundi lapidibus et exui [exuit cod.] eum
vestem quam habuit et extensum ad cardos ferreos c[a]edi. Post haec 30
autem seminecem iussit duci extra urbem et pedes eius ligari pedibus
equorum iudomitorum et dimitti in cardeto. Dum autem eum trahe-
rent, reddidit spiritum. Tunc corpus eius rapuerunt christiani et po-
suerunt in crypta, quae est iuxta agrum praetorianum die id. auḡs.
Post diem autem septimum passionis eius dedit munera Decius et

1 sedit in curru una cum Valeriano praefecto urbis; ut iam descenderent et amphitheatrum introirent, uno momento ambo expiraverunt. Clamabat autem Decius in hora mortis suae dicens: O Hippolyte, quasi captivum me vinctum ducis. Valerianus autem clamabat
 5 O Laurenti, igneis me catenis vinxisti et trahis. hoc autem notum factum est in universo mundo et omnes credentes in fide confortati sunt et domino gratias egerunt, patri et filio et spiritui sancto, cui est honor et gloria in s[a]ecula s[a]eculorum. amen.

Cod. musei britann. 11880 fol. 21^a—24^a saeculi noni. *xistus* et *ippolytus* vel *γρπολυτις* plerumque scribitur.

I Libri dogmatici et polemici.

1. περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ περὶ τοῦ ἀντιχρίστου p. 1—36.
2. λόγος εἰς τὰ ἅγια θεοφάνεια p. 36—43.
3. εἰς τὴν αἵρεσιν Νοήτου τινός p. 43—57.
4. κατὰ Βήρωνος καὶ Ἡλικος περὶ θεολογίας καὶ σαρκώσεως p. 57—63.
5. ἀποδεικτικὴ πρὸς Ἰουδαίους p. 63—68.
6. ἐκ τοῦ πρὸς Ἑλληνας λόγου τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πλάτωνος περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας (cf. § 17) p. 68—73.
7. διατάξεις τῶν ἀγίων ἀποστόλων περὶ χειροτονιῶν p. 73—89.
8. ἐκ τοῦ περὶ θεολογίας λόγου (cf. § 4) p. 89.
9. ἐκ τοῦ περὶ ἀναστάσεως καὶ ἀφθαρσίας λόγου p. 80.
10. ἐκ τῆς πρὸς βασιλίδαν τινὰ ἐπιστολῆς p. 90.
11. ex memoria haeresium p. 90. 91.
12. ἐν τῷ πρὸς ἀπάσας τὰς αἵρέσεις συντάγματι p. 91. 92.
13. ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τοῦ περὶ τοῦ ἀγίου πάσχα συγγράμματος p. 92.
14. περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ περὶ τοῦ ἀντιχρίστου p. 92—123.

II Exegetica.

- 15—52 in pentateuchum (cf. § 129 p. 195) p. 123—141.
- 53—124 in prophetas priores et posteriores p. 141—187.
- 125—138 in hagiographa p. 187—201.
- 139—143 in novum testamentum p. 202—203.

III Historicum § 144 p. 204—205.

IV Fragmentum incertum § 145 p. 206.

V Photii de Hippolyti et Iosephi libris narrationes p. 206—208.

Ἰππολύτου περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ 1
περὶ τοῦ ἀντιχρίστου.

Βουληθέντος σου κατ' ἀκρίβειαν ἐκμαθεῖν τὰ προτεθέντα σοι
ὑπ' ἐμοῦ κεφάλαια, ἀγαπητέ μου ἀδελφὲ Θεόφιλε, εὐλογον
ἠγησάμην, ἀφθόνως ἀρυσάμενος ὡς ἐξ ἀγίας πηγῆς ἐξ αὐτῶν 5
τῶν ἀγίων γραφῶν, παραστήσαί σοι κατ' ὀφθαλμὸν τὰ ζητούμενα,
ἵνα μὴ μόνον ταῖς ἀκοαῖς τῶν ὠτων ἐγκαταθέμενος ταῦτα εὐ-
φρανθῆς, ἀλλὰ δυνάμει καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα ἀνιστορήσας κατὰ
πάντα τὸν θεὸν δοξάσαι δυναθῆς. τοῦτο γάρ σοι ἐφόδιον ἐν τῷ νῦν
βίῳ ἀκίνδυνον ἦτω παρ' ἡμῶν, ὅπως τοῖς πολλοῖς δύσγνωστα καὶ 10
δύσληπτα ἐξ ἐτοιμῶν λόγων προσενέγκας ἐγκατασπείρης τῷ πλά-
τει τῆς καρδίας σου ὡς σπῆρον καθαρᾶ γῆς, δυσωπῆσης δὲ διὰ τού-
των τοὺς ἀντιτιθεμένους καὶ ἀντιλέγοντας τῷ σωτηρίῳ λόγῳ. ὄρα
δὲ μὴ εἰς ἀπίστους καὶ βλασφήμους γλώσσας ἐγκαταθῆ ταῦτα
(κίνδυνος γὰρ οὐχ ὁ τυχῶν), μετάδος δὲ εὐλαβέσι καὶ πιστοῖς 15
ἀνθρώποις τοῖς ἐθέλουσιν "ὁσίως καὶ δικαίως" μετὰ φόβου ζῆν. οὐ
γὰρ μάτην ὁ μακάριος ἀπόστολος παραινῶν Τιμοθέῳ λέγει "ὦ Τι-
μόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους
κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἣν τινες ἐπαγ-
γελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν". καὶ πάλιν "σὺ οὖν, τέκνον 20
μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ καὶ ἀ ἤκουσας
παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν παρακλήσεων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀν-

16 Thess. α 2, 10. || 17 Tim. α 6, 20. 21. || 20 Tim. β 2, 1. 2.

7 ὠτων Gudius, ἀνθρώπων Combefisius, ἕντων codd. || 10 ἦτω codd, ἔσται
Gud. msc. || 12 ὡς σπῆρον L, ὡς πῖον codd., ὡς πῖον Gud., ὡσπεροῦν Comb., ὡς
πυρὸν Faber, recte de Luca 8, 5 conferendo cogitans. tritici sationem Graeci
non πυροῦ sed σίτου σπῆρον vocant, v. Geopon. nostra. rem conficit Irenaeus
praef. fin. ab Hippolyto expressus: οἰονεὶ σπέρματα καὶ ἀρχὰς λαβῶν παρ'
ἡμῶν καὶ ἐν τῷ πλάτει σου τοῦ νοῦ ἐπὶ πολὺ καρποφορήσεις . . . . ἀλλὰ καὶ ἐφόδια
δοῦναι πρὸς τὸ ἐπιδεικνύναι αὐτὴν ψευδῆ. || 12 καθαρᾶ γῆς Gud. Combef. Faber,
καθαρὰ γῆς codd. || 12 Δυσωπῆσεις codd. || 15 γὰρ οὐ τυχῶν Comb.

1 ἄρα τὰς, ἅπασιν ἰκανῶς ἔσονται καὶ ἐπίσης διδάσκει· εἰ οὖν ἡ μα-
 κάριας [ἀπόστολος] μετ' ἐπιειθείας παρεῖθου ταῦτα ἅπασιν
 εὐγνωστα ἦν. Ἐπέτω τῷ πνεύματι, ἵτι οὐ "καταψῶ ἢ ἡ κίτης":
 πύξη μᾶλλον ἡμεῖς κινδυνεύομεν, εἰ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν τὰ
 5 τοῦ θεοῦ λόγια μεταδώσειμεν θεσηνῶς καὶ ἀναξίως ἀνθρώπων;
 2 ἔπειθ' ἡμεῖς οὐ μακάριον προφήτην ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἔσμεν, προ-
 ρῶντες θὰ τίττας τὰ τοῦ λόγου μυστήρια: τινὰ καὶ τὰς μετα-
 γενεστήρας γενεαῖς δοκῶνσαι, οὐ μόνον τὰ παροχρηκίτα ἐπίστες,
 ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνεστῶτα καὶ τὰ μέλλοντα ἀπαγγελάστας, ἵνα μὴ
 10 μόνον κρίτικαίς εἶναι ἡ προφήτης δευξῆ, ἀλλὰ καὶ πάσας γε-
 νεαῖς προέξῃ τα μέλλοντα ἀλλῶς προφήτης εἶναι νημισθῆ.
 ὅστι γὰρ πνεύματι προφητικῶ ἡ πατέρες κατασταμένοι καὶ ὑπ'
 αὐτοῦ τοῦ λόγου ἀξίως τετιμημένοι, ἰσχυρῶν δοκῶν ἑαυτοῖς ἠνω-
 μένοι, ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς αἰετὶ τοῦ λόγου ὡς πληκτοῖν, δι' οὗ κατῴ-
 15 μενοι ἀπήγγειλαν ταῦτα ἅπερ ἴδενεν ἡ θεὸς εἰ προφήται οὐ γὰρ
 εἰς ἰδίας δυνάμεις ἐφθέγγοντο (μὴ πλατῶ) οὐδὲ ἅπερ αὐτοὶ
 ἐθεύοντο ταῦτα ἐκέρυττον, ἀλλὰ πρώτον μὲν διὰ τοῦ λόγου ἐσο-
 φίζοντο ἰσθῶς, ἔπειτα δι' ἱραμάτων προεδιδάσκοντο τὰ μέλλοντα
 καλῶς, εἰθ' οὕτω πεπεισμένοι ἔλεγον ταῦτα, ἅπερ αὐτοῖς ἦν μό-
 20 νοις ἀπὸ τοῦ θεοῦ [ἀποκεκαλυμμένα, τοῖς δὲ λοιποῖς] ἀποκεκρυμ-
 μένα. ἐπεὶ κατὰ τῶν λόγων ὁ προφήτης προφήτης λεχθήσεται, εἰ
 μή τοι πνεύματι προεώρα τὰ μέλλοντα; εἰ γὰρ περὶ συμθεσηκῶτος
 τινὸς ἔλεγον ὁ προφήτης, οὐκ ἂν ἦν προφήτης, ταῦτα λέγων ἅπερ
 ἅπαντες ὑπ' ὀφθαλμῶν ἦσαν στησάμενοι· ἀλλ' ὁ τὰ μέλλοντα
 25 ἐκδηγοῦμενος δικαίως προφήτης ἐκρίνετο. διὸ εὐλόγως προφήται
 ἀπ' ἀρχῆς "οἱ βλέποντες" ἐκαλοῦντο. ὅθεν καὶ ἡμεῖς, τὰ ὑπ' αὐ-
 τῶν προειρημένα καλῶς μαθητευθέντες, λέγομεν οὐκ εἰς ἰδίας ἡμῶν
 ἐπινοίας. οὐδὲ γὰρ καινοτομεῖν ἐπιχειροῦμεν ἀλλήλοις τὰ προειρη-
 μένα πάλαι ῥήματα, ὡν τὰ ἐγγραφα ἐκτιθέντες εἰς φῶς [εἰάν] ἀναγνώ-
 30 μεν τοῖς ὀρθῶς πιστεύειν δυναμένοις, ἐπιγίνεται ἀμφοτέροις κοινή

3 Thess. β 3, 2. || 26 Reg. α 9, 9.

7 τινὰ Gud., ἄτινα codd. || 8. 9. εἶπον ... ἀπήγγειλαν Gud. msc. || 11 ἀλη-
 θῶς vel ὄντως L, ὡς codd. || 13 δίκην ἠνωμένον delete ἑαυτοῖς Combef. || 16 μὴ
 πλ. codd., ὡς πλάνοι Faber. || 20 [ ] supplevit Comb., ἀποκεκρυμμένα in ἀπο-
 κεικαλυμμένα mutari voluerat Gudius. || 30 ἐπιγίνεται L, ἐπεὶ γίνεται codd.

ὠφέλεια, τῷ μὲν λέγοντι τὸ διὰ μνήμης κρατήσαντα ὀρθῶς ἐκθέ- 1
 σθαι τὰ προκείμενα, τῷ δὲ ἀκούοντι ἐπιστῆσαι τὸν νοῦν πρὸς τὰ
 λεγόμενα. ἐπεὶ οὖν ὁ κάματος κοινὸς ἀμφοτέροις πρόκειται, τῷ
 μὲν λέγοντι τὸ ἀκίνδυνον ἐξειπεῖν, τῷ δὲ ἀκούοντι πιστῶς ἀκού-
 σαντα καταδέξασθαι τὰ λεγόμενα: παρακαλῶ συναγωνίσασθαις
 μοι ἐν τῇ πρὸς θεὸν δεήσει. 3. πῶς ἂν πάλαι τοῖς μακαρίοις προ-
 φήταις ἀπεκάλυψεν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος αὐτὸς πάλιν ὁ τοῦ θεοῦ
 παῖς ὁ πάλαι μὲν λόγος τυχεῖν ἐπιζητεῖς. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἑαυτοῦ
 εὐσπλαγχνον καὶ ἀπροσωπόληπτον ἐνδείκνυται διὰ πάντων τῶν
 ἀγίων ὁ λόγος, ἐφοδιάζων καὶ ῥυθμίζων αὐτὸν ὡς ἔμπειρος ἰατρός 10
 πρὸς τὰ ἡμῖν συμφέροντα, ἐπιστάμενος τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀσθέ-
 νειαν, τοὺς μὲν ἀγνοοῦντας ἐκδιδάσκειν πειραῖται, τοὺς δὲ πλανω-
 μένους ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀληθινὴν ὁδόν, τοῖς μὲν μετὰ
 πίστεως ζητοῦσιν εὐκόλως εὕρισκόμενος, τοῖς δὲ καθαροῖς ὄμμασι
 καὶ ἀγνῇ καρδίᾳ κρούειν τὴν θύραν ἐπιθυμοῦσιν εὐθὺς ἀνοιγόμενος. 15
 οὐδένα γὰρ ἀποβάλλεται τῶν ἑαυτοῦ δούλων ὡς μὴ ὄντα ἄξιον τῶν
 θείων μυστηρίων, οὐ πλούσιον προτιμῶν πένητος οὐδὲ πένητα διὰ
 τὸ μέτριον ἐξουθενῶν οὐδὲ βάρβαρον ὀνειδίζων οὐδὲ τὸν εὐνοῦχον
 ὡς μὴ ἄνθρωπον ἀφορίζων οὐδὲ θῆλυ διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς γενομένην
 παρακοὴν μισῶν οὐδὲ τὸν ἄρρενα διὰ τὴν παράβασιν ἀτιμάζων, 20
 ἀλλὰ πάντας θάλπων καὶ πάντας σώζειν ἐπιθυμῶν, πάντας υἱοὺς
 θεοῦ καταρτίσαι θέλων καὶ τοὺς πάντας ἀγίους εἰς ἓνα τέλειον ἄν-
 θρωπον καλῶν. εἶς γὰρ καὶ ὁ τοῦ θεοῦ παῖς, δι' οὗ καὶ ἡμεῖς τυ-
 χόντες τὴν διὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος ἀναγέννησιν "εἰς ἓνα τέλειον
 καὶ ἐπουράνιον ἄνθρωπον οἱ πάντες καταντῆσαι" ἐπιθυμοῦμεν. 4. ἐπειδὴ 25
 γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἄσαρκος ὢν ἐνεδύσατο τὴν ἀγίαν σάρκα ἐκ
 τῆς ἀγίας παρθένου: ὡς νυμφίος ἱμάτιον ἐξυφάνας ἑαυτῷ ἦν τῷ
 σταυρικῷ πάθει, ὅπως συγκεράσας τὸ θνητὸν ἡμῶν σῶμα τῇ ἑαυ-
 τοῦ δυνάμει καὶ μίξας τῷ ἀφθάρτῳ τὸ φθαρτὸν καὶ τὸ ἀσθενὲς

24 Eph. 4, 13.

2 προκ. codd., προειρημένα Comb. || 4 ἀκινδύνως Comb. || 6 ἂν codd., ἂ
 Gud. || 10 ἐφοδιάζων L, φωτίζων codd. || 10 αὐτὸν L, αὐτὸν codd., αὐτοὺς Comb. ||
 11. 12. ὁ σθένειαν καὶ τοὺς codd. || 13 ὁδὸν καὶ τοῖς codd. || 21 θάλπων L
 [Thess. α 2, 7], θέλων codd. || 26 ὢν codd., ἦν Gud. || 27 ἦν L, ἐν codd.

1 τῷ ἰσχυρῷ σώσει τὸν ἀπολλύμενον ἄνθρωπον. ἔστι μὲν οὖν ὁ ἰστὸς τοῦ κυρίου τὸ πάθος, τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ γεγενημένον, στήμων δὲ ἐν αὐτῷ ἢ τοῦ ἀγίου πνεύματος δύναμις, κρόκη δὲ ἢ ἀγία σὰρξ ἐνυφαινομένη πνεύματι, μίτος δὲ ἢ δι' ἀγάπης χριστοῦ χάρις
5 σφίγγουσα καὶ ἐνοῦσα τὰ ἀμφότερα εἰς ἓν, κερκίδες δὲ ὁ λόγος, οἱ δὲ διαζόμενοι πατριάρχαι τε καὶ προφῆται, οἱ τὸν καλὸν ποδῆρη καὶ τέλειον χιτῶνα ὑφαίνοντες χριστοῦ, δι' ὧν ὁ λόγος διικνουόμενος κερκίδων δίκην ἐξυφαίνει δι' αὐτῶν ταῦθ' ἄπερ βούλεται ὁ πατήρ.

10 5. Ἄλλ' ἐπειδὴ καιρὸς λοιπὸν ἀπαιτεῖ πρὸς τὰ ὑποκείμενα, αὐτάρκων ὄντων τῶν ἐν τῷ προοιμίῳ εἰς δόξαν θεοῦ εἰρημένων: δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς ἐφαψαμένους αὐτῶν τῶν θείων γραφῶν ἐπιθεῖν δι' αὐτῶν, τίς καὶ ποταπὴ ἢ τοῦ ἀντιχριστοῦ παρουσία, ποίω δὲ καιρῷ καὶ χρόνῳ ὁ ἄνομος ἀποκαλυφθήσεται, πόθεν δὲ καὶ ἐκ ποίας
15 φυλῆς, καὶ τί τούτου ὄνομα τὸ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ ἐν τῇ γραφῇ μνηνυόμενον, πῶς δὲ πλάνην μὲν τῷ λαῷ ἐγγεννήσει, ἐπισυναΐξας αὐτοὺς ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, θλίψιν δὲ καὶ διωγμὸν ἐπὶ τοὺς ἀγίους ἐπεγερεῖ, καὶ πῶς ἑαυτὸν δοξάσει ὡς θεόν, τίς δὲ ἢ τούτου συντέλεια, πῶς δὲ ἢ ἐπιφάνεια τοῦ κυρίου ἀποκαλυφθήσεται ἀπ' οὐρα-
20 νῶν καὶ τίς ἢ τοῦ σύμπαντος κόσμου ἐκπύρωσις, τίς δὲ ἢ τῶν ἀγίων ἔνδοξος καὶ ἐπουράνιος βασιλεία τῶν συμβασιλευόντων τῷ χριστῷ καὶ τίς ἢ τῶν ἀνόμων διὰ πυρὸς κόλασις.

6. Τοῦ μὲν οὖν κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ θεοῦ διὰ τὸ βασιλικὸν καὶ ἔνδοξον ὡς λέοντος προκεκηρυγμένου, τῷ αὐτῷ τρόπῳ
25 καὶ τὸν διάβολον ὁμοίως λέοντα προαηγόρευσαν αἱ γραφαὶ διὰ τὸ τυραννικὸν αὐτοῦ καὶ βίαιον. κατὰ πάντα γὰρ ἐξομοιοῦσθαι

6 δὲ διαζόμενοι L coll. Ind. 16, 13 cod. alex. et Aquila Psalm. 2, 6. διεργαζόμενοι codd., δ' ἐργαζόμενοι Gud. || 10 λοιπὸν codd., οὐδὲν Faber. || 10 ἀπαιτεῖ codd., ἐπείγει Comb. sed ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ dixit Ignat. ad Polyc. 2, ὁ χρόνος ἀπῆγει Herodianus α 1, 5. || 12 ἐφαψαμένους Gud., ἐφαψαμένων codd. || 23 Τοῦ usque ad βίαιον 26 laudat Cat. Niceph. I. p. 533 γδ sed post γεννηθήσεται p. 7, 16. || 23 οὖν om. Nic. || 23 καὶ σωτήρος ἡμῶν add. Nic. post κυρίου. || 23 χρ. υἱοῦ τοῦ θ. Nic. || 24 ὡς om. Nic. || 25 διάβολον Nic., ἀντίχριστον codd. || 25 προαηγόρευσαν Combef. || 25 προαηγόρευσεν ἢ γραφῇ Nic.

βούλεται ὁ πλάνος τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ. λέων μὲν ὁ Χριστὸς καὶ 1
λέων ὁ ἀντίχριστος. βασιλεὺς ὁ χριστὸς καὶ βασιλεὺς ὁ ἀντίχρι-
στος. ἐδείχθη ὁ σωτὴρ ὡς ἀρνίον καὶ αὐτὸς ὁμοίως φανήσεται ὡς
ἀρνίον, ἔνδοθεν λύκος ὢν. ἐν περιτομῇ ὁ σωτὴρ ἦλθεν εἰς τὸν κό-
σμον καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἐλεύσεται. ἀπέστειλεν ὁ κύριος ἀποστόλους 5
εἰς πάντα τὰ ἔθνη καὶ αὐτὸς ὁμοίως πέμψει ψευδαποστόλους.
συνήγαγε τὰ δισκορπισμένα πρόβατα ὁ σωτὴρ καὶ αὐτὸς ὁμοίως
ἐπισυνάξει τὸν δισκορπισμένον λαόν. ἔδωκεν ὁ κύριος σφραγίδα
τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι καὶ αὐτὸς δώσει ὁμοίως. ἐν σχήματι
ἀνθρώπου ἐφάνη ὁ σωτὴρ καὶ αὐτὸς ἐν σχήματι ἀνθρώπου ἐλεύσεται. 10
ἀνέστησεν ὁ σωτὴρ καὶ ἔδειξε τὴν ἀγίαν σάρκα ὡς ναὸν καὶ αὐτὸς
ἀναστήσει ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν λίθινον ναόν. καὶ τὰ μὲν πλάνα αὐτοῦ
τεχνήματα ἐν τοῖς ἔξῃς δηλώσομεν, νυνὶ δὲ πρὸς τὸ προκείμενον τραπῶ-
μεν. 7. λέγει οὖν ὁ μακάριος Ἰακώβ ἐν ταῖς εὐλογίαις προαναφω-
νῶν τὰ περὶ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν οὕτως· “Ἰούδα, σὲ 15
αἰνεσάτωσαν οἱ ἀδελφοί σου, αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν,
προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου. σκύμνος λέοντος
Ἰούδα. ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβης. ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης ὡς
λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν; οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ
Ἰούδα καὶ ἠγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπό- 20
κειται καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν. δεσμεύων πρὸς ἄμπελον
τὴν ὄνον αὐτοῦ καὶ τῇ ἔλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ. πλυνεῖ
ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν
αὐτοῦ. χαροποὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς ἀπὸ οἴνου καὶ λευκοὶ οἱ
ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα”. 8. ταῦτα μὲν οὖν παραφράζειν ἐπιστάμενός 25
σοι αὐτὰ ἐδόκει τανῦν παρατίθεσθαι· ἀλλ’ ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ ῥή-
ματα προτρέπει τοῦ λέγειν, οὐδὲ τοῦτο παραλείψομαι· ἔστι γὰρ
ὄντως θεῖα καὶ ἔνδοξα, δυνάμενα ὠφελεῖν ψυχὴν. σκύμνον λέον-
τος εἶπεν ὁ προφήτης τὸν ἐξ Ἰούδα καὶ Δαβὶδ κατὰ σάρκα γε-

1 Apoc. 5, 5. || 3 Apoc. 5, 6. || 4 Matth. 7, 15. || 7 Joh. 11, 52. ||
8 Tim. β 2, 19?? || 9 Apoc. 16, 2. || 10 Phil. 2, 7. 8. || 11 Joh. 2, 19. ||
15 Gen. 49, 8—12.

26 ἐδόκει L, δοκεῖ codd., δοκῶ Faber. sed non scripsit ἐπισταμένῳ ne cum
sol coniungeretur. || 29 εἶπεν L, εἰπὼν codd.

1 γενημένον, μὴ ἐκ σπέρματος Δαβιδ̄ γενόμενον, ἀλλ' ἐξ ἀγίου
 πνεύματος συλλαμβανόμενον, καὶ τοῦτο ἐκ βλαστοῦ ἀγίου ἐκ γῆς
 προερχομένου. Ἡσαΐας μὲν γὰρ λέγει "ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ
 τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς ἀναβήσεται". τὸ μὲν ὑπὸ
 5 τοῦ Ἡσαΐου ἄνθος εἰρημένον ὁ Ἰακώβ βλαστὸν εἴρηκε· πρῶτον γὰρ
 ἐβλάστησεν, εἶτα ἤνθησεν ἐν τῷ κόσμῳ. τὸ δὲ λέγειν "ἀναπεσῶν
 ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος" τὴν τριήμερον τοῦ χριστοῦ
 ἐδήλωσε κοίμησιν, ὡς καὶ Ἡσαΐας λέγει "πῶς ἐγένετο πόρνη πιστὴ
 Σιών, πλήρης κρίσεως; ἐν ἣ δικαιοσύνη ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, νῦν δὲ
 10 φονευταί." καὶ ὁ Δαβιδ̄ ὁμοίως "ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ ὑπνωσα, ἐξη-
 γέρθην, ὅτι κύριος ἀντιλήψεται μου", ἵνα δείξῃ ἐν τῷ ῥητῷ τὴν
 κοίμησιν αὐτοῦ καὶ ἀνάστασιν γεγεννημένην. Ἰακώβ δὲ λέγει "τίς
 ἐγερεῖ αὐτόν"; [ὁ] ὁ Δαβιδ̄, καθὼς καὶ Παῦλος, λέγει "καὶ θεοῦ
 πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτόν ἐκ νεκρῶν." 9. τῷ δὲ εἰπεῖν "οὐκ ἐκλεί-
 15 ψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα" πληρουμένην [τὴν προφητείαν] ἐπὶ τὸν χρι-
 στὸν ἐδήλωσεν· αὐτὸς γὰρ ἡμῶν ἐστὶ προσδοκία· προσδεχόμεθα
 γὰρ αὐτόν, ἐρχόμενον ἀπ' οὐρανοῦ δυνάμει διὰ πίστεως ἡμῶν
 βλέπομεν. 10. "δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὴν ὄνον αὐτοῦ," τοῦτ' ἐστὶ τὸν
 20 ἢ ἄμπελος. "καὶ τῇ ἔλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ," τὸν λαὸν
 τὸν ἐξ ἔθνῶν ὡς νέον πῶλον εἰς αὐτὸν ἄγων, ὡς περιτομὴν καὶ
 ἀκροβυστίαν εἰς μίαν πίστιν καλῶν. 11. "πλυεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν
 αὐτοῦ," τὴν τοῦ ἀγίου πνεύματος κατελθοῦσαν ἐπὶ Ἰορδάνην πα-
 25 ατρικὴν φωνήν. "καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ,"
 αἵματι οὖν σταφυλῆς ποίας ἀλλ' ἢ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ὡς βό-
 τρουος ἐπὶ ξύλου βληθείσης; ἐξ ἧς πλευρᾶς ἐβλυσαν δύο πη-
 γαί, αἵματος καὶ ὕδατος, δι' ὧν τὰ ἔθνη ἀπολουόμενα καθαί-

3 Esaj. 11, 1. || 8 Esaj. 1, 21. || 10 Psalm. 3, 6. || 13 Gal. 1, 1.

2 τοῦτο Gud., τούτου codd., τοῦτον Combef. || 3 προερχόμενον Combef. ||
 6 τὸ codd., τῷ Combef. || 13 [ ] suppl. Gud. τοῦτ' ἐστὶν ὁ Δ. Combef. ||
 15 post Ἰούδα Gudio visa sunt excidisse et e Genesi l. l. supplenda non
 pauca, quae Hippolytus quum omnibus nota essent, non opus habebat ad-
 scribere. || 15 [ ] supplevit Combef. || 17 αὐτόν καὶ ἐρχ. Comb. || 23 τὴν
 τοῦ codd., κατὰ τὴν διὰ τοῦ Combef. || 26 βληθείσης Combef.?

ρονται, ἅτινα ὡς περιβόλαιον λελόγισται ἔχων. 12. "χαρποὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου." ὀφθαλμοὶ χριστοῦ τίνες ἀλλ' ἢ οἱ μακάριοι προφῆται; οἱ προϊδόντες τῷ πνεύματι καὶ προκη-
 ρύξαντες τὰ εἰς αὐτὸν συμβησόμενα πάθη, ὃν δυνάμει ἔχαι-
 ρον βλέποντες πνευματικοῖς ὀφθαλμοῖς, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου 5
 καὶ τῆς αὐτοῦ χάριτος καταρτιζόμενοι. 13. τῷ δὲ εἰπεῖν "καὶ
 λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα" τὰς ἐξ ἀγίου στόματος χρι-
 στοῦ ἐκπορευομένας ἐντολὰς ἐσήμαινε, καθαρὰς οὔσας ὡσεὶ γάλα.
 14. τοῦτον οὖν λέοντα καὶ σκύμνον λέοντος προανεφώνησαν αἱ
 γραφαί. τὸ ὅμοιον καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντιχρίστου εἴρηται· φησὶ γὰρ Μωϋσῆς 10
 οὕτως· "σκύμνος λέοντος Δὰν καὶ ἐκπηθήσεται ἐν Βασάν." ἀλλ'
 ἵνα μὴ σφαλῇ τις, νομίσας περὶ τοῦ σωτῆρος εἰρῆσθαι τὸ ῥητὸν
 τοῦτο, ἐπιστησάτω τὸν νοῦν. "Δὰν," φησὶ, "σκύμνος λέοντος." τὴν φυ-
 λήν, ὀνομάσας τὸν Δὰν, ἐσαφῆνισεν, ἐξ ἧς μέλλει ὁ διάβολος
 γεννᾶσθαι. ὥσπερ γὰρ ἐκ τῆς Ἰουδα φυλῆς ὁ χριστὸς γεννᾶται, 15
 οὕτως ἐκ τῆς Δὰν φυλῆς ὁ ἀντίχριστος γεννηθήσεται. ὅτι δὲ οὕ-
 τως ἔχει, φησὶν ὁ Ἰακώβ "γεννηθήτω Δὰν ὄφεις, ἐπὶ τὴν γῆν κα-
 θήμενος, δάκνων πτέρναν ἵππου." ὄφεις οὖν τίς ἀλλ' ἢ ὁ ἀπ' ἀρχῆς
 πλάνος ὁ ἐν τῇ γενέσει εἰρημένος ὁ πλανήσας τὴν Εὐάν καὶ πτερ-
 νίσας τὸν Ἀδάμ; ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ πλειόνων μαρτυριῶν ἀποδείξαι δεῖ τὰ 20
 λεγόμενα, οὐκ ἀποκνήσομεν. 15. ὅτι μὲν γὰρ ὄντως ἐκ τῆς Δὰν φυλῆς
 μέλλει γεννᾶσθαι καὶ ἀνίστασθαι τύραννος καὶ βασιλεύς, κριτῆς

11 Deut. 33, 22. || 17 Gen. 49, 17.

8 ἐσήμανε Comb. || 8 καθ. οὔσας L, καθαιρούσας codd. καθαρευούσας Comb. ||
 9—16 laudat Cat. Niceph. I. p. 533 βγ sed tamquam post γῆ p. 8, 7 posita. ||
 10 ἐπὶ codd., περὶ Comb. || 10. 11 φησὶ γ. M. οὕτως codd., καὶ πάλιν Μωϋσῆς φησι
 Nic. || 11 ἐκ τοῦ B. Nic. || 12 μὴ τις σφαλῇ Nic. || 12 νομίσας om. Nic. || 13 σκύμνος
 Comb. atque ita Cat. Nic., σκύμνον codd. || 14 τὸν L., τοῦ codd., Nic. || 14 ἐσα-
 φῆνισε τὸ προκείμενον ἐξ Nic. || 14 διάβολος Nic., ἀντίχριστος codd. || 15 τῆς φυλῆς
 Ἰουδα γενν. ὁ χριστός Nic. || 16 ὁ ἀντ. γεννηθήσεται codd., γενήσεται ὁ ἀντ. Nic. ||
 17 γεννηθήτω codd. || 18 ὄφεις usque ad Ἀδάμ 20 laudat cat. Niceph. I. p. 533 α ||
 18 οὖν τίς codd., τίς ἦν Niceph. || 18 ἀπ' ἀρχῆς Niceph., ἀντίχριστος codd. ||
 21 ἀποκνήσομαι Combef. || 21 ὅτι — p. 8, 7 γῆ laudat cat. Niceph. I. p. 533
 αβ || 21 ὄντως codd., οὗτος Nic. || 21 Δὰν φυλῆς codd., φυλῆς τοῦ Δὰν Nic. ||
 22 καὶ ἀντιτάσσεσθαι τύραννος ἂν β. Nic.

1 δεινός, υἱὸς τοῦ διαβόλου, φησὶν ὁ προφήτης "Δὲν κρινεῖ τὸν λαὸν
αὐτοῦ, ὥστε καὶ μία φυλὴ ἐν Ἰσραὴλ." ἀλλ' ἐρεῖ τις τοῦτο ἐπὶ τὸν
Σαμψὼν εἰρησάει, ὅς ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δὲν γεννηθεὶς ἔκρινε τὸν
λαὸν εἴκοσι ἔτη. τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ Σαμψὼν μερικῶς γεγένηται, τὸ δὲ
5 καθ' ὅλου γενήσεται ἐπὶ τὸν ἀντίχριστον. λέγει γὰρ καὶ Ἰερεμίας
οὕτως "φωνὴν ἐκ Δὲν ἀκουσόμεθα ἐξύψους ἰππων αὐτοῦ. ἀπὸ
φωνῆς χρεμετισμοῦ ἰππασίας ἰππων αὐτοῦ ἐσειήσῃ πᾶσα ἡ γῆ."
λέγει δὲ καὶ ἕτερος προφήτης "Ἐπιάξει πᾶσαν δύναμιν αὐτοῦ ἀφ'
ἡλίου ἀνατολῶν ἄχρις ἡλίου δυσμῶν οὓς κεκλήκοι καὶ οὓς οὐ κε-
10 κλήκοι πορευθήσονται μετ' αὐτοῦ λευκανεῖ τὴν θάλασσαν ἀπὸ
τῶν ἰστίων τῶν πλοίων καὶ μελανεῖ τὸ πεδῖον ἀπὸ τῶν θυρεῶν τῶν
ὄπλων καὶ πᾶς ὅς ἂν συναντήσῃ αὐτῷ ἐν πολέμῳ, μαχαίρα πε-
σειῖται." ὅτι μὲν οὖν ταῦτα οὐκ ἐπ' ἄλλον τινα εἴρηται ἀλλ' ἐπὶ
τὸν τύραννον καὶ ἀναιδῆ καὶ θεομάχον, δείζομεν διὰ τῶν ἐξῆς. 16. λέ-
15 γει καὶ Ἡσαΐας οὕτως. "καὶ ἔσται ὅταν συντελέσῃ κύριος πάντα
ποιῶν ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ Σιών καὶ Ἱερουσαλὴμ, ἐπάξει ἐπὶ τὸν νοῦν
τὸν μέγαν, ἐπὶ τὸν ἄρχοντα τῶν Ἀσσυρίων καὶ ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς
δόξης τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. εἶπε γὰρ Τῇ ἰσχύϊ ποιήσω καὶ τῇ
σοφίᾳ τῆς συνέσεως ἀφελῶ ὄρια ἐθνῶν καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν προ-
20 νομεύσω καὶ σείσω πόλεις κατοικουμένας καὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην
καταλήψομαι τῇ χειρὶ μου ὡς νοσσιὰν καὶ ὡς καταλελειμμένα
ὡὰ ἀρῶ. καὶ οὐκ ἔστιν ὅς διαφεύξεται ἢ ἀντείπη μοι... καὶ οὐχ
οὕτως· ἀλλὰ ἀποστελεῖ Ἀδωναὶ κύριος εἰς τὴν σὴν τιμὴν ἀτιμίαν
καὶ εἰς τὴν σὴν δόξαν πῦρ καιόμενον καυθήσεται. καὶ τὸ φῶς τοῦ
25 Ἰσραὴλ πῦρ καὶ ἀγιάσει αὐτὸν ἐν φλογὶ καὶ φάγεται ὡς χόρτον
τὴν ὕλην." 17. καὶ πάλιν ἐν ἐτέρῳ λέγει "πῶς ἀναπέπαυται ὁ ἀπαιτῶν

1 Genes. 49, 16. || 6 Jerem. 8, 16. || 15 Esaj. 10, 12 — 17. ||
26 Esaj. 14, 4 — 21.

1 υἱὸς τοῦ διαβόλου codd., καὶ διάβολος Nic. || 1 κρινεῖ codd., correxit
Combef., κρινεῖ Nic. || 2 μίαν φυλὴν Nic. || 2. 3 τις ὅτι τοῦτο .... εἴρηται Nic. ||
3 τῆς om. Comb. || 4 αὐτοῦ add. post λαὸν Nic. || 4 εἴκοσιν codd., Nic. ut
nos. || 4 μερικὸν Nic. || 5 γενήσεται codd., πληρωθήσεται Nic. || 5 τοῦ ἀντιχρίστου
Combef. || 6 φωνὴν Nic. post ἀκουσόμεθα. || 6 ἀκουσόμεθα codd., Nic. ut nos. ||
6 verba ἀπὸ ... 7 αὐτοῦ servata apud Nicephorum exciderunt in codd.
Gudii. || 9 ἄχρι Comb. || 23 ἀλλ' Comb.

καὶ πῶς ἀναπέπαιται ὁ ἐπισπουδαστής; συνέτριψεν ὁ θεὸς τὸν 1
 ζυγὸν τῶν ἀρχόντων τῶν ἀμαρτωλῶν· πατάξας ἔθνος ἐν θυμῷ καὶ
 ἐν πληγῇ ἀνιάτω· παίων ἔθνος πληγῇ ἀνιάτω, ἣ οὐκ ἐφείσατο·
 ἀνεπαύσατο πεποισθῶς· πᾶσα ἡ γῆ βοᾷ μετ' εὐφροσύνης· τὰ ξύλα
 τοῦ Λιβάνου ἠὲ φράνθησαν ἐπὶ σοὶ καὶ ἡ κέδρος· ἀφ' οὗ σὺ κεκοί- 5
 μησαι, οὐκ ἀνέβη ὁ κόπτων ἡμᾶς· ὁ ἄδης κάτω ἐπικράνθη συναν-
 τήσας σοι· συνηγέρθησαν πάντες οἱ γίγαντες οἱ ἄρξαντες τῆς γῆς,
 οἱ κοίρανοι ἐκ τῶν θρόνων αὐτῶν, πάντες βασιλεῖς ἐθνῶν. ἅμα πάν-
 τες ἀποκριθήσονται καὶ ἐροῦσι· Καὶ σὺ ἐάλως ὥσπερ καὶ ἡμεῖς, ἐν
 ἡμῖν δὲ κατελογίσθης· κατέβη εἰς γῆν ἡ δόξα σου, ἡ πολλὴ εὐ- 10
 φροσύνη σου· ὑποκάτω σου στρώσουσι σῆψιν, τὸ δὲ κατάλειμμα
 σου σκώληξ. πῶς ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἐωσφόρος, ὁ πρῶτὸς ἀνα-
 τέλλων. συνετρίβη εἰς τὴν γῆν ὁ ἀποστέλλων εἰς πάντα τὰ ἔθνη.
 σὺ δὲ εἶπας ἐν τῇ διανοίᾳ σου· Εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβήσομαι, ἐπάνω
 τῶν ἀστρῶν τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου, καθιῶ ἐν ὄρεσιν 15
 ὑψηλοῖς τοῖς πρὸς βορρᾶν, ἀναβήσομαι ἐπάνω τῶν νεφελῶν, ἔσομαι
 ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ. νυνὶ δὲ εἰς ἄδην καταβήσῃ καὶ εἰς τὰ θε-
 μέλια τῆς γῆς. οἱ ἰδόντες σε θαυμάσουσιν ἐπὶ σοὶ καὶ ἐροῦσιν· Οὗ-
 τος ὁ ἄνθρωπος ὁ παροξύνων τὴν γῆν, ὁ σείων βασιλεῖς, ὁ θεὸς τὴν
 οἰκουμένην ὅλην ἔρημον καὶ τὰς πόλεις καθεῖλε, τοὺς ἐν ἐπαγωγῇ 20
 οὐκ ἔλυσε. πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἐκοιμήθησαν ἐν τιμῇ, ἄν-
 θρωπος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· σὺ δὲ ῥιφήσῃ ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς νεκρὸς
 ἐβδελυγμένος μετὰ πολλῶν πεπτωκότων ἐκκεκεντημένων μαχαίρα,
 καταβαιόντων εἰς ἄδην. ὃν τρόπον ἱμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον
 οὐκ ἔστι καθαρὸν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔση κομψός, ὅτι τὴν γῆν μου 25
 ἀπώλεσας καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας· οὐ μὴ μείνης εἰς τὸν
 αἰῶνα χρόνιος. σπέρμα πονηρόν, ἐτοίμασον τὰ τέκνα σου εἰς σφα-
 γὴν ταῖς ἀμαρτίαις τοῦ πατρός σου, ἵνα μὴ ἀναστῶσι καὶ τὴν γῆν
 μου οὐ κληρονομήσουσιν." 18. Ἰεζεκίηλ δὲ ὁμοίως λέγει περὶ αὐτοῦ
 οὕτως· "τάδε λέγει κύριος ὁ θεός· ἀνθ' ὧν ὑψώθη ἡ καρδία σου καὶ 30
 εἶπας· Θεός εἰμι ἐγώ, κατοικίαν θεοῦ ἐνώκησα ἐν καρδίᾳ θαλάσσης·

30 Ezech. 28, 2—10.

11 τὸ δὲ κατακάλυμμα Comb. || 15 ἀστέρων Comb. || 20 ἀπαγωγῇ Comb.

1 σὺ δὲ ἄνθρωπος καὶ οὐ θεός, ἔδωκας τὴν καρδίαν σου ὡς καρδίαν
 θεοῦ. μὴ σοφώτερος εἶ τοῦ Δανιήλ; σοφοὶ οὐκ ἐπαίδευσάν σε τῇ
 ἐπιστήμῃ αὐτῶν· μὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ σου ἢ ἐν τῇ φρονήσει σου
 ἐποίησας σεαυτῷ δύνάμιν καὶ χρυσίον καὶ ἀργύριον ἐν τοῖς θη-
 5 σαυροῖς σου; μὴ ἐν τῇ πολλῇ ἐπιστήμῃ σου καὶ ἐν τῇ ἐμπει-
 ρίᾳ σου ἐπλήθυνας δυνάμιν σου; ὑψώθη ἡ καρδία σου ἐν τῇ
 δυνάμει σου. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ θεός· ἐπειδὴ ἔδω-
 κας τὴν καρδίαν σου ὡς καρδίαν θεοῦ, ἀντὶ τούτου ἰδοὺ ἐγὼ
 ἐπάγω ἐπὶ σὲ ἀλλοτρίους λοιμοὺς ἀπὸ ἐθνῶν καὶ ἐκκενώ-
 10 σουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐπὶ σὲ καὶ ἐπὶ τὸ κάλλος τῆς
 ἐπιστήμης σου καὶ στρώσουσι τὸ κάλλος σου εἰς ἀπώλειαν
 καὶ καταβιβάσουσί σε καὶ ἀποθανῆ θανάτῳ τραυματιῶν ἐν
 καρδίᾳ θαλάσσης. μὴ λέγων ἐρεῖς Θεός εἰμι ἐγὼ ἐνώπιον
 ..... ἀλλοτρίων, ὅτι ἐγὼ ἐλάλησα, λέγει κύριος.” 19. τούτων
 15 οὖν τῶν ῥημάτων δεδειγμένων, ἴδωμεν λεπτομερέστερον τί λέγει
 Δανιήλ ἐν τοῖς ὁράμασιν. οὗτος γὰρ διαστέλλων τὰς μετὰ ταῦτα
 ἐσομένας βασιλείας ἐπέδειξεν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς καὶ τὴν τοῦ
 ἀντιχρίστου παρουσίαν καὶ τὴν τοῦ παντὸς κόσμου συντέλειαν.
 λέγει οὖν ἐπιλύων τὸ ὄραμα Ναβουχοδονόσορ “σὺ βασιλεῦ
 20 ἐθεώρεις καὶ ἰδοὺ εἰκὼν μεγάλη ἐστῶσα πρὸ προσώπου σου, ἧς ἡ
 κεφαλὴ χρυσοῦ χρηστοῦ, οἱ βραχίονες αὐτῆς καὶ οἱ ὦμοι ἀρ-
 γυροῦ, ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῦ, καὶ αἱ κνήμαι σιδηραῖ, οἱ
 πόδες μέρος μὲν τι σιδηροῦν καὶ μέρος ὀστράκινον. ἐθεώρεις οὖν ἕως
 οὗ ἐσχίσθη λίθος ἄνευ χειρῶν καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοὺς
 25 πόδας τοὺς σιδηροῦς καὶ ὀστρακίνοους καὶ ἐλέπτυνεν αὐτοὺς εἰς τέ-
 λος. τότε ἐλεπτύνθησαν εἰσάπαξ τὸ ὄστρακον, ὁ σίδηρος, ὁ χαλκός,
 ὁ ἄργυρος, ὁ χρυσοῦς καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ κονιορτὸς ἀπὸ ἄλωνος θε-
 ριῆς καὶ ἐξῆρεν αὐτὰ τὸ πλῆθος τοῦ πνεύματος καὶ τόπος οὐχ
 εὐρέθη ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγενήθη εἰς
 30 ὄρος μέγα καὶ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν. 20. συνάψοντες οὖν πρὸς

19 Dan. 2, 31—35.

5. 6 ἐμπορία Comb. || 9 ἀπὸ codd., τῶν Comb. || 17 ἐπέδειξεν ἐν codd.,
 ἀπέδειξεν ἐν τοῖς Combef. || 23 τι Comb., τοι codd. || 24 τοὺς del. Comb. ||
 29 ἐν del. Comb. || 30 ≙ ἀψαντες Comb.

τούτοις καὶ τὰς αὐτοῦ τοῦ Δανιὴλ ὁράσεις μίαν ἀμφοτέροις τὴν 1
 διήγησιν ποιησόμεθα, ἐπιδεικνύντες ὅπως εἶη σύμφωνα καὶ ἀληθῆ.
 λέγει γὰρ οὕτως. "ἐγὼ Δανιὴλ ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ οἱ τέσσαρες ἀνε-
 μοι τοῦ οὐρανοῦ προσέβαλον εἰς τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην καὶ
 τέσσαρα θηρία μεγάλα ἀνέβαινον ἐκ τῆς θαλάσσης διαφέροντα 5
 ἀλλήλων. τὸ πρῶτον ὡσεὶ λέαινα καὶ πτερὰ αὐτῆ ὡς αἰετοῦ. ἐθεώ-
 ρουν ἕως ἐξετίλη τὰ πτερὰ αὐτῆς καὶ ἐξήρθη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ
 ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη καὶ καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῆ. καὶ
 ἰδοὺ θηρίον δεύτερον ὅμοιον ἄρκτω καὶ εἰς μέρος ἐστάθη ἐν καὶ τρία
 πλευρὰ ἐν τῷ στόματι αὐτῆς. . . . ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ θηρίον ὡσεὶ πάρ- 10
 δαλις καὶ αὐτῆ πτερὰ τέσσαρα πετεινοῦ ὑπεράνω αὐτῆς καὶ τέσ-
 σαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ. ὀπίσω τούτου ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ θηρίον τέ-
 ταρτον φοβερόν καὶ ἐκθαμβόν καὶ ἰσχυρόν περισσῶς· οἱ ὀδόντες
 αὐτοῦ σιδηροῖ. . . . ἐσθίον καὶ λεπτῦνον καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐ-
 τοῦ συνεπάτει. καὶ αὐτὸ διαφόρως ἔχον παρὰ πάντα τὰ θηρία τὰ 15
 ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ κέρατα δέκα αὐτῷ. προσενόουν τοῖς κέρασιν
 αὐτοῦ καὶ ἰδοὺ κέρας ἕτερον μικρὸν ἀνέβη ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ τρία
 κέρατα τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξερριζώθη ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.
 καὶ ἰδοὺ ὀφθαλμοὶ ὡσεὶ ἀνθρώπου ἐν τῷ κέρατι τούτῳ καὶ στόμα
 λαλοῦν μεγάλα. 21. ἐθεώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν καὶ ὁ παλαιὸς 20
 τῶν ἡμερῶν ἐκάθητο καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιῶν καὶ
 ἡ θριξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρὸν. ὁ θρόνος αὐτοῦ
 φλόξ πυρός, οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον. ποταμὸς πυρὸς εἵλκεν
 ἔμπροσθεν αὐτοῦ, χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ καὶ μύρια
 μυριάδες περιεστῆκεισαν αὐτῷ. κριτήριον ἐκάθισε καὶ βίβλοι 25
 ἠνεώχθησαν. ἐθεώρουν τότε ἀπὸ φωνῆς τῶν λόγων τῶν μεγάλων,
 ὧν τὸ κέρας ἐκεῖνο ἐλάλει ἕως ἀνηρέθη τὸ θηρίον καὶ ἀπώλετο καὶ
 τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐδόθη εἰς καῦσιν πυρὸς καὶ τῶν λοιπῶν θηρίων ἡ
 ἀρχὴ μετεστάθη. 22. ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς καὶ ἰδοὺ μετὰ
 τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν καὶ ἕως 30
 τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε καὶ προσηνέχθη αὐτῷ. καὶ αὐτῷ

3 Dan. 7, 2—14.

14 post σιδηροῖ Gud. [καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ], cf. p. 16, 7. quae uncis
 inclusit, a codd. videntur abfuisse. || 23 οἱ codd., καὶ Comb.

1 ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία καὶ πάντες οἱ λαοί,
φυλαὶ καὶ γλῶσσαι δουλεύουσιν αὐτῷ. ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία
αἰώνιος, ἣτις οὐ παρελεύσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρή-
σεται. 23. ἐπεὶ οὖν δυσνόητά τισι δοκεῖ εἶναι ταῦτα τὰ μυστικῶς εἰρη-
5 μένα, οὐδὲν τούτων ἀποκρύψομεν πρὸς ἐπίγνωσιν τοῖς ὑγιῆ νοῦν
κεκτημένοις. λέαιναν γὰρ εἰπὼν ἀναβαίνουσαν ἐκ τῆς θαλάσσης τὴν
τῶν Βαβυλωνίων βασιλείαν ἐν τῷ κόσμῳ ἐσήμανε, ταύτην οὔσαν
τῆς εἰκόνας χρυσῆν κεφαλὴν. τὸ δὲ λέγειν "περὰ αὐτῆ ὡσεὶ ἀε-
τοῦ," ὅτι ὑψώθη ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ
10 ἐπήρθη. εἶτα, φησὶν, "ἐξετίλη τὰ περὰ αὐτῆς," ὅτι καθηρέθη αὐτοῦ
ἡ δόξα· ἐξειώχθη γὰρ ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. τὸ δὲ εἰπεῖν "καρ-
δία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῆ καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη", ὅτι
μετενόησεν, ἐπιγινούς ἑαυτὸν ὅτι ἀνθρωπὸς ἐστὶ, καὶ ἔδωκε τὴν δόξαν
τῷ θεῷ. 24. μετὰ γοῦν τὴν λέαιναν δεύτερον θηρίον ἱρᾶ ὁμοιον ἄρκτω,
15 ὅπερ ἦσαν οἱ Πέρσαι· μετὰ γὰρ Βαβυλωνίους Πέρσαι διεκράτησαν.
τὸ δὲ λέγειν "τρία πλευρὰ ἐν τῷ στόματι αὐτῆς" τρία ἔθνη ἔδειξε,
Ἀσσυρίους καὶ Μήδους καὶ Βαβυλωνίους, ὅπερ δέδεικται μετὰ τὸν
χρυσὸν ὁ ἄργυρος ἐν τῇ εἰκόνι. ἔπειτα τὸ τρίτον θηρίον πάρδαλις,
οἵτινες ἦσαν οἱ Ἕλληνες· μετὰ γὰρ Πέρσας Ἀλέξανδρος ἐκράτησεν
20 ὁ Μακεδὼν, καθελὼν Δαρεῖον, ὃς δέδεικται ἐν τῇ εἰκόνι ὁ χαλκός.
τὸ δὲ λέγειν "περὰ τέσσαρα πετεινοῦ" σαφέστατα ἐδίδαξε πῶς διε-
μερίσθη ἡ βασιλεία Ἀλεξάνδρου· τέσσαρας γὰρ κεφαλὰς εἰπὼν
τοὺς τέσσαρας βασιλεῖς τοὺς ἐξ αὐτῆς ἀναστάντας ἐμνημόνευσε.
τελευτῶν γὰρ Ἀλέξανδρος διεῖλε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ εἰς τέσσαρα
25 μέρη. 25. ἔπειτα, φησὶ, "θηρίον τέταρτον φοβερὸν καὶ ἔκθαμβον· οἱ
ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροὶ καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοί." τίνες οὗτοι
ἀλλ' ἢ Ῥωμαῖοι; ὅπερ ἐστὶν ὁ σίδηρος, ἡ νῦν ἐστῶσα βασιλεία·
αἱ κνήμαι γὰρ αὐτῆς σιδηραῖ. μετὰ γὰρ τοῦτο τί παραλείπεται,

4 usque ad p. 13, 10 πολέμου laud. cod. monac. 551 p. 64 (περὶ τῶν θηρίων
ἂν Δανιὴλ ἐθεάσατο. Ἰηπολύτου Ῥώμης.) v. Hardtii catalogum. ἐπεὶ οὖν codd.
Gud., ἐπειδὴ monac. || 6 εἰπὼν Comb., εἶπεν codd. cf. p. 5, 29. || 8. 11.
16. 21 τὸ codd., τῷ Gud. msc. || 17 Ἀσσυρίους L coll. Anal. Syr. suis
p. 80, 8. Πέρσας codd. : verba τὸ 16 — Βαβυλ. 17 post εἰκόνι 18 ponenda vi-
dentur. || 20 ὃς Comb., ὡς codd. || 28 τοῦτο codd., ταῦτα Comb. || 28 παρα-
λείπεται L, παρὲλείπεται codd.

ἀγαπητέ, ἀλλ' ἢ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν τῆς εἰκόνας, ἐν οἷς μέρος μὲν τι 1
 ἐστὶ σιδηροῦν, μέρος δὲ τι ὀστράκινον, ἀναμειγμένον εἰς ἄλληλα.
 μυστικῶς ἐδήλωσε διὰ τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν τοὺς βασιλεῖς
 τοὺς ἐξ αὐτῶν ἐγειρομένους, ἅπερ λέγει Δανιὴλ "προσενόουν τὸ θη-
 ρίον καὶ ἰδοὺ δέκα κέρατα ὀπίσω αὐτοῦ, ἐν οἷς ἀναβήσεται ἕτερον 5
 παραφυσάδιον καὶ τρία τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐκριζώσει". ὅπερ δέδεικται
 οὐχ ἕτερον ἀλλ' ἢ ὁ ἀντίχριστος ὁ ἐγειρόμενος, ὃς καὶ αὐτὸς τὴν
 Ἰουδαίων βασιλείαν ἀναστήσει. τρία κέρατα λέγει ὑπ' αὐτοῦ ἐκρι-
 ζοῦσθαι, τοὺς τρεῖς βασιλεῖς Αἰγύπτου Λιβύων τε καὶ Αἰθιοπίων,
 οὓς ἀναίρει ἐν παρατάξει πολέμου, ὅς κρατήσας πάντων δεινῶς, 10
 ὤμους τύραννος ὢν, θλίψιν καὶ διωγμὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους ποιήσει,
 ἐπαιρόμενος κατ' αὐτῶν. λέγει γὰρ Δανιὴλ "προσενόουν τῷ κέρατι
 καὶ ἰδοὺ τὸ κέρας ἐκεῖνο ἐποίησε πόλεμον μετὰ τῶν ἀγίων καὶ ἰσχυε
 πρὸς αὐτούς, ἕως ἀνηρέθη τὸ θηρίον καὶ ἀπώλετο καὶ τὸ σῶμα
 αὐτοῦ ἐδόθη εἰς καῦσιν πυρός. 26. μετ' ὀλίγον ἤξει ἀπ' οὐρανῶν ὁ 15
 λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα καὶ συντρίψας αὐτήν καὶ μεταστήσας
 πάσας τὰς βασιλείας καὶ δούς τὴν βασιλείαν ἀγίοις ὑψίστου.
 οὗτος ὁ γενηθεὶς εἰς ὄρος μέγα καὶ πληρώσας πᾶσαν τὴν γῆν, περὶ
 οὗ Δανιὴλ λέγει "ἑθεώρουν ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς καὶ ἰδοὺ μετὰ
 τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος καὶ ἔφθα- 20
 σε[ν] ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν καὶ προσηνέχθη· καὶ αὐτῷ
 ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία καὶ πάντες οἱ λαοί,
 φυλαὶ καὶ γλῶσσαι δουλεύσουσιν αὐτῷ καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ
 ἐξουσία αἰώνιος, ἣτις οὐ παρελεύσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ
 οὐ διαφθαρήσεται". τὴν ἐξουσίαν πᾶσαν τὴν δεδομένην παρὰ 25
 τοῦ πατρὸς τῷ υἱῷ ὑπέδειξεν, ὃς ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ κα-
 ταχθονίων βασιλεὺς καὶ κριτὴς πάντων ἀποδέδεικται, ἐπουρανίων
 μὲν, ὅτι λόγος τοῦ πατρὸς πρὸ πάντων γεγε[ν]νημένος ἦν, ἐπιγείων
 δέ, ὅτι ἄνθρωπος ἐν ἀνθρώποις ἐγεννήθη, ἀναπλάσσων δι' ἑαυτοῦ
 τὸν Ἀδάμ, καταχθονίων δέ, ὅτι καὶ ἐν νεκροῖς κατελογίσθη, εὐαγγ- 30
 γελιζόμενος τὰς τῶν ἀγίων ψυχάς, διὰ θανάτου τὸν θάνατον νι-

1 ἀλλ' del. Comb. || 1 μὲν τι Comb., μέντοι codd. || 2 ἀναμειγμένον
 Gud. || 7 ὁ ἐγ. del. Comb. || 10 ἀναίρει ἐν codd. Gudii, ἀνεῖλεν cod. monac. ||
 11 ὤμους Gud. [Macc. β 7, 27], ὁμως codd., ὅπως Gud. msc. || 21 πρ. αὐτῷ καὶ Com.

1 κῶν. 27. τούτων οὖν ἔσομένων καὶ τῶν δέκα δακτύλων τῆς εἰκόνος εἰς δημοκρατίας χωρησάντων καὶ τῶν δέκα κεράτων τοῦ τετάρτου θηρίου εἰς δέκα βασιλείας μερισθέντων, ἴδωμεν σαφέστερον τὰ προκείμενα καὶ κατανοήσωμεν αὐτὰ ὀφθαλμοφανῶς. 28. κεφαλὴ 5 τῆς εἰκόνος χρυσοῦ (ἢ λέαινα) Βαβυλώνιοι ἦσαν ὧμοι καὶ βραχίονες ἀργυροῦ (ἢ ἄρκτος) Πέρσαι καὶ Μῆδοι· κοιλία καὶ μηρὸς χαλκοῦς (ἢ πάρδαλις) οἱ ἀπὸ Ἀλεξάνδρου κρατήσαντες Ἕλληνες· κνήμαι σιδηραῖ (θηρίον ἑκθαμβον καὶ φοβερόν) Ῥωμαῖοι οἱ οὖν κρατοῦντες· ἴχνη ποδῶν, ὄστρακον καὶ σίδηρος, καὶ τὰ δέκα κέρατα 10 τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι· κέρασ ἕτερον μικρὸν ἀναφυόμενον ὃ ἐν αὐτοῖς ἀντίχριστος· λίθος πατάσσω τὴν εἰκόνα καὶ συντρίβων ὃ πληρώσας τὴν γῆν καὶ ἐπάγων τῷ κόσμῳ τὴν κρίσιν [Χριστός.] 29. ταῦτά σοι, ἀγαπητέ, μετὰ φόβου μεταδίδομεν εὐκόλως διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χριστοῦ ἀγάπην. εἰ γὰρ οἱ πρὸ ἡμῶν 15 μακάριοι προφῆται γεγενημένοι εἰδότες αὐτὰ οὐκ ἠθέλησαν μετὰ παρρησίας κηρῦξαι, ἵνα μὴ τάραχον [ἐμ]ποιήσωσι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς, ἀλλὰ μυστικῶς διηγήσαντο διὰ παραβολῶν καὶ αἰνιγμαμάτων, λέγοντες "ὦδε ὁ νοῦς ὃ ἔχων σοφίαν": πόσω μᾶλλον ἡμεῖς κινδυνεύσομεν τολμῶντες τὰ ὑπ' ἐκείνων ἀποκρύφως εἰρημένα εἰς 20 φανερόν λέγειν; ἴδωμεν τοίνυν τὰ συμβησόμενα ἐπ' ἐσχάτων ἐπὶ τὴν πόρνην τὴν ἀκάθαρτον ταύτην, ὁποῖα δὲ καὶ ποταπὴ ἢ κατὰ χόλον θεοῦ ἐπελεύσεται αὐτῇ πρὸ τῆς κρίσεως μερικὴ βάσανος. 30. δεῦρο οὖν, ὦ μακάριε Ἡσαΐα, ἐξεγέρθητι, εἰπέ σαφῶς τί προεφήτευσας περὶ τῆς πόλεως τῆς μεγάλης Βαβυλώνης· εἶπας γὰρ καὶ 25 περὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τετέλεσται. σὺ γὰρ εἶπας μετὰ παρρησίας "ἔστω ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, αἱ πόλεις ὑμῶν πυρρίκαυστοι· τὴν χώραν ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν αὐτὴν ἐνώπιον ὑμῶν καὶ ἠρήμωται κα-

18 Apoc. 17, 9. || 25 Esaj. 1, 7.

2 τετάρτου θηρίου Combef., θυσιαστηρίου codd. || 10 post ἔσεσθαι signum lacunae ponendum videtur. ἴχνη Dan. 2, 33 idem significare vult Hippolytus ac δέκα κέρατα Dan. 7, 7 sed deest explicatio aut tota aut substantivum cum μέλλοντα coniungendum. nunc video etiam Gud. msc. perspexisse orationis τὸ ἑλλιπέ. || 13 [ ] add. Comb. || 23 τί codd., & Comb. || 25 ἔστω codd., ἔστι Comb. || 27 κα- codd., με- Comb.

τεστραμμμένη ὑπὸ πολλῶν ἀλλοτριῶν. ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγά- 1
 τηρ Σιών ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὄπωροφυλάκιον ἐν σικυη-
 ράτῳ, ὡς πόλις πολιορκουμένη". τί οὖν; οὐ γεγένηται ἤδη ταῦτα;
 οὐ πεπλήρωται τὰ ὑπὸ σοῦ εἰρημένα; οὐκ ἠρήμωται αὐτῶν ἡ ἰου-
 δαία γῆ; οὐκ ἐμπέπηρσται τὸ ἀγίασμα; οὐ κατέστραπται αὐτῶν 5
 τὰ τείχη; οὐκ ἀνηρέθησαν αἱ πόλεις; οὐ τὴν χώραν ἀλλότριοι κα-
 τεσθίουσιν; οὐ τὴν γῆν αὐτῶν Ῥωμαῖοι κρατοῦσι; καὶ γὰρ μισήσαντές
 σε οἱ ἄνομοι ἔπρισαν καὶ χριστὸν ἐσταύρωσαν. ἀπέθανες ἐν κόσμῳ,
 ἀλλ' οὖν ἐν χριστῷ ζῆς. 31. τίνα οὖν ὑμῶν πλεῖον ἀγαπήσω ἢ σέ;
 ἀλλὰ καὶ Ἰερεμίας λιθάζεται. εἰ Ἰερεμίας δὲ διείδεν, ἀλλὰ καὶ 10
 Δανιήλ μαρτυρεῖ. Δανιήλ, ὑπὲρ πάντας ἐπαινῶ σε, ἀλλὰ καὶ Ἰω-
 ἀννης οὐ ψεύδεται. πόσοις ὑμᾶς στόμασι καὶ γλώσσαις δοξάσω,
 μᾶλλον δὲ τὸν ἐν ὑμῖν λαλήσαντα λόγον; ἀπεθάνετε σὺν χριστῷ,
 ζήσεσθε δὲ σὺν χριστῷ ἀκούσατε καὶ χαίρετε. ἰδοὺ τὰ ἀφ' ὑμῶν
 λελαλημένα κατὰ καιρὸν πεπλήρωται. εἶδετε γὰρ αὐτὰ πρῶτον, 15
 εἶθ' οὕτως ἐκηρύξατε πάσαις γενεαῖς. τὰ τοῦ θεοῦ λόγια διηκονή-
 σατε πάσαις γενεαῖς. προφηῆται ἐκλήθητε, ἵνα πάντας σῶσαι δυνηθῆτε.
 τότε γὰρ ὄντως [προφήτης] ὁ προφήτης, ὅταν τὰ μέλλοντα γενέσθαι
 προκηρύξας ὕστερον συμβάντα αὐτὰ ἀποδείξῃ. καλοῦ διδασκάλου
 ἐγένεσθε μαθηταί. ταῦτα ὑμῖν ἀξίως ὡς ζῶσιν ἐπιφωνῶ· ἔχετε 20
 γὰρ ἤδη τὸν τῆς ζωῆς καὶ ἀφθαρσίας ἀποκείμενον ὑμῖν ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς στέφανον. 32. λέγε μοι, ὦ μακάριε Δανιήλ, πληροφόρησόν
 μοι, παρακαλῶ. προφητεύεις περὶ τῆς λεαίνης ἐν Βαβυλῶνι· αἰ-
 χμάλωτος γὰρ ἦς ἐκεῖ. διήγησαι τὰ μέλλοντα περὶ τῆς ἄρκτου· ἔτι
 γὰρ ἐν κόσμῳ ἦς καὶ εἶδες αὐτὰ γεγενημένα. ἔπειτα λέγεις μοι 25
 πάρδαλιν. καὶ πόθεν σοι ταῦτα εἰδέναι; ἤδη γὰρ κεκοίμησαι. τίς
 σε ταῦτα ἐδίδαξε λαλεῖν ἀλλ' ἢ "ὁ πλάσας σε ἐκ κοιλίας μητρός";

20 Tim. β 4, 8. || 27 Ierem. 7, 4.

1 πολλῶν codd., λαῶν Comb. || 2 σικυηλάτῳ cod. ebroic. || 8 οἱ ἄν. om.
 Comb. || 9 ἀλλὰ νῦν σὺν χριστῷ Faber. || 9 οὖν om. Comb. || 9 post σέ add.
 ἢ Ἰερεμίαν Comb. || 10 εἰ del. Comb. || 10 Ἰερεμίαν post εἰ Gud. || 10 διεῖ-
 δεν L, μᾶλλον codd. || 12 Persius 5, 1. 2 Vergil. Georg. 2, 42. || 14 χαίρετε
 Comb., χαρεῖτε suasit Fabricius, χάρητε codd. || 16 τὰ — 17 γενεαῖς om.
 Comb. || 27 πλάσας codd., ἀγιάσας vel καλέσας Gud. msc., καλέσας Faber.

1 θεός, λέγεις. εἶπας γὰρ καὶ οὐκ ἐφείστω. ἀνέστη ἡ πάρδαλις, ἦλθεν
 ὁ τράγος τῶν αἰγῶν, ἔτιψε τὸν κριόν, συνέτριψεν αὐτοῦ τὰ κέρατα, κα-
 τεπάτησεν αὐτὸν τοῖς ποσί, ἐκράτησεν, ὑψώθη ἐν τῷ πεσεῖν αὐτόν, ἀνέ-
 στησαν τέσσαρα κέρατα ὑποκάτωθεν αὐτοῦ· εὐφραίσου, μακάριε Δα-
 5 νιήλ, οὐκ ἐπλανήθης, γεγένηται ταῦτα πάντα. 33. μετὰ τοῦτο πάλιν
 μοι διήγησαι "θηρίον τέταρτον φεθερόν καὶ ἔκθαμβον· οἱ ὀδόντες
 αὐτοῦ σιδηροῖ καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ, ἐσθίον καὶ λεπτῦνον καὶ
 τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσί αὐτοῦ συνεκρίτει." ἤδη κρατεῖ πῦν ὁ σιδηρός, ἤδη
 δαμάζει καὶ λεπτύνει πάντα, ἤδη ὑποτάσσει πάντας τοὺς μὴ θέλοντας,
 10 ἤδη βλέπομεν αὐτὰ ἡμεῖς, ἤδη δοξάζομεν τὸν θεὸν ὑπὸ σοῦ διδασκόμε-
 νοι. 34. ἀλλ' ἐπειδὴ προῖκετο ἡμῖν περὶ τῆς πόρνῆς εἰπεῖν, πάρελθε,
 ὦ μακάριε Ἡσαΐα. ἴδωμεν τί λέγεις περὶ Βαβυλωνῶνος. "κατάβηθι,
 κάθισον ἐπὶ γῆς, θυγάτηρ παρθένης Βαβυλωνῶνος, κάθισον, θυγάτηρ
 Χαλδαίων, οὐκέτι προστεθήσῃ κληθῆναι ἀπαλὴ καὶ τρυφερά. λάβε
 15 μύλωνα, ἄλεσον ἄλευρον, ἀποκάλυψαι τὸ κάλυμμα σου, ἀναξύ-
 ρισον τὰς πολιάς, ἀνακάλυψαι τὰς κνήμας, διάβηθι ποταμούς.
 ἀνακαλυφθήσεται ἡ ἀσχημοσύνη σου, φανήσονται οἱ ὀνειδισμοί
 σου. τὸ δίκαιον ἐκ σοῦ λήψομαι, οὐκέτι οὐ μὴ παραδῶ σε ἀνθρώ-
 ποις. ὁ ῥυσάμενός σε κύριος Σαβαώθ, ὄνομα αὐτῷ ἅγιος Ἰσραὴλ.
 20 κάθισον κατανευγμένη, εἴτελθε εἰς τὸ σκότος, θυγάτηρ Χαλδαίων,
 οὐκέτι οὐ μὴ κληθήσῃ ἰσχυρὸς βασιλείας. 35. παρωξύνθη ἐπὶ τὸν λαόν
 μου, ἐμίανας τὴν κληρονομίαν μου. ἐγὼ ἔδωκα εἰς τὴν χειρὰ σου,
 σὺ δὲ οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεον, σὺ δὲ ἐπὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἐβά-
 ρυνας τὸν ζυγὸν καὶ εἶπας Εἰς τὸν αἰῶνα ἔσομαι ἄρχουσα. οὐκ
 25 ἐνόησας ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ σου οὐδὲ ἐμνήσθης τὰ ἔσχατά σου.
 νῦν δὲ ἄκουε ταῦτα, ἡ τρυφερά, ἡ καθημένη, ἡ πεποιθυῖα, ἡ λέ-
 γουσα ἐν τῇ καρδίᾳ Ἐγὼ εἶμι καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρα, οὐ καθιῶ χήρα
 οὐδὲ γινώσομαι ὀρφανή· νυνὶ δὲ ἤξει ἐπὶ σέ τὰ δύο ταῦτα ἐν ἡμέρᾳ
 μιᾷ, χηρεία καὶ ἀτεκνία, ἤξει ἐξαίφνης ἐπὶ σέ ἐν τῇ φαρμακείᾳ

1 Dan. 7, 6. || 7 Esaj. 47, 1.

14 προστεθήσῃ Comb.?, προστεθῆ σοι codd. Cobetus Luciani tempore personam passivi secundam in ei exiisse monstravit var. lect. p. 39. 40. atque h. l. προστεθήσει scriptum fuisse credo. || 22 ἐμίανα Comb. || 28 ὀρφανίαν Comb.

σου, ἐν τῇ ἰσχύϊ τῶν ἐπαιδῶν σου σφόδρα, τῇ ἐλπίδι τῆς πορνείας 1
σου. σὺ γὰρ εἶπας Ἐγὼ εἶμι καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρα, καὶ ἔσται ἡ
πορνεία σου σοὶ αἰσχρῆ, ὅτι εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σου Ἐγὼ εἶμι.
καὶ ἤξει ἐπὶ σὲ ἀπώλεια καὶ οὐ μὴ γνῶς. . . . στήθι νῦν ἐν ταῖς ἐπαι- 5
δαῖς σου καὶ ἐν τῇ πολλῇ φαρμακείᾳ σου ἃ ἐμάνθανες ἐκ νεό-
τητός σου, εἰ θυνήσῃ ὠφεληθῆναι. κεκοπίπασαι ἐν ταῖς βουλαῖς
σου, στήτῳσαν καὶ σωσαίτωσάν σε οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ
ὀρῶντες τοὺς ἀστέρας ἀναγγειλάτωσάν σοι, τί μέλλει ἐπὶ σὲ ἔρχε-
σθαι. ἰδοὺ πάντες ὡς φρύγανα πυρὸς οὕτω καυθήσονται καὶ οὐ μὴ
ἐξέλωνται τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐκ φλογός. ὅτι ἔχεις ἄνθρακας πυρός, 10
κάθισαι ἐπ' αὐτούς· οὕτως ἔσται σου εἰς βοήθειαν. ἐκοπίπασαι ἐν τῇ
μεταβολῇ σου ἐκ νεότητος, ἄνθρωπος καθ' ἑαυτὸν ἐπλάγχθη, σοὶ δὲ
οὐκ ἔστι σωτηρία." ταῦτα μὲν προφητεύει σοὶ Ἡσαΐας, ἰδῶμεν δὲ εἰ
τὰ ὅμοια αὐτῶν ἐφθέγγετο ὁ Ἰωάννης. 36. οὗτος γὰρ ἐν Πάτμῳ τῇ
νήσῳ ᾧν ὀρᾷ ἀποκάλυψιν μυστηρίων φρικτῶν, ἅτινα διηγούμενος 15
ἀφθόνως καὶ ἑτέρους διδάσκει. λέγε μοι, μακάριε Ἰωάννη, ἀπόστολε καὶ
μαθητὰ τοῦ κυρίου, τί εἶδες καὶ ἤκουσας περὶ Βαβυλῶνος· γρηγό-
ρησον καὶ εἶπέ· καὶ γὰρ αὐτὴ σε ἐξώρισε. "καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν
ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας καὶ ἐλάλησέ μοι
λέγων Δεῦρο, δεῖξω σοὶ τὸ κρίμα τῆς πόρνῆς τῆς μεγάλης τῆς κα- 20
θημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς
γῆς καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς
πορνείας αὐτῆς. καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. καὶ εἶδον
γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφη-
μίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα. καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβε- 25
βλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον, κεχρυσωμένη χρυσῷ καὶ λίθῳ
τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐ-
τῆς γέμον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας τῆς γῆς·
ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον Μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ
μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. 37. καὶ 30

18 Apoc. 17, 1—18, 24.

11 σου codd., σοὶ Comb. || 12 ἐπλάγχθη codd., ἐπλανήθη Comb. || 13 ἔστι
codd., ἔσται Comb.

1 εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ
 τοῦ αἵματος τῶν μαστέρων τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἔθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν
 θαῦμα μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος Διὰ τί ἔθαύμασας; ἐγὼ ἐρῶ
 σοι τὸ μυστήριον τῆς γυναίκος καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βασιλεύοντος
 5 αὐτὴν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα. τὸ
 θηρίον, ὃ εἶδες, ἦν καὶ οὐκ ἔστι καὶ μέλλει ἀνασταθῆναι ἐκ τῆς αἴθου-
 σου καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει καὶ θαυμάσουσιν οἱ κατοικοῦντες
 τὴν γῆν, ὡς οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν βίβλῳ τῆς ζωῆς ἀπὸ κα-
 ταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστι καὶ πα-
 10 ρέσται. ὡς ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. ἑπτὰ κεφαλὰ ἑπτὰ ὄρη εἰσὶν,
 ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἑπτὰ εἰσὶν· οἱ
 πέντε ἔπεσαν, ὁ δὲ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὕτω ἦλθε καὶ ὅταν ἔλθῃ,
 ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μένειν. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν οὐκ ἔστι ...
 καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ ἔστι καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα
 15 κέρατα, ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὕτω ἔλα-
 βον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι. μετὰ τοῦ
 θηρίου τὴν μίαν γνώμην ἔχουσι καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν
 αὐτῶν τῷ θηρίῳ διαδώσουσιν. οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι
 καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ καὶ βασιλεὺς
 20 βασιλευόντων ἐστὶ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί.
 39. καὶ λέγει μοι Τα ὕδατα ἃ εἶδες, εὖ κάθηται ἡ πόρνη, λαοὶ καὶ
 ὄχλοι καὶ ἔθνη εἰσὶ καὶ γλώσσαι. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες καὶ
 τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην καὶ ἠρημωμένην αὐτὴν ποιή-
 σουσι καὶ γυμνὴν καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται καὶ αὐτὴν κα-
 25 τακαύσουσιν ἐν πυρὶ. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν
 ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι γνώμην μίαν καὶ δοῦναι
 τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ ἄχρι τελεσθήσονται οἱ λόγοι τοῦ
 θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βα-
 σιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλείων τῆς γῆς. 40. μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγε-
 30 λον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην, καὶ
 ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. καὶ ἔκραξεν ἰσχυρᾶ φωνῇ

10 ὁ prim. om. Comb. || 17 τὴν ante μίαν codd., οὗτοι Comb. verbis
 μ. τ. θ. ad λαμβ. 16 relatis. || 26 μίαν γν. Comb. || 31 ἰσχυρᾶ codd., ἐν ἰσχύι Comb.

μεγάλη λέγων Ἐπεσεν, ἔπεσε Βαβυλῶν ἡ μεγάλη καὶ ἐγένετο 1
κατοικητήριον δαιμόνων καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου
... καὶ μεμισημένου, ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς
πέπωκε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρ-
νευσαν καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνου αὐτῆς 5
ἐπλούτησαν. καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσαν
Ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς
ἀμαρτίαις αὐτῆς καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα μὴ λάβητε, ὅτι
ἐκολλήθησαν αἱ ἀμαρτίαι ἕως τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς
τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. 41. ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκε καὶ δι- 10
πλάσατε τὰ διπλά κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέ-
ρασε κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν. ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασε,
τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ-
τῆς λέγει Κάθημαι βασίλισσα καὶ χήρα οὐκ εἰμι καὶ πένθος
οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἤξουσιν αἱ πληγαὶ αὐ- 15
τῆς, θάνατος καὶ πένθος καὶ λιμὸς καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθή-
σεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν. καὶ κλαύσου-
νται καὶ κόψονται ἐπ' αὐτήν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς οἱ μετ' αὐτῆς
πορνεύσαντες καὶ στρηνιασάντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυ-
ρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἐστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασα- 20
νισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες Οὐαί, οὐαί, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, Βαβυλῶν,
ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἤλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ ἔμποροι
τῆς γῆς κλαύσουσι καὶ πενθήσουσιν ἐπ' αὐτήν, ὅτι τὸν γόμον αὐ-
τῶν οὐδεὶς ἀγοράσει οὐκέτι, γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου καὶ λίθου
τιμίου καὶ μαργαρίτου καὶ βύσσου καὶ πορφύρας καὶ σηρικοῦ καὶ 25
κοκκίνου καὶ πᾶν ξύλον θύινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον καὶ
πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ
μαρμάρου καὶ κιναμώμου καὶ ἄμωμον καὶ θυμίαμα καὶ μύρον
καὶ λίβανον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ σεμίδαλιν καὶ σίτον καὶ
κτήνη καὶ πρόβατα καὶ τράγους καὶ ἵππων καὶ ῥεδῶν καὶ σωμα- 30
τῶν καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς

9 αὐτῆς post ἐκολλ. add. Comb. || 10, 11 ἀπέδωκεν ὑμῖν καὶ διπλώσατε
Comb. || 17 κύριος del. Comb. || 21 ἡ πόλις om. Comb.

1 σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ
 ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ καὶ οὐκέτι οὐ μὴ αὐτὰ εὑρησῃ. οἱ ἔμποροι τούτων
 οἱ πλουτήσαντες ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βα-
 5 σαυισμοῦ αὐτῆς κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες Οὐαὶ
 οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ περιβεβλημένη βύττινον καὶ πορφυροῦν
 καὶ κίκκινον καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαρ-
 γαρίταις, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλούτος. καὶ πᾶς κυ-
 βερνήτης καὶ πᾶς ἐπὶ τῶν πλοίων ὁ ὄμιλος καὶ ναῦται καὶ ὅσοι
 τὴν θάλασσαν ἐργάζονται ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν καὶ ἔκραζαν
 10 βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς λέγοντες Τίς ὁμοία τῇ
 πόλει τῇ μεγάλῃ; καὶ ἔβαλον χροῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ
 ἔκραζαν κλαίοντες καὶ πενθοῦντες λέγοντες Οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ
 μεγάλη ἐν ἣ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θα-
 λάσσῃ ἐκ τῆς πίότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. 42. εὐφραίνου
 15 ἐπ' αὐτῇ, οὐρανὲ καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφη-
 ται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἤρην εἰς ἄγ-
 γελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασ-
 σαν λέγων Οὕτως ὀρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις
 καὶ οὐ μὴ εὐρεθῆ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐ-
 20 λητῶν καὶ σαλπικτῶν οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἐν σοὶ ἔτι... καὶ φωνὴ νυμ-
 φίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἐν σοὶ ἔτι, ὅτι οἱ ἔμποροὶ σου
 ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανή-
 θησαν πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα τῶν προφητῶν καὶ
 ἀγίων εὐρέθη καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς." 43. περι-
 25 μὲν τῆς τῶν βασάνων τῶν ἐπερχομένων αὐτῇ ἐπ' ἐσχάτων
 ὑπὸ τῶν τότε ἐσομένων τυράννων μερικῆς κρίσεως σαφέστατα
 ἐν τοῖς ῥητοῖς τούτοις δεδήλωται. δεῖ δὲ ἡμᾶς καὶ τὸν χρόνον ἐξη-
 κριβωμένους ἐκθέσθαι, ἐν οἷς καιροῖς ταῦτα συμβήσεται καὶ ὡς τὸ
 κέρας τὸ μικρὸν ἐν αὐτοῖς ἀναφανήσεται. τῶν γὰρ κνημῶν τῶν
 30 σιδηρῶν τῶν νῦν ἔτι κρατουσῶν ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν καὶ τοὺς
 δακτύλους χωρησάντων κατὰ τὴν τῆς εἰκότος φανέρωσιν καὶ τὴν

7 τοιοῦτος Comb. || 12 ἢ prius om. Comb. || 26 ὑπὸ codd., ἀπὸ Comb. ||
 27 ἑξακριβαζομένους cod. ebroic., ἑξηκριβωμένους Gud. msc.

τοῦ θηρίου τοῦ φοβεροῦ δεῖξιν, καθὼς σεσήμανται ἐν τοῖς ἔμπρο-
 σθεν, οἷς καιροῖς ὁ σίδηρος καὶ τὸ ὄστρακον εἰς ταῦτὸν ἀναμιγή-
 σεται. δεῖξει δὲ ἡμῖν Δανιὴλ τὰ προκείμενα. λέγει γὰρ “καὶ δια-
 θήσει διαθήκην πολλοῖς ἐβδομαῖς μία. καὶ ἔσται ἐν τῷ ἡμίσει τῆς
 ἐβδομάδος ἀρθήσεται μου θυσία καὶ σπονδή”. μίαν μὲν οὖν ἐβδο-
 μάδα ἐτῶν τὴν ἐσχάτην τὴν ἐπὶ τῷ τέρματι τοῦ σύμπαντος
 κόσμου ἐσομένην ἐπ’ ἐσχάτων ἐσήμανεν, ἧς ἐβδομάδος τὸ μὲν
 ἡμισυ λήφονται οἱ δύο προφῆται Ἐνώχ καὶ Ἡλίας. οὗτοι γὰρ
 κηρύξουσιν “ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐξήκοντα, περιβεβλημένοι
 σάκκους,” μετάνοιαν τῷ λαῷ καὶ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι καταγγέλλοντες. 10
 44. ὥσπερ γὰρ δύο παρουσίαι τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν διὰ τῶν
 γραφῶν ἐδείχθησαν, μία μὲν ἡ πρώτη κατὰ σάρκα γενομένη ἄτι-
 μος διὰ τὸ ἐξουδενωθῆναι αὐτόν (καθὼς προανεφώνει Ἡσαΐας λέγων
 “εἶδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος
 αὐτοῦ ἄτιμον, ἐκλείπον παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους· ἄνθρωπος ἐν 15
 πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέerein μαλακίαν... ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη),
 ἡ δὲ δευτέρα παρουσία αὐτοῦ κεκήρυκται ἐνδοξος, ὡς παραγενήσε-
 ται ἀπ’ οὐρανῶν μετὰ δυνάμεως ἀγγέλων καὶ πατρικῆς δόξης (ὡς
 φησιν ὁ προφήτης “βασιλέα μετὰ δόξης ὄψεσθε” καὶ “ἐθεώρουν
 μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸν ἀνθρώπου ἐρχόμενον καὶ 20
 ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε καὶ προσηνέχθη αὐτῷ καὶ
 ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ βασιλεία· πᾶσαι αἱ
 φυλαὶ [καὶ] γλῶσσαι δουλεύουσιν αὐτῷ· ἡ βασιλεία αὐτοῦ βασι-
 λεία αἰώνιος, ἣτις οὐ διαφθαρήσεται”): οὕτω καὶ δύο πρόδρομοι ἐδεί-
 χθησαν. ὁ μὲν πρῶτος γενόμενος Ἰωάννης ὁ τοῦ Ζαχαρίου υἱός, κατὰ 25
 πάντα πρόδρομος καὶ κῆρυξ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν γενηθεὶς, εὐαγγε-
 λίζόμενος τὸ ἐπουράνιον φῶς τὸ ἐν κόσμῳ φανέν, προέδραμεν ἐκ
 κοιλίας μητρὸς, πρῶτος συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐλισάβετ, ἵνα καὶ

3 Dan. 9, 27. || 9 Apoc. 11, 3. || 14 Esaj. 53, 2. 3. || 19 Esaj. 33, 17. ||
 19 Dan. 7, 13. 14.

7 ἐσχάτου Combef. || 13 ἐξουδενωθῆναι codd., mutavit Combef. || 17 ἐν-
 δοξος Faber, ἐνδόξως codd., cf. Lagarde rel. iur. eccl. p. 94 adn. || 23 [ ]
 add. Comb. || 26 γενηθεὶς codd., mutavit Comb.

1 τοῖς ἐκ κοιλίας μητρὸς νηπίοις ὑπάρχουσιν ἐπιδείξει τὴν ἐσομένην
 αὐτοῖς διὰ πνεύματος ἁγίου καὶ παρθένου καινὴν γέννησιν. 45. οὗτος
 ἀκούσας τὸν ἀσπασμὸν τῆς Ἐλισάβετ ἐσκίρτησεν ἐν κοιλίᾳ μητρὸς
 ἀγαλλόμενος, ἐνορῶν τὸν ἐν κοιλίᾳ τῆς παρθένου συνειλημμένον
 5 θεὸν λόγον. ἔπειτα κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ παρεγένετο, βάπτισμα
 μετανοίας τῷ λαῷ καταγγέλλων, προμηνύων σωτηρίαν τοῖς ἐν ἐρη-
 μία κόσμου πολιτευομένοις ἔθνεσι. μετὰ ταῦτα ἐν τῷ Ἰορδάνῃ αὐ-
 τοψεὶ δεικνύει τὸν σωτῆρα καὶ λέγει "Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων
 τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου." οὗτος προέφθασε καὶ τοῖς ἐν ἄδῃ εὐαγ-
 10 γελίσασθαι, ἀναιρεθεῖς ὑπὸ Ἡρώδου πρόδρομος γενόμενος ἐκεῖ, ση-
 μαίνειν μέλλων κἀκεῖσε κατελεύσεσθαι τὸν σωτῆρα λυτρούμενον
 τὰς ἁγίων ψυχὰς ἐκ χειρὸς θανάτου. 46. ἀλλ' ἐπειδὴ ἀρχὴ ἀναστά-
 σεως πάντων ἀνθρώπων ἦν ὁ σωτῆρ, ἔδει τὸν κύριον μόνον ἀνίστα-
 σθαι ἐκ τῶν νεκρῶν, δι' οὗ ἡ κρίσις παντὶ τῷ κόσμῳ εἰσελεύσεται,
 15 ἵνα οἱ ἀξίως ἀγωνισάμενοι ἀξίως καὶ παρ' αὐτοῦ στεφανωθῶσιν
 ὑπὸ τοῦ καλοῦ ἀγωνοθέτου, πρώτου τὸ στάδιον διηνηκότος, τοῦ
 ἀναληφθέντος εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς
 καθεσθέντος καὶ πάλιν ἐπὶ τῇ συντελείᾳ τοῦ κόσμου κρι-
 τοῦ πεφανερωσομένου. ἀναγκαίως δεῖ πρώτους τοὺς προδρόμους
 20 αὐτοῦ φανερωθῆναι, καθὼς διὰ Μαλαχίου καὶ Ἀγγαίου φησὶ
 "πέμψω ὑμῖν Ἡλίαν τὸν θεσβίτην πρὶν ἢ ἔλθεῖν τὴν ἡμέραν κυ-
 ρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, ἧς ἀποκαταστήσει καρδίας πατέ-
 ρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, μήποτε ἐλθὼν πα-
 τάξω τὴν γῆν ἄρδην." οὗτοι οὖν παραγενόμενοι κηρύξουσιν τὴν μέλ-
 25 λουσαν ἔσεσθαι ἀπὸ οὐρανῶν χριστοῦ ἐπιφάνειαν, οἱ καὶ ποιήσουσι
 σημεῖα καὶ τέρατα εἰς τὸ καὶ οὕτως δυσωπῆσαι καὶ ἐπιστρέψαι
 τοὺς ἀνθρώπους εἰς μετάνοιαν διὰ τὴν ὑπερβάλλουσιν αὐτῶν ἀνο-
 μίαν τε καὶ ἀσέβειαν. 47. λέγει γὰρ Ἰωάννης "καὶ δώσω τοῖς δυσὶ
 30 μάρτυσί μου καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίου ἐξή-
 κοντα, περιβεβλημένοι σάκκους"· τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἥμισυ τῆς ἐβδομάδος

8 Ioh. 1, 29. || 21 Malach. 3, 23. 24. || 23 Luc. 1, 17. || 28 Apoc. 11, 3.

1 ὑπάρχουσι Comb. || 4 ἀγαλλιόμενος Gud. || 19 πεφανερωσομένου Faber,
 πεφανερωμένου codd. || 20 Ἀγγ. codd., ἀγγέλου Comb., ad Luc. 1, 17 provocans.

ἧς εἶρηκε Δανιήλ. "οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι 1
αἱ ἐνώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἐστῶσαι. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θελή-
σει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κα-
τεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ εἴ τις θελήσει ἐν τούτοις ἀδικῆσαι,
οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν 5
οὐρανόν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέξῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν.
καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα καὶ
πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ ὅσακις ἐὰν [θελήσωσι. καὶ ὅταν]
τελέσωσι τὸν δρόμον αὐτῶν καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν," τί φησιν ὁ
προφήτης; "τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ' 10
αὐτῶν πόλεμον καὶ νικήσει αὐτοὺς καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς" διὰ τὸ μὴ θέ-
λειν αὐτοὺς δοῦναι τῷ ἀντιχρίστῳ (τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἀναφύον μικρὸν
κέρας), ὃς ἐπαρθεὶς λοιπὸν τῇ καρδίᾳ ἄρχεται ἑαυτὸν ὑψοῦν καὶ δοξά-
ζειν ὡς θεόν, διώκων τοὺς ἁγίους καὶ βλασφημῶν τὸν χριστόν, καὶ ὡς
λέγει Δανιήλ "προσενόουν τῷ κέρατι καὶ ἰδοὺ ὀφθαλμοὶ ὡσεὶ ἀνθρώ- 15
που ἐν τῷ κέρατι καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ ἠνοιξε τὸ στόμα
αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸ κέρας ἐκεῖνο ἐποίη-
σε πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ ἴσχυσε πρὸς αὐτούς, ἕως ἂν ἀνηρέθη
τὸ θηρίον καὶ ἀπώλετο καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐδόθη εἰς καῦσιν πυρός." 48.
ἀλλ' ἐπεὶ δεῖ λεπτομερέστερον περὶ αὐτοῦ διηγήσασθαι πῶς 20
τε τὸ ἅγιον πνεῦμα δι' ἀριθμοῦ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μυστικῶς
ἐδήλωσε: σαφέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ διηγησόμεθα. λέγει γὰρ Ἰω-
άννης οὕτως "καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς καὶ εἶχε κέ-
ρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ καὶ ἐλάλει ὡς δράκων καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ
πρώτου θηρίου πᾶσαν ἐποίησε ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὴν γῆν καὶ 25
τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον,
οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ἐποίησε σημεῖα με-
γάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβῆναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν
κατενώπιον τῶν ἀνθρώπων, καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς
γῆς διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέ- 30

1 Dan. 9, 27. || 1 Aroc. 11, 4—7. || 9 cf. Tim. β 4, 7. || 15 Dan. 7, 8-11. ||
23 Aroc. 13, 11—18.

5 οὕτω Comb. || 8 [ ] suppl. Gud. || 12 τῷ del. Comb.

1 γον τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ ἔχει τὴν
 πληγὴν τῆς μαχαίρας καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πνεῦμα δοῦναι
 τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου ... καὶ ποιήσῃ ἵνα ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνήσωσι
 τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικροὺς
 5 καὶ τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ
 τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους ἵνα δώσῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ
 τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, ἵνα μὴ τις
 δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα
 τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν.
 10 ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀν-
 θρώπου ἐστὶ καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστὶν χξς." 49. τὸ μὲν οὖν "θηρίον
 ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς" τὴν βασιλείαν τὴν τοῦ ἀντιχρίστου ἐσομέ-
 νην λέγει. τὰ δὲ δύο κέρατα καὶ τὸν μετ' αὐτὸν ψευδοπροφήτην.
 τὸ δὲ εἰπεῖν "τὰ κέρατα αὐτοῦ ὅμοια ἀρνίῳ," ὅτι ἐξομοιοῦσθαι
 15 μέλλει τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν βασιλέα ἐπιδεικνύειν.
 τὸ δὲ "λαλεῖν ὡς δράκων" ὅτι πλάνος ἐστὶ καὶ οὐκ ἀληθής. τὸ δὲ
 "καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου ἐποίει καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς
 ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ
 ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ," τοῦτο σημαίνει ὅτι κατὰ
 20 τὸν Αὐγούστου νόμον, ἀφ' οὗ καὶ ἡ βασιλεία Ῥωμαίων συνέστη,
 οὕτω καὶ αὐτὸς κελεύσει καὶ διατάξει ἅπαντα ἐπικυρῶν, διὰ τού-
 του δόξαν ἑαυτοῦ πλείονα περιποιούμενος. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ
 θηρίον τὸ τέταρτον, οὗ ἐπλήγη ἡ κεφαλὴ καὶ πάλιν ἐθεραπεύθη
 διὰ τὸ καταλυθῆναι αὐτὴν ἢ καὶ ἀτιμασθῆναι καὶ εἰς δέκα δια-
 25 δήματα ἀναλυθῆναι. ὅς τότε πανοῦργος ὢν ὥσπερ θεραπεύσει αὐ-
 τὴν καὶ ἀνανεώσει. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ προφήτου
 ὅτι "δώσει πνεῦμα τῇ εἰκόνι καὶ λαλήσει ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου."
 ἐνεργήσει γὰρ καὶ ἰσχύσει πάλιν διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ὀριζόμενον
 νόμον καὶ ποιήσει ἵνα ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνήσωσι τῇ εἰκόνι τοῦ
 30 θηρίου ἀποκτανθῶσιν. ὧδε ἡ πίστις καὶ ἡ ὑπομονὴ τῶν ἀγίων φα-

11 αὐτοῦ ἐστὶ Comb. || 12 καταβαῖνον codd. || 13 post κέρατα add. αὐτόν
 τε Comb. || 13 αὐτοῦ pro αὐτὸν scribi voluerat Gud. || 17 πρώτ. θηρίου ἐπ.
 Comb. || 21 οὕτως Comb. || 22 του καὶ δόξαν Comb. || 24 κατ. ταύτην ἢ Comb.

νήσεται. φησὶ γὰρ "καὶ ποιήσει πάντας τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς με- 1
γάλους καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ
τοὺς δούλους, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δε-
ξιᾶς ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον, ἵνα μὴ τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ
ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνό- 5
ματος αὐτοῦ." δόλιος γὰρ ὢν καὶ ἐπαιρόμενος κατὰ τῶν δούλων
τοῦ θεοῦ, βουλόμενος ἐκθλίβειν καὶ ἐκδιώκειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ
κόσμου καὶ διὰ τὸ μὴ δίδόναι αὐτοὺς αὐτῷ δόξαν κελεύσει πάντας
πανταχοῦ πειρατήρια τεθῆναι, ἵνα μηδεὶς δύνηται τῶν ἀγίων
μήτε ἀγοράσαι μήτε πωλῆσαι, εἰ μὴ πρῶτον ἐπιθύσῃ. τοῦτο 10
γὰρ ἐστὶ τὸ χάραγμα τὸ ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς διδόμενον. τὸ
δὲ "ἐπὶ τὸ μέτωπον" εἰπεῖν, ἵνα πάντες ὧσιν ἐστεφανωμένοι, πύρινον
καὶ οὐ ζωῆς ἀλλὰ θανάτου στέφανον μεθ' ἑαυτῶν περιφέροντες.
οὕτω γὰρ ἐτεχνάσατο κατὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀντίοχος ὁ Ἐπι-
φανῆς ὁ τῆς Συρίας γενόμενος βασιλεὺς, ὢν ἔκγονος Ἀλεξάνδρου 15
τοῦ Μακεδόνα. καὶ αὐτὸς τοῖς τότε καιροῖς, ἐπαρθεὶς τῇ καρδίᾳ,
ἔγραψε ψήφισμα βωμοὺς πρὸ τῶν θυρῶν τιθέντας ἐπιθύσειν καὶ
κισσοῖς ἐστεφανωμένους πομπεύειν τῷ Διονύσῳ, τοὺς δὲ μὴ βου-
λομένους ὑποτάσσεσθαι, τούτους μετὰ ἐμπαιγμὸν καὶ ἔτασμὸν
βασάνων ἀναιρεῖσθαι. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τὰ ἀντάζια παρὰ τοῦ κυ- 20
ρίου καὶ δικαιοκρίτου καὶ παντεπόπτου θεοῦ ἔλαβε. γενόμενος γὰρ
σκωληκόβρωτος μετέλλαξε τὸν βίον. καὶ ταῦτα μὲν εἴ τις βού-
λοιτο λεπτομερῶς ἐνιστορῆσαι, σεσήμανται ἐν τοῖς μακκαβαϊκοῖς·
50. νυνὶ δὲ πρὸς τὸ προκείμενον ἐροῦμεν. ταῦτα γὰρ καὶ αὐτὸς τε-
χνάσεται, κατὰ πάντα θλίβειν τοὺς ἀγίους θέλων. λέγει γὰρ ὁ 25
προφήτης καὶ ἀπόστολος "ὧδε ὁ νοῦς. ὁ ἔχων σοφίαν ψηφισάτω
τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστὶ καὶ ὁ ἀρι-

17 Macc. α 1, 41. || 22 Macc. β 9, 9. cf. Act. 12, 23.

9 πειρ. codd., πυρεῖα Comb. || 11 τὸ primum et secundum del. Comb. ||
13 ἐπιφέροντες Comb. || 18 κισσοῖς Faber, κισσοῦ Comb., κισσοὺς codd. || 19 ἐμπαι-
γμὸν Wesseling. ad Diodor. II p. 525, ἐπαχισμὸν codd., ἐπαχονισμὸν Gud., τυμ-
πανισμὸν Faber, ἀπαχισμὸν Comb. confirmatur inventum Wesselingii loco
Macc. β 7, 7.

1 θμὸς αὐτοῦ ἐστὶν χξς". περὶ μὲν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ οὐκ ἐν ἡμεῖν
 τοσοῦτον ἀκριβὲς ἐξείπειν, ὡς ἐνενόησε καὶ ἐδιδάχθη περὶ αὐτοῦ ὁ
 μακάριος Ἰωάννης, ὅσον μόνον ὑπονοῆσαι (ἀναφαίνοντος γὰρ αὐτοῦ
 δείξει ὁ μακάριος τὸ ζητούμενον). πλὴν ὅσον νοοῦμεν ἀμφιβάλ-
 5 λοντες λέγομεν. πολλὰ γὰρ εὐρίσκομεν ὀνόματα τούτῳ τῷ ἀριθμῷ
 ἰσόψηφα περιεχόμενα, οἷον ὥσπερ εἶπεν τὸ Τειτάν ἐστίν, ἀρ-
 χαῖον καὶ ἐξ ὁδοῦ ὄνομα, ἢ τὸ Εὐάνθας· καὶ γὰρ αὐτὸ τῇ
 αὐτῇ ψήφῳ ἐμπεριέχεται. καὶ ἕτερα πλείονα εὐρεθῆναι δυνά-
 10 τοῦ θηρίου τοῦ πρώτου καὶ ποιήσει λαλεῖν τὴν εἰκόνα, τοῦτ' ἐστὶν
 ἰσχυσε: φανερόν ἐστι πᾶσιν ὅτι οἱ κρατοῦντες ἔτι νῦν εἰσι Δα-
 τ[ε]ῖνοι. εἰς ἐνὸς οὖν ἀνθρώπου ὄνομα μεταγόμενον γίνεταί Δα-
 τεῖνος, ὥστε οὔτε προκηρύσσειν δεῖ ὡς ὄντος τούτου [τοῦ] ὀνόματος
 οὔτε πάλιν ἀγνοεῖν ὅτι μὴ ἄλλως δύναται λέγεσθαι, ἔχοντες
 15 δὲ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ μετὰ φόβου φυλάσ-
 σειν πιστῶς τὰ ὑπὸ τῶν μακαρίων προφητῶν προειρημένα, ἵνα
 γινομένων αὐτῶν προΐδόντες μὴ σφαλλώμεθα. τῶν γὰρ καιρῶν
 ἐπιγινομένων καὶ αὐτὸς περὶ οὗ ταῦτα εἶρηται φανερωθήσεται.
 51. ἀλλ' ἵνα μὴ μόνοις τοῖς ῥητοῖς τούτοις πείσωμεν τοὺς τὰ
 20 τοῦ θεοῦ λόγια φιλοπονοῦντας, δεῖξομεν δι' ἐτέρων ἀποδείξεων

1 sqq. locus corruptus qui vide an emendandus sit ex Irenaeo 5, 30. 3: ἡμεῖς οὖν οὐκ ἀποκινδυνεύομεν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀντιχρίστου ἀποφαινόμενοι βε-
 βαιωτικῶς· εἰ γὰρ ἔδει ἀναφανδὸν τῷ νῦν καιρῷ κηρύττεσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, δι' ἐκεί-
 νου ἂν ἐρρέθη τοῦ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν εὐρηκότος. Andreas ap. Cram. Cat. Apoc.
 p. 384 εἰ γὰρ ἔδει, καθὼς φασὶ τινες τῶν διδασκάλων, σαφῶς γνωσθῆναι τὸ τοιοῦτον
 ὄνομα, ὁ τε θεαμέλιος αὐτὸ ἂν ἀπεκάλυψεν. || 5 γὰρ codd, μὲν Comb. || 6 περιεχό-
 μενα delet Gud. msc. sed Iren. 5, 30. 2 multa nomina inveniri pos-
 sunt habentia praedictum numerum = τυχὸν ἐπὶ πολλῶν ὀνομάτων
 εὐρεθῆναι δυναμένου τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ Euseb. HE. 5, 8. || 7 ἐξ ὁδοῦ L, ἐδοξον
 codd. mutavi ad Irenaeum respiciens 5, 30. 3 teitan ... [nomen] ve-
 tus et semotum. idem vitium insedit Constit. 1, 6 γὼν ἐδοξον κυρίου τοῦ
 θεοῦ νόμον, ubi bene Syrus a me editus Didasc. p. 4, 22 τὴν Ἐξοδον κ. τ. θ.,
 deleto νόμον. cf. Const. II 5, 4. || 7 γὰρ καὶ αὐτὸ Comb. || 9 προέφημεν Gud.
 msc., προέφημεν codd. || 10 ποιήσει codd., ἐποίησε Comb. || 11 ἰσχύσει Gud. ||
 11 φ. δ' ἐστὶ codd. || 11 Irenaeus 5, 30. 3.

πλειόνων. λέγει γὰρ Δανιὴλ "καὶ οὗτοι σωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐ- 1
 τοῦ, Ἐδὼμ καὶ Μωάβ καὶ ἀρχὴ υἱῶν Ἀμμών". Ἀμμών καὶ
 Μωάβ οἱ ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Λῶτ υἱοὶ γεγεν[ν]ημένοι, ἐξ ὧν τὸ
 γένος ἕως τοῦ νῦν διαμένει. λέγει γὰρ Ἡσαΐας "καὶ πετασθήσον-
 ται ἐν πλοίοις ἀλλοφύλων, θάλασσαν ἅμα προνομεύοντες καὶ 5
 τοὺς ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν. καὶ ἐπὶ Μωάβ πρῶτον τὰς χεῖρας ἐπι-
 βαλοῦσιν. οἱ δὲ υἱοὶ Ἀμμών πρῶτοι ὑπακούσονται". 52. οὗτος οὖν τοῖς
 τότε καιροῖς ἀναδειχθεὶς ὑπαντεῖ καὶ κρατήσας ἐν παρατάξει πο-
 λέμου τῶν τριῶν κεράτων ἐκ τῶν δέκα καὶ ἐκριζώσας αὐτά, ὅπερ
 ἔστιν Αἰγύπτου καὶ Λιβύων καὶ Αἰθιοπῶν, λαβὼν τὰ σκῦλα καὶ 10
 τὰ λάφυρα, ὑποταγέντων αὐτῷ καὶ τῶν λοιπῶν κεράτων τῶν πε-
 ριβλαπτομένων, ἄρξει ὑψοῦσθαι τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπαίρεσθαι κατὰ
 τοῦ θεοῦ, πάσης τῆς οἰκουμένης κρατῶν. τὸ δὲ ὄρμημα αὐτοῦ πρῶ-
 τον ἔσται ἐπὶ Τύρον καὶ Βήρυτεν καὶ τὴν περίξ χώραν. ταύτας
 γὰρ πρῶτον τὰς πόλεις ἐκπορήσας ταῖς ἐτέραις φόβον ἐγγενήσει, 15
 καθὼς φησὶν Ἡσαΐας "αἰσχύνθητι, Σιδῶν, εἶπεν ἡ θάλασσα· ἡ δὲ
 ἰσχυρὸς τῆς θαλάσσης εἶπεν Οὐκ ὕδινον οὐδ' ἔτεκον οὐδ' ἐξέθρεψα
 νεανίσκους οὐδὲ ὑψωσα παρθένους. ὅταν δὲ ἀκουστὸν γένηται Αἰ-
 γύπτῳ, λήψεται αὐτοὺς ὀδύνη περὶ Τύρου." 53. τούτων οὕτως ἐσομένων,
 ἀγαπητέ, καὶ τῶν τριῶν κεράτων ὑπ' αὐτοῦ ἐκκοπέντων, μετὰ 20
 ταῦτα ἄρξεται ὡς θεὸν ἑαυτὸν ἐπιδεικνύναι, ὡς προεῖπεν Ἰεζεκιήλ
 "ἀνθ' ὧν ὑψώθη ἡ καρδία σου καὶ εἶπας Θεὸς εἰμι ἐγώ." καὶ
 Ἡσαΐας ὁμοίως "σὺ δὲ εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σου Εἰς τὸν οὐρανὸν
 ἀναβήσομαι, ἐπάνω τῶν ἀστρῶν τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου,
 ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ. νῦν δὲ εἰς ἄσθην καταβήσῃ, εἰς τὰ 25
 θεμέλια τῆς γῆς". ὡσαύτως καὶ Ἰεζεκιήλ "λέγων ἐρεῖς τοῖς
 ἀναιρουσί σε Θεὸς εἰμι ἐγώ, σὺ δὲ ἄνθρωπος καὶ οὐ θεός." 54. δεδειγμένων οὖν διὰ τῶν ῥητῶν τούτων τῆς φυλῆς καὶ τῆς
 ἀναδείξεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ τε ὀνόματος μυστικῶς
 σεσημασμένου: ἴδωμεν καὶ τὴν πράξιν αὐτοῦ. αὐτὸς γὰρ προ- 30

1 Dan. 11, 41. || 4 Esaj. 11, 14. || 22 Ezech. 28, 6. || 23 Esaj. 14, 14. 15. ||
 26 Ezech. 28, 9.

8 ὑπαντήσει Faber. || 17 οὐδὲ bis Comb. || 24 ἀστέρων Comb. || 30 πράξιν
 codd., πλάην Faber.

ἢ παραλέσεται πάντα τὸν λαὸν πρὸς ἑαυτὸν ὡς πάντες χρώμας τῆς
 διαστρώσεως, διαστρωμένους ὡς τέκνα ἰθα, ἐπαγγελόμενοι ἀπικα-
 ταστήσασθαι τὴν χεῖρα καὶ ἀναστήσασθαι αὐτῶν τὴν βασιλείαν καὶ
 τὸν λαόν, ἵνα ὡς αὐτῶν ὡς θεοὶ προσκωνῶν, ὡς λέγει ὁ προφήτης
 5 "συνάξει πάντα τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἀπὶ ἀνατολῶν ἕως ἄχραι
 θυσμῶν ὡς κεκλήκει καὶ ὡς οὐ κεκλήκει τιφένσονται μετ' αὐ-
 τοῦ." καὶ Ἰερεμίας δὲ εἰς αὐτὸν χρώμενος παραβολῇ φησιν οὕτως
 "πέρδικ' ἐφώνησε, συνήγαγεν ἂ τοια ἔτεκε, πικρῶν τῶν πλουτῶν αὐ-
 τοῦ οὐ μετὰ κρίσεως ἐν ἡμέραις ἡμερῶν καταλείψουσιν αὐτὸν καὶ
 11 ἔσται ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν αὐτοῦ ἄφρων." 55. οὐ θλιβέει οὖν διὰ τὸ
 προκέμενον καὶ τὴν τέχνην τοῦ ζῴου δογησασθῆαι καὶ ὅτι οὐ μά-
 τιν ἀπεφώνησε ὁ προφήτης τὸ ῥητὴν [τῆ τοῦ ζῴου παραβολῇ χρώ-
 μενος, τοῦ γὰρ πέρδικος κενδιζέτω ζῴου ὑπάρχοντος, ἐπὶ πλη-
 σίῳ ἰθ' ἑτέρου] πέρδικος καλῶν ἔχουσιν νεοσσούς, ἀποκτάντος τοῦ
 15 πατρὸς αὐτῶν εἰς τὴν νεμῆν, μιμούμενος τὴν τοῦ ἀλλοτρίου φωνῆν
 προσκαλεῖται πρὸς ἑαυτὸν τοὺς νεοσσούς εἰ δέ, νεμίζαντες τὸν
 ἴδιον πατέρα αὐτῶν ὑπάρχειν, προτρέχουσιν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐγγαυ-
 ριᾷ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις τέκνοις ὡς ἐν ἰδίῳ. ἐπανελθόντος δὲ τοῦ
 ἀληθινοῦ πατρὸς καὶ βούσαντος τῆ ἰδίᾳ φωνῇ, ἐπιγόντες εἰ νεοσ-
 20 σοί, καταλείψαντες τὸν πλάνον πορεύονται ἐπὶ τὸν ἀληθινὸν πα-
 τέρα. τῷ αὐτῷ ὁμοίως μετεχρήσατο ὁ προφήτης τῷ τρόπῳ περὶ τοῦ
 ἀντιχρίστου, ὅς προσκαλεσεται πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλ-
 λότρια ἰδιοποιεῖσθαι βουλόμενος, λύτρωσιν πᾶσιν ἐπαγγελόμενος,
 ἑαυτὸν σῶσαι μὴ δυνάμενος. 56. οὗτος οὖν, ἐπισυναΐζας πρὸς ἑαυτὸν
 25 τὸν πάντοτε ἀπειθῆ λαὸν γεγεννημένον, ἔρχεται, παρακαλούμενος
 ὑπ' αὐτῶν διώκειν τοὺς ἁγίους, ἐχθρούς καὶ ἀντιδίκους αὐτῶν
 ὑπάρχοντας, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς "κριτὴς

8 Ier. 17, 11. || 24 Matth. 27, 42. || 27 Luc. 18, 2—5.

8 συνήγαγε et ἔτεκε Comb. || 9 καταλήψουσιν codd. || 12 seqq. in catena
 in Ierem. Ghislerii II p. 449 (ad Ier. 17, 11) laudantur, quam ego Berolini
 frustra quaesivi, Comb. et Fabricius viderunt. || 12 ἀπεφώνησε Ghisl., ἀπε-
 κρίνατο codd. || 12 ὁ προφ. ante ἀπεφ. Comb. || 12—14 [ ] e Ghisl., τὴν
 τοῦ codd. Gud. || 14 ἀποκτάντος Gud., ἀπὸ παντός codd. || 17 ἐγγαυ-
 γαυ- Comb. || 18 ἐπανελθόντος Gud., ἐπελθόντος codd. || 22 ὡς Comb., ὡς codd.

ἦν ἐν πόλει τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρέπομε- 1
 νος. χήρα δέ τις ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἣ παρεκάλει αὐτὸν λέγουσα
 Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρό-
 νον, ὕστερον μέντοι εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων Εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φο-
 βοῦμαι οὐδὲ ἄνθρωπον ἐντρέπομαι, ἀλλά γε διὰ τὸ παρενοχλεῖν με 5
 τὴν χήραν ταύτην ἐκδικήσω αὐτήν." 57. κριτὴν μὲν οὖν ἀδικίας τὸν
 μήτε τὸν θεὸν φοβούμενον μήτε ἄνθρωπον ἐντρέπομενον ἀδιστακτως
 τὸν ἀντίχριστον λέγει ὡς υἱὸν ὄντα τοῦ διαβόλου καὶ σκεῦος τοῦ
 Σατανᾶ. ἄρξεται γὰρ βασιλεύσας κατὰ τοῦ θεοῦ ἐπαίρεσθαι,
 μήτε ἀληθῶς τὸν θεὸν φοβούμενος μήτε τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ κριτὴν 10
 πάντων ὄντα ἐντρέπομενος. χήραν δὲ λέγων εἶναι ἐν τῇ πόλει αὐ-
 τὴν τὴν Ἱερουσαλήμ σημαίνει, ἣτις ὄντως ἐστὶ χήρα, καταλειφθεῖσα
 ὑπὸ τοῦ τελείου καὶ ἐπουρανίου θεοῦ νυμφίου, ἣτις τοῦτον ἀντίδι-
 κον ἑαυτῆς καὶ οὐ σωτῆρα ἀποκαλοῦσα, μὴ ἐπιγνοῦσα τὸ εἰρη-
 μένον ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου "ἀνθ' ὧν ἠπέιθησαν τῇ ἀληθείᾳ 15
 τότε λαλήσει τῷ λαῷ τούτῳ καὶ τῇ Ἱερουσαλήμ πνεῦμα πλανή-
 σεως". καὶ Ἡσαΐας δὲ ὁμοίως "διὰ τὸ μὴ βουλευθῆναι τὸν λαὸν τὸ
 ὕδωρ τοῦ Σιλωὰμ τὸ πορευόμενον ἡσυχῇ πιεῖν, ἀλλά ... βασιλέα τῶν
 Ἀσσυρίων." βασιλέα [Ἀσσυρίων] ἐν συμβόλῳ τὸν ἀντίχριστον λέγει,
 καθὼς καὶ ἕτερος προφήτης φησὶ "καὶ ἔσται αὕτη ἡ παρ' ἐμοῦ εἰ- 20
 ρῆνη, ὅταν ὁ Ἀσσύριος ἐπέλθῃ ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν καὶ ἐπιβῇ ἐπὶ τὰ
 ὄρη ὑμῶν." καὶ Μωϋσῆς δὲ ὁμοίως προγινώσκων ὅτι μελλήσει ὁ
 λαὸς ἀπωθεῖσθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι τὸν ἀληθῆ τὸν κόσμου σω-
 τῆρα, συναίρεσθαι δὲ τῇ πλάνῃ ἐπίγειον βασιλέα αἰρούμενος, τὸν
 δὲ ἐπουράνιον ἀθετεῖν, φησὶν "οὐκ ἰδοὺ ταῦτα συνῆκται παρ' ἐμοῦ 25
 καὶ ἐσφράγισται ἐν τοῖς θησαυροῖς μου; ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀν-
 ταποδώσω καὶ ἐν καιρῷ ὅταν σφαλῇ ὁ ποῦς αὐτῶν." ἐσφάλησαν
 οὖν κατὰ πάντα, ἐν μηδενὶ σύμφωνοι τῇ ἀληθείᾳ εὐρισκόμενοι,
 μήτε κατὰ τὸν νόμον διὰ τὸ παραβάτας αὐτοὺς γενέσθαι μήτε
 κατὰ τοὺς προφήτας διὰ τὸ καὶ αὐτοὺς τοὺς προφήτας ἀνηρηκέναι

15 Ier. 4, 11? || 17 Esaj. 8, 6.7. || 20 Mich. 5, 4. || 25 Deut. 32, 34. 35.

18 Σιλωὰμ Comb. || 24 τῇ om. Comb. || 29 αὐτοὺς codd., αὐτοῦ Comb.

¹ μήτε κατὰ τὴν τῶν εὐαγγελίων φωνὴν διὰ τὸ καὶ αὐτὸν τὸν σω-
 τῆρα σταυρωθῆναι, μήτε τοῖς ἀποστόλοις πειθόμενοι διὰ τὸ καὶ αὐ-
 τοὺς ἐκδιωχθῆναι, πάντοτε ἐπίβουλοι καὶ προδόται τῆς ἀληθείας
 γενόμενοι, μισόθεοι καὶ μὴ φιλόθεοι εὐρισκόμενοι καὶ ἀπὸ τότε λα-
⁵ βόμενοι καιρόν. ἐκδικίαν γὰρ παρὰ ἀνθρώπου θνητοῦ τυχεῖν εὐ-
 χονται κατὰ τῶν δούλων τοῦ θεοῦ ἐγειρόμενοι, ὅς φυσιωθεῖς
 ὑπ' αὐτῶν ἄρχεται βίβλους κατὰ τῶν ἀγίων ἐκπέμπειν τοῦ
 πάντας πανταχοῦ ἀναιρεῖσθαι τοὺς μὴ θέλοντας αὐτὸν σεβά-
 ζειν καὶ προσκυνεῖν ὡς θεόν, καθὼς φησιν Ἡσαΐας "οὐαὶ γῆς
¹⁰ πλοίων πτέρυγες ἐπέκεινα ποταμῶν Αἰθιοπίας, ὁ ἀποστέλλων ἐν
 θαλάσῃ ὄμηρα καὶ ἐπιστολὰς βιβλίας... πρὸς ἔθνος μετέωρον καὶ
 ξένον λαὸν καὶ χαλεπὸν εἰς αὐτούς, ἔθνος ἀνέλπιστον καὶ κατα-
 πεπατημένον." 59. ἀλλ' ἡμεῖς οἵτινες ἐλπίζοντες εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ
 διωκόμεθα καταπατούμενοι ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀπίστων. πλοίων γὰρ
¹⁵ πτέρυγες εἰσιν αἱ ἐκκλησίαι, θάλασσα δὲ ἐστὶν ὁ κόσμος, ἐν ᾧ ἡ
 ἐκκλησία ὡς ναῦς ἐν πελάγει χειμιάζεται μὲν ἀλλ' οὐκ ἀπόλλυ-
 ται. ἔχει γὰρ μεθ' ἑαυτῆς τὸν ἔμπειρον κυβερνήτην χριστόν. φέρει
 δὲ ἐν μέσῳ καὶ τὸ τρόπαιον τὸ κατὰ τοῦ θανάτου, ἰστὸν [τὸν]
 σταυρὸν τοῦ κυρίου μεθ' ἑαυτῆς βαστάζουσα. ἔστι γὰρ αὐτῆς μὲν
²⁰ πρῶρα ἡ ἀνατολή, πρύμνα δὲ ἡ δύσις, τὸ δὲ ἄντλον μεσημβρία,
 οἶακες δὲ αἱ δύο διαθήκαι, σχοινία δὲ περιτεταμένα ἡ ἀγάπη τοῦ χρι-
 στοῦ σφίγγουσα τὴν ἐκκλησίαν, πλοῖον δὲ ὃ φέρει μεθ' ἑαυτῆς τὸ "λου-
 τρὸν τῆς παλιγγενεσίας," ἀνανεούσης τοὺς πιστεύοντας. ὅθεν δὲ ταῦτα
 [τὰ] λαμπρά, πάρεστιν ὡς πνεῦμα τὸ ἀπ' οὐρανῶν, δι' οὗ σφραγι-
²⁵ ζονται οἱ πιστεύοντες τῷ θεῷ. παρέπονται δὲ αὐτῇ καὶ ἄγκυραι σιδηραῖ,
 αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ αἱ ἅγιοι ἐντολαί, δυναταὶ οὔσαι ὡς σίδηρος.

7 cf. Macc. α 1, 41. || 9 Esaj. 18, 1. 2. || 22 Tit. 3, 5.

4 ἀπὸ L, οἱ codd. alluditur ad Iudam Matth. 26, 16. || 5 γὰρ del. Comb. ||
 7 τοῦ Comb., τοὺς codd. || 18 ἰστὸν Wordsworth p. 303, ὡς τὸν codd. ||
 20 ἄντλον L coll. Polluc. 1, 92 et Sophocl. Philoct. 482 ἐς ἀντλίαν, ἐς πρῶραν, ἐς
 πρύμναν. sed κύκλον codd., κοῖλον Gud., κύτος Combef. coll. Polluc. 1, 87 Athe-
 nae. 5, 39. || 21 οἶακες δύο αἱ cod. ebroic. || 22 πλοῖον codd. recte, agitur
 enim de σκάφῃ παρασήμεῳ sive cumbula maiori navi adhaerescente. λίνον
 Comb., λοιπὸν Wordsworth. || 22 δὲ pro eo quod codd. praebent δὴ Words-
 worth., qui etiam τὰ addidit.

ἔχει δὲ καὶ ὡς ναύτας δεξιούς καὶ εὐωνύμους [τούς] ἀγίους ἀγ- 1
 γέλους παρέδρους, δι' ὧν αἰεὶ κρατεῖται καὶ φρουρεῖται ἡ ἐκκλησία.
 κλίμαξ ἐν αὐτῇ εἰς ὕψος ἀνάγουσα ἐπὶ τὸ κέρασ εἰκῶν σημείου
 πάθους χριστοῦ, ἔλκουσα τοὺς πιστοὺς εἰς ἀνάβασιν οὐρανῶν. σί-
 φαροι δὲ ἐπὶ τὸ κέρασ ἐφ' ὑψηλοῦ αἰρόμενοι τάξις προφητῶν 5
 μαρτύρων τε καὶ ἀποστόλων εἰς βασιλείαν χριστοῦ ἀναπαυομένων.
 60. περὶ μὲν οὖν τῆς θλίψεως τοῦ διωγμοῦ τῆς ἐσομένης ἐπὶ τὴν
 ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου καὶ Ἰωάννης φησὶ "καὶ εἶδον ση-
 μεῖον μέγα καὶ θαυμαστόν, γυναῖκα περιβεβλημένην τὸν ἥλιον
 καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐ- 10
 τῆς στέφανος ἀστέρων δεκαδύο. καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει,
 ὠδίνουσα καὶ βασανίζομένη τεκεῖν. καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον
 τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τίκτειν, ἵνα ὅταν τέκη, τὸ τέκνον αὐ-
 τῆς καταφάγη. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα
 τὰ ἔθνη. καὶ ἠρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὸν 15
 θρόνον αὐτοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει τὸν
 τόπον ἐκεῖ ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν
 ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. καὶ τότε ἰδὼν ὁ δράκων ἐδίωξε
 τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα. καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο
 πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου 20
 τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἡμισυ καιροῦ ἀπὸ προ-
 σώπου τοῦ ὄφως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφεις .... ἐκ τοῦ στόματος
 αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ καὶ ἀπῆλθε ποιῆ-
 σαι πόλεμον μετὰ τῶν ἀγίων τοῦ σπέρματος αὐτῆς τῶν τη-
 ρούντων τὰς ἐντολάς τοῦ θεοῦ καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ. 25
 61. τὴν μὲν οὖν γυναῖκα τὴν περιβεβλημένην τὸν ἥλιον σαφέστατα
 τὴν ἐκκλησίαν ἐδήλωσεν, ἐνδεδυμένην τὸν λόγον τὸν πατρῶον ὑπὲρ

8 Apoc. 12, 1—6. 13—17.

1 ὡς codd. ante ἀγίους, transposuit Wordsworth. || 4 post οὐρανῶν codd.
 δι' οὗ σφραγίζονται οἱ πιστεύοντες τῷ θεῷ, quod tanquam e p. 30, 24 male repeti-
 tum deleri iussit Gud. || 4 σίφαροι L, ψηφαροὶ codd., ψηφαρὰ Wordsworth. ||
 5 αἰρόμενοι Comb. marg., αἰνούμενοι codd., αἰρούμενοι [sic] Gud., αἰωρούμενοι
 vel ἀρτώμενοι Gud. msc., ἡωρημένοι Faber, αἰωρούμενα Wordsworth. cf. Epict.
 3, 2 fin. ἐπαίρειν σιφάρους.

1 ἥλιον λάμποντα· σελήνην δὲ λέγων ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς
 δόξῃ ἐπουρανίῳ ὡς σελήνην κεκοσμημένην... τῷ δὲ λέγειν "ἐπὶ τῆς
 κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δεκαδύο" δηλοῖ τοὺς δώδεκα
 ἀποστόλους, δι' ὧν καθίδρυται ἡ ἐκκλησία. "καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα
 5 κράζει, ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν," ὅτι οὐ παύσεται ἡ ἐκ-
 κλησία γεννώσα ἐκ καρδίας τὸν λόγον τὸν ἐν κόσμῳ ὑπὸ ἀπίστων
 διωκόμενον. "καὶ ἔτεκε", φησὶν, "υἷὸν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν
 πάντα τὰ ἔθνη," τὸν ἄρρενα καὶ τέλειον χριστόν, παῖδα θεοῦ, θεὸν
 καὶ ἄνθρωπον καταγγελλόμενον αἰεὶ τίκτουσα ἡ ἐκκλησία διδάσκει
 10 πάντα τὰ ἔθνη. τὸ δὲ λέγειν "ἠρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν
 θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ," ὅτι ἐπουρανίος ἐστὶ βασιλεὺς καὶ οὐκ
 ἐπίγειος ὁ δὲ αὐτῆς αἰεὶ γεννώμενος, καθὼς καὶ Δαβὶδ προανεφώνει
 λέγων "εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ
 τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου." "καὶ εἶδε", φησὶν, "ὁ
 15 δράκων καὶ ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἣτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα. καὶ ἐδόθη-
 σαν τῇ γυναικὶ αἱ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέ-
 τηται εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ
 ἡμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως." αὐταὶ εἰσὶν αἱ "χίλια
 διακόσμαι ἐξήκοντα", τὸ ἡμισυ τῆς ἐβδομάδος, ἃς κρατήσῃ τύ-
 20 ραννος διώκων τὴν ἐκκλησίαν φεύγουσαν "ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν"
 καὶ ἐν ἐρημίᾳ κρυπτομένην ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἔχουσαν μεθ' ἑαυτῆς
 οὐδὲν ἕτερον εἰ μὴ τὰς δύο πτέρυγας τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, τοῦτ'
 ἐστὶν Ἰησοῦ χριστοῦ... πίστιν, ὃς ἐκτείνῃς τὰς ἀγίας χεῖρας ἐν
 ἀγίῳ ζύλῳ ἠπλώσῃς δύο πτέρυγας, δεξιὰν καὶ εὐώνυμον, προσκα-
 25 λούμενος πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας καὶ σκεπάζων "ὡς
 ὄρνις νεοσσός." καὶ γὰρ διὰ Μαλαχίου φησὶ "καὶ ὑμῖν τοῖς φο-
 βουμένοις τὸ ὄνομά μου ἀνατελεῖ ἥλιος δικαιοσύνης καὶ ἴασις ἐν
 ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ." 62. λέγει δὲ καὶ ὁ κύριος "ὅταν ἴδητε τὸ βδέ-
 λυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐστὼς ἐν τόπῳ ἀγίῳ (ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω),

6 Psalm. 110, 3? || 13 Psalm. 110, 1. || 18 Apoc. 11, 3. || 20 Matth.
 10, 23. || 25 Matth. 23, 37. || 26 Malach. 4, 2. || 28 Matth. 24, 15.

2 sign. lacunae L.: adde Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν. || 2 τῷ codd., τὸ Comb. ||
 3 αὐτῆς del. Comb. || 9 ἡ del. Comb. || 23 sign. lacunae L.

τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ ὁ ἐπὶ δώματος 1
 μὴ καταβαινέτω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ μὴ ἐπι-
 στρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἄραι τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς
 ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
 ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, ὅποια οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς 5
 κόσμου. καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη
 πᾶσα σὰρξ." Δανιὴλ δὲ λέγει "καὶ δώσουσι βδέλυγμα ἐρημώσεως
 ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐννεήκοντα. μακάριος ὁ ὑπομείνας καὶ
 φθάσας εἰς ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐννεήκοντα πέντε." 63. ὁ δὲ μα-
 κάριος Παῦλος ὁ ἀπόστολος γράφων πρὸς Θεσσαλονικεῖς φησιν 10
 "ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτῆς εἰς τὸ
 μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοῦς μήτε θροεῖσθαι μήτε
 διὰ πνεύματος μήτε διὰ λόγου μήτε δι' ἐπιστολῶν, ὡς δι' ἡμῶν,
 ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου. μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ 15
 μηδὲνα τρόπον. ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον καὶ ἀποκα-
 λυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικεί-
 μενος καὶ ἐπαιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε
 ἑαυτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καθίσει, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὡς ὅτι
 ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὦν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον 20
 ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν
 τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας,
 μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. καὶ τότε ἀποκα-
 λυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος Ἰησοῦς ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ
 στόματος αὐτοῦ καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐ- 25
 τοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐν πάσῃ
 δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς
 ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας
 οὐκ ἐδέξαντο. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλά-
 νης εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τὸ ψεῦδος, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ 30
 πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ." Ἡσαΐας
 δὲ λέγει "ἀρθήτω ὁ ἀσεβής, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν κυρίου."

7 Dan. 11, 31. 12, 11. 12. || 13 Thess. β 2, 1—12. || 32 Esaj. 26, 10.

1 64. τούτων οὖν ἐσομένων, ἀγαπητέ, καὶ τῆς μιᾶς ἐβδομάδος εἰς
 δύο μερισθείσης καὶ τοῦ βδελύγματος τῆς ἐρημώσεως τότε ἀνα-
 φανέντος καὶ τῶν δύο προφητῶν καὶ προδρόμων τοῦ κυρίου τε-
 λειωσάντων τὸν ἴδιον δρόμον καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου εἰς συν-
 5 τέλειαν λοιπὸν ἐρχομένου: τί περιλείπεται ἀλλ' ἢ ἡ ἐπιφάνεια
 τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἀπ' οὐρα-
 νῶν, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν; ὃς ἐπάξει τὴν ἐκπύρωσιν καὶ τὴν δικαιοκρι-
 σίαν πᾶσι τοῖς ἀπειθήσασιν αὐτῷ. λέγει γὰρ ὁ κύριος "ἀρχομέ-
 νων λοιπὸν τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς
 10 ὑμῶν, ὅτι ἤγγισεν ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν." "καὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς
 ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόλλυται." "ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐγείρεται ἀπὸ ἀνατο-
 λῶν καὶ φαίνεται ἄχρι δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ
 τοῦ ἀνθρώπου. ὅπου ἂν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ
 αἰετοί." πτῶμα δὲ γεγένηται ἐν παραδείσῳ· ἐκεῖ γὰρ Ἀδὰμ πέ-
 15 πτωκεν. ὃς καὶ πάλιν λέγει "τότε ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ καὶ ἐπισυναΐξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν
 τεσσάρων ἀνέμων τοῦ οὐρανοῦ." καὶ Δαβὶδ προμηνύων τὴν κρίσιν
 καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κυρίου φησὶν "ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ
 ἐξοδος αὐτοῦ καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ
 20 οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκρυβήσεται τῆς θέρμης αὐτοῦ." θέρμην δὲ λέγει
 τὴν ἐκπύρωσιν. Ἡσαΐας δὲ οὕτω "βιάδιζε λαός μου, εἰσελθε εἰς
 τὸ ταμεῖόν σου, ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου, ἀποκρύβηθι μικρὸν
 ὅσον ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ κυρίου." Παῦλος δὲ ὁμοίως "ἀποκα-
 λύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀνομίαν
 25 ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων."
 65. περὶ μὲν οὖν τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς βασιλείας τῶν ἁγίων
 λέγει Δανιὴλ "καὶ πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἀνα-
 στήσονται... οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον." Ἡσαΐας λέγει "ἀναστήσονται οἱ
 νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, ὅτι ἡ δρόσος ἡ παρὰ
 30 σοῦ ἴαμα αὐτοῖς ἔστιν." ὁ κύριος λέγει "πολλοὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ

8 Luc. 21, 28. || 10 Act. 27, 34. || 11 Matth. 24, 27. 28. || 15 Matth.
 24, 31. || 18 Psalm. 19, 7. || 21 Esaj. 26, 20. || 23 Rom. 1, 18. || 27 Dan. 12, 2. ||
 28 Esaj. 26, 19. || 30 Joh. 5, 25.

5 ἢ om. Comb. || 19 καὶ τὸ — αὐτοῦ om. Comb. || 28 lac. Comb.

ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσον- 1
ται.” ὁ δὲ προφήτης λέγει “ἔγειραι ὁ καθεύδων καὶ ἐξεγέρθητι ἐκ
τῶν νεκρῶν καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.” Ἰωάννης δὲ λέγει “μα-
κάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ, ἐπὶ
τοῦτον ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν.” “ὁ γὰρ δεύτερος θά- 5
νατός ἐστιν ἡ λίμνη τοῦ πυρός” τοῦ καιομένου. καὶ πάλιν ὁ κύριος
λέγει “τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος” φαίνει ἐν τῇ
δόξῃ αὐτοῦ. καὶ τοῖς ἀγίοις ἐρεῖ “θεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός
μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ κατα-
βολῆς κόσμου.” πρὸς δὲ τοὺς ἀνόμους τί φησιν; “ὑπάγετε ἀπ’ 10
ἐμοῦ, οἱ καταραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ
διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ,” ὃ ἡτοίμασεν ὁ πατήρ μου.
Ἰωάννης δὲ λέγει “ἔξω οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ καὶ πόρνοι καὶ
φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ πᾶς ποιῶν καὶ φιλῶν ψεῦδος, ὅτι
τὸ μέρος ὑμῶν ἐστιν εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.” ὁμοίως δὲ καὶ 15
Ἡσαΐας φησὶ “καὶ ἐξελεύσονται καὶ ὕψονται τὰ κῶλα τῶν πα-
ραβεβηκότων ἐν ἐμοί. καὶ ὁ σκῶληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ τὸ
πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάσῃ σαρκί.”
66. Παῦλος δὲ ὁ ἀπόστολος περὶ ἀναστάσεως τῶν δικαίων πρὸς Θεσ-
σαλονικεῖς γράφων φησὶν “οὐ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν περὶ τῶν 20
κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες
ἐλπίδα. εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω
καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. τοῦτο
γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλει-
πόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοι- 25
μηθέντας, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ καὶ σάλ-
πιγγι θεοῦ, καταβήσεται ἀπ’ οὐρανοῦ καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ
ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι
ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ
κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.” 30

2 Eph. 5, 14. || 3 Apoc. 20, 6. || 5 Apoc. 20, 14. || 7 Matth. 13, 43. ||
8 Matth. 25, 34. || 10 Matth. 25, 41. || 13 Apoc. 22, 15. 21, 8. ||
16 Esaj. 66, 24. || 20 Thess. α 4, 13—17.

6 πάλιν om. Comb.

1 67. Ταῦτά σοι παρέστησα διὰ βραχέων, [ἀπὸ τῶν ἀγίων γραφῶν]
 ἀρυσάμενος, Θεόφιλε, ὅπως φυλάσσω μετὰ πίστεως τὰ γεγραμμένα
 καὶ προβλέπων τὰ ἐσόμενα ἀπρόσκοπον ἑαυτὸν καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώποις
 φυλάξης, "προσδεχόμενος τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ
 5 θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν," ἐν ἧ ἀναστήσας τοὺς ἀγίους ἡμῶν, σὺν αὐτοῖς
 εὐφρανθήσεται, δοξάζων πατέρα. αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς ἀτελευτή-
 τους αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Hunc librum e duobus codicibus, altero rhemensi, altero ebur-
 vicensi, primus edidit M. Gudius Parisiis 1661: post Gudium Fr.
 10 Combesius in auctario bibliothecae graecorum patrum novissimo 1672
 tom. I. p. 26—50. Gudii adnotationes habentur in cod. guelferbytano
 Gud. 290, quibus iam Fabricius usus est. titulum libri eum feci quem
 Gudius in codicibus suis fuisse testis est (p. 104).

2.

15 Ἴππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος λόγος εἰς τὰ ἅγια
 θεοφάνεια.

Πάντα μὲν καλὰ, καὶ καλὰ λίαν τὰ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος
 ἡμῶν δημιουργήματα, ὅσα τε ὀφθαλμὸς ὄρα καὶ ὅσα ψυχὴ δια-
 νοεῖται, ὅσα τε λόγος ἐρμηνεύει καὶ ὅσα χεὶρ περιστρέφει, ὅσα ἢ διά-
 20 νοια περιέχει καὶ ὅσα ἢ ἀνθρωπότης καταλαμβάνει. τί γὰρ τοῦ οὐρανοῦ
 δίσκου πολυμορφώτερον κάλλος; τί δὲ τοῦ ἐπιγείου χορίου πολυανθέ-
 στερον εἶδος; τί δὲ τοῦ ἡλιακοῦ ἄρματος ὀξυτικώτερον εἰς δρόμον; τί δὲ
 τοῦ σεληνιακοῦ στοιχείου χαριέστερον ζεύγος; τί δὲ τοῦ πολυ-
 στίκτου τῶν ἀστρων μουσ[ε]ίου ἀξιαγασ[τό]τερον ἔργον; τί δὲ τῶν
 25 ἐπιτηδείων ἀνέμων πλουσιώτερον εἰς πρόσοδον; τί δὲ τοῦ ἡμερινοῦ
 φωτὸς ἀκηλιδώτερον ἔσοπτρον; τί δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἐντιμώτερον
 ζῶον; πάντα μὲν οὖν καλὰ λίαν τὰ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν
 δημιουργήματα. τί δὲ καὶ τῆς τοῦ ὕδατος φύσεως ἀναγκασιώτερον
 χάρισμα; πάντα γὰρ τοῖς ὕδασιν καὶ λούεται καὶ τρέφεται καὶ
 30 καθαίρεται καὶ ἀρδεύεται. ὕδωρ τὴν γῆν βαστάζει, ὕδωρ τὴν δρόσον

4 Tit. 2, 13.

1 [ ] suppl. Comb., sed ante ὅπως 2. || 23. 24 πολυστίκτου L, πολυπη-
 γήτου cod. || 26 ἀκηλιδώτερον et ἐντιμώτερον.

τίκτει, τὴν ἄμπελον ἰλαρύνει. ὕδωρ τὸν στάχυν τελεσφορεῖ, ὕδωρ 1
τὸν βότρυον ἀπομφακίζει, ὕδωρ ἔλαιον ἀπαλύνει, ὕδωρ τὸν φοί-
νικα γλυκαίνει, ὕδωρ τὸ ρόδον ἐρυθραίνει καὶ τὸ ἴον ἀνθίζει, ὕδωρ
τὸ κρίνον λαμπροῖς τοῖς κάλυξιν τρέφει. καὶ τί μακρολογῶ; ἀνευ
τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως οὐδὲν τῶν παρόντων συνίσταται. οὕτως ἡ 5
τῶν ὑδάτων φύσις ἀναγκαία, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα στοιχεῖα ὑπὸ τῶν
καμαρωδεστάτων οὐρανῶν τὴν οἴκησιν ἔλαβεν, ἡ δὲ τῶν ὑδάτων
φύσις καὶ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν τὴν μονὴν ἐδέξατο. καὶ τούτου μάρ-
τυς αὐτὸς ὁ προφήτης βοῶν "αἰνεῖτε τὸν κύριον, οἱ οὐρανοὶ τῶν
οὐρανῶν καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν." 2. οὐ μόνον δὲ 10
τοῦτο τὴν ἀξιοπιστίαν τοῦ ὕδατος παρίστησιν, ἀλλὰ καὶ τὸ
πάντων αἰδεσιμώτερον, ὅτι ὁ πάντων δημιουργὸς χριστὸς ὡς ὑετὸς
κατήλθεν καὶ ὡς πηγὴ ἐγνώσθη καὶ ὡς ποταμὸς διεδόθη καὶ ἐν
τῷ Ἰορδάνῃ ἐβαπτίσθη. ἤκουες γὰρ ἀρτίως, πῶς ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς
πρὸς τὸν Ἰωάννην ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐβαπτίσθη ὑπ' αὐτοῦ. ὧ παρα- 15
δόξων πραγμάτων. πῶς ὁ ἀπερίγραφτος "ποταμὸς ὁ εὐφραίνων
τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ" ἐν ὀλίγῳ ὕδατι ἐλούετο, ἡ ἀκατάληπτος πηγὴ
ἡ ζωὴν βλαστάνουσα πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ τέλος μὴ ἔχουσα
ὑπὸ πενιχρῶν καὶ προσκαιρῶν ὑδάτων ἐκαλύπτετο. ὁ πάντη πα-
ρῶν καὶ μηδαμοῦ ἀπολιμπανόμενος, ὁ ἀκατάληπτος ἀγγέλοις 20
καὶ ἀόρατος ἀνθρώποις ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἔρχεται, ὡς ἠυδόκησεν.
ταῦτα ἀκούων, ἀγαπητέ, μὴ φυσικῶς ἐκλάμβανε τὰ λεγόμε-
να, ἀλλ' οἰκονομικῶς δέχου τὰ παρατιθέμενα, διὸ καὶ ὁ κύριος
τῆ φιλανθρωπίας τῆς συγκαταβάσεως οὐκ ἔλαβεν τὴν τῶν ὑδάτων
φύσιν, ὅπερ ἐποίησεν ἐν κρυφῇ. εἶδον γὰρ αὐτὸν τὰ ὕδατα καὶ 25
ἐφοβήθησαν, ἐξέστησαν μικροῦ δεῖν καὶ τῆς ὀροθεσίας ἀπέφυγον·
ὅθεν ὁ προφήτης ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων τοῦτο θεωρήσας ἐπε-
ρωτᾷ λέγων "τί σοι ἐστίν, θάλασσα, ὅτι ἔφυγες καὶ σύ,
Ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω;" αὐτὰ δὲ ἀποκριθέντα
εἶπον Τὸν πάντων κτιστὴν ἐν μορφῇ δούλου εἶδομεν καὶ τὸ 30
μυστήριον τῆς οἰκονομίας ἀγνοήσαντες ἀπὸ τῆς δειλίας ἠλαυνό-

13 Esaj. 66, 12. || 16 Psalm. 46, 5. || 28 Psalm. 114, 5.

13 διεδώθη cod. || 31 ἐλαυνό- cod.

1 μεθα, 3. νῦν δὲ γνόντες τὴν οἰκονομίῳν προσκυνοῦμεν αὐτοῦ τὴν
 εὐσπλαγχνίαν, ὅτι παραγέγονε σῶσαι καὶ οὐ κρῖναι τὴν οἰκου-
 μένην. ὅθεν Ἰωάννης ὁ τοῦ κυρίου πρόδρομος ἀγνοήσας τοῦτο τὸ
 μυστήριον καὶ μαθὼν ὅτι ἀληθῶς ὁ κύριός ἐστιν, ἐβόα λέγων τοῖς
 5 ἐπερχομένοις ὑπ' αὐτοῦ βαπτισθῆναι "γεννήματα ἐχιδνῶν,"
 τί μοι σφοδρῶς ἀτενίζετε; "οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός." ὑπη-
 ρέτης εἰμὶ καὶ οὐκ αὐθέντης. ἰδιώτης εἰμὶ, οὐ βασιλεύς. πρόβατόν
 εἰμι, οὐ ποιμὴν. ἄνθρωπός εἰμι, οὐ θεός. στείρωσιν ἔλυσσα μητρός
 γεννηθεῖς, οὐ παρθενίαν ἐστείρωσα. ἐκ τῶν κάτωθεν ἀνεδώθην, ἐκ
 10 τῶν ἄνωθεν οὐ κατήλθον. πατρικὴν ἔδῃσα γλῶσσαν, οὐ θεϊκὴν
 ἤπλωσα χάριν. ὑπὸ μητρός ἐγνώσθην, ὑπὸ ἀστέρος δὲ οὐκ ἐμνηύ-
 θην. ἐγὼ εὐτελής καὶ ἐλάχιστος, "ἔρχεται δὲ ὀπίσω μου ὃς ἔμ-
 προσθὲν μου ἐστίν," ὀπίσω διὰ τὸν χρόνον, ἔμπροσθεν δὲ διὰ τὸ
 ἀπρόσιτον καὶ ἀνεκφραστον τῆς θεότητος φῶς. "ἔρχεται ὁ ἰσχυ-
 15 ρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς
 ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί." ἐγὼ ὑπεξούσιος,
 αὐτὸς δὲ αὐτεξούσιος. ἐγὼ ἀμαρτιῶν ἔνοχος, αὐτὸς δὲ ἀμαρτιῶν
 ἀφαιρετής. ἐγὼ τὸν νόμον παράπτω, αὐτὸς δὲ τὴν χάριν φωταγω-
 γεῖ. ἐγὼ ὡς δοῦλος κατηχῶν, αὐτὸς δὲ ὡς δεσπότης κρίνων. ἐγὼ
 20 τὸ ἔδαφος κλίνην ἔχω, αὐτὸς τὸν οὐρανὸν ἔχει. ἐγὼ μετανοίας
 βαπτίζω βάπτισμα, αὐτὸς δὲ υἰοθεσίας δωρεῖται χάρισμα. "αὐτὸς
 ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί." τί ἐμοὶ προσανέχετε;
 "οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός." 4. ταῦτα τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸν ὄχλον
 λέγοντος καὶ τοῦ λαοῦ καταδοκοῦντος ζένον τι θέαμα τοῖς σωμα-
 25 τικοῖς ὀφθαλμοῖς θεάσασθαι καὶ τοῦ διαβόλου καταπληττομένου
 ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ τοῦ Ἰωάννου μαρτυρίᾳ, ἰδοὺ ὁ κύριος παραγίνεται
 λιτός, μόνος, γυμνός, ἀπροστάτευτος, ἔνδυμα ἔχων τὸ ἀνθρώπινον
 σῶμα, κρύπτων δὲ τὸ τῆς θεότητος ἀξίωμα, ἵνα λάθῃ τοῦ δράκον-
 τος τὸ πανούργημα. καὶ οὐ μόνον ὡς κύριος ἐκτὸς τῆς βασιλικῆς
 30 δορυφορίας πρὸς τὸν Ἰωάννην παραγέγονεν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρω-

5 Luc. 3, 7. || 6 Ioh. 1, 20. || 12 Ioh. 1, 30. || 14 Marc. 1, 7. 8. ||
 21 Matth. 3, 11.

5 ἀπερχομένοις. || 9 ἀνεδώθην.

προς λιτός και υπόχρεως ἀμαρτιῶν ἐκλινεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἵνα
 βαπτισθῆναι ὑπὸ Ἰωάννου. ὅθεν ὁ Ἰωάννης θεασάμενος τὴν τοσαύ-
 την ταπεινοφροσύνην θαμβηθεὶς ἐπὶ τῷ πράγματι ἤρξατο διακω-
 λύειν αὐτὸν λέγων, καθὼς ἀρτίως ἠκούσατε, “ἐγὼ χρεῖαν ἔχω
 ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ;” τί ποιεῖς, ὦ δέ- 5
 σποτα; ἀκανόνιστα δογματίζεις. ἄλλα κατήγγειλα καὶ ἄλλα
 μετέρχῃ. ἄλλα ἠκούσεν ὁ διάβολος καὶ ἄλλα κατανοεῖ. βά-
 πτισόν με τῷ πυρὶ τῆς θεότητος· τί περιμένεις τὸ ὕδωρ; φώτισον τῷ
 πνεύματι· τί προσανέχεις τῷ κτίσματι; βάπτισόν με τὸν βαπτι-
 στήν, ἵνα γνωσθῇ σου ἡ ὑπεροχὴ. ἐγὼ, δέσποτα, μετανοίας βα- 10
 πτίζω βάπτισμα καὶ τοὺς προσερχομένους πρὸς με ἀμήχανον
 βαπτίσει, ἐὰν μὴ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν ἐξομολογήσονται. κείσθω
 ὅτι βαπτίζω σε, τί ἔχεις ἐξομολογήσασθαι; ἀμαρτιῶν ἀφαιρετὴς
 ὑπάρχεις καὶ τὸ τῆς μετανοίας θέλεις βαπτισθῆναι βάπτισμα; εἰ
 καὶ ἐγὼ σε τολμήσω βαπτίσει, ὁ Ἰορδάνης οὐ τολμᾷ πλησιάσαι. 15
 “ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ;”
 Β. τί οὖν ὁ κύριος πρὸς αὐτόν; “ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρόπον ἡμῖν
 ἐστὶν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.” ἄφες ἄρτι, Ἰωάννη, οὐκ εἶ
 μου σοφώτερος, σὺ ὡς ἄνθρωπος βλέπεις, ἐγὼ ὡς θεὸς προγινώσκω.
 πρῶτόν με δεῖ ποιῆσαι καὶ οὕτως διδάξαι. οὐδὲν ἀπρεπὲς μετέρ- 20
 χομαι, “εὐπρέπειαν” γὰρ περιβέβλημαι. θαυμάζεις, ὦ Ἰωάννη, ὅτι
 οὐκ ἤλθον μετὰ τοῦ ἀξιώματός μου. ἰδιώτη μὲν γὰρ οὐ πρέπει
 βασιλικὴ ἀλουργίς, βασιλεῖ δὲ πρέπει στρατιωτικὸν σχῆμα. πρὸς
 τύραννον ἤλθον, μὴ γὰρ πρὸς φίλον; “ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρό-
 πον ἡμῖν ἐστὶν πᾶσαν δικαιοσύνην πληρῶσαι.” πληρωτὴς εἰμι νόμου, 25
 οὐδὲν βούλομαι ἐλλιπὲς καταλεῖψαι εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα, ἵνα μετ’
 ἐμὲ βοήσῃ ὁ Παῦλος “πλήρωμα νόμου ὁ χριστὸς εἰς δικαιοσύνην
 παντὶ τῷ πιστεύοντι.” “ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρόπον ἡμῖν ἐστὶν
 πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.” βάπτισόν με, Ἰωάννη, ἵνα μηδεὶς
 βαπτίσματος καταφρονήσῃ. ὑπὸ σοῦ τοῦ δούλου βαπτίζομαι, ἵνα 30
 μηδεὶς βασιλέων ἢ ὑπερεχόντων διαπτύσῃ ὑπὸ πενιχροῦ ἱερέως
 βαπτισθῆναι. ἄφες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ κατέλθω, ἵνα ἀκούσωσιν τὴν

1 πατρῶαν μαρτυρίαν καὶ ἐπιγνώσονται τὴν τοῦ υἱοῦ δύναμιν. "ἄφες
 ἄρτι, οὕτως γὰρ πρέπον ἡμῖν ἐστὶν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.
 τότε λοιπὸν ἀφήσιν αὐτὸν ὁ Ἰωάννης καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς
 εὐθέως ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ ἠνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί,
 5 καὶ ἰδοὺ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ κατέρχεται ἐν εἴδει περιστερᾶς καὶ
 ἔμεινεν ἐπ' αὐτὸν καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα Οὗτός ἐστιν
 ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα." 6. εἶδες, ἀγαπητέ, πόσων
 καὶ πηλίκων ἀγαθῶν ἐμέλλομεν ζημιούσθαι, εἰ εἶξεν ὁ κύριος τῇ
 τοῦ Ἰωάννου παρακλήσει καὶ παρητήσατο τὸ βάπτισμα. κεκλει-
 10 σμένοι γὰρ ἦσαν πρὸ τούτου οἱ οὐρανοί, ἄβατον ἦν τὸ ἄνω χωρίον.
 ἐν τοῖς κάτω κατήειμεν, ἐν τοῖς ἄνω δὲ οὐκ ἀνείμεν. μόνον δὲ ὁ
 δεσπότης ἐβαπτίσθη καὶ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀνεκαίνισεν καὶ τὰ
 σκῆπτρα τῆς υἰοθεσίας αὐτῷ πάλιν ἐπίστευσεν. "εὐθέως γὰρ ἠνεώ-
 χθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί." διαλλαγὴ γέγονεν τῶν ὁρατῶν πρὸς
 15 τὰ ἀόρατα, ἐχαροποιήθησαν τὰ οὐράνια τάγματα, ἴαθη τὰ ἐπί-
 γεια νοσήματα, ἐγνώσθη τὰ ἀπόρρητα πράγματα, ἐφιλιώθη τὰ
 ἐχθραίνοντα. ἤκουες γὰρ τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος "ἀνεώχθησαν
 αὐτῷ οἱ οὐρανοί." τριῶν παραδόξων πραγμάτων χάριν. τοῦ γὰρ
 νυμφίου χριστοῦ βαπτιζομένου ἔδει τὸν οὐράνιον θάλαμον τὰς
 20 λαμπροφόρους ἀνοῖξαι πύλας. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύ-
 ματος ἐν εἴδει περιστερᾶς κατιόντος καὶ τῆς πατρῶας φωνῆς παν-
 ταχοῦ διαδεδρα[μη]μένης, ἔδει τὰς ἐπουρανίους πύλας ἐπηρμένας
 ὑπάρχειν. καὶ ἰδοὺ "ἠνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ καὶ φωνὴ ἐγένετο
 λέγουσα Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα."
 25 7. ἀγαπητὸς ἀγάπην γεννᾷ καὶ φῶς ἄυλον φῶς ἀπρόσιτον. "οὗ-
 τός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός" ὁ κάτω ἐπιφανεὶς καὶ τῶν πα-
 τρῶων κόλπων μὴ χωρισθεὶς. ἐπεφάνη, οὐκ ἐφάνη. ἄλλο γὰρ τὸ
 φανῆναι, ἐπειδὴ πρὸς τὸ φαινόμενον ὁ βαπτίζων τοῦ βαπτιζομέ-
 νου προέχει. τούτου ἕνεκεν ὁ πατὴρ οὐρανόθεν τὸ ἅγιον πνεῦμα
 30 ἐπὶ τὸν βαπτιζόμενον κατέπεμπεν. ὡσπερ γὰρ ἐν τῇ κιβωτῷ τοῦ

3 Matth. 3, 15—17. || 13 Matth. 3, 16. || 25 Tim. α 6, 16. cf. infra
c. Noetum 10, Irenaeum β 21, 4 ibique Grabium.

7 ἴδες, sic etiam p. 42, 26. || 11 κατεῖμεν. || 11 ἀνείμεν.

Νῶε διὰ περιστερᾶς μνηύεται ἡ φιλανθρωπία τοῦ θεοῦ, οὕτως καὶ 1
 νῦν τὸ ἐν εἴδει περιστερᾶς κατελθὸν πνεῦμα ὡς καρπὸν ἐλαίας
 βαστάσαν ἐπὶ τὸν μαρτυρούμενον κατέστη. διὰ τί; ἵνα καὶ τῆς
 πατρῴας φωνῆς τὸ βέβαιον γνωρισθῇ καὶ ἡ προφητικὴ πρόρρησις
 ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων πιστωθῇ. ποία ταύτη; "φωνὴ κυρίου ἐπὶ 5
 τῶν ὑδάτων, ὁ θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησεν, κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολ-
 λῶν." ποία φωνή; "οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδό-
 κησα." οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ Ἰωσήφ ὀνομαζόμενος υἱός, καὶ ἐμὸς μο-
 νογενῆς κατὰ τὴν θείκην οὐσίαν. "οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγα-
 πητός," ὁ πεινῶν καὶ τρέφων μυριάδας, καὶ κοπιῶν καὶ ἀναπαύων 10
 τοὺς κοπιῶντας, ὁ μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι καὶ πάντα
 ἐν τῇ χειρὶ βαστάζων, ὁ πάσχων καὶ τὰ πάθη ἰώμενος, ὁ ρα-
 πιζόμενος καὶ ἐλευθερίαν τῷ κόσμῳ δωρούμενος, ὁ τὴν πλευρὰν
 νυττόμενος καὶ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδάμ διορθούμενος. 8. ἀλλὰ συν-
 τείνατέ μοι τὸν νοῦν, παρακαλῶ, μετὰ ἀκριβείας· βούλομαι γὰρ 15
 ἐπὶ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς ἀναδραμεῖν καὶ θεάσασθαι τὴν πηγὴν
 τῶν ἰαμάτων πηγάζουσαν. ὁ τῆς ἀθανασίας πατὴρ τὸν ἀθά-
 νατον υἱὸν καὶ λόγον ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὃς ἀφικόμε-
 νος εἰς τὸν ἄνθρωπον λούσασθαι ὕδατι καὶ πνεύματι, καὶ ἀναγεν-
 νήσας πρὸς ἀφθαρσίαν ψυχῆς τε καὶ σώματος, ἐνεφύσησεν ἡμῖν 20
 πνεῦμα ζωῆς, περιαμφίεσας ἡμᾶς ἀφθάρτῳ πανοπλίᾳ. εἰ οὖν ἀθά-
 νατος γέγονεν ὁ ἄνθρωπος, ἔσται καὶ θεός. εἰ δὲ θεὸς δι' ὕδατος καὶ
 πνεύματος ἀγίου μετὰ τὸν τῆς κολυμβήθρας ἀναγέννησιν γίνεται,
 εὐρίσκεται καὶ συγκληρονόμος χριστοῦ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνά-
 στασιν. διὸ κηρύσσω λέγων Δεῦτε πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν ἐπὶ 25
 τὴν τοῦ βαπτίσματος ἀθανασίαν· ζωὴν ὑμῖν εὐαγγελίζομαι τοῖς
 ἐν τῷ ζόφῳ τῆς ἀγνωσίας ἐνδιατρίβουσιν· δεῦτε εἰς ἐλευθερίαν ἐκ
 δουλείας, εἰς βασιλείαν ἐκ τυραννίδος, εἰς ἀφθαρσίαν ἐκ τῆς φθο-
 ρᾶς. καὶ πῶς, φησὶν, ἐλευσόμεθα; πῶς; δι' ὕδατος καὶ ἀγίου
 πνεύματος. τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ ὕδωρ τὸ πνεύματι κοινωνοῦν, δι' οὗ 30
 παράδεισος ποτίζεται, δι' οὗ ἡ γῆ πιαίνεται, δι' οὗ φυτὸν αὖξει,

5 Psalm. 29, 3. || 7 Matth. 3, 16. || 10 Matth. 11, 28. || 11 Matth. 8, 20.

1 δι' οὗ ζῶα τεκνογονεῖ καὶ (ἵνα πάντα συνελὼν εἶπω) δι' οὗ ἀναγεν-
 νώμενος ζωογονεῖται ἄνθρωπος, ἐν ᾧ καὶ ὁ χριστὸς ἐβαπτίσατο, ἐν
 ᾧ καὶ τὸ πνεῦμα κατήρχετο ἐν εἶδει περιστερᾶς. 9. τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ
 πνεῦμα τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐπιφερόμενον ἐπάνω τῶν ὑδάτων, δι' οὗ
 5 κόσμος κινεῖται, δι' οὗ κτίσις ἴσταται καὶ τὰ σύμπαντα ζωογο-
 νεῖται, τὸ ἐν προφήταις ἐνεργῆσαν, τὸ ἐπὶ χριστὸν καταπτάν. τοῦτο
 ἐστὶν τὸ πνεῦμα τὸ δοθὲν τοῖς ἀποστόλοις ἐν εἶδει πυρίνων γλωσ-
 σῶν. τοῦτο τὸ πνεῦμα ἐζήτηε Δαβὶδ λέγων "καρδίαν καθαρὰν κτί-
 σον ἐν ἐμοί, ὁ θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις
 10 μου." περὶ τούτου καὶ Γαβριὴλ ἔλεγεν τῇ παρθένῳ "πνεῦμα ἅγιον
 ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί." διὰ τού-
 του τοῦ πνεύματος Πέτρος ἐφθέγγετο τὴν μακαρίαν ἐκείνην φωνῆν
 "σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ζῶντος." διὰ τούτου τοῦ πνεύματος
 ἐστερεώθη ἡ πέτρα τῆς ἐκκλησίας. τοῦτο ἐστὶν τὸ πνεῦμα ὁ παρά-
 15 κλητος τὸ διὰ σὲ πεμπόμενον, ἵνα δείξῃ σε τέκνον θεοῦ. 10. δεῦρο τοί-
 νυν, ἀναγεννήθητι, ἄνθρωπε, εἰς υἰοθεσίαν θεοῦ. καὶ πῶς; φησὶν. εἰ μὴ
 κέτι μοιχεύσης μηδὲ φονεύσης μηδὲ εἰδωλολατρεύσης, εἰ μὴ κρατη-
 θῆς ὑφ' ἡδονῆς, εἰ μὴ πάθος ὑπερηφανίας κυριεύσης σου, εἰ μὴ ἀποξέσης
 τὸν ῥύπον τῆς ἀκαθαρσίας καὶ ἀπορρίψῃς τὸ φορτίον τῆς ἀμαρτίας,
 20 εἰ μὴ ἀποδύσης τὴν πανοπλίαν τοῦ διαβόλου καὶ ἐνδύσης τὸν θώρακα
 τῆς πίστεως, καθὼς φησὶν Ἡσαΐας "λούσασθε καὶ ζητήσατε κρίσιν.
 ῥύσασθε ἀδικούμενον. κρίνατε ὀρφανῶ καὶ δικαιοῦσατε χήραν. καὶ
 δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει κύριος. καὶ εἰ μὴ ὧσιν αἱ ἀμαρτίαι
 ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· εἰ μὴ δὲ ὧσιν ὡς κόκκινον
 25 ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ. καὶ εἰ μὴ θέλητε καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε,
 τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε." εἶδες, ἀγαπητέ, πῶς προεῖπεν ὁ προ-
 φῆτης τὸ τοῦ βαπτίσματος καθάρσιον. ὁ γὰρ καταβαίνων μετὰ
 πίστεως εἰς τὸ τῆς ἀναγεννήσεως λουτρὸν διατάσσεται τῷ πονηρῶ,
 συντάσσεται δὲ τῷ χριστῷ. ἀπαρνεῖται τὸν ἐχθρόν, ὁμολογεῖ δὲ
 30 τὸ θεὸν εἶναι τὸν χριστόν. ἀποδύεται τὴν δουλείαν, ἐνδύεται δὲ τὴν
 υἰοθεσίαν. ἀνέρχεται ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος λαμπρὸς ὡς ὁ ἥλιος,

4 Gen. 1, 1. || 8 Psalm. 51, 12. || 10 Luc. 1, 35. || 13 Matth. 16, 16. ||
 21 Esaj. 1, 16—19.

ἀπαστράπτων τὰς τῆς δικαιοσύνης ἀκτῖνας. τὸ δὲ μέγιστον, ἀνει-¹
σιν υἱὸς θεοῦ καὶ συγκληρονόμος χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ
κράτος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι
νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ex apographo Rogeri Gale primus edidit Fabricius. codex Tho-⁵
mae Gale, unde desumpta est oratio, nunc Cantabrigiae servatur, in
coll. trinit. O 5. 36. v. Wordsworth Hippol. p. 171.

3.

Ὁμιλία Ἰπολύτου εἰς τὴν αἵρεσιν Νοήτου τινός.

Ἔτεροί τινες ἐτέραν διδασκαλίαν παρεισάγουσιν, γενόμενοί τινος Νοή-¹⁰
του μαθηταί, ὃς τὸ μὲν γένος ἦν σμυρναῖος, οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου γε-
νόμενος. οὗτος φυσιωθεὶς εἰς ἐπλημένον ἤχθη, οἰήσει πνεύματος ἀλ-
λοτρίου ἐπαχθεὶς. ἔφη τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι τὸν πατέρα καὶ αὐτὸν τὸν
πατέρα γεγεννηθῆσθαι καὶ πεπονθέναι καὶ ἀποτεθνηκέναι. ὁρᾶτε ὅσον
ἔπαρμα καρδίας καὶ φυσίωμα πνεύματος ἀλλοτρίου ὑπεισῆλθεν¹⁵
εἰς αὐτόν. ἤδη μὲν οὖν ἐκ τῶν ἐτέρων πράξεων εἰς τοῦτο φέρεται
ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ ὅτι μὴ καθαρῶ πνεύματι ἐφθέγγετο. ὁ γὰρ εἰς
πνεῦμα ἅγιον βλασφημῶν ἐκβλητός [γε]γένηται κλήρου ἀγίου.
οὗτος ἔλεγεν ἑαυτὸν εἶναι Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀαρών.
ταῦτα ἀκούσαντες οἱ μακάριοι πρεσβύτεροι, προσκαλεσάμενοι ἐνώ-²⁰
πιον τῆς ἐκκλησίας ἐξήταζον. ὁ δὲ ἠρνεῖτο, λέγων τὰς ἀρχὰς μὴ
φρονεῖν, ὕστερον δὲ ἐμφωλεύσας ἐν τισὶν καὶ συσκευάσας ἑαυτῷ
συμπλανωμένους, καθαρὸν ὕστερον ἰστᾶν τὸ δόγμα ἐβούλετο, ὃν
πάλιν προσκαλεσάμενοι οἱ μακάριοι πρεσβύτεροι ἠλεγξαν. ὁ δὲ ἀν-
θίστατο λέγων Τί οὖν κακὸν ποιῶ δοξάζων τὸν χριστόν; πρὸς ὃν²⁵
ἀνταποκρίνονται οἱ πρεσβύτεροι Καὶ ἡμεῖς ἓνα θεὸν οἶδαμεν ἀλη-
θῶς. οἶδαμεν χριστόν, οἶδαμεν τὸν υἱὸν παθόντα καθὼς ἔπαθεν,
ἀποθανόντα καθὼς ἀπέθανεν, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ
ὄντα ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νε-
κρούς. καὶ ταῦτα λέγομεν ἀ ἐμάθομεν. τότε τοῦτον ἐλέγξαντες³⁰

¹³ ἐπαρθεὶς Turrianus? || ¹⁸ [γε] add. Routhius. || ²³ καθαρὸν cod., καὶ
βαρρῶν Routhius.

¹ ἔξέωσαν τῆς ἐκκλησίας, ὅς εἰς τοσοῦτο φυσίωμα ἠνέχθη ὡς δι-
 δασκαλεῖον συστήσαι. 2. οἱ καὶ δεῖξαι βούλονται σύστασιν τῷ δό-
 γματι λέγοντες Εἶπεν ἐν νόμῳ "ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν.
 οὐκ ἔσονται ὑμῖν θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ." καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ
⁵ "ἐγὼ," φησὶν, "πρῶτος καὶ ἔσχατος καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστιν οὐ-
 δεὶς." οὕτω φάσκουσιν συνιστᾶν ἓνα θεόν, οἱ [καὶ] ἀποκρίνονται λέ-
 γοντες Εἰ οὖν χριστὸν ὁμολογῶ θεόν, αὐτὸς ἄρα ἐστὶν ὁ πατήρ, εἴ
 γε ἔστιν ὁ θεός. ἔπαθεν δὲ χριστός, αὐτὸς ὢν θεός, ἄρα οὖν ἔπαθεν
 πατήρ, πατήρ γὰρ αὐτὸς ἦν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει· οὐδὲ γὰρ οὐ-
¹⁰ τως αἱ γραφαὶ διηγοῦνται. χρῶνται δὲ καὶ ἑτέροις μαρτυρίαις
 λέγοντες οὕτω· γέγραπται "οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται
 ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξηῦρεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐ-
 τὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐ-
 τοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέφη."
¹⁵ ὁρᾷς οὖν, φησὶν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ θεὸς ὁ μόνος ὢν καὶ ὕστερον
 ὄφθεις καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεῖς; ἐν ἑτέρῳ δέ, φησὶν,
 λέγει "ἐκοπίασεν Αἴγυπτος καὶ ἐμπόρια Αἰθιοπῶν καὶ οἱ Σαβαεῖμ,
 ἄνδρες ὑψηλοί, ἐπὶ σὲ διαβήσονται καὶ σοὶ ἔσονται δούλοι καὶ πο-
 ρεύσονται ὀπίσω σου δεδεμένοι ἐν χειροπέδαις καὶ ἐν σοὶ προσκυ-
²⁰ νήσουσιν, ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεὸς ἐστίν, καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται, καὶ οὐκ
 ἔστιν θεὸς πλὴν σοῦ. σὺ γὰρ ἦς ὁ θεὸς καὶ οὐκ ἤδειμεν, ὁ θεὸς
 τοῦ Ἰσραὴλ σωτήρ." ὁρᾷς, φησὶν, πῶς ἓνα θεὸν κηρύσσουσιν αἱ
 γραφαί; τούτου ἐμφανοῦς δεικνυμένου, [τού]των οὕτως μαρτυ-
 ρουμένων, ἀνάγκη, φησὶν, ἔχω, ἑνὸς ὁμολογουμένου, τοῦτον ὑπὸ
²⁵ πάθος φέρειν. χριστὸς γὰρ ἦν θεὸς καὶ ἔπασχεν δι' ἡμᾶς αὐτὸς
 ὢν πατήρ, ἵνα καὶ σῶσαι ἡμᾶς δυνηθῇ. ἄλλο δέ, φησὶν, οὐ δυ-
 νάμεθα λέγειν. καὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος ἓνα θεὸν ὁμολογεῖ λέγων "ὢν
 οἱ πατέρες, ἐξ ὧν ὁ χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς
 εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας." 3. καὶ ταῦτα βούλονται οὕτω διηγείσθαι,

3 Exod. 3, 6 : 20, 2. 3. || 5 Esaj. 44, 6 : 45, 5. || 11 Baruch. 3, 36. ||
 17 Esaj. 45, 14. 15. || 27 Rom. 9, 5.

6. 23 [ ] add. R. || 8 γε R, γὰρ cod. || 21 ἦς cod., εἰς R. sic p. 46, 6.

καὶ αὐτοῖς μονοκάλως χρώμενοι, ὃν τρόπον εἶπεν Θεόδωτος, ἄνθρω- 1
 πον συνιστᾶν ψιλὸν βουλόμενος. ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνοί τι νενοήκασιν
 ἀληθές οὔθ' οὔτοι, καθὼς αὐταὶ αἱ γραφαὶ ἐλέγχουσιν αὐτῶν
 τὴν ἀμαθίαν, μαρτυροῦσαι τῇ ἀληθείᾳ. ὁρᾶτε, ἀδελφοί, πῶς προ-
 πετὲς καὶ τολμηρὸν δόγμα παρεισήνεγκαν, ἀναισχύντως λέγοντες 5
 Αὐτός ἐστι χριστὸς ὁ πατήρ, αὐτὸς υἱός, αὐτὸς ἐγεννήθη, αὐτὸς
 ἔπαθεν, αὐτὸς ἑαυτὸν ἤγειρεν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. αἱ μὲν γρα-
 φαὶ ὀρθῶς λέγουσιν, ἀλλὰ ἂν καὶ Νόητος νοῆ. οὐκ ἤδη δὲ εἰ
 Νόητος μὴ νοεῖ, παρὰ τοῦτο ἔκβλητοι αἱ γραφαί. τίς γὰρ οὐκ
 ἐρεῖ ἕνα θεὸν εἶναι; ἀλλ' οὐ τὴν οἰκονομίαν ἀναιρήσει. ὄντως μὲν 10
 οὖν τὰ κεφάλαια δύο ταῦτα πρότερον δεῖ ἀνατραπῆναι κατὰ τὸν
 ἐκείνων νοῦν, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν δειχθῆναι. πρότερον γὰρ ὄντως
 ἐστὶν διηγήσασθαι ὅτι εἷς θεὸς ὁ πατήρ, "ἐξ οὗ πᾶσα πα-
 τριά," "δι' οὗ τὰ πάντα, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῷ."
 4. ἴδωμεν, ὡς εἶπον, τὴν αὐτοῦ ἀνατροπὴν, εἶθ' οὕτως τὴν ἀλή- 15
 θειαν διηγησώμεθα. φησὶν γὰρ "ἐκοπίασεν Αἴγυπτος καὶ ἐμπόρια
 Αἰθιοπίων καὶ οἱ Σαβαεῖμ" καὶ τὰ λοιπά, ἵνα εἴπη "σὺ γὰρ ὁ
 θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ σωτήρ," οὐ νοῶν τὸ προειρημένον. ὁπόταν γὰρ
 θελήσωσιν πανουργεῦσθαι, περικόπτουσι τὰς γραφάς. ὀλοκλήρως
 δὲ εἰπάτω καὶ εὐρήσει τὴν αἰτίαν, πρὸς τίνα λέγεται. ἀνωτέρω γὰρ 20
 μικρὸν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου τυγχάνει, ὅθεν δεῖ ἀρξάμενον δεῖξαι,
 πρὸς τίνα λέγει καὶ περὶ τίνος. ἄνωθεν γὰρ ἢ ἀρχὴ τοῦ κεφα-
 λαίου τοῦτ' ἔχει "ἐρωτήσατέ με περὶ τῶν υἱῶν μου καὶ τῶν θυ-
 γατέρων μου καὶ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν μου ἐντείλασθέ μοι.
 ἐγὼ ἐποίησα γῆν καὶ ἄνθρωπον ἐπ' αὐτῆς. ἐγὼ τῇ χειρὶ μου 25
 ἐστρέψα τὸν οὐρανόν. ἐγὼ πᾶσιν τοῖς ἀστροῖς ἐνετείλαμην. ἐγὼ
 ἤγειρα αὐτὸν [μετὰ δικαιοσύνης] καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εὐθεῖαι.
 οὗτος οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπιστρέ-
 ψει οὐ μετὰ λύτρων οὐδὲ μετὰ δώρων, εἶπεν κύριος Σαβαώθ. οὔ-

13 Eph. 3, 15. || 14 Cor. α 8, 6. || 16 Esaj. 45, 14. || 23 Esaj. 45, 11—15.

1 μονοκάλως L ex Eriphanio p. 481, μονόκωλα cod. || 2 τι L, τε cod., γε R. || 8 ἀλλὰ ἂν cod., ἀλλ' ἀνοήτως R. || 8 νοῆ L, νοεῖ cod. || 11 δύο R, διὰ cod. || 16 διηγησώμεθα R. || 19 πανουργεῖσθαι R. || 27 [ ] add. R.

1 τως εἶπεν κύριος Σαβαώθ· Ἐκοπίασεν Αἴγυπτος καὶ ἐμπόρια Αἰ-
 θίοπων καὶ οἱ Σαβααῖν, ἄνδρες ὑψηλοί, ἐπὶ σὲ διαβήσονται καὶ
 σοὶ ἔσονται δοῦλοι καὶ ὀπίσω σου ἀκολουθήσουσιν δεδεμένοι
 χειροπέδαις καὶ ἐν σοὶ προσκυνήσουσιν καὶ ἐν σοὶ προσεύξον-
 5 ται, ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεὸς ἐστὶν καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σου. σὺ
 γὰρ ἦς θεὸς καὶ οὐκ ἤδειμεν, ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ σωτήρ.” “ἐν σοὶ”
 οὖν, φησὶν, “ὁ θεὸς ἐστίν.” ἐν τίνι δὲ ὁ θεὸς ἀλλ’ ἢ ἐν Χριστῷ Ἰη-
 σοῦ, τῷ πατρῷῳ λόγῳ καὶ τῷ μυστηρίῳ τῆς οἰκονομίας; περὶ
 οὗ πάλιν δεικνύων τὸ κατὰ σάρκα αὐτοῦ σημαίνει “ἐγὼ ἤγειρα
 10 αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εὐθεῖαι.” τί οὖν;
 περὶ τίνος μαρτυρεῖ πατήρ; περὶ τοῦ υἱοῦ πατὴρ λέγει “ἐγὼ ἤγειρα
 αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης.” ὅτι δὲ πατήρ ἤγειρεν αὐτοῦ τὸν υἱὸν ἐν
 δικαιοσύνῃ, μαρτυρεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγων “εἰ δὲ τὸ πνεῦμα
 τοῦ ἐγείραντος Χριστὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας
 15 τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα
 ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.” ἰδοὺ συνέ-
 στηκεν τὸ διὰ τοῦ προφήτου εἰρημένον “ἐγὼ ἤγειρα μετὰ δικαιο-
 σύνης.” τὸ δὲ εἰπεῖν “ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεὸς ἐστίν” ἐδείκνυεν μυστήριον
 οἰκονομίας, ὅτι σεσαρκωμένου τοῦ λόγου καὶ ἐνανθρωπήσαντος ὁ
 20 πατήρ ἦν ἐν τῷ υἱῷ καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρί, ἐμπολιτευομένου
 τοῦ υἱοῦ ἐν ἀνθρώποις. τοῦτο οὖν ἐσημαίνετο, ἀδελφοί, ὅτι ὄντως
 μυστήριον οἰκονομίας ἐκ πνεύματος ἁγίου ἦν οὗτος ὁ λόγος καὶ
 παρθένου, ἓνα υἱὸν θεῶ ἀπεργασάμενος. τοῦτο δὲ οὐκ ἐγὼ λέγω,
 ἀλλ’ αὐτὸς μαρτυρεῖ ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. οὕτω γὰρ λέ-
 25 γει “οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
 καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.” τί οὖν ζητεῖ
 παρὰ τὸ εἰρημένον; μήτι ἐρεῖ ὅτι ἐν οὐρανῷ σὰρξ ἦν; ἔστιν μὲν
 οὖν σὰρξ ἢ ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ πατρῷου προσενεχθεῖσα δῶρον, ἢ
 ἐκ πνεύματος καὶ παρθένου, τέλειος υἱὸς θεοῦ ἀποδεδειγμένος.
 30 πρόδηλον οὖν, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν προσέφερεν τῷ πατρί. πρὸ δὲ τού-
 του ἐν οὐρανῷ σὰρξ οὐκ ἦν. τίς οὖν ἦν ἐν οὐρανῷ ἀλλ’ ἢ λό-

13 Rom. 8, 11. || 25 Ioh. 3, 13.

8 λ. κατὰ τὸ μυστήριον R. || 18 ἐδείκνυεν τὸ μ. R. || 22 ἐν μυστηρίῳ R.

γος ἄσαρκος, ἀποσταλείς ἵνα δείξῃ αὐτὸν ἐπὶ γῆς ὄντα εἶναι καὶ 1
 ἐν οὐρανῷ; λόγος σὰρξ ἦν, πνεῦμα ἦν, δύναμις ἦν, ὃς τὸ κοινὸν ὄνομα
 καὶ παρὰ ἀνθρώποις χωρητὸν ἀνελάμβανεν εἰς ἑαυτόν, τοῦτο κα-
 λούμενος ἀπ' ἀρχῆς, υἱὸς ἀνθρώπου διὰ τὸ μέλλον, καίτοι μήπω
 ὦν ἄνθρωπος, καθὼς ὁ Δανιὴλ μαρτυρεῖ λέγων "εἶδον καὶ ἰδοῦ 5
 ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενον ὡς υἱὸν ἀνθρώπου." δι-
 καίως οὖν ἐν τῷ οὐρανῷ ὄντα ἔλεγεν τούτῳ [τῷ] ὀνόματι, τοῦτο
 ἀπ' ἀρχῆς ὄντα, καλεῖσθαι ἀπ' ἀρχῆς λόγον θεοῦ. 5. ἀλλὰ τί
 μοι, φησὶν, λέγει ἐν ἑτέρῳ "οὗτος ὁ θεός, οὐ λογισθήσεται ἕτε-
 ρος πρὸς αὐτόν;" καλῶς εἶπεν. πρὸς γὰρ τὸν πατέρα τίς λογισθή- 10
 σεται; ὃ δὲ λέγει "οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς
 αὐτόν. ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ
 παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ" καλῶς λέγει.
 τίς γὰρ ἐστὶν "Ἰακώβ ὁ παῖς αὐτοῦ, Ἰσραὴλ ὁ ἠγαπημένος ὑπ'
 αὐτοῦ" ἀλλ' ἢ οὗτος περὶ οὗ βοᾷ λέγων "οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου 15
 [ὁ] ἀγαπητός, εἰς ὃν ἠυδόκησα, τούτου ἀκούετε." πᾶσαν οὖν τὴν
 ἐπιστήμην παρὰ τοῦ πατρὸς λαβὼν ὁ τέλειος Ἰσραὴλ, ὁ ἀληθινὸς Ἰα-
 κώβ, "μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανε-
 στράφη." Ἰσραὴλ δὲ τίς ἐστὶν ἀλλ' ἢ ἄνθρωπος ὁρῶν τὸν θεόν; ὁρῶν
 δὲ τὸν θεὸν οὐδεὶς εἰ μὴ μόνος ὁ παῖς καὶ τέλειος ἄνθρωπος καὶ μό- 20
 νος διηγησάμενος τὴν βουλήν τοῦ πατρὸς. λέγει γὰρ καὶ Ἰωάννης
 "θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε, μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ
 πατρὸς, αὐτὸς διηγήσατο." καὶ πάλιν "ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ὃ
 ἤκουσεν καὶ ἑώρακεν μαρτυρεῖ." οὗτος οὖν ἐστὶν ὃς πᾶσαν ἐπιστήμην
 πατὴρ ἔδωκεν, ὃς "ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη." 25
 6. ὃ δὲ λέγει ὁ ἀπόστολος "ὢν οἱ πατέρες, ἐξ ὧν ὁ χριστὸς ὁ
 κατὰ σάρκα ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας" κα-
 λῶς διηγείται. καὶ λαμπρὸν τὸ τῆς ἀληθείας μυστήριον. οὗτος ὁ
 ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς ἐστίν. λέγει γὰρ οὕτω μετὰ παρρησίας "πάντα

5 Dan. 7, 13. || 9 Baruch 3, 36—38. || 15 Matth. 17, 5: 3, 17. ||
 22 Ioh. 1, 18. || 23 Ioh. 3, 13. || 26 Rom. 9, 5.

2 ὃς R, εἰς cod. || 7. 8 τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς ὄντα deleri vult R. || 28 λαμπρῶς
 R, puncto ante καὶ deleteo.

1 μοι παραδέδοται ὑπὸ τοῦ πατρὸς.” “ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς”
 γεγένηται καὶ ἄνθρωπος γενόμενος θεὸς ἐστὶν “εἰς τοὺς αἰῶνας.” οὕτως
 γὰρ καὶ Ἰωάννης εἶπεν “ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ θεὸς ὁ
 παντοκράτωρ.” καλῶς εἶπεν παντοκράτορα χριστόν. τοῦτο γὰρ εἶπεν
 5 ὁ, τι καὶ αὐτὸς μαρτυρήσει ὁ χριστός. μαρτυρῶν γὰρ χριστὸς ἔφη
 “πάντα μοι παραδέδοται παρὰ τοῦ πατρὸς”. καὶ [εἰ] πάντων κρατεῖ,
 παντοκράτωρ παρὰ πατρὸς κατεστάθη χριστός. ἤδη δὲ καὶ Παῦλος,
 δεικνὺς ὅτι πάντα αὐτῷ παραδέδοται, οὕτως ἔφη “ἀπαρχὴ χριστός,
 ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, εἶτα τὸ τέλος, ὅταν
 10 παραδιδῶ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶ-
 σαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.” δεῖ γὰρ αὐτὸν βα-
 σιλεύειν ἄχρις οὗ θῆ ἅπαντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.
 ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. πάντα γὰρ ὑποτέτακται αὐτῷ.
 ὅταν δὲ εἴπῃ Πάντα ὑποτέτακται αὐτῷ, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑπο-
 15 τάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. τότε καὶ αὐτὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑπο-
 τάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ἦ ὁ θεὸς πάντα ἐν πᾶσιν.” εἰ οὖν
 τὰ πάντα ὑποτέτακται αὐτῷ ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος, πάντων κρα-
 τεῖ, αὐτοῦ δὲ ὁ πατήρ, ἵνα ἐν πᾶσιν εἰς θεὸς φανῆ, ὥς τὰ πάντα
 ὑποτάσσεται ἅμα χριστῷ ὥς τὰ πάντα πατήρ ὑπέταξεν παρέξ
 20 ἑαυτοῦ. τοῦτο γὰρ χριστὸς ἔφη, ὃς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ καὶ πατέρα
 ἴδιον καὶ θεὸν ὡμολόγησεν. λέγει γὰρ οὕτως· “ὑπάγω πρὸς τὸν πα-
 τέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.” εἰ οὖν
 Νόητος τολμᾷ λέγειν αὐτὸν εἶναι τὸν πατέρα, πρὸς ποῖον πατέρα
 ἐρεῖ πορεύεσθαι χριστόν κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνήν; εἰ δὲ ἀξιοῖ
 25 καταλείψαντας ἡμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τῆ αὐτοῦ ἀφροσύνη πιστεύειν,
 μάτην κάμνει. “πειθαρχεῖν γὰρ δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.”
 7. εἰ δὲ λέγῃ Αὐτὸς εἶπεν “ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἓν ἐσμεν”: ἐπιστανέτω
 τὸν νοῦν καὶ μανθανέτω ὅτι οὐκ εἶπεν ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἓν
 εἰμι, ἀλλὰ ἓν ἐσμεν. τὸ γὰρ “ἐσμὲν” οὐκ ἐφ’ ἐνὸς λέγεται, ἀλλ’

3 Apoc. 1, 8. || 6 Matth. 11, 27. || 8 Cor. α 15, 23. 24. || 21 Ioh.
 20, 17. || 26 Act. 5, 29. || 27 Ioh. 10, 30.

5 αὐτὸς R, αὐτῷ cod. || 6 εἰ add. R. || 20 ὃς R, ὡς cod. || 27 λέγει cod. ||
 27 ἐπίσταιτο R.

ἐπεὶ δύο πρόσωπα ἔδειξεν, δύναμιν δὲ μίαν. αὐτὸς δὲ αὐτὸ 1
ἐπέλυσε, εἰπὼν περὶ μαθητῶν πρὸς τὸν πατέρα "τὴν δόξαν, ἣν ἔδω-
κάς μοι, ἔδωκα αὐτοῖς, ἵνα ᾧσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς ἓν. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς
καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾧσιν τετελειωμένοι εἰς ἓν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος
ὅτι σὺ με ἀπέστειλας." τί πρὸς ταῦτα ἔχουσι λέγειν οἱ νοητιανοί; 5
μὴ πάντες ἐν σῶμα ἔσμεν κατὰ τὴν οὐσίαν ἢ τῇ δυνάμει καὶ τῇ
διαθέσει τῆς ὁμοφρονίας ἐν γινόμεθα; τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ὁ παῖς,
ὁ πεμφθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν "μὴ γινωσκόμενος," ὄντων ἐν κόσμῳ, ὡμο-
λόγησεν εἶναι ἐν τῷ πατρὶ δυνάμει [καὶ] διαθέσει. εἰς γὰρ νοῦς
πατρός, ὁ παῖς. οἱ νοῦν πατρὸς ἔχοντες τούτῳ πιστεύομεν, οἱ δὲ τὸν 10
νοῦν μὴ ἔχοντες τὸν υἱὸν ἤρνηται. εἰ δὲ καὶ Φίλιππον ἐπερωτᾷν
περὶ πατρὸς βούλοιντο λέγειν ("δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα καὶ ἀρκεῖ
ἡμῖν," πρὸς ὃν ἀπεκρίθη ὁ κύριος λέγων "τοσοῦτον χρόνον μεθ'
ὑμῶν εἰμι, Φίλιππε, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε
τὸν πατέρα. οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν 15
ἐμοί ἐστιν;") καὶ θέλουσι λέγειν διὰ τούτου κρατύνεσθαι τὸ δόγμα
αὐτῶν, ὁμολογοῦντος αὐτοῦ ἑαυτὸν πατέρα: γνώτωσαν ὅτι μέγιστον
ἑαυτοῖς ἐναντίωμα ἐπιφέρουσιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ῥητοῦ ἐλεγχόμενοι. τοῦ
γὰρ χριστοῦ ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν υἱὸν εἰπόντος καὶ δείξαντος, οὐκ ἐπέγνω-
σαν οὐδὲ καταλαβέσθαι ἢ ἀτενίσαι τὴν δύναμιν ἐδυνήθησαν. καὶ τοῦτο 20
μὴ χωρήσας Φίλιππος, καθ' ὃ ἦν ἰδεῖν, τὸν πατέρα ἠξίου βλέπειν,
πρὸς ὃν ὁ κύριος ἔφη "Φίλιππε, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ
οὐκ ἔγνωκάς με; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα." τοῦτ' ἐστὶν
εἰ ἐμὲ ἑώρακας, δι' ἐμοῦ τὸν πατέρα γινῶναι δύνη. διὰ γὰρ τῆς
εἰκόνας ὁμοίας τυγχανούσης εὐγνωστος ὁ πατήρ γίνεται. εἰ δὲ τὴν 25
εἰκόνα, ἣτις ἐστὶν ὁ υἱός, οὐκ ἔγνωσ, πῶς ἰδεῖν θέλεις τὸν πατέρα;
ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει, τὰ ἐπικείμενα τῷ κεφαλαίῳ καὶ ὑποκείμενα
ἐπιλύει, τὸν προκείμενον υἱὸν "ἀπεσταλμένον παρὰ πατρὸς" καὶ "πρὸς
πατέρα πορευόμενον" σημαίνοντα. 8. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα, μᾶλ-

8 Ioh. 1, 10. || 12 Ioh. 14, 8—10. || 28 Ioh. 5, 36. 14, 12.

1 ἐπεὶ R, ἐπὶ cod. || 2 ἐπέλυσε R, ἀπέλυσε cod. || 6 ἔσμεν R, ἐστιν
cod. || 9 [καὶ] add. R. || 9 εἰς cod., ἐστι R. || 10 τούτῳ R, οὕτω cod. || 11 ἐπε-
ρωτῶντα R. || 28 ἐπιλύει R, ἀπολύει cod. || 29 σημαίνονται cod.

1 λον δὲ πάντα, ἐστὶν μαρτυροῦντα τῇ ἀληθείᾳ. ἀνάγκη οὖν ἔχει
 καὶ μὴ θέλων ὁμολογεῖν πατέρα θεὸν παντοκράτορα καὶ χριστὸν
 Ἰησοῦν υἱὸν θεοῦ θεὸν ἄνθρωπον γενόμενον, ᾧ πάντα πατὴρ ὑπέταξε
 παρεκτός ἑαυτοῦ καὶ πνεύματος ἁγίου καὶ τούτους εἶναι ὄντως
 5 τρία. εἰ δὲ βούλεται μαθεῖν, πῶς εἰς θεὸς ἀποδείκνυται, γινωσκέτω
 ὅτι μία δύναμις τούτου, καὶ ὅσον μὲν κατὰ τὴν δύναμιν, εἰς ἐστὶ
 θεός, ὅσον δὲ κατὰ τὴν οἰκονομίαν, τριχῆς ἢ ἐπίδειξις, ὡς ὕστερον
 ἀποδειχθήσεται, ἀποδιδόντων ἡμῶν περὶ ἀληθείας λόγον. ταῦτα
 μὲν οὖν, ἀδελφοί, δείκνυται ἡμῖν συμφώνως εἰρημένα. εἰς γὰρ
 10 θεός ἐστιν ᾧ δεῖ πιστεῦειν, ἀλλ' ἀγένητος, ἀπαθής, ἀθάνατος,
 πάντα ποιῶν ἃ θέλει, καθὼς θέλει, ὅτε θέλει. τί οὖν πρὸς
 ταῦτα τολμήσει Νόητος μὴ νοῶν τὴν ἀλήθειαν; ἐπειδὴ οὖν ἤδη
 καὶ ὁ Νόητος ἀνατέτραπται, ἔλθωμεν ἐπὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἀπό-
 δεῖξιν, ἵνα συστήσωμεν τὴν ἀλήθειαν, καθ' ἧς πᾶσαι τοσαῦται
 15 αἰρέσεις γεγένηται μηδὲν δυνάμεναι εἰπεῖν. Θ. εἰς θεός, ὃν οὐκ
 ἄλλοθεν ἐπιγινώσκωμεν, ἀδελφοί, ἢ ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν. ὃν
 γὰρ τρόπον ἐάν τις βουληθῆ τὴν σοφίαν τοῦ αἰῶνος τούτου
 ἀσκειν, οὐκ ἄλλως δυνήσεται τούτου τυχεῖν, ἐὰν μὴ δόγμασι
 φιλοσόφων ἐντύχη: τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, ὅσοι θεοσέβειαν ἀσκειν
 20 βουλόμεθα, οὐκ ἄλλοθεν ἀσκήσομεν ἢ ἐκ τῶν λογίων τοῦ θεοῦ.
 ὅσα τοίνυν κηρύσσουν αἱ θεῖαι γραφαὶ ἴδωμεν, καὶ ὅσα διδά-
 σκουν, ἐπιγινώσκωμεν, καὶ ὡς θέλει πατὴρ πιστεῦσθαι, πιστεῦσωμεν,
 καὶ ὡς θέλει υἱὸν δοξάζεσθαι, δοξάσωμεν, καὶ ὡς θέλει πνεῦμα
 ἅγιον δωρεῖσθαι, λάβωμεν, μὴ κατ' ἰδίαν προαίρεσιν μηδὲ κατ' ἴδιον
 25 νοῦν μηδὲ βιαζόμενοι τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδομένα, ἀλλ' ὃν τρόπον
 αὐτὸς ἐβουλήθη διὰ τῶν ἁγίων γραφῶν δεῖξαι, οὕτως ἴδωμεν.
 10. θεὸς μόνος ὑπάρχων καὶ μηδὲν ἔχων ἑαυτῷ σύγχρονον, ἐβου-
 λήθη κόσμον κτίσαι. ὁ κόσμον ἐννοηθεὶς θελήσας τε καὶ φθεγγά-
 μενος ἐποίησεν, ᾧ παραυτίκα παρέστη τὸ γενόμενον ὡς ἠθέλησεν.
 30 αὐταρκες οὖν ἡμῖν ἐστὶν μόνον εἰδέναι ὅτι σύγχρονον θεοῦ οὐδὲν
 πλὴν αὐτὸς ἦν, αὐτὸς δὲ μόνος ὢν πολὺς ἦν. οὔτε γὰρ ἄλογος οὔτε
 ἄσοφος οὔτε ἀδύνατος οὔτε ἀβούλευτος ἦν. πάντα δὲ ἦν ἐν αὐτῷ,

αὐτὸς δὲ ἦν τὸ πᾶν. ὅτε ἠθέλησεν, καθὼς ἠθέλησεν, ἔδειξε τὸν λό- 1
 γον αὐτοῦ, καιροῖς ὠρισμένοις παρ' αὐτῷ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐποίη-
 σεν. ὅτε μὲν θέλει, ποιεῖ, ὅτε δὲ ἐνθυμεῖται, τελεῖ, ὅτε δὲ φθέγγεται,
 δεικνύει, ὅτε πλάσσει, σοφίζεται. πάντα γὰρ τὰ γενόμενα διὰ
 λόγου καὶ σοφίας τεχνάζεται, λόγῳ μὲν κτίζων, σοφίᾳ δὲ κο- 5
 σμῶν. ἐποίησεν οὖν ὡς ἠθέλησεν, θεὸς γὰρ ἦν. τῶν δὲ γινομένων ἀρ-
 χηγὸν καὶ σύμβουλον καὶ ἐργάτην ἐγέννα λόγον, ὃν λόγον ἔχων
 ἐν ἑαυτῷ ἀόρατόν τε ὄντα τῷ κτιζομένῳ κόσμῳ ὄρατόν ποιεῖ, προ-
 τέραν φωνὴν φθεγγόμενος, καὶ φῶς ἐκ φωτὸς γεννῶν προῆκεν τῇ
 κτίσει κύριον τὸν ἴδιον νοῦν, αὐτῷ μόνῳ πρότερον ὄρατόν ὑπάρχοντα, 10
 τῷ δὲ γινομένῳ κόσμῳ ἀόρατον ὄντα ὄρατόν ποιεῖ, ὅπως διὰ τοῦ φα-
 νῆναι ἰδῶν ὁ κόσμος σωθῆναι δυναθῆ. 11. καὶ οὕτως παρίστατο αὐτῷ
 ἕτερος. ἕτερον δὲ λέγων οὐ δύο θεοὺς λέγω, ἀλλ' ὡς φῶς ἐκ φωτὸς
 ἢ ὡς ὕδωρ ἐκ πηγῆς ἢ ὡς ἀκτῖνα ἀπὸ ἡλίου. δύναμις γὰρ μία ἢ
 ἐκ τοῦ παντός, τὸ δὲ πᾶν πατήρ, ἐξ οὗ δύναμις λόγος. οὗτος δὲ νοῦς, 15
 ὃς προβὰς ἐν κόσμῳ ἐδείκνυτο παῖς θεοῦ. "πάντα τοίνυν δι' αὐτοῦ,"
 αὐτὸς δὲ "μόνος ἐκ πατρός." τίς τοίνυν ἀποφαίνεται πληθὺν θεῶν
 παραβαλλομένην κατὰ καιρούς; καὶ γὰρ πάντες ἀπεκλείσθησαν εἰς
 τοῦτο ἄκοντες εἰπεῖν ὅτι τὸ πᾶν εἰς ἓνα ἀνατρέχει. εἰ οὖν τὰ πάντα
 εἰς ἓνα ἀνατρέχει καὶ κατὰ Οὐαλεντίνον καὶ κατὰ Μαρκίωνα Κή- 20
 ριθὸν τε καὶ πᾶσαν τὴν ἐκείνων φλυαρίαν, καὶ ἄκοντες εἰς τοῦτο
 περιέπεσαν, ἵνα τὸν ἓνα ὁμολογήσωσιν αἴτιον τῶν πάντων: οὕτως
 οὖν συντρέχουσιν καὶ αὐτοὶ μὴ θέλοντες τῇ ἀληθείᾳ ἓνα θεὸν
 λέγειν ποιήσαντα ὡς ἠθέλησεν. οὗτος δὲ ἔδωκεν νόμον καὶ προφήτας
 καὶ δούς διὰ πνεύματος ἁγίου ἠνάγκασεν τούτους φθέγγασθαι, 25
 ὅπως τῆς πατρῴας δυνάμεως τὴν ἀπόπνοϊαν λαβόντες τὴν βουλήν
 καὶ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς καταγγείλωσιν. 12. ἐν τούτοις τοίνυν πο-
 λιτευόμενος ὁ λόγος ἐφθέγγετο περὶ ἑαυτοῦ (ἤδη γὰρ αὐτὸς ἑαυτοῦ
 κῆρυξ ἐγένετο) δεικνύων μέλλοντα λόγον φαίνεσθαι ἐν ἀνθρώποις,
 δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐβόα· "ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦ- 30
 σιν, εὐρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν." τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἐμφανῆς γε-

16 Ioh. 1, 3. || 30 Esaj. 65, 1.

24 λέγοντες R, qui dummodo ὡς ante 23 ἓνα addatur, λέγειν retinere vult.

1 νόμενος ἀλλ' ἢ ὁ λόγος τοῦ πατρὸς; ὃν ἀποστέλλων πατὴρ ἐδεί-
 κνυεν ἀνθρώποις τὴν παρ' ἑαυτοῦ ἐξουσίαν. οὕτως οὖν ἐμφανῆς
 ἐγένετο ὁ λόγος, καθὼς λέγει. ἀνακεφαλαιοῦται γὰρ ὁ μακάριος
 Ἰωάννης τὰ διὰ τῶν προφητῶν εἰρημένα, δεικνὺς τοῦτον εἶναι τὸν
 5 λόγον, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. φησὶν γὰρ οὕτω· “ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ
 λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. πάντα
 δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν.” ὑποβαῖς δὲ
 ἔφη “ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.
 εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.” εἰ οὖν, ἔφη,
 10 ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ γεγένηται, καθὼς λέγει ὁ προφήτης “τῷ λόγῳ
 κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερωθήσαν”: ἄρα οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ὁ καὶ
 ἐμφανῆς δεικνύμενος. οὐκοῦν ἔνσαρκον λόγον θεωροῦμεν, πατέρα
 δι' αὐτοῦ νοοῦμεν, υἱῶ δὲ πιστεύομεν, πνεύματι ἀγίῳ προσκυνου-
 μεν. ἴδωμεν οὖν τὰ γεγραμμένα. ὅτι μὲν ἐμφανῆς ὁ λόγος ἐσό-
 15 μενος ἐκηρύσσετο 13. καὶ Ἰερεμίας λέγει. “τίς ἔστι ἐν ὑποστήματι
 κυρίου καὶ εἶδεν τὸν λόγον αὐτοῦ;” λόγος δὲ θεοῦ μόνος ὁρατός,
 ἀνθρώπου δὲ ἀκουστός· ὅπου ὁρᾶν τὸν λόγον λέγει, ἀνάγκην ἔχω
 πιστεῦειν ὁρατὸν τοῦτον ἀπεσταλμένον. οὐκ ἄλλος ἦν ἀλλ' ἢ ὁ λό-
 γος. ὅτι δὲ ἀπεστάλη, μαρτυρεῖ Πέτρος πρὸς τὸν ἑκατόνταρχον
 20 Κορνήλιον λέγων “ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν λόγον αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς
 Ἰσραὴλ διὰ κηρύγματος Ἰησοῦ χριστοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ θεὸς ὁ πάν-
 των κύριος.” εἰ δὲ οὖν λόγος ἀποστέλλεται διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, τὸ
 θέλημα τοῦ πατρὸς ἐστὶ Ἰησοῦς χριστός. 14. ταῦτα μὲν οὖν, ἀδελφοί,
 σημαίνουσιν αἱ γραφαί, ταύτην τὴν οἰκονομίαν παραδίδωσιν ἡμῖν
 25 καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐν εὐαγγελίῳ μαρτυρῶν καὶ τοῦτον τὸν
 λόγον θεὸν ὁμολογεῖ οὕτως λέγων· “ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος
 ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.” εἰ δὲ οὖν ὁ λόγος πρὸς τὸν
 θεὸν θεὸς ᾧν, τί οὖν φήσειεν ἂν τις Δύο λέγεις θεούς; δύο μὲν οὐκ
 ἐρῶ θεοὺς ἀλλ' ἢ ἓνα, πρόσωπα δὲ δύο, οἰκονομία δὲ τρίτην τὴν
 30 χάριν τοῦ ἀγίου πνεύματος. πατὴρ μὲν γὰρ εἷς, πρόσωπα δὲ δύο,

5 Ioh. 1, 1—3. || 8 Ioh. 1, 10. || 10 Psalm. 33, 6. || 15 Ierem. 23, 18. || 20 Act. 10, 36. || 26 Ioh. 1, 1.

15 sic Fabr. || 28 λέγεις R, λέγειν cod. || 29 οἰκονομία R, οἰκονομίαν cod.

ὅτι καὶ ὁ υἱός, τὸ δὲ τρίτον τὸ ἅγιον πνεῦμα. πατὴρ ἐντέλλεται, 1
 λόγος ἀποτελεῖ, υἱὸς δὲ δείκνυται, δι' οὗ πατὴρ πιστεύεται. οἰκο-
 νομία συμφωνία συνάγεται εἰς ἓνα θεόν. εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ θεός. ὁ
 γὰρ κελεύων πατὴρ, ὁ δὲ ὑπακούων υἱός, τὸ δὲ συνετίζον ἅγιον
 πνεῦμα. ὁ ὢν πατὴρ ἐπὶ πάντων, ὁ δὲ υἱὸς διὰ πάντων, τὸ δὲ 5
 ἅγιον πνεῦμα ἐν πᾶσιν. ἄλλως τε ἓνα θεὸν νομίσαι μὴ δυνάμεθα,
 εἰ μὴ ὄντως πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι πιστεύσωμεν.
 Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ ἐδόξασαν πατέρα, ἀλλ' οὐκ ἠύχαρίστησαν· υἱὸν
 γὰρ οὐκ ἐπέγνωσαν. μαθηταὶ ἐπέγνωσαν υἱόν, ἀλλ' οὐκ ἐν πνεύ-
 ματι ἀγίῳ· δι' ὃ καὶ ἠρνήσαντο. γινώσκων οὖν ὁ πατρῷος λόγος 10
 τὴν οἰκονομίαν καὶ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς ὅτι οὐκ ἄλλως βούλεται
 δοξάζεσθαι ὁ πατὴρ ἢ οὕτως, ἀναστὰς παρέδωκεν τοῖς μαθηταῖς
 λέγων "πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐ-
 τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύ-
 ματος," δεικνύων ὅτι πᾶς ὃς ἂν ἐν τούτων ἐκλίπῃ, τελείως θεὸν 15
 οὐκ ἐδόξασεν. διὰ γὰρ τῆς τριάδος ταύτης πατὴρ δοξάζεται.
 πατὴρ γὰρ ἠθέλησεν, υἱὸς ἐποίησεν, πνεῦμα ἐφάνέρωσεν. πᾶσαι
 τοίνυν αἱ γραφαὶ περὶ τούτου κηρύσσουσι. 15. ἀλλ' ἐρεῖ μοι
 τίς Ξένον μοι φέρεις λόγον λέγων υἱόν. Ἰωάννης μὲν γὰρ λέγει
 λόγον, ἀλλ' ἄλλως ἀλληγορεῖ. οὕτως γὰρ δεικνύων τὸν λόγον 20
 τοῦ θεοῦ τοῦτον ὄντα ἀπ' ἀρχῆς καὶ νῦν ἀπεσταλμένον, ὑπο-
 βὰς ἐν τῇ ἀποκαλύψει ἔφη "καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἠνεωγμένον·
 καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτοῦ πιστὸς καὶ
 ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖ καὶ πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλ-
 μοὶ αὐτοῦ φλόξ πυρός, διαδήματα πολλὰ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν 25
 αὐτοῦ, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός, καὶ
 περιβεβλημένος ἱμάτιον ἑρραντισμένον αἵματι. καὶ κέκληται τὸ
 ὄνομα αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ." ὁρᾶτε οὖν, ἀδελφοί, πῶς ἐν συμ-

13 Matth. 28, 19. || 22 Apoc. 19, 11—13.

3 οἰκονομίας συμφωνίας apographum Montefalconii, οἰκονομία συμφωνίας
 legerat Turrianus. Routhius duo suasit: aut π. πιστεύεται οἰκονομία συμφω-
 νίας συνάγεσθαι aut π. πιστ., καὶ οἰκονομία συμφωνίας συνάγεται. || 4 γὰρ cod.,
 γε R. || 5 ὢν cod., οὖν R. || 20 ἀλλ' ἀλληγορεῖ. Οὐκ ἀλληγορεῖ. οὕτως γὰρ R.

1 βόλω τὸ ἱμάτιον τὸ ἔρραντισμένον αἵματι τὴν σάρκα διηγήσατο,
 δι' ἧς καὶ ὑπὸ πάθος ἦλθεν ὁ ἀπαθὴς τοῦ θεοῦ λόγος, καθὼς
 μαρτυροῦσίν μοι οἱ προφῆται. λέγει γὰρ οὕτως ὁ μακάριος Μι-
 χαίας· "οἶκος Ἰακώβ παρώργισε πνεῦμα κυρίου. ταῦτα τὰ ἐπιτη-
 5 δεύματα αὐτοῖς ἐστίν. οὐχ οἱ λόγοι αὐτοῦ καλοὶ μετ' αὐτῶν καὶ
 ὀρθοὶ πορεύονται; καὶ αὐτοὶ ἀντέστησαν εἰς ἔχθραν κατὰ πρόσωπον
 τῆς εἰρήνης αὐτοῦ, τὴν δόξαν ἐξέδειραν αὐτοῦ," τοῦτ' ἐστὶν τὸ σαρκὶ
 παθεῖν αὐτόν. ὡσαύτως καὶ ὁ μακάριος Παῦλος λέγει "τὸ γὰρ
 ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἡσθένει, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας
 10 ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἀμαρτίας κατέκρινεν τὴν ἀμαρτίαν τῇ σαρκί,
 ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου φανερωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα
 περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα." ποῖον οὖν υἱὸν ἑαυτοῦ ὁ θεὸς
 διὰ τῆς σαρκὸς κατέπεμψεν ἀλλ' ἢ τὸν λόγον; ὃν υἱὸν προσηγό-
 ρευσεν διὰ τὸ μέλλειν αὐτὸν γενέσθαι. καὶ τὸ κοινὸν ὄνομα τῆς εἰς
 15 ἀνθρώπους φιλοστοργίας ἀναλαμβάνει ὁ υἱὸς καλούμενος. οὔτε
 γὰρ ἄσαρκος καὶ καθ' ἑαυτὸν ὁ λόγος τέλειος ἦν υἱὸς (καίτοι τέ-
 λειος λόγος ὡν μονογενής), οὔθ' ἡ σὰρξ καθ' ἑαυτὴν δίχα τοῦ λό-
 γου ὑποστῆναι ἠδύνατο διὰ τὸ ἐν λόγῳ τὴν σύστασιν ἔχειν. οὕτως
 οὖν εἰς υἱὸς τέλειος θεοῦ ἐφανερώθη. 16. καὶ ταῦτα μὲν περὶ σαρκώ-
 20 σεως τοῦ λόγου μαρτύρια. ἔστιν δὲ καὶ ἕτερα πλεῖστα. ἴδωμεν δὲ
 καὶ τὸ προκείμενον, ὅτι ὄντως, ἀδελφοί, ἡ δύναμις ἡ πατρία (ὃ
 ἐστὶν λόγος) ἀπ' οὐρανοῦ κατήλθεν καὶ οὐκ αὐτὸς ὁ πατήρ. λέγει
 γὰρ οὕτως "ἐγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἦκω." τί δὲ ἐστὶν τὸ
 "ἐξῆλθον ἐκ τοῦ πατρὸς" ἀλλ' ἢ ὁ λόγος; τί δὲ τὸ ἐξ αὐτοῦ γεν-
 25 νηθὲν ἀλλ' ἢ πνεῦμα, τοῦτ' ἐστὶν ὁ λόγος; ἀλλ' ἐρεῖς μοι Πῶς γε-
 γέννηται; τὴν μὲν κατὰ σὲ διήγησιν ὡς γεγέννησαι οὐ δύνη ἐξει-
 πεῖν, καίτοι τῆς ἐκάστης ἡμέρας ὀρῶν τὴν κατὰ ἄνθρωπον αἰτίαν,
 καὶ τὴν περὶ τοῦτον οἰκονομίαν ἀκριβῶς ἐξειπεῖν οὐ δύνασαι. οὐ
 γὰρ πάρεστί σοι γινώσκειν τὴν τοῦ δημιουργήσαντος ἔμπειρον καὶ
 30 ἀνεκδιήγητον τέχνην ἀλλ' ἢ μόνον ὀρῶντα νοεῖν καὶ πιστεύειν ὅτι
 ἔργον θεοῦ ἄνθρωπος. περὶ δὲ λόγου γένεσιν ζητεῖς, ὄνπερ βουληθεῖς

4 Mich. 2, 7. 8. || 8 Rom. 8, 3. 4. || 23 Ioh. 16, 28.

14 τῆ, 15 φιλοστοργία R? || 18 ὑποστᾶναι cod. || 23. 24 ὃ ἐξῆλθεν R, τὸ ἐξῆλθον cod.

ὁ θεὸς πατὴρ ἐγέννησεν ὡς ἠθέλησεν. οὐ γὰρ αὐταρκές σοι ἐστὶν μαθεῖν ¹
 ὅτι κόσμον ὁ θεὸς ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ πόθεν ἐποίησεν τολμᾶς ἐπιζητεῖν.
 ἢ οὐκ αὐταρκές σοι ἐστὶν μαθεῖν ὅτι υἱὸς θεοῦ σοι ἐφανερώθη εἰς σωτη-
 ρίαν, εἰὰ πιστεύσης, ἀλλὰ καὶ πῶς ἐγεννήθη κατὰ πνεῦμα πολυπραγ-
 μονεῖς. καὶ τὴν μὲν κατὰ σάρκα γέννησιν αὐτοῦ οὐ πλείονες ἐπιστεύθη- ⁵
 σαν διηγήσασθαι πλὴν δύο. καὶ σὺ τολμᾶς ἐπιζητεῖν τὴν κατὰ πνεῦμα
 διήγησιν, ἣν παρ' ἑαυτῷ φυλάττει πατήρ, ἀποκαλύπτειν μέλλων τότε
 τοῖς ἀγίοις καὶ ἀξίοις ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. αὐταρκές σοι ἦτω
 τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ χριστοῦ ὅτι "τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεῦ-
 ματος πνεῦμά ἐστιν," καθὼς διὰ τοῦ προφήτου τὴν τοῦ λόγου γέν- ¹⁰
 νησιν σημαίνων ὅτι γεγέννηται, τὸ δὲ πῶς φυλάσσει καιρῷ ὠρισμένῳ
 παρ' αὐτῷ μέλλων ἀποκαλύπτειν. λέγει δὲ οὕτως· "ἐκ γαστρὸς πρὸ
 ἑωσφόρου ἐξεγέννησά σε." ¹⁷. αὐτάρκεις αὐταὶ αἱ μαρτυρίαι πιστοῖς
 ἀλήθειαν ἀσκοῦσιν. οἱ δὲ ἄπιστοι οὐδενὶ πιστεύουσιν· καὶ γὰρ τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ προσώπου τῶν ἀποστόλων διεμαρτύρατο λέ- ¹⁵
 γον "καὶ τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;" ὥστε μὴ γενώμεθα ἄπι-
 στοι, μήποτε ἐφ' ἡμῖν τελεσθῆ τὸ εἰρημένον. πιστεύσωμεν οὖν, μα-
 κάριοι ἀδελφοί, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀποστόλων, ὅτι θεὸς λό-
 γος ἀπ' οὐρανῶν κατήλθεν εἰς τὴν ἀγίαν παρθένον Μαρίαν, ἵνα σαρ-
 κωθείς ἐξ αὐτῆς, λαβὼν δὲ καὶ ψυχὴν ἀνθρωπίνην (λογικὴν δὲ ²⁰
 λέγω), γεγονώς πάντα ὅσα ἐστὶν ἄνθρωπος ἐκτὸς ἀμαρτίας, σῶση
 τὸν πεπτωκότα καὶ ἀφθαρσίαν ἀνθρώποις παράσχη τοῖς πιστεύουσιν
 εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ἐν πᾶσιν οὖν ἀποδέδεικται ἡμῖν τῆς ἀληθείας λό-
 γος ὅτι εἰς ἐστὶν ὁ πατήρ, οὗ πάρεστι λόγος, δι' οὗ τὰ πάντα
 ἐποίησεν, ὃν ὑστέροις καιροῖς (καθὼς εἶπαμεν ἀνωτέρω) ἀπέστειλεν ²⁵
 ὁ πατήρ πρὸς σωτηρίαν ἀνθρώπων. οὗτος διὰ νόμου καὶ προφητῶν
 ἐκηρύχθη παρεσόμενος εἰς τὸν κόσμον. καθ' ὃν οὖν τρόπον ἐκη-
 ρύχθη, κατὰ τοῦτον καὶ παρῶν ἐφάνέρωσεν ἑαυτὸν ἐκ παρθένου
 καὶ ἀγίου πνεύματος, καινὸς ἄνθρωπος γενόμενος, τὸ μὲν οὐράνιον
 ἔχων τὸ πατρῷον ὡς λόγος, τὸ δὲ ἐπίγειον ὡς ἐκ παλαιοῦ Ἀδάμ ³⁰
 διὰ παρθένου σαρκούμενος. οὗτος προελθὼν εἰς κόσμον θεὸς ἐν σώ-

9 Ioh. 3, 6. || 12 Psalm. 110, 3. || 16 Esaj. 53, 1.

6 τότε cod., ποτε R. || 14 post ἅγιον R add. ἵνα φοβήσῃ, nam ut terretet
 habet Turrianus || 23 οὗ cod., ᾧ R ante πάρεστι.

1 ματι ἐφανερώθη, ἄνθρωπος τέλειος προελθών, οὐ γὰρ κατὰ φαντα-
 σίαν ἢ τροπὴν ἀλλ' ἀληθῶς γενόμενος ἄνθρωπος. 18. οὕτως οὖν καὶ
 τὰ ἀνθρώπινα ἑαυτοῦ οὐκ ἀπαναίεται ἐνδεικνύμενος θεὸς ὢν, ὅτε
 πεινᾷ καὶ κοπιᾷ καὶ κάμνων διψᾷ καὶ δειλιῶν φεύγει καὶ προσευ-
 5 χόμενος λυπεῖται καὶ ἐπὶ προσκεφάλαιον καθεύδει ὁ ἄυπνον ἔχων
 τὴν φύσιν ὡς θεὸς καὶ ποτηρίου πάθος παραιτεῖται ὁ διὰ τοῦτο πα-
 παραγεγονῶς ἐν κόσμῳ καὶ ἀγωνιῶν ἰδροῖ καὶ ὑπ' ἀγγέλου ἐνδυνα-
 μοῦται ὁ ἐνδυναμῶν τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας καὶ θανάτου κα-
 ταφρονεῖν ἔργῳ διδάξας. καὶ ὑπὸ Ἰούδα παραδίδεται ὁ γινώσκων
 10 τὸν Ἰούδαν τίς ἐστίν, καὶ ἀτιμάζεται ὑπὸ Καιάφα ὁ πρότερον ὑπ'
 αὐτοῦ ἱερατευόμενος ὡς θεός. καὶ ὑπὸ Ἡρώδου ἐξουθενεῖται ὁ μέλ-
 λων κρῖναι πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ μαστίζεται ὑπὸ Πιλάτου ὁ τὰς
 ἀσθενείας ἡμῶν ἀναδεξάμενος. καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν παίζεται, ὧ
 παρεστήκουσι χίλιαι χιλιάδες καὶ μυρία μυριάδες ἀγγέλων καὶ
 15 ἀρχαγγέλων. καὶ ὑπὸ Ἰουδαίων ξύλῳ προσπήγνυται ὁ πῆξας ὡς
 καμάραν τὸν οὐρανόν. καὶ πρὸς πατέρα βοῶν παρατίθεται τὸ πνεῦμα
 ὁ ἀχώριστος τοῦ πατρὸς. καὶ κλίνων κεφαλὴν ἐκπνεῖ ὁ εἶπας
 "ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν
 αὐτήν" (ὅτι δὲ οὐκ ἐκυριεύετο ὑπὸ θανάτου ὡς ζωὴ εἶπεν "ἐγὼ ἀπ'
 20 ἑμαυτοῦ τίθημι αὐτήν"). καὶ πλευρὰν λόγχῃ νύσsetαι ὁ τὴν ζωὴν
 πᾶσιν χαρίζόμενος καὶ σινδόνι ἐλισσόμενος ἐν μνημείῳ τίθεται ὁ
 τοὺς νεκροὺς ἐγείρων. καὶ τριήμερος ὑπὸ πατρὸς ἀνίσταται αὐτὸς
 ὢν ἢ ἀνάστασις καὶ ἢ ζωὴ. ταῦτα γὰρ πάντα ἡμῖν κατώρθωσεν
 ὁ δι' ἡμᾶς γέγονεν καθ' ἡμᾶς. "αὐτὸς γὰρ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν
 25 ἀνεδέξατο καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν καὶ περὶ ἡμῶν ὠδυνᾶτο,"
 καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης. ὁ ὑπ' ἀγγέλων ὑμνούμενος καὶ
 ὑπὸ ποιμένων θεωρούμενος καὶ ὑπὸ Συμεῶνος προσδοκώμενος καὶ
 ὑπὸ Ἄννα μαρτυρούμενος, οὗτος ἦν ὁ ζητούμενος ὑπὸ μάγων καὶ
 σημαινόμενος ὑπ' ἀστέρος, ὁ καὶ ἐν οἴκῳ πατρὸς πολιτευόμενος καὶ
 30 ὑπὸ Ἰωάννου δακτυλοδεικτούμενος, ὁ ὑπὸ πατρὸς ἄνωθεν μαρτυ-
 ρούμενος "οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἀκούετε αὐτοῦ."
 οὗτος στεφανοῦται κατὰ διαβόλου, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ ναζα-
 ραῖος ὁ ἐν Κανᾷ ἐν γάμοις κληθεὶς καὶ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβα-

λων καὶ θαλάσση ὑπὸ βίας ἀνέμων κινουμένη ἐπιτιμῶν καὶ ἐπὶ¹
θαλάσσης περιπατῶν ὡς ἐπὶ ξηραῖς γῆς καὶ τυφλὸν ἐκ γενετῆς
ὄραῖν ποιῶν καὶ νεκρὸν Λάζαρον τετραήμερον ἀνιστῶν καὶ ποικίλας
δυνάμεις ἀποτελῶν καὶ ἀμαρτίας ἀφείς καὶ ἔξουσίαν διδοὺς μαθηταῖς
καὶ αἷμα καὶ ὕδωρ ἐξ ἀγίας πλευραῖς ρεύσας λόγχῃ νυγείς. τούτου⁵
χάριν ἥλιος σκοτίζεται, ἡμέρα οὐ φωτίζεται, ῥήγνυνται πέτραι, σχί-
ζεται καταπέτασμα, τὰ θεμέλια γῆς σείεται, ἀνοίγονται τάφοι καὶ
ἐγείρονται νεκροὶ καὶ ἄρχοντες καταισχύνονται τὸν γὰρ κοσμήτορα
τοῦ παντός ἐπὶ σταυροῦ βλέποντες καμμύσαντα τὸν ὀφθαλμὸν
καὶ παραδώσαντα τὸ πνεῦμα ἰδοῦσα ἡ κτίσις ἐταράσσετο καὶ τὴν¹⁰
αὐτοῦ ὑπερβάλλουσαν δόξαν χωρῆσαι οὐ δυναμένη ἐσκοτίζετο.
οὗτος ἐμφυσῶν δίδωσι τὸ πνεῦμα μαθηταῖς καὶ θυρῶν κεκλεισμέ-
νων εἰσέρχεται καὶ βλέπόντων μαθητῶν ὑπὸ νεφέλης ἀναλαμβάνε-
νεται εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐκ δεξιῶν πατρὸς καθίεται καὶ ζώντων καὶ
νεκρῶν παραγίνεται κριτής. οὗτος ὁ θεὸς ὁ ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς γε-¹⁵
γονώς, ᾧ πάντα ὑπέταξεν πατήρ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα
πατρὶ καὶ ἀγίῳ πνεύματι ἐν τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ καὶ νῦν καὶ ἀεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Latine versum a Fr. Turriano edidit G. Vossius cum Gregorio
thaumaturgo Moguntiae 1604, Graeca a B. de Montfaucon e cod. va-20
tico descripta primus Fabricius: post hunc Routhius in scriptorum
eccles. opusculis Oxon. 1841, cuius editionem iter faciens in Bri-
tannia perlegi.

4.

Τοῦ ἀγίου Ἰππολύτου ἐπισκόπου Πόρτου (ἡγουν τοῦ λιμένος)²⁵

8 γὰρ cod., γε R. || 25 Servavit Anastasius apocrisiarius romanus. qui
apud Combesisium opp. Maximi confessoris I. p. lxiix nisi ait, rotulam
habentem testimonia ex dictis sancti Hippolyti episcopi Portus Romani ac
martyris Christi dei nostri.... quaerite sane diligenter huiusmodi sacrum
patris illius librum, secundum superscriptionem, quae testimoniis praeeminet. si
enim inveneritis eum, multa et necessaria poteritis ex ipso legere testimonia super
eisdem salvatoris nostri naturis et operationibus. hunc quippe librum Byzantii
nobis, antequam passi fuisset, delatum, cum hunc totum vellemus transscri-
bere, subito iuxta consuetudinem suam insistentes adversarii latronum more
rapuerunt et non valuimus ex ipso plus quam haec octo testimonia tollere. ||
Τοῦ — p. 58, 17 κένωσιν laudat Nicephorus constant. v. Pitra spicil. solesm.
I. p. 347.

1 Ῥώμης καὶ μάρτυρος τῆς ἀληθείας ἐκ τοῦ κατὰ Βήρωνος καὶ
 Ἡλικος τῶν αἵρετικῶν περὶ θεολογίας καὶ σαρκώσεως κατὰ στοιχεῖον
 λόγου, οὗ ἡ ἀρχὴ "ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος Σαβαώθ" ἀσιγήτω
 φωνῇ βοῶντα Σεραφίμ τὸν θεὸν δοξάζουσιν.

5 1. Ἀπειροδυνάμω γὰρ θελήσει τοῦ θεοῦ καὶ γέγονε πάντα
 καὶ σώζεται τὰ γενόμενα (κατὰ τοὺς ἑαυτῶν εὐκρινῶς ἕκαστα
 συντηρούμενα λόγους) αὐτῷ τῷ κατὰ φύσιν ἀπειροδυνάμω θεῷ καὶ
 ποιητῇ τῶν ὄλων, τῆς θείας αὐτοῦ θελήσεως, ἣ τὰ πάντα πεποίηκέ τε
 καὶ κινεῖ (τοῖς ἑαυτῶν ἕκαστα φυσικοῖς διεξαγόμενα νόμοις), ἀκινήτου
 10 συνδιαμενούσης· τὸ γὰρ ἄπειρον κατ' οὐδένα τρόπον ἢ λόγον ἐπιδέ-
 χεται κίνησιν, οὐκ ἔχον ὅποι καὶ περὶ ὃ κινήθησεται. τροπὴ γὰρ τοῦ
 κατὰ φύσιν ἀπίρου, κινεῖσθαι μὴ πεφυκότος, ἢ κινήσις· διὸ καὶ
 καθ' ἡμᾶς ἀληθῶς γενόμενος ἄνθρωπος χωρὶς ἀμαρτίας ὁ τοῦ θεοῦ
 λόγος, ἐνεργήσας τε καὶ παθὼν ἀνθρωπίνως ὅσα τῆς φύσεώς ἐστιν
 15 ἀναμάρτητα, καὶ φυσικῆς σαρκὸς περιγραφῆς ἀνασχόμενος δι'
 ἡμᾶς, τροπὴν οὐχ ὑπέμεινεν, μηδενὶ παντελῶς ὃ ταυτόν ἐστι τῷ
 πατρὶ γενόμενος ταυτόν τῇ σαρκὶ διὰ τὴν κένωσιν. ἀλλ' ὥσπερ ἦν
 δίχρα σαρκός, πάσης ἔξω περιγραφῆς μεμένηκε, καὶ διὰ σαρκὸς
 θεϊκῶς ἐνεργήσας ἄπερ θεότητός ἐστιν, ἀμφότερα δεικνύς ἑαυτόν,
 20 δι' ὧν ἀμφοτέρως (θεϊκῶς δὴ φημι καὶ ἀνθρωπίνως) ἐνήργησε κατ'
 αὐτὴν τὴν ὄντως ἀληθῆ καὶ φυσικὴν ὑπαρξιν, θεὸν ἄπειρον ὁμοῦ
 καὶ περίγραπτον ἄνθρωπον ὄντα τε καὶ νοούμενον, τὴν οὐσίαν ἑκα-
 τέρου τελείως τελείαν ἔχοντα μετὰ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας ἡγοῦν φυ-
 σικῆς ιδιότητος, ἔξ ὧν μένουσαν αἰεὶ κατὰ φύσιν δίχρα τροπῆς τὴν
 25 αὐτῶν ἴσμεν διαφοράν, ἀλλ' οὐχ ὡς τινὲς φασί, κατὰ σύγκρισιν,
 ἵνα μὴ τὸν αὐτὸν ἑαυτῷ κατὰ τὸ αὐτὸ παρ' ὃ δεῖ μείζονα καὶ
 μείονα λέγωμεν. ὁμοφυῶν γάρ, οὐχ ἑτεροφυῶν, αἱ συγκρίσεις. θεῷ
 δὲ ποιητῇ τῶν ὄλων ποιητόν, ἀπίρω περατόν, καὶ ἀπειρία πέρας

3 Esaj. 6, 3.

1 τῆς ἀλ. om. Nic. || 2 Ἡλικος et Ἡλικόνος codd. teste Pitra. ἡλικιωτῶν
 deleto τῶν seq. Fabricius. || 2 περὶ — 3 λόγου om. Nic. || 3 λόγου om. Comb. ||
 4 δοξάζουσι Sirm. || 16 ὃ Sirm., ᾧ Comb. || 17 κέν. S, ἔνωσιν Nic. Anast. ||
 26 ἑαυτῷ post αὐτὸ Comb.

κατ' οὐδένα συγκρίνεται λόγον, αἰεὶ κατὰ πάντα φυσικῶς ἀλλ' οὐ συγκριτικῶς ἀλλήλων διαφέροντα, καὶ ἄρρητός τις καὶ ἄρρηκτος εἰς μίαν ὑπόστασιν ἀμφοτέρων γέγονεν ἔνωσις, πᾶσαν παντὸς γεννητοῦ παντελῶς διαφεύγουσα γνῶσιν. τὸ γὰρ θεῖον, ὡς ἦν πρὸ σαρκώσεως, ἐστὶ καὶ μετὰ σάρκωσιν, κατὰ φύσιν ἄπειρον, ἄσχετον, ἀπαθές, ἀσύγκριτον, ἀναλλοιώτον, ἄτρεπτον, αὐτοσθενές καὶ (τὸ πᾶν εἰπεῖν) ὑφεστός οὐσιῶδες, μένον ἀπειροσθενές ἀγαθόν.

2. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Γέγονεν οὖν ἀληθῶς κατὰ τὰς γραφὰς (μὴ τραπεῖς) ὁ τῶν ὄλων θεὸς ἄνθρωπος ἀναμαρτήτος, ὡς οἶδεν αὐτὸς μόνος, ὑπάρχων τεχνίτης φυσικὸς τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν, κατ' αὐτὴν ἅμα τὴν σωτήριον σάρκωσιν τῆς ἰδίας θεότητος ἐμποιήσας τῇ σαρκὶ τὴν ἐνέργειαν, οὐ περιγραφομένην αὐτῇ διὰ τὴν κένωσιν οὐδ' ὥσπερ τῆς αὐτοῦ θεότητος, οὕτω καὶ αὐτῆς φυσικῶς ἐκφυομένην, ἀλλ' ἐν οἷς ἂν σαρκωθεὶς θεϊκῶς ἐνήργησε δι' αὐτῆς ἐκφαινομένην. οὐ γὰρ γέγονε φύσει θεότης, μεταβληθεῖσα τὴν φύσιν, ἢ σὰρξ, γενομένη τῇ φύσει θεότητος σὰρξ, ἀλλ' ὅπερ ἦν, καὶ θεότητι συμφυεῖσα μεμένηκε τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, καθὼς εἶπεν ὁ σωτὴρ "τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής," καθ' ἣν ἐνεργήσας τε καὶ παθὼν ἅπερ ἦν ἀναμαρτήτου σαρκός, τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἐπιστώσατο κένωσιν θεότητος, θαύμασι καὶ σαρκὸς παθήμασι φυσικῶς βεβαιουμένην. διὰ γὰρ τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος ὁ τῶν ὄλων θεός, ἵνα σαρκὶ μὲν παθητῇ πάσχων ἅπαν ἡμῶν τὸ τῷ θανάτῳ πραθέν λυτρώσῃται γένος, ἀπαθεὶ δὲ θεότητι διὰ σαρκὸς θαυματουργῶν πρὸς τὴν ἀκήρατον αὐτοῦ καὶ μακαρίαν ἐπαναγάγη ζωὴν, [ἧς ἐξέπεσεν τῷ διαβόλῳ πειθόμενος,] καὶ τὰ κατ' οὐρανοὺς ἅγια τάγματα τῶν νοερῶν οὐσιῶν στομώσῃ πρὸς ἀτρεψίαν τῷ μυστηρίῳ τῆς αὐτοῦ σωματώσεως, ἧς ἔργον ἢ τῶν ὄλων ἐστὶν εἰς αὐτὸν ἀνακεφαλαίωσις. μεμένηκεν οὖν καὶ σαρκωθεὶς κατὰ τὴν φύσιν θεὸς ὑπεράπειρος, τὴν

18 Matth. 26, 41.

7 ὑφεστός SC. || 10 τεχνίτης C. || 12 ἐμποιοῦσα C. || 15 θεότητος C. || 17 μεμένηκε ἦγον σὰρξ ἀσθενής καὶ παθητὴ τὴν φύσιν C. || 25 ἀπαναγάγη C. || 25 [] suppl. e vers. latina C, qui tamen ἀπέπεσεν edidit. ἐξέπ. L. || 28 ἐστὶν εἰς αὐτὸν om. Comb.

1 ἑαυτῷ συγγενῆ καὶ κατάλληλον ἔχων ἐνέργειαν, τῆς μὲν θεότητος οὐσιωδῶς ἐκφυομένην, διὰ δὲ τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκὸς ἐν τοῖς θαύμασιν οἰκονομικῶς ἐκφαινομένην, ἵνα πιστευθῇ θεὸς εἶναι, δι' ἀσθενοῦς φύσει σαρκὸς αὐτουργῶν τὴν τοῦ παντὸς σωτηρίαν.

5 3. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Κάμοι γάρ, ἵνα τρανώσω παραδείγματι τὸ περὶ σωτῆρος λε-
 χθέν, ὁ φυσικὸς μου λόγος συγγενῆς ἐστὶ καὶ κατάλληλος, ὄντι
 λογικῶ τε καὶ νοερῶ τὴν ψυχὴν, ἧς κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτοκίνητος
 ἐνέργειά τε καὶ πρώτη δύναμις ἀεικίνητος ὁ λόγος φυσικῶς αὐτῆς
 10 πηγαζόμενος, ὃν ῥηματίσας τε καὶ γραμμαῖς εὖ χαράξας, γλώσση
 μὲν ὀργανικῶς, ὅτε χρή, προφέρω, καὶ γράμμασι τεχνικῶς διὰ
 τῶν ἀνομοίων [μὲν ὑπάρχοντα καὶ διὰ τῶν ἀνομοίων] μὴ τραπέντα
 δεικνὺς αὐτὸν ἐξακουόμενον. οὐ γὰρ γλώσσης καὶ γραμμάτων ὁ
 φυσικὸς μου λόγος ἐστί, καὶ δι' αὐτῶν αὐτοῦ ποιῶμαι τὴν προ-
 15 φοράν, ἀλλ' ἐμοῦ τοῦ κατὰ φύσιν λαλοῦντος καὶ δι' ἀμφοῖν αὐτὸν
 ὡς ἐμὸν ἐκφωνοῦντος, τῆς μὲν νοεῖας μου ψυχῆς φυσικῶς αἰεὶ πηγα-
 ζόμενον, διὰ δὲ τῆς σωματικῆς μου γλώσσης ὀργανικῶς, ὡς ἔφην, ὅτε
 χρή, προφερόμενον. ὥσπερ οὖν ἐφ' ἡμῶν, ὅσον εἰκάσαι τὸ παντελῶς
 ἀνεύκαστον, διὰ τῆς σωματικῆς ἡμῶν γλώσσης ἀτρέπτως ἢ κατὰ φύσιν
 20 τῆς ψυχῆς λογικῆ προφέρεται δύναμις: οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ὑπερφυοῦς
 τοῦ θεοῦ σωματώσεως, διὰ τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκὸς, ἐν οἷς ἂν θεικῶς
 ἐνήργησε, δίχα τροπῆς ἢ παντοκρατορικῆ καὶ τῶν ὅλων ποιητικῆ τῆς
 ὅλης θεότητος ἐνέργεια διεδείκνυτο, πάσης ἐκτὸς κατὰ φύσιν περιγρα-
 φῆς διαμένουσα, καὶ διὰ σαρκὸς διέλαμψε φύσει πεπερασμένης. οὐ
 25 γὰρ πέφυκε περιγράφεσθαι γεννητῆ φύσει τὸ κατὰ φύσιν ἀγέν[ν]η-
 τον, καὶ συνέφυ αὐτῷ κατὰ σύλληψιν πάντα περιγράφουσαν νοῦν,
 οὔτε μὴν εἰς ταῦτόν αὐτῷ φέρεσθαι φύσεώς ποτε καὶ φυσικῆς
 ἐνεργείας, ἕως ἂν ἐκάτερον τῆς ἰδίας ἐντὸς μένῃ φυσικῆς ἀτρεψίας.
 ὁμοφυῶν γὰρ μόνων ἢ ταῦτουργός ἐστὶ κίνησις σημαίνουσα τὴν

12 μὲν C, μὴ Anast. || 12 [ ] add. C. || 14 ποιῶμαι L, ποιῶμαι S, ποιῶμεν S mg., ποιουμένου C. || 18 ὥσπερ — 24 πεπερ. Niceph. v. Pitra spic. Sol. I. p. 348. || 23 διαδείκνυται SC; sed S mg. ut nos. ἐδείκνυτο Nic. || 24 διέλαμπε Nic. || 28 μένει codd.

ουσίαν, ἥς φυσικὴ καθέστηκε δύναμις, ἑτεροφυοῦς οὐσίας εἶναι κατ' 1
οὐδένα λόγον ἢ γενέσθαι δίχα τροπῆς δυναμένην.

4. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Τὸ γὰρ μυστήριον τῆς
θείας σαρκώσεως ἀποστόλοις τε καὶ προφήταις καὶ διδασκάλοις δι-
τὴν καὶ διάφορον ἔχον διέγνωσται τὴν ἐν πᾶσι φυσικὴν θεωρίαν, 5
ἀνελλιποῦς ὑπάρχον θεότητος καὶ πλήρους ἐνδεικτικὸν ἀνθρωπότητος
ὄν, ἕως ἄν οὐχ εἶς κατὰ τὴν οὐσίαν γνωρίζεται λόγος μιᾶς ἐνεργείας,
οὐδέποτε καθ' ὅτιοῦν ἀμφοτέρων γνωσθήσεται κίνησις. ὁ γὰρ αἰεὶ
κατὰ φύσιν ὑπάρχων θεός, ὑπεραπέριφ' δυνάμει γενόμενος, ὡς ἠθέλη-
σεν, ἀνθρωπος ἀναμάρτητος, ὅπερ ἦν, ἔστι, μεθ' ὅσων νοεῖται θεός, καὶ 10
ὅπερ γέγονεν, ἔστι, μεθ' ὅσων νοεῖται καὶ γνωρίζεσθαι πέφυκεν ἄν-
θρωπος, ἑαυτοῦ καθ' ἑκάτερον αἰεὶ μένων ἀνέκπτωτος, οἷς θεικῶς ὁμοῦ
καὶ ἀνθρωπίνως ἐνήργησε, τέλειον κατὰ τὸν ἑκατέρου λόγον σώζων
ἑαυτοῦ φυσικῶς ἀναλλοιώτον.

5. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Βῆρων γὰρ τις ἕναγ- 15
χος μεθ' ἑτέρων τινῶν τὴν Βαλεντίνου φαντασίαν ἀφέντες, χεί-
ροني κακῶ κατεπάρησαν, λέγοντες τὴν μὲν προσληφθεῖσαν τῷ
λόγῳ σὰρκα γενέσθαι ταῦτουργὸν τῆ θεότητι διὰ τὴν πρόσλη-
ψιν, τὴν θεότητα δὲ γενέσθαι ταῦτοπαθῆ τῆ σαρκὶ διὰ κένωσιν,
τροπὴν ὁμοῦ καὶ φύσιν καὶ σύγχυσιν καὶ τὴν εἰς ἀλλήλους 20
ἀμφοτέρων μεταβολὴν δογματίζοντες. εἰ γὰρ προσληφθεῖσα ἡ σὰρξ
γέγονε ταῦτουργὸς τῆ θεότητι, δῆλον ὅτι καὶ φύσει θεὸς μεθ'
ὅσων φυσικῶς νοεῖται θεός. καὶ εἰ γέγονε κενωθείσα τῆ σαρκὶ
ταῦτοπαθῆς ἡ θεότης, δῆλον ὅτι καὶ φύσει σὰρξ μεθ' ὅσων
φυσικῶς γνωρίζεσθαι πέφυκε σὰρξ. τὰ γὰρ ἀλλήλοις ὁμοεργῆ 25
καὶ ταῦτουργὰ καὶ ὁμόφυλα πάντως καὶ ταῦτοπαθῆ διαφορὰν
οὐκ ἐπιδέχεται φύσεως. καὶ φύσεων αὐτοῖς συγκεχυμένων ἔσται
δυὰς ὁ χριστὸς καὶ προσώπων μεμερισμένων τετράς, τὸ φευκτότα-
τον. καὶ πῶς αὐτοῖς εἰς καὶ ὁ αὐτὸς θεὸς ὁμοῦ φύσει καὶ ἄνθρωπος
ὁ χριστός; ποίαν δὲ κατ' αὐτοὺς ἔξει τὴν ὑπαρξιν, μεταβολῆ θεό- 30
τητος γενόμενος ἄνθρωπος καὶ σαρκὸς μεταποιήσει θεός; ἢ γὰρ εἰς

1 ἥς S, ἥ C. || 1 ἐτ. ιδιότητος οὐ. C. || 2 δυναμένην C. || 7 οὐχ cod.,
οὖν Carrepponn. || 13 ἑκάτερον C. || 21 ἢ ante pr. C. || 27 αὐτῶν C.

1 ἀλλήλας τούτων μετάπτωσις παντελής ἐστὶν ἀμφοτέρων ἀναίρεσις. σκοπείσθω δὴ πάλιν ἡμῖν ἐτέρως ὁ λόγος,

6. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εὐσεβὲς κεκύρωται δόγμα χριστιανοῖς, κατ' αὐτὴν τε φύσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν καὶ
5 πᾶν ἕτερον αὐτῷ προσφυὲς ἴσον ἑαυτῷ καὶ ταυτόν εἶναι τὸν θεόν, μηδὲν ἑαυτῷ τῶν ἑαυτοῦ παντελῶς ἄνισον ἔχοντα καὶ ἀκατάλληλον. εἰ τοίνυν κατὰ Βήρωνα τῆς αὐτῆς αὐτῷ προσληφθεῖσα φυσικῆς ἐνεργείας γέγονεν ἢ σὰρξ, δῆλον ὅτι καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ γέγονε φύσεως μεθ' ὅσων ἢ φύσις, ἀναρχίας, ἀγεννησίας, ἀπει-
10 ρίας, ἀιδιότητος, ἀκαταληψίας καὶ τῶν ὅσα τούτων καθ' ὑπεροχὴν ὁ θεολογικὸς ὑπερφυῶς ἐνορᾷ τῇ θεότητι λόγος, καὶ τροπὴν ἀμφοτέρα πέπονθεν, μηδετέρου τὸν τῆς ἰδίας φύσεως οὐσιώδη λόγον ἔτι σωζόμενον ἔχοντος. ὁ γὰρ ἑτεροφυῶν εἰδῶς ταύτουργίαν σύγχυσιν ὁμοῦ φυσικὴν καὶ διαίρεσιν αὐτῶν εἰσηγεῖται προσωπι-
15 κήν, ἀδιαγνώστου παντελῶς τῇ τῶν ιδιωμάτων μεταβολῇ τῆς φυσικῆς αὐτῶν γενομένης ὑπάρξεως.

7. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰ δὲ τῆς αὐτῆς αὐτῷ μὴ γέγονε φύσεως, οὐδὲ τῆς αὐτῆς αὐτῷ ποτε γενήσεται φυσικῆς ἐνεργείας, ἵνα μὴ δειχθῇ τῇ φύσει τὴν ἐνέργειαν ἄνισον ἔχων καὶ
20 ἀκατάλληλον καὶ τῆς αὐτοῦ δι' ὅλων τῶν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἕξω γεγονῶς ἰσότητος καὶ ταυτότητος· ὅπερ ἀσεβές.

8. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰς ταύτην δὲ τὴν πλάνην κατήχθησαν, κακῶς πεισθέντες ἰδίαν γενέσθαι τῆς σαρκὸς τὴν δι' αὐτῆς ἐκφανθεῖσαν ἐν τοῖς θαύμασι θεῖαν ἐνέργειαν, ἣ τὸ πᾶν
25 ὁ χριστὸς οὐσιώσας, καθ' ὃ νοεῖται θεός, συνέχει κρατούμενον. οὐ γὰρ ἔγνωσαν ἀδύνατον εἶναι θείας ἐνέργειαν φύσεως ἑτεροφανοῦς οὐσίας ἰδίωμα γενέσθαι δίχα τροπῆς, οὐδὲ συνῆκαν ὡς οὐ πάντως ἰδιόν ἐστι σαρκὸς τὸ δι' αὐτῆς μὲν ἐκφαινόμενον, οὐκ αὐτῆς δὲ φυσικῶς ἐκφυόμενον, καίτοι σαφοῦς αὐτοῖς οὔσης καὶ προφανοῦς
30 τῆς ἀποδείξεως. ἐγὼ γὰρ γλώσση λαλῶν καὶ χειρὶ γράφων μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δι' ἀμφοῖν τῆς νοεῖσθαι μου ψυχῆς ἐκφαίνω διάνοιαν,

ἐνέργειαν αὐτῆς ὑπάρχουσαν φυσικὴν, μηδενὶ λόγῳ δείξας αὐτὴν 1
 γλώσσης ἢ χειρὸς φυσικῶς ἐκφυσωμένην, μήτε μὴν γενομένην αὐτῶν
 ἢ λεγομένην διάνοιαν διὰ τὴν δι' ἀμφοῖν αὐτῆς ἔκφανσιν. γλώσσαν
 γὰρ ἢ χεῖρα διανοητικὴν συνετὸς οἶδεν οὐδεὶς, ὥσπερ οὐδὲ τὴν πα-
 ναγίαν τοῦ θεοῦ σάρκα διὰ τὸ προσληφθῆναι καὶ τὸ δι' αὐτῆς ἐκ- 5
 φανθῆναι τὴν θεῖαν ἐνέργειαν, γενομένην κατ' αὐτὸν φύσει δημιουργ-
 γόν· ἀλλ' εὐσεβῶς ὁμολογεῖ πιστεύων ὅτι διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν
 καὶ τὸ δῆσαι πρὸς ἀτρεψίαν τὸ πᾶν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς ἐκ
 τῆς παναγίας ἀειπαρθένου Μαρίας κατὰ σύλληψιν ἄχραντον δίχα
 τροπῆς ἐνουσιώσας ἑαυτῷ ψυχὴν νοερὰν μετὰ αἰσθητικοῦ σώματος 10
 γέγονεν ἄνθρωπος φύσει κακίας ἀλλότριος, ὅλος θεὸς ὁ αὐτὸς [καὶ
 ὅλος ἄνθρωπος ὁ αὐτός, ὅλος θεὸς ὁμοῦ φύσει καὶ ἄνθρωπος ὁ
 αὐτός,] θεότητι μὲν τὰ θεῖα διὰ τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκός, οὐκ
 ὄντα φύσει τῆς σαρκός, ἐνεργῶν, ἀνθρωπότητι δὲ τὰ ἀνθρώπινα, οὐκ
 ὄντα φύσει θεότητος, ἀνοχῆ πάσχων θεότητος, μηδὲν θεῖον γυμνὸν 15
 σώματος ἐνεργήσας μηδὲ ἀνθρώπινον ὁ αὐτὸς ἄμοιρον δράσας θεό-
 τητος, τηρῶν ἑαυτῷ καὶ καθ' ὃν ἐνήργησεν ἀμφοτέρα καινοπρεπῆ
 τρόπον τὸ κατ' ἀμφω φυσικῶς ἀναλλοίωτον εἰς πίστωσιν τῆς
 ἑαυτοῦ τελείας ἐνανθρωπήσεως τῆς ὄντως ἀληθοῦς καὶ μηδὲν ἐχούσης
 φαυλότητος. ὁ μὲν οὖν Βήρων, οὕτως ἔχων, ὡς ἔφην, ἐνεργ[ε]ίας μο- 20
 ναδί τὴν θεότητα τοῦ χριστοῦ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα συγχέας ὁμοῦ
 φυσικῶς καὶ προσωπικῶς μερίζων, καταλύει τὸν βίον, ἀγνοήσας
 μόνης τῆς τῶν ὁμοφυῶν προσώπων ὁμοφυοῦς ταυτότητος τὴν ταύ-
 τουργίαν εἶναι δηλωτικὴν.

Iac. Sirmondus a. 1620 [opera tom. 3. p. 383. sqq. 1728]. Fr. 25
 Combesis in Maximī confessoris operibus 1675 tom. I. p. lxiij [sic =
 lxxi] — lxxvi.

5.

Ἰππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἀποδεικτικὴ πρὸς Ἰου-
 δαίους.

30

Οὐκοῦν κλῖνον τὸ οὖς σου ἐμοὶ καὶ εἰσάκουσον τῶν ῥημάτων
 10 μετ' C. || 11 — 13 [ ] suppl. C. || 11 ὅλος C, ὁ λόγος S. || 19 αὐτοῦ C.

1 μου καὶ πρόσεχε, ὦ Ἰουδαῖε. σὺ δὲ πολλάκις ἐκκαυχώμενος ὅτι
τὸν Ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον θανάτῳ κατέκρινας καὶ ὄξος καὶ χολὴν
αὐτὸν ἐπότισας, καὶ σεμνύνη ἐπὶ τούτῳ. δεῦρο οὖν, κοινῶς ἐπίσκε-
ψώμεθα, μήπως ἀδίκως [κε]καύχασαι, ὦ Ἰσραήλ, μήπως τὸ μι-
5 κρὸν ἐκεῖνο ὄξος καὶ ἡ χολὴ τὴν φοβερὰν σοι ταύτην ἐπήγαγεν
ἀπειλήν, μήπως δι' αὐτοῦ ἐν τοῖς μυρίοις τούτοις ὑπάρχεις δεινοῖς.
2. προαγέσθω τοίνυν εἰς μέσον ὁ διὰ πνεύματος ἀγίου λαλῶν,
ἀψευδῆς ὑπάρχων, Δαυῖδ ὁ τοῦ Ἰεσσαί. οὗτος ψάλλων τινὰ
προφητικῶς εἰς τὸν ἀληθῆ χριστόν, τὸν θεὸν ἡμῶν ἐμελώδησεν διὰ
10 τοῦ ἀγίου πνεύματος. πάντα τὰ ὑπὸ Ἰουδαίων εἰς αὐτὸν ἐν τῷ
πάθει γινόμενα σαφῶς κατηγγείλατο, ἐν ᾧ χριστός, ὁ ταπεινώσας
ἑαυτὸν καὶ τὴν μορφὴν τοῦ δούλου Ἀδὰμ ἐνδυσάμενος, ὡς ἐκ
προσώπου ἡμῶν ἐπικαλεῖται τὸν ἐν οὐρανοῖς θεὸν πατέρα καὶ λέγει
ἐν τῷ Ξη φαλμῶ "σῶσόν με, ὁ θεός, ὅτι εἰσῆλθosan ὕδατα ἕως
15 ψυχῆς μου, ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ," τοῦτ' ἐστὶν εἰς τὴν φθορὰν
τοῦ ἄδου διὰ τῆς ἐν παραδείσῳ παρακοῆς. "καὶ οὐκ ἔστιν ὑπό-
στασις" ἤγουν ἀντίληψις· "ἐξέλειπον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ
ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν θεόν μου, πότε ἤξει καὶ σώσει με." 3. εἶτα
εἰπὼν τὰ ἐξῆς λέγει λοιπὸν ὡς ἐξ οἰκείου προσώπου ὁ χριστός.
20 "ἂ οὐχ ἤρπαζον," φησὶν, "τότε ἀπετίννουν," τοῦτ' ἐστὶν ἄπερ οὐχ
ἤμαρτον, ὑπὲρ τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ Ἀδὰμ ὑπέμεινα τὸν θάνατον.
"ἐπεὶ, ὁ θεός, σὺ οἶδας τὴν ἀφροσύνην μου, καὶ αἱ πλημμέλειαι
μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβησαν," τοῦτ' ἐστὶν οὐ γὰρ ἐπλημμέλησα,
φησὶν, δι' ὃ "μὴ αἰσχυνηθείησαν οἱ ὑπομένοντές μου ἰδεῖν" τὴν τρί-
25 μερον ἀνάστασιν, τοῦτ' ἐστὶν οἱ ἀπόστολοι, "ὅτι ἐνεκα σοῦ," χάριν
τοῦ ὑπακοῦσαί σου, "ὑπήνεγκα ὀνειδισμόν," τοῦτ' ἐστὶν τὸν σταυ-
ρόν, ὅτε "ἐκάλυψαν ἐντροπῇ τὸ πρόσωπόν μου" οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτε
ἀπηλλοτριωμένος ἐγενήθην τοῖς κατὰ σάρκα ἀδελφοῖς μου καὶ
ξένος τοῖς υἱοῖς τῆς μητρός μου," τοῦτ' ἐστὶ συναγωγῆς. "διότι ὁ
30 ζῆλος τοῦ οἴκου σου," πάτερ, "κατέφαγέ με, καὶ οἱ ὀνειδισμοὶ
τῶν ὀνειδιζόντων σε" καὶ θούντων τοῖς εἰδώλοις "ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ.
διὸ κατ' ἐμοῦ ἠδολέσχουν οἱ καθήμενοι ἐν πύλαις," "ἔξω γὰρ τῆς

πύλης” με ἐσταύρωσαν, “καὶ εἰς ἐμὲ ἔφαλλον οἱ πίνοντες οἶνον,” 1
 τοῦτ’ ἐστὶ τῆ τοῦ πάσχα ἑορτῆ. ἐγὼ δὲ “τῆ προσευχῆ μου πρὸς
 σέ, κύριε,” ἔλεγον “Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς,” τοῖς ἔθνεσιν, διότι “και-
 ρὸς εὐδοκίας” τῶν ἐθνῶν. “μὴ τοίνυν καταποντισάτω με καταιγὶς” πει-
 ρασμῶν, “μηδὲ καταπίετω με βυθός,” τοῦτ’ ἐστὶν ὁ ἄδης. “οὐ γὰρ 5
 ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, μηδὲ συσχέτω ἐπ’ ἐμὲ
 φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ,” τοῦτ’ ἐστὶν τὸ μνημεῖον. “ἔνεκα τῶν
 ἐχθρῶν μου ῥύσαι με,” ἵνα μὴ καυχῆσονται οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες
 Καταπίωμεν αὐτόν. 4. ταῦτα δὲ πάντα χριστὸς οἰκονομικῶς ὡς
 ἄνθρωπος ἠύχετο, θεὸς ὢν ἀληθινός. ἀλλ’ ὡς φθάσας εἶπον, ἡ μορφή 10
 τοῦ δούλου ἦν ταῦτα λέγουσα καὶ πάσχουσα. διὸ ἐπήγαγε λέ-
 γων “ὄνειδισμὸν προσεδόκησεν ἡ ψυχὴ μου καὶ ταλαιπωρίαν,”
 τοῦτ’ ἐστὶν ἐκουσίως ἔπαθον, οὐκ ἐκ τινὸς βίας. ὁμως “ὑπέμεινα συλ-
 λυπούμενον καὶ οὐχ ὑπῆρξε (“ἀφέντες γὰρ πάντες οἱ ἐμοὶ μαθηταὶ
 ἔφυγον”) καὶ παρακαλοῦντα καὶ οὐχ εὔρον.” 5. ἀκουσον νουνε- 15
 χῶς, ὦ Ἰουδαῖε. τί φησιν ὁ χριστός; “ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χο-
 λὴν καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.” καὶ ταῦτα μὲν ἔπαθεν
 ἐξ ὑμῶν. ἀκουσον τοῦ ἀγίου πνεύματος λέγοντος καὶ τί ἀνταπέδωκεν
 ὑμῖν ἀντὶ τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὄξους. λέγει γὰρ ὁ προφήτης ὡς ἐκ προ-
 σώπου τοῦ θεοῦ “γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ εἰς ἀντα- 20
 πόδοσιν.” ποῖαν ἀνταπόδοσιν λέγει, εὐδὴλον· τὴν νῦν κατέχουσάν σε
 δυστυχίαν. 6. εἶτα ἀκουσον καὶ τὰ ἐξῆς. “σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλ-
 μοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν.” ἀλλ’ ἐσκοτίσθητε τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλ-
 μοῖς σκοτισμὸν ἀφεγγῆ καὶ αἰώνιον. ἀνατείλαντος γὰρ τοῦ φωτὸς
 τοῦ ἀληθινοῦ, ὑμεῖς ὡς ἐν νυκτὶ πλανᾶσθε, καὶ ἀνοδίαις προσκόπτοντες 25
 καὶ κρημνιζόμενοι ὡς καταλείψαντες τὴν ὁδὸν τὴν λέγουσαν “ἐγὼ
 εἰμι ἡ ὁδός.” εἶτα ἀκουσον καιριώτερον. “καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παν-
 τὸς σύγκαμψον,” τοῦτ’ ἐστὶν ἵνα δουλεύωσιν τοῖς ἔθνεσιν, οὐ τετρακό-
 σια ἔτη καὶ τριάκοντα, ὡς ἐν Αἰγύπτῳ, οὔτε ἐβδομήκοντα, ὡς ἐν Βα-
 βυλῶνι, ἀλλὰ “διὰ παντός,” φησὶν, “εἰς δουλείαν σύγκαμψον.” λοιπὸν 30
 τί κενὰς ἐλπίδας ἔχεις, ἀπαλλαγῆναι προσδοκῶν τῆς κατεχούσης σε
 ταλαιπωρίας; τὸ γὰρ παραδοξότερον, καὶ οὐκ ἀδίκως τὴν τῶν ὀμμά-

3 Luc. 23,34. || 5 Psalm. 16, 10, || 14 Matth. 26, 56. || 26 Ioh. 14, 6.

1 των σου τύφλωσιν ἐπηύξατο, ἀλλ' ὅτι ἐκάλυψας τὰ τοῦ χριστοῦ ὄμματα. οὕτως αὐτὸν ἐρ[ρ]άπιζες καὶ διὰ τοῦτο "τὸν νῶτόν σου διὰ παντὸς σύγκαμψον" εἰς δουλείαν. καὶ ἐπειδὴ τὸ αἷμα αὐτοῦ μετὰ ὀργῆς ἐξέχεας, ἄκουσον τὸ ἀντίδωρον "ἔκχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν σου, καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβοι αὐτούς, καὶ γεινηθῆτω ἢ ἔπαυλις αὐτῶν ἡρημωμένη," πρόδηλον ὁ ναὶς ὁ περιβόητος.

7. διὰ τί, ὦ προφήτα; εἶπε ἡμῖν. τίνος χάριν ὁ ναὸς ἡρημώθη; ἄρα διὰ τὴν πάλαι μοσχοποιίαν; ἄρα διὰ τὴν τοῦ λαοῦ εἰδωλολατρείαν; ἄρα διὰ τὸ τῶν προφητῶν αἷμα; ἄρα διὰ τὴν μοιχείαν

10 καὶ πορνείαν Ἰσραὴλ; οὐδαμῶς, φησίν. ἐπὶ πᾶσιν γὰρ ἐκείνοις πάντοτε συγγνώμης καὶ φιλανθρωπίας ἤξιούτο. ἀλλ' ὅτι τὸν υἱὸν τοῦ εὐεργέτου ἐθανάτωσαν. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ τῷ πατρὶ συναΐδιος. ὅθεν λέγει "γενηθῆτω," ὦ πάτερ, "ὁ ναὸς αὐτῶν ἡρημωμένος," ὅτι ὃν σὺ πρὸς σωτηρίαν κόσμου ἐθέλοντι ἐπάταξας "αὐτοὶ κατεδίωξαν."

15 σημαίνει δὲ Αὐτοὶ δὲ βιαίῳ καὶ καταδίκῳ θανάτῳ με κατεδίωξαν. "καὶ ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων μου προσέθηκαν;" πρότερον μὲν ἄλγος εἶχον ὡς φιλάνθρωπος διὰ τὴν πλάνην τῶν ἐθνῶν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἄλγος προσέθηκάν μοι ἕτερον, πλανηθέντες καὶ αὐτοί. διόπερ "πρόσθετες ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν καὶ θλίψιν ἐπὶ θλίψιν καὶ

20 μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ σου," τοῦτ' ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν σου, "ἀλλ' ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν," τοῦτ' ἐστὶν μετὰ τῶν ἀγίων πατέρων καὶ πατριαρχῶν αὐτῶν. 8. τί λέγεις πρὸς τοῦτο, ὦ Ἰουδαῖε; οὐ λέγει Ματθαῖος οὐδὲ Παῦλος, ἀλλὰ Δαυὶδ ὁ σὸς χριστός, ὁ τὰς φοβε-

25 ρὰς ἀποφάσεις διὰ χριστὸν ἀντιδιδόμενος καὶ φθεγγόμενος καὶ ὡς ὁ μέγας Ἰωβ ἐρῶν πρὸς ὑμᾶς τῷ δικαίῳ καὶ ἀψευδεῖ λέγοντας οὕτως· Ἠγόρασας τὸν χριστὸν δουλοπρεπῶς, ἦλθες πρὸς αὐτὸν ληστρικῶς ἐν τῷ κήπῳ. 9. φέρω δὴ ἐς μέσον καὶ τὴν προφητείαν Σολομών, τὴν λέγουσαν περὶ χριστοῦ, τὰ πρὸς Ἰουδαίους σαφῶς

30 καὶ ἀριδῆλως διαγγέλλουσαν, οὐ μόνον τὰ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν, ἀλλὰ τὰ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα αὐτοῖς συμβαίνειν διὰ

1 Marc. 14, 65. || 26 Matth. 26, 15. 55.

9. 10 τῆς μοιχείας — πορνείας. || 17 εἶχον L, ἤχον cod.

τὴν αὐθάδειαν καὶ τόλμαν, ἣν ἐποίησαν "ἀρχηγῶ τῆς ζωῆς." λέγει 1
 γὰρ ὁ προφήτης "οὐ διελογίσαντο οἱ ἀσεβεῖς," περὶ χριστοῦ εἰ-
 πάντες, "ὀρθῶς Ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστίν
 καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς λόγοις ἡμῶν καὶ ὄνειδ[ί]ζει
 ἡμῖν ἀμαρτήματα νόμου καὶ ἐπαγγέλλεται γνῶσιν ἔχειν θεοῦ καὶ 5
 παῖδα θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζει." εἰτά φησιν "βαρὺς ἡμῖν ἐστί καὶ
 βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιός ἐστι τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ καὶ ἐξηλ-
 λαγμέναι αἱ τρίβοι αὐτοῦ. εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ καὶ
 ἀπέχεται τὴν ὁδὸν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν καὶ μακαρίζει ἔσχατα
 δικαίων." καὶ πάλιν ἄκουσον, ὦ Ἰουδαῖε. οὐδεὶς ἐκ τῶν δικαίων 10
 ἢ προφητῶν ἐκάλεσεν ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ. λέγει οὖν αὐθις ὡς ἐκ
 προσώπου Ἰουδαίων ὁ Σολομῶν περὶ τούτου τοῦ δικαίου, ὅς ἐστιν
 ὁ χριστός, ὅτι "ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν καὶ ἀλα-
 ζονεύεται πατέρα θεόν. ἴδωμεν οὖν, εἰ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀληθεῖς εἰσιν,
 καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκβάσει αὐτοῦ. εἰ γὰρ ἔστιν ὁ δίκαιος υἱὸς 15
 θεοῦ, ἀντιλήφεται αὐτοῦ καὶ ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστηκό-
 των. θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτόν. ἔστι γὰρ ἐπισκοπὴ
 αὐτοῦ ἐκ λόγων αὐτοῦ." 10. καὶ πάλιν ὁ Δαυὶδ ἐν ψαλμοῖς
 λέγει περὶ τὸν μέλλοντα αἰῶνα "τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ὁ χρι-
 στὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταραξεί αὐτούς." καὶ 20
 πάλιν Σολομῶν περὶ χριστοῦ καὶ Ἰουδαίων φησὶν ὅτι ὅτε στήσεται
 ὁ δίκαιος ἐν παρρησίᾳ πολλῇ κατὰ πρόσωπον τῶν θλιψάντων καὶ
 τῶν ἀθετούντων τοὺς λόγους αὐτοῦ, "ιδόντες ταραχθήσονται φόβῳ
 δεινῷ καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. καὶ
 ἐροῦσιν ἐν ἑαυτοῖς μετανοοῦντες καὶ διὰ στενοχωρίαν πνεύματος 25
 στεναῶντες Οὗτός ἐστιν ὃν ἔσχομέν ποτε εἰς γέλωτα καὶ εἰς πα-
 ραβολὴν ὄνειδισμοῦ οἱ ἄφρονες. τὸν βίον αὐτοῦ ἐλογισάμεθα μα-
 νίαν καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἄτιμον. πῶς κατελογίσθη ἐν υἱοῖς θεοῦ,
 καὶ ἐν ἀγίοις ὁ κλῆρος αὐτοῦ ἐστίν; ἄρα ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ
 ἀληθείας καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ ἀπέλαμψεν ἡμῖν. ὁ 30

1 Act. 3, 15. || 2 Sap. 2, 1. 1?—16. id est sticho codicis taurinensis
 sahidici 44. 75—87. || 19 Psalm. 2, 5. || 23 Sap. 5, 2—9.

14 εἴδωμεν cod. || 17 καταδικάσωμεν cod.

1 ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ἡμῖν. ἀνομίας ἐνεπλήσθημεν τρίβους καὶ ἀπω-
 λείας. διωδεύσαμεν ἐρήμους ἀβάτους, τὴν δὲ ὁδὸν κυρίου οὐκ
 ἐγνώσαμεν. τί ὠφέλησεν ἡμᾶς ἡ ὑπερηφανία ἡμῶν; παρῆλθεν
 ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιά.”

5 Cod. vatic. 1431 p. 361. ex apographo Bernardi de Montfaucon
 primus edidit I. A. Fabricius.

6.

Ἰππολύτου ἐκ τοῦ πρὸς Ἑλληνας λόγου τοῦ ἐπιγεγραμμένου
 κατὰ Πλάτωνος περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας.

10 Καὶ οὗτος μὲν ὁ περὶ δαιμόνων τόπος. περὶ δὲ ἄδου, ἐν ᾧ
 συνεχονται ψυχὰι δικαίων τε καὶ ἀδίκων, ἀναγκαῖον εἶπεῖν. ὁ
 ἄδης τόπος ἐστὶν ἐν τῇ κτίσει ἀκατασκευάστος, χωρίον ὑπόγειον,
 ἐν ᾧ φῶς κόσμου οὐκ ἐπιλάμπει. φωτὸς τοίνυν ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ
 μὴ καταλάμποντας, ἀνάγκη σκότος διηνεκῶς τυγχάνειν. τοῦτο τὸ
 15 χωρίον ὡς φρούριον ἀπενεμήθη ψυχαῖς, ἐφ' ᾧ κατεστάθησαν ἄγ-
 γελοι φρουροί, πρὸς τὰς ἐκάστων πράξεις διανέμοντες τὰς τῶν
 τόπων προσκαίρους κολάσεις. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χωρίῳ τόπος ἀφώ-
 ρισταί τις, λίμνη πυρὸς ἀσβέστου, ἐν ᾧ μὲν οὐδέπω τινὰ καταρε-
 ρῖφθαι ὑπειλήφαμεν, ἐσκευάσθαι δὲ εἰς τὴν προωρισμένην ἡμέραν
 20 ὑπὸ θεοῦ, ἵνα δικαίας κρίσεως ἀπόφασις μία πᾶσιν ἀξίως προσε-
 νεχθῆ καὶ οἱ μὲν ἄδικοι καὶ θεῷ ἀπειθήσαντες τὰ τε μάταια ἔργα
 χειρῶν ἀνθρώπων, κατεσκευασμένα εἰδῶλα, ὡς θεὸν τιμήσαντες, ταύτης
 τῆς αἰδίου κολάσεως (ὡς αἴτιοι μiasμάτων γενόμενοι) προσκριθῶσι[ν],
 οἱ δὲ δίκαιοι τῆς ἀφθάρτου καὶ ἀνεκλείπτου βασιλείας τύχωσιν, οἱ
 25 ἐν τῷ ἄδῃ νῦν μὲν συνεχονται, ἀλλ' οὐ τῷ αὐτῷ τόπῳ ᾧ καὶ οἱ ἄδικοι.

8 Ἰππολύτου St. Le Moigne varia sacra p. 1119. Ἰωσήπου Hb. Ἰωσήπου
 ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἀναγεγραμμένου κατὰ Πλάτωνα Ioh. Damasc. = D, II p. 789.
 790, qui laudat usque ad ποιεῖν p. 70, 6. || 8 πρὸς Ἑλληνας om. barocc. =
 b. || 9 Πλάτωνα Hoeschel = H. || 9 post αἰτ. b περὶ — ἀδίκων e vers. 10. 11. ||
 10 τόπος Hb, λόγος D. || 11 σ. αἰ ψ. D. || 16 ἐκάστου D. || 17 τρόπων H, b? ||
 18 λίμνης D. || 18 καταρερῖφθαι L (D-ί-) coll. ῥεραντισμένοι Hebr. 10, 22: ῥεριμ-
 μένοι Matth. 9, 36. καταρερῖφθαι b, καταρῥερίφθαι H, qui κατερῥίφθαι (sic) sua-
 sit. || 19 ἐσκευάσθαι D, ἐσκευάσται Hb. || 20 παρὰ θεοῦ D. || 20 ἵνα L, ἐν ᾧ HDb. ||
 20 προσεnehθῆ LD, προσεnehθῆ b, προσεnehθειῆ H. || 25 τόπῳ ὡς οἱ δίκαιοι D.

μία γὰρ εἰς τοῦτο τὸ χωρίον κάθοδος, οὗ τῆ πύλη ἐφεστῶτα ἀρχάγγε- 1
 λον ἅμα στρατιᾷ πεπιστεύκαμεν, ἣν πύλην διελθόντες οἱ καταγόμενοι
 ὑπὸ τῶν ἐπὶ τὰς ψυχὰς τεταγμένων ἀγγέλων οὐ μιᾷ ὁδῷ πορεύονται,
 ἀλλ' οἱ μὲν δίκαιοι εἰς δεξιά φωταγωγούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἐφεστῶτων
 κατὰ τόπον ἀγγέλων ὑμνούμενοι, ἄγονται εἰς χωρίον φωτεινόν, ἐν ᾧ 5
 οἱ ἀπ' ἀρχῆς δίκαιοι πολιτεύονται, οὐχ ὑπ' ἀνάγκης κρατούμενοι,
 ἀλλὰ τῆς τῶν ὀρωμένων ἀγαθῶν θέας αἰεὶ ἀπολαύοντες καὶ τῆ τῶν
 ἐκάστοτε καινῶν ὀρωμένων προσδοκία ἠδόμενοι κακεῖνα τούτων βελτίω
 ἠγούμενοι. οἷς ὁ τόπος οὐ καματηφόρος γίνεται, οὐ καύσων, οὐ κρύος,
 οὐ τρίβολος ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἡ τῶν πατέρων δικαίων τε ὀρωμένη ὄψις 10
 πάντοτε μειδιᾷ, ἀναμενόντων τὴν μετὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἀνάπαυ-
 σιν καὶ αἰωνίαν ἀναβίωσιν ἐν οὐρανῷ. τούτῳ δὲ ὄνομα κικλήσκου-
 μεν "κόλπον Ἀβραάμ." οἱ δὲ ἄδικοι εἰς ἀριστερὰ ἔλκονται ὑπὸ
 ἀγγέλων κολαστῶν, οὐκέτι ἐκουσίως πορευόμενοι, ἀλλὰ μετὰ βίας ὡς
 δέσμιοι ἐλκόμενοι, οἷς οἱ ἐφεστῶτες ἀγγελιοὶ ἐπιγελῶντες διαπέμπονται, 15
 ἐπονειδίζοντες καὶ φοβερῶ ὄμματι ἐπαπειλοῦντες εἰς τὰ κατώτερα
 ὠθοῦντες. οὓς ἀγομένους ἔλκουσιν οἱ ἐφεστῶτες ἕως πλησίον τῆς
 γεέννης. οἱ ἔγγιον ὄντες τοῦ μὲν βρασμοῦ ἀδιαλείπτως ἐπακούουσι
 καὶ τοῦ τῆς θερμῆς ἀτμοῦ οὐκ ἀμοιροῦσιν, αὐτῆς δὲ τῆς ἐγγίονος
 ὄψεως τὴν φοβεράν καὶ ὑπερβαλλόντως ξανθὴν θέαν τοῦ πυρὸς ὀρῶντες 20
 καταπεπήγασιν, τῆ προσδοκία τῆς μελλούσης κρίσεως ἤδη δυνάμει
 κολαζόμενοι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι τὸν τῶν πατέρων χορὸν καὶ τοὺς δι-
 καίους ὀρῶσι, καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κολαζόμενοι. "χάος" γὰρ βαθύ
 καὶ "μέγα" ἀνά μέσον "ἐστήρικται," ὥστε μήτε δίκαιον συμπα-
 θήσαντα προσδέξασθαι μήτε ἄδικον τολμήσαντα διελθεῖν. οὗτος ὁ 25
 περὶ ἄδου λόγος, ἐν ᾧ αἱ ψυχὰι πάντων κατέχονται ἄχρι καιροῦ,
 ὃν ὁ θεὸς ὤρισεν, ἀνάστασιν τότε πάντων ποιησόμενος, οὐ ψυχὰς

3 ἀγγ. om. D. || 4 ἐφεστῶτων b. || 7 ἀ. θεωρίας D. || 8 ὀρωμένων om. H. ||
 8 βελτίονα D. || 9 ἠγ. οὐ ὁ D. || 10 τε om. D. || 13 εἰς om. Hb, suppl. H, habet
 D. || 15 ἐπιγ. D, ἐπιτελοῦντες b, neutrum H. || 16 ονειδίζοντες H. || 17 οὓς ἀγο-
 μένους Db, *ὡς ἀγομένας H. || 18 ἐγγίονες D. || 18 ὑπακούουσι Hb. || 20 καὶ del.
 Bunsen = B. || 20 ξ. ex D. || 21 καταπεπλήγασιν D. || 21 δυν. om. D. || 22
 οὗτοι D, οὗ Hb, οὐ B. || 22 πατέρων Hb, δικαίων D. || 22 χορὸν Fabricius, χῶρον
 D, χωρὸν Hb. || 24 ὥστε Hb, ὡς D. || 24 μήτε D, μὴ Hb. || 26 αἱ om. Hb. ||
 26 μέχρι D.

1 ἀλλήλας τούτων μετάπτωσις παντελής ἐστὶν ἀμφοτέρων ἀναίρεσις. σκοπεῖσθω δὴ πάλιν ἡμῖν ἐτέρως ὁ λόγος,

6. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εὐσεβὲς κεκύρωται δόγμα χριστιανοῖς, κατ' αὐτὴν τε φύσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν καὶ 5 πᾶν ἕτερον αὐτῷ προσφυῆς ἴσον ἑαυτῷ καὶ ταῦτόν εἶναι τὸν θεόν, μηδὲν ἑαυτῷ τῶν ἑαυτοῦ παντελῶς ἄνισον ἔχοντα καὶ ἀκατάλληλον. εἰ τοίνυν κατὰ Βήρωνα τῆς αὐτῆς αὐτῷ προσληφθεῖσα φυσικῆς ἐνεργείας γέγονεν ἡ σὰρξ, δῆλον ὅτι καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ γέγονε φύσεως μεθ' ὧσων ἡ φύσις, ἀναρχίας, ἀγεννησίας, ἀπει- 10 ρίας, ἀιδιότητος, ἀκαταληψίας καὶ τῶν ὅσα τούτων καθ' ὑπεροχὴν ὁ θεολογικὸς ὑπερφυῶς ἐνορᾷ τῇ θεότητι λόγος, καὶ τροπὴν ἀμφοτέρα πέπονθεν, μηδετέρου τὸν τῆς ἰδίας φύσεως οὐσιώδη λόγον ἔτι σωζόμενον ἔχοντος. ὁ γὰρ ἑτεροφυῶν εἰδῶς ταύτουργίαν σύγχυσιν ὁμοῦ φυσικὴν καὶ διαίρεσιν αὐτῶν εἰσηγεῖται προσωπι- 15 κήν, ἀδιαγνώστου παντελῶς τῇ τῶν ιδιωμάτων μεταβολῇ τῆς φυσικῆς αὐτῶν γενομένης ὑπάρξεως.

7. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰ δὲ τῆς αὐτῆς αὐτῷ μὴ γέγονε φύσεως, οὐδὲ τῆς αὐτῆς αὐτῷ ποτε γενήσεται φυσικῆς ἐνεργείας, ἵνα μὴ δειχθῇ τῇ φύσει τὴν ἐνέργειαν ἄνισον ἔχων καὶ 20 ἀκατάλληλον καὶ τῆς αὐτοῦ δι' ὅλων τῶν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἔξω γεγονῶς ἰσότητος καὶ ταυτότητος· ὅπερ ἀσεβές.

8. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰς ταύτην δὲ τὴν πλάνην κατήχθησαν, κακῶς πεισθέντες ἰδίαν γενέσθαι τῆς σαρκὸς τὴν δι' αὐτῆς ἐκφανθεῖσαν ἐν τοῖς θαύμασι θείαν ἐνέργειαν, ἣ τὸ πᾶν 25 ὁ χριστὸς οὐσιώσας, καθ' ὃ νοεῖται θεός, συνέχει κρατούμενον. οὐ γὰρ ἔγνωσαν ἀδύνατον εἶναι θείας ἐνέργειαν φύσεως ἑτεροφανοῦς οὐσίας ἰδίωμα γενέσθαι δίχα τροπῆς, οὐδὲ συνῆκαν ὡς οὐ πάντως ἰδιόν ἐστι σαρκὸς τὸ δι' αὐτῆς μὲν ἐκφαινόμενον, οὐκ αὐτῆς δὲ φυσικῶς ἐκφυόμενον, καίτοι σαφοῦς αὐτοῖς οὔσης καὶ προφανοῦς 30 τῆς ἀποδείξεως. ἐγὼ γὰρ γλώσση λαλῶν καὶ χειρὶ γράφων μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δι' ἀμφοῖν τῆς νοεῖσθαι μου ψυχῆς ἐκφαίνω διάνοιαν,

ἐνέργειαν αὐτῆς ὑπάρχουσαν φυσικὴν, μηδενὶ λόγῳ δείξας αὐτὴν 1
 γλώσσης ἢ χειρὸς φυσικῶς ἐκφυομένην, μήτε μὴν γενομένην αὐτῶν
 ἢ λεγομένην διάνοιαν διὰ τὴν δι' ἀμφοῖν αὐτῆς ἐκφανσιν. γλῶσσαν
 γὰρ ἢ χεῖρα διανοητικὴν συνετὸς οἶδεν οὐδεὶς, ὥσπερ οὐδὲ τὴν πα-
 ναγίαν τοῦ θεοῦ σάρκα διὰ τὸ προσληφθῆναι καὶ τὸ δι' αὐτῆς ἐκ- 5
 φανθῆναι τὴν θεϊαν ἐνέργειαν, γενομένην κατ' αὐτὸν φύσει δημιουργ-
 γόν· ἀλλ' εὐσεβῶς ὁμολογεῖ πιστεύων ὅτι διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν
 καὶ τὸ δῆσαι πρὸς ἀτρεψίαν τὸ πᾶν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς ἐκ
 τῆς παναγίας ἀειπαρθένου Μαρίας κατὰ σύλληψιν ἄχραντον δίχα
 τροπῆς ἐνουσιώσας ἑαυτῷ ψυχὴν νοερὰν μετὰ αἰσθητικοῦ σώματος 10
 γέγονεν ἄνθρωπος φύσει κακίας ἀλλότριος, ὅλος θεὸς ὁ αὐτὸς [καὶ
 ὅλος ἄνθρωπος ὁ αὐτός, ὅλος θεὸς ὁμοῦ φύσει καὶ ἄνθρωπος ὁ
 αὐτός,] θεότητι μὲν τὰ θεῖα διὰ τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκός, οὐκ
 ὄντα φύσει τῆς σαρκός, ἐνεργῶν, ἀνθρωπότητι δὲ τὰ ἀνθρώπινα, οὐκ
 ὄντα φύσει θεότητος, ἀνοχῆ πάσχων θεότητος, μηδὲν θεῖον γυμνὸν 15
 σώματος ἐνεργήσας μηδὲ ἀνθρώπινον ὁ αὐτὸς ἄμοιρον δράσας θεό-
 τητος, τηρῶν ἑαυτῷ καὶ καθ' ὃν ἐνήργησεν ἀμφότερα καινοπρεπῆ
 τρόπον τὸ κατ' ἀμφω φυσικῶς ἀναλλοίωτον εἰς πίστωσιν τῆς
 ἑαυτοῦ τελείας ἐνανθρωπήσεως τῆς ὄντως ἀληθοῦς καὶ μηδὲν ἐχούσης
 φαυλότητος. ὁ μὲν οὖν Βήρων, οὕτως ἔχων, ὡς ἔφην, ἐνεργ[ε]ίας μο- 20
 νάδι τὴν θεότητα τοῦ χριστοῦ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα συγχέας ὁμοῦ
 φυσικῶς καὶ προσωπικῶς μερίζων, καταλύει τὸν βίον, ἀγνοήσας
 μόνης τῆς τῶν ὁμοφυῶν προσώπων ὁμοφυοῦς ταυτότητος τὴν ταύ-
 τουργίαν εἶναι δηλωτικὴν.

Iac. Sirmondus a. 1620 [opera tom. 3. p. 383. sqq. 1728]. Fr. 25
 Combefis in Maximī confessoris operibus 1675 tom. I. p. lxiij [sic=
 lxxi] — lxxvi.

5.

Ἰπολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἀποδεικτικὴ πρὸς Ἰου-
 δαίους.

30

Οὐκοῦν κλῖνον τὸ οὖς σου ἐμοὶ καὶ εἰσάκουσον τῶν ῥημάτων
 10 μετ' C. || 11 — 13 [ ] suppl. C. || 11 ὅλος C, ὁ λόγος S. || 19 αὐτοῦ C.

1 μου καὶ πρόσεχε, ὦ Ἰουδαῖε. σὺ δὲ πολλάκις ἐκκαυχώμενος ὅτι
τὸν Ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον θανάτῳ κατέκρινας καὶ ὄξος καὶ χολὴν
αὐτὸν ἐπότισας, καὶ σεμνύνη ἐπὶ τούτῳ. δεῦρο οὖν, κοινῶς ἐπισκε-
ψώμεθα, μήπως ἀδίκως [κε]καύχασαι, ὦ Ἰσραήλ, μήπως τὸ μι-
5 κρὸν ἐκεῖνο ὄξος καὶ ἡ χολὴ τὴν φοβερὰν σοι ταύτην ἐπήγαγεν
ἀπειλήν, μήπως δι' αὐτοῦ ἐν τοῖς μυρίοις τούτοις ὑπάρχεις δεινοῖς.
2. προαγέσθω τοίνυν εἰς μέσον ὁ διὰ πνεύματος ἀγίου λαλῶν,
ἀψευδῆς ὑπάρχων, Δαυὶδ ὁ τοῦ Ἰεσσαί. οὗτος ψάλλων τινὰ
προφητικῶς εἰς τὸν ἀληθῆ χριστόν, τὸν θεὸν ἡμῶν ἐμελωδῆσεν διὰ
10 τοῦ ἀγίου πνεύματος. πάντα τὰ ὑπὸ Ἰουδαίων εἰς αὐτὸν ἐν τῷ
πάθει γινόμενα σαφῶς κατηγγείλατο, ἐν ᾧ χριστός, ὁ ταπεινώσας
ἑαυτὸν καὶ τὴν μορφὴν τοῦ δούλου Ἀδὰμ ἐνδυσάμενος, ὡς ἐκ
προσώπου ἡμῶν ἐπικαλεῖται τὸν ἐν οὐρανοῖς θεὸν πατέρα καὶ λέγει
ἐν τῷ ζη φαλμῷ "σῶσόν με, ὁ θεός, ὅτι εἰσῆλθοσαν ὕδατα ἕως
15 ψυχῆς μου, ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ," τοῦτ' ἐστὶν εἰς τὴν φθορὰν
τοῦ ἄδου διὰ τῆς ἐν παραδείσῳ παρακοῆς. "καὶ οὐκ ἔστιν ὑπό-
στασις" ἤγουν ἀντίληψις· "ἐξέλειπον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ
ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν θεόν μου, πότε ἤξει καὶ σώσει με." 3. εἶτα
εἰπὼν τὰ ἐξῆς λέγει λοιπὸν ὡς ἐξ οἰκείου προσώπου ὁ χριστός.
20 "ἂ οὐχ ἤρπαζον," φησὶν, "τότε ἀπετίγγουν," τοῦτ' ἐστὶν ἄπερ οὐχ
ἤμαρτον, ὑπὲρ τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ Ἀδὰμ ὑπέμεινα τὸν θάνατον.
"ἐπεὶ, ὁ θεός, σὺ οἶδας τὴν ἀφροσύνην μου, καὶ αἱ πλημμέλειαι
μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβησαν," τοῦτ' ἐστὶν οὐ γὰρ ἐπλημμέλησα,
φησὶν, δι' ὃ "μὴ αἰσχυρθεῖν οἱ ὑπομένοντές μου ἰδεῖν" τὴν τριή-
25 μερον ἀνάστασιν, τοῦτ' ἐστὶν οἱ ἀπόστολοι, "ὅτι ἕνεκα σοῦ," χάριν
τοῦ ὑπακοῦσαί σου, "ὑπήνεγκα ὀνειδισμόν," τοῦτ' ἐστὶν τὸν σταυ-
ρόν, ὅτε "ἐκάλυψαν ἐντροπῇ τὸ πρόσωπόν μου" οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτε
ἀπηλλοτριωμένος ἐγενήθην τοῖς κατὰ σάρκα ἀδελφοῖς μου καὶ
ξένος τοῖς υἱοῖς τῆς μητρός μου," τοῦτ' ἐστὶ συναγωγῆς. "διότι ὁ
30 ζῆλος τοῦ οἴκου σου," πάτερ, "κατέφαγέ με, καὶ οἱ ὀνειδισμοὶ
τῶν ὀνειδιζόντων σέ" καὶ θυόντων τοῖς εἰδώλοις "ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ.
διὸ κατ' ἐμοῦ ἠδολέσχουν οἱ καθήμενοι ἐν πύλαις," "ἔζω γὰρ τῆς

πύλης" με ἐσταύρωσαν, "καὶ εἰς ἐμὲ ἔψαλλον οἱ πίνοντες οἶνον," 1
 τοῦτ' ἐστὶ τῆ τοῦ πάσχα ἑορτῆ. ἐγὼ δὲ "τῆ προσευχῆ μου πρὸς
 σέ, κύριε," ἔλεγον "Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς," τοῖς ἔθνεσιν, διότι "και-
 ρὸς εὐδοκίας" τῶν ἐθνῶν. "μὴ τοίνυν καταποντισάτω με καταγιγίς" πει-
 ρασμῶν, "μηδὲ καταπιέτω με βυθός," τοῦτ' ἐστὶν ὁ ἄδης. "οὐ γὰρ 5
 ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, μηδὲ συσχέτω ἐπ' ἐμὲ
 φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ," τοῦτ' ἐστὶν τὸ μνημεῖον. "Ἔνεκα τῶν
 ἐχθρῶν μου ῥύσαι με," ἵνα μὴ καυχῆσονται οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες
 Καταπίωμεν αὐτόν. 4. ταῦτα δὲ πάντα χριστὸς οἰκονομικῶς ὡς
 ἄνθρωπος ἠύχετο, θεὸς ὢν ἀληθινός. ἀλλ' ὡς φθάσας εἶπον, ἡ μορφὴ 10
 τοῦ δούλου ἦν ταῦτα λέγουσα καὶ πάσχουσα. διὸ ἐπήγαγε λέ-
 γων "ὄνειδισμὸν προσεδόκησεν ἡ ψυχὴ μου καὶ ταλαιπωρίαν,"
 τοῦτ' ἐστὶν ἐκουσίως ἔπαθον, οὐκ ἐκ τινὸς βίας. ὅμως "ὑπέμεινα συλ-
 λυπούμενον καὶ οὐχ ὑπῆρξε ("ἀφέντες γὰρ πάντες οἱ ἐμοὶ μαθηταὶ
 ἔφυγον") καὶ παρακαλοῦντα καὶ οὐχ εὔρον." 5. ἄκουσον νουνε- 15
 χῶς, ὦ Ἰουδαῖε. τί φησιν ὁ χριστός; "ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολ-
 λὴν καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος." καὶ ταῦτα μὲν ἔπαθεν
 ἐξ ὑμῶν. ἄκουσον τοῦ ἀγίου πνεύματος λέγοντος καὶ τί ἀνταπέδωκεν
 ὑμῖν ἀντὶ τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὄξους. λέγει γὰρ ὁ προφήτης ὡς ἐκ προ-
 σώπου τοῦ θεοῦ "γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ εἰς ἀντα- 20
 πόδοσιν." ποῖαν ἀνταπόδοσιν λέγει, εὐδῆλον· τὴν νῦν κατέχουσάν σε
 δυστυχίαν. 6. εἶτα ἄκουσον καὶ τὰ ἐξῆς. "σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλ-
 μοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν." ἀλλ' ἐσκοτίσθητε τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλ-
 μοῖς σκοτισμὸν ἀφεγγῆ καὶ αἰώνιον. ἀνατείλαντος γὰρ τοῦ φωτὸς
 τοῦ ἀληθινοῦ, ὑμεῖς ὡς ἐν νυκτὶ πλανᾶσθε, καὶ ἀνοδίαις προσκόπτοντες 25
 καὶ κρημιζόμενοι ὡς καταλείψαντες τὴν ὁδὸν τὴν λέγουσαν "ἐγὼ
 εἶμι ἡ ὁδός." εἶτα ἄκουσον καιριώτερον. "καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παν-
 τὸς σύγκαμψον," τοῦτ' ἐστὶν ἵνα δουλεύωσιν τοῖς ἔθνεσιν, οὐ τετρακό-
 σια ἔτη καὶ τριάκοντα, ὡς ἐν Αἰγύπτῳ, οὔτε ἐβδομήκοντα, ὡς ἐν Βα-
 βυλῶνι, ἀλλὰ "διὰ παντός," φησὶν, "εἰς δουλείαν σύγκαμψον." λοιπὸν 30
 τί κενὰς ἐλπίδας ἔχεις, ἀπαλλαγῆναι προσδοκῶν τῆς κατεχούσης σε
 ταλαιπωρίας; τὸ γὰρ παραδοξότερον, καὶ οὐκ ἀδίως τὴν τῶν ὀμμά-

3 Luc. 23,34. || 5 Psalm. 16, 10, || 14 Matth. 26, 56. || 26 Ioh. 14, 6.

1 των σου τύφλωσιν ἐπηύξατο, ἀλλ' ὅτι ἐκάλυψας τὰ τοῦ χριστοῦ ὄμματα. οὕτως αὐτὸν ἐρ[ρ]άπιζες καὶ διὰ τοῦτο "τὸν νῶτόν σου διὰ παντός σύγκαμψον" εἰς δουλείαν. καὶ ἐπειδὴ τὸ αἷμα αὐτοῦ μετὰ ὀργῆς ἐξέχεας, ἀκουσον τὸ ἀντίδιωρον "ἔχχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν σου, καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβοι αὐτούς, καὶ γενηθήτω ἢ ἔπαυλις αὐτῶν ἡρημωμένη," πρόδηλον ὁ ναὸς ὁ περιβόητος.

7. διὰ τί, ὦ προφήτα; εἶπε ἡμῖν. τίνας χάριν ὁ ναὸς ἡρημώθη; ἄρα διὰ τὴν πάλαι μοσχοποιίαν; ἄρα διὰ τὴν τοῦ λαοῦ εἰδωλολατρείαν; ἄρα διὰ τὸ τῶν προφητῶν αἷμα; ἄρα διὰ τὴν μοιχείαν

10 καὶ πορνείαν Ἰσραὴλ; οὐδαμῶς, φησὶν. ἐπὶ πᾶσιν γὰρ ἐκείνοις πάντοτε συγγνώμης καὶ φιλανθρωπίας ἤξιούτο. ἀλλ' ὅτι τὸν υἱὸν τοῦ εὐεργέτου ἐθανάτωσαν. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ τῷ πατρὶ συναΐδιος. ὅθεν λέγει "γενηθήτω," ὦ πάτερ, "ὁ ναὸς αὐτῶν ἡρημωμένος," ὅτι ὄν σὺ πρὸς σωτηρίαν κόσμου ἐθελοντὶ ἐπάταξας "αὐτοὶ κατεδίωξαν."

15 σημαίνει δὲ Αὐτοὶ δὲ βιαίῳ καὶ καταδίκῳ θανάτῳ με κατεδίωξαν. "καὶ ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων μου προσέθηκαν;" πρότερον μὲν ἄλγος εἶχον ὡς φιλάνθρωπος διὰ τὴν πλάνην τῶν ἐθνῶν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἄλγος προσέθηκάν μοι ἕτερον, πλανηθέντες καὶ αὐτοί. διόπερ "πρόσθετες ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν καὶ θλίψιν ἐπὶ θλίψιν καὶ

20 μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ σου," τοῦτ' ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν σου, "ἀλλ' ἐξαλειφθή[η]σαν ἐκ βίβλου ζώντων καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν," τοῦτ' ἐστὶν μετὰ τῶν ἀγίων πατέρων καὶ πατριαρχῶν αὐτῶν. 8. τί λέγεις πρὸς τοῦτο, ὦ Ἰουδαῖε; οὐ λέγει Ματθαῖος οὐδὲ Παῦλος, ἀλλὰ Δαυὶδ ὁ σὸς χριστός, ὁ τὰς φοβε-

25 ρὰς ἀποφάσεις διὰ χριστὸν ἀντιδιδόμενος καὶ φθεγγόμενος καὶ ὡς ὁ μέγας Ἰωβ ἐρῶν πρὸς ὑμᾶς τῷ δικαίῳ καὶ ἀψευδεῖ λέγοντας οὕτως· Ἠγόρασας τὸν χριστὸν δουλοπρεπῶς, ἦλθες πρὸς αὐτὸν ληστρικῶς ἐν τῷ κήπῳ. 9. φέρω δὴ ἐς μέσον καὶ τὴν προφητείαν Σολομών, τὴν λέγουσαν περὶ χριστοῦ, τὰ πρὸς Ἰουδαίους σαφῶς

30 καὶ ἀριδῆλως διαγγέλλουσαν, οὐ μόνον τὰ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν, ἀλλὰ τὰ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα αὐτοῖς συμβαίνειν διὰ

1 Marc. 14, 65. || 26 Matth. 26, 15. 55.

9. 10 τῆς μοιχείας — πορνείας. || 17 εἶχον L, ἤχον cod.

τὴν αὐθάδειαν καὶ τόλμαν, ἣν ἐποίησαν "ἀρχηγῶ τῆς ζωῆς." λέγει 1
 γὰρ ὁ προφήτης "οὐ διελογίσαντο οἱ ἀσεβεῖς," περὶ χριστοῦ εἰ-
 πόντες, "ὀρθῶς Ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστὶν
 καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς λόγοις ἡμῶν καὶ ὀνειδ[ί]ζει
 ἡμῖν ἀρμαρτήματα νόμου καὶ ἐπαγγέλλεται γινῶσιν ἔχειν θεοῦ καὶ 5
 παῖδα θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζει." εἰτά φησιν "βαρὺς ἡμῖν ἐστὶ καὶ
 βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιός ἐστι τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ καὶ ἐξηλ-
 λαγμέναι αἱ τρίβοι αὐτοῦ. εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ καὶ
 ἀπέχεται τὴν ὁδὸν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν καὶ μακαρίζει ἔσχατα
 δικαίων." καὶ πάλιν ἄκουσον, ᾧ Ἰουδαῖε. οὐδεὶς ἐκ τῶν δικαίων 10
 ἢ προφητῶν ἐκάλεσεν ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ. λέγει οὖν αὐθις ὡς ἐκ
 προσώπου Ἰουδαίων ὁ Σολομὼν περὶ τούτου τοῦ δικαίου, ὅς ἐστιν
 ὁ χριστός, ὅτι "ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν καὶ ἀλα-
 ζονεύεται πατέρα θεόν. ἴδωμεν οὖν, εἰ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀληθεῖς εἰσιν,
 καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκβάσει αὐτοῦ. εἰ γὰρ ἔστιν ὁ δίκαιος υἱὸς 15
 θεοῦ, ἀντιλήφεται αὐτοῦ καὶ ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστηκό-
 των. θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτόν. ἔστι γὰρ ἐπισκοπὴ
 αὐτοῦ ἐκ λόγων αὐτοῦ." 10. καὶ πάλιν ὁ Δαυὶδ ἐν ψαλμοῖς
 λέγει περὶ τὸν μέλλοντα αἰῶνα "τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ὁ χρι-
 στὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταραξεί αὐτούς." καὶ 20
 πάλιν Σολομὼν περὶ χριστοῦ καὶ Ἰουδαίων φησὶν ὅτι ὅτε στήσεται
 ὁ δίκαιος ἐν παρρησίᾳ πολλῇ κατὰ πρόσωπον τῶν θλιψάντων καὶ
 τῶν ἀθετούντων τοὺς λόγους αὐτοῦ, "ιδόντες ταραχθήσονται φόβῳ
 δεινῷ καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. καὶ
 ἐροῦσιν ἐν ἑαυτοῖς μετανοοῦντες καὶ διὰ στενοχωρίαν πνεύματος 25
 στεναῖζοντες Οὗτός ἐστιν ὃν ἔσχομέν ποτε εἰς γέλωτα καὶ εἰς πα-
 ραβολὴν ὀνειδισμοῦ οἱ ἄφρονες. τὸν βίον αὐτοῦ ἐλογισάμεθα μα-
 νίαν καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἄτιμον. πῶς κατελογίσθη ἐν υἱοῖς θεοῦ,
 καὶ ἐν ἀγίοις ὁ κληρὸς αὐτοῦ ἐστίν; ἄρα ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ
 ἀληθείας καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ ἀπέλαμψεν ἡμῖν. ὁ 30

1 Act. 3, 15. || 2 Sap. 2, 1. 1? — 16. id est sticho codicis taurinensis
 sahidici 44. 75—87. || 19 Psalm. 2, 5. || 23 Sap. 5, 2—9.

14 εἴδωμεν cod. || 17 καταδικάσωμεν cod.

1 ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ἡμῖν. ἀνομίας ἐνεπλήσθημεν τρίβους καὶ ἀπω-
 λείας. διωδύσαμεν ἐρήμους ἀβάτους, τὴν δὲ ὁδὸν κυρίου οὐκ
 ἐγνώσαμεν. τί ὠφέλησεν ἡμᾶς ἡ ὑπερηφανία ἡμῶν; παρῆλθεν
 ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιά.”

5 Cod. vatic. 1431 p. 361. ex apographo Bernardi de Montfaucon
 primus edidit I. A. Fabricius.

6.

Ἰπολύτου ἐκ τοῦ πρὸς Ἑλληνας λόγου τοῦ ἐπιγεγραμμένου
 κατὰ Πλάτωνος περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας.

10 Καὶ οὗτος μὲν ὁ περὶ δαιμόνων τόπος. περὶ δὲ ἄδου, ἐν ᾧ
 συνέχονται ψυχὰι δικαίων τε καὶ ἀδίκων, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ὁ
 ἄδης τόπος ἐστὶν ἐν τῇ κτίσει ἀκατασκευάστος, χωρίον ὑπόγειον,
 ἐν ᾧ φῶς κόσμου οὐκ ἐπιλάμπει. φωτὸς τοίνυν ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ
 μὴ καταλάμπωντος, ἀνάγκη σκότος διηνεκῶς τυγχάνειν. τοῦτο τὸ
 15 χωρίον ὡς φρούριον ἀπενεμήθη ψυχαῖς, ἐφ’ ᾧ κατεστάθησαν ἄγ-
 γελοι φρουροί, πρὸς τὰς ἐκάστων πράξεις διανέμοντες τὰς τῶν
 τόπων προσκαίρους κολάσεις. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χωρίῳ τόπος ἀφώ-
 ρισταί τις, λίμνη πυρὸς ἀσβέστου, ἐν ᾧ μὲν οὐδέπω τινὰ καταρε-
 ρίφθαι ὑπειλήφαμεν, ἐσκευάσθαι δὲ εἰς τὴν προωρισμένην ἡμέραν
 20 ὑπὸ θεοῦ, ἵνα δικαίας κρίσεως ἀπόφασις μία πᾶσιν ἀξίως προσε-
 νεχθῆ καὶ οἱ μὲν ἄδικοι καὶ θεῷ ἀπειθήσαντες τὰ τε μάταια ἔργα
 χειρῶν ἀνθρώπων, κατεσκευασμένα εἰδῶλα, ὡς θεὸν τιμήσαντες, ταύτης
 τῆς αἰδίου κολάσεως (ὡς αἴτιοι μiasμάτων γενόμενοι) προσκριθῶσι[ν],
 οἱ δὲ δίκαιοι τῆς ἀφθάρτου καὶ ἀνεκλείπτου βασιλείας τύχωσιν, οἱ
 25 ἐν τῷ ἄδῃ νῦν μὲν συνέχονται, ἀλλ’ οὐ τῷ αὐτῷ τόπῳ ᾧ καὶ οἱ ἄδικοι.

8 Ἰπολύτου St. Le Moyne varia sacra p. 1119. Ἰωσήπου Hb. Ἰωσήπου
 ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἀναγεγραμμένου κατὰ Πλάτωνα Ioh. Damasc. = D, II p. 789.
 790, qui laudat usque ad ποιεῖν p. 70, 6. || 8 πρὸς Ἑλληνας om. barocc. =
 b. || 9 Πλάτωνα Hoeschel = H. || 9 post αἰτ. b περὶ — ἀδίκων e vers. 10. 11. ||
 10 τόπος Hb, λόγος D. || 11 σ. αἰ ψ. D. || 16 ἐκάστου D. || 17 τρόπαν H, b? ||
 18 λίμνης D. || 18 καταρερίφθαι L (D-ί-) coll. βεραντισμένοι Hebr. 10, 22: βεριμ-
 μένοι Matth. 9, 36. καταρερείφθαι b, καταρρείφθαι H, qui κατερρείφθαι (sic) sua-
 sit. || 19 ἐσκευάσθαι D, ἐσκευάσται Hb. || 20 παρὰ θεοῦ D. || 20 ἵνα L, ἐν ᾧ HDb. ||
 20 προσενεχθῆ LD, προσενέχθη b, προσενεχθείη H. || 25 τόπῳ ὡς οἱ δίκαιοι D.

μία γὰρ εἰς τοῦτο τὸ χωρίον κάθοδος, οὗ τῆς πύλης ἐφεστῶτα ἀρχάγγε- 1
 λον ἅμα στρατιᾷ πεπιστεύκαμεν, ἣν πύλην διελθόντες οἱ καταγόμενοι
 ὑπὸ τῶν ἐπὶ τὰς ψυχὰς τεταγμένων ἀγγέλων οὐ μιᾷ ὁδῷ πορεύονται,
 ἀλλ' οἱ μὲν δίκαιοι εἰς δεξιά φωταγωγούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἐφεστῶτων
 κατὰ τόπον ἀγγέλων ὑμνούμενοι, ἄγονται εἰς χωρίον φωτεινόν, ἐν ᾧ 5
 οἱ ἀπ' ἀρχῆς δίκαιοι πολιτεύονται, οὐχ ὑπ' ἀνάγκης κρατούμενοι,
 ἀλλὰ τῆς τῶν ὀρωμένων ἀγαθῶν θεᾶς αἰεὶ ἀπολαύοντες καὶ τῆς τῶν
 ἐκάστοτε καινῶν ὀρωμένων προσδοκία ἠδόμενοι κακεῖνα τούτων βελτίω
 ἡγούμενοι. οἷς ὁ τόπος οὐ καματηφόρος γίνεται, οὐ καύσων, οὐ κρύος,
 οὐ τρίβολος ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἡ τῶν πατέρων δικαίων τε ὀρωμένη ὄψις 10
 πάντοτε μειδιᾷ, ἀναμενόντων τὴν μετὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἀνάπαυ-
 σιν καὶ αἰώνιαν ἀναβίωσιν ἐν οὐρανῷ. τούτῳ δὲ ὄνομα κικλήσκο-
 μεν "κόλπον Ἀβραάμ." οἱ δὲ ἄδικοι εἰς ἀριστερὰ ἔλκονται ὑπὸ
 ἀγγέλων κολαστῶν, οὐκέτι ἐκουσίως πορεύόμενοι, ἀλλὰ μετὰ βίας ὡς
 δέσμιοι ἐλκόμενοι, οἷς οἱ ἐφεστῶτες ἀγγελοὶ ἐπιγελῶντες διαπέμπονται, 15
 ἐπονειδίζοντες καὶ φοβερῷ ὄμματι ἐπαπειλοῦντες εἰς τὰ κατώτερα
 ὠθοῦντες. οὗς ἀγομένους ἔλκουσιν οἱ ἐφεστῶτες ἕως πλησίον τῆς
 γεέννης. οἱ ἔγγιον ὄντες τοῦ μὲν βρασμοῦ ἀδιαλείπτως ἐπακούουσι
 καὶ τοῦ τῆς θερμῆς ἀτμοῦ οὐκ ἀμοιροῦσιν, αὐτῆς δὲ τῆς ἐγγίονος
 ὄψεως τὴν φοβερὰν καὶ ὑπερβαλλόντως ζανθὴν θεᾶν τοῦ πυρὸς ὀρῶντες 20
 καταπεπήγασι, τῆς προσδοκία τῆς μελλούσης κρίσεως ἤδη δυνάμει
 κολαζόμενοι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι τὸν τῶν πατέρων χορὸν καὶ τοὺς δι-
 καίους ὀρῶσι, καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κολαζόμενοι. "χάος" γὰρ βαθύ
 καὶ "μέγα" ἀνα μέσον "ἐστήρικται," ὥστε μήτε δίκαιον συμπα-
 θήσαντα προσδέξασθαι μήτε ἄδικον τολμήσαντα διελθεῖν. οὗτος ὁ 25
 περὶ ἄδου λόγος, ἐν ᾧ αἱ ψυχὰὶ πάντων κατέχονται ἄχρι καιροῦ,
 ὃν ὁ θεὸς ὥρισεν, ἀνάστασιν τότε πάντων ποιησόμενος, οὐ ψυχὰς

3 ἀγγ. om. D. || 4 ἐφεστῶτων b. || 7 ἀ. θεωρίας D. || 8 ὀρωμένων om. H. ||
 8 βελτίονα D. || 9 ἡγ. οὗ ὁ D. || 10 τε om. D. || 13 εἰς om. Hb, suppl. H, habet
 D. || 15 ἐπιγ. D, ἐπιτελοῦντες b, neutrum H. || 16 ὀνειδίζοντες H. || 17 οὗς ἀγο-
 μένους Db, *ὡς ἀγομένας H. || 18 ἐγγίονες D. || 18 ὑπακούουσι Hb. || 20 καὶ del.
 Bunsen = B. || 20 ξ. ex D. || 21 καταπεπλήγασι D. || 21 δυν. om. D. || 22
 οὗτοι D, οὗ Hb, οὐ B. || 22 πατέρων Hb, δικαίων D. || 22 χορὸν Fabricius, χῶρον
 D, χωρὸν Hb. || 24 ὥστε Hb, ὡς D. || 24 μήτε D, μὴ Hb. || 26 αἱ om. Hb. ||
 26 μέχρι D.

1 μετενσωματῶν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ σώματα ἀνιστῶν, ἃ λελυμένα
 ὄρωντες ἀπιστεῖτε, Ἑλληνας. μάθετε μὴ ἀπιστεῖν. τὴν γὰρ ψυχὴν
 γεν[ν]ητὴν καὶ ἀθάνατον ὑπὸ θεοῦ γεγονέναι πιστεύσαντες κατὰ
 τὸν Πλάτωνος λόγον χρόνῳ, μὴ ἀπιστήσητε ὡς καὶ τὸ σῶμα ἐκ
 5 τῶν αὐτῶν στοιχείων σύνθετον γενόμενον δυνατὸς ὁ θεὸς ἀναβιώσας
 ἀθάνατον ποιεῖν. οὐ τὸ μὲν δυνατὸς, τὸ δὲ ἀδύνατος ῥηθήσεται περὶ
 θεοῦ. ἡμεῖς οὖν καὶ σῶμα ἀνίστασθαι πεπιστεύκαμεν. εἰ γὰρ φθει-
 ρεται, ἀλλ' οὐκ ἀπόλλυται. τούτου γὰρ τὰ λείψανα ὑποδεχομένη
 ἡ γῆ τηρεῖ, καὶ δίκην σπόρου παινόμενα καὶ τῷ γῆς λιπαρωτέρῳ
 10 συμπλεκόμενα ἀνθεῖ. καὶ τὸ μὲν σπαρὲν κόκκος γυμνὸς σπείρεται,
 κελεύσματι δὲ τοῦ δημιουργήσαντος θεοῦ θάλλων ἡμφιεσμένος καὶ
 ἔνδοξος ἐγείρεται οὐ πρότερον εἰ μὴ ἀποθανὼν λυθῆ καὶ γῆ συμμιγῆ
 ὥστε τὴν ἀνάστασιν τοῦ σώματος οὐ μάτην πεπιστεύκαμεν. ἀλλ'
 εἰ καὶ λύεται πρὸς καιρὸν διὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην παρακοήν,
 15 ὡς εἰς χωνευτήριον εἰς γῆν καθίσταται πάλιν ἀναπλασθησόμενον,
 οὐ τοιοῦτον ἀνιστάμενον, ἀλλὰ καθαρὸν καὶ μηκέτι φθειρόμενον.
 καὶ ἐκάστῳ σώματι ἡ ἰδία ψυχὴ ἀποδοθήσεται. καὶ τοῦτο ἐπενδυ-
 σαμένη οὐκ ἀνιαθήσεται, ἀλλὰ συγχαρήσεται καθαρὰ καθαρῷ
 παραμείνασα, ὡς ἐν τῷ κόσμῳ νῦν δικαίως συνοδεύσασα. καὶ μὴ
 20 ἐπίβουλον ἐν πᾶσιν ἔχουσα μετὰ πάσης ἀγαλλιάσεως ἀπολήφεται.
 οἱ δὲ ἄδικοι οὐκ ἀλλοιωθέντα τὰ σώματα οὐδὲ πάθους ἢ νόσου
 μεταστάντα οὐδὲ ἐνδοξασθέντα ἀπολήφονται, ἀλλ' ἐν οἷς νοσήμα-
 σιν ἐτελεύτων καὶ ὅποιοι ἐν ἀπιστίᾳ γεγέννηται, τοιοῦτοι πιστῶς
 κριθήσονται. πάντες γάρ, δίκαιοί τε καὶ ἄδικοι, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ λόγου
 25 ἀχθήσονται. τούτῳ γὰρ ὁ πατὴρ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε, καὶ
 αὐτὸς βουλὴν πατρὸς ἐπιτελῶν κριτὴς παραγίνεται, ὃν χριστὸν
 προσαγορεύομεν. οὐδὲ γὰρ Μίνως καὶ Ῥαδάμανθυς κριταί, οἱ καθ'
 ὑμᾶς Ἑλληνας, ἀλλ' ὃν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἐδόξε, περὶ οὗ ἐν

2 ὁ. εἰ ἀπ. D. || 5 σύνθ. om. D. || 9 παινόμενα Aufrecht, γενόμενα Hb. ||
 11 κελεύσματι b H, κελεύσιμον τι codex italicus. || 11 δὲ om. b. || 12 γῆ b,
 om. H. || 12 συμμιγῆ H, συμπαγῆ b. || 16 ἀνιστάμενον H, φθειρόμενον b. || 16
 καὶ H, ὡς b. || 19 ὡς b, ᾧ H. ante ὡς B καὶ οὐχ addi vult. || 24 πάντες —
 φροντίς p. 71, 16 sub nomine Meletii antioch. laudat D II 755. || 24 γὰρ Hb,
 δὲ BD. || 24 τε om. D. || 25 τὴν πᾶσαν κρ. D. || 25 δέδωκεν b. || 26 κριτὴς BD,
 κριτῆρ Hb. || 27 οὐδὲ Hb, οὐ D. || 28 Ἑλληνας HD. || 28 κ. πατ. post ἐδόξ. D.

ἑτέροις λεπτομερέστερον διεληλύθαμεν πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας τὴν 1
 ἀλήθειαν, οὗτος τὴν πατρὸς εἰς πάντας δικαιοκρισίαν ποιούμενος
 ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα παρεσκεύασε τὸ δίκαιον. οὗ κρίσει παρα-
 στάντες πάντες, ἄνθρωποι τε καὶ ἄγγελοι καὶ δαίμονες, μίαν
 ἀποφθέγγονται φωνήν, οὕτως λέγοντες· δικαία σου ἡ κρίσις· ἥ 5
 φωνῆς τὸ ἀνταπόδομα ἐπ' ἀμφοτέροις ἐπάγει τὸ δίκαιον, τοῖς
 μὲν εὖ πράξασι δικαίως τὴν αἰδίων ἀπόλαυσιν παρέχον, τοῖς δὲ
 τῶν φαύλων ἔρασταῖς τὴν αἰώνιον κόλασιν ἀπονέμον. καὶ τούτοις
 μὲν τὸ πῦρ ἄσβεστον διαμένει καὶ ἀτελεύτητον, σκώληξ δέ τις
 ἔμπυρος, μὴ τελευτῶν μηδὲ σῶμα διαφθείρων, ἀπαύστῳ δ' ὀδύνη ἐκ 10
 σώματος ἐκβράστων, παραμένει. τούτους οὐχ ὕπνος ἀναπαύσει, οὐ
 νύξ παρηγορήσει, οὐ θάνατος τῆς κολάσεως ἀπολύσει, οὐ παράκλησις
 συγγενῶν μεσιτευσάντων ὀνήσει· οὐ γὰρ ἔτι δίκαιοι ὑπ' αὐτῶν ὀρῶνται
 οὐδὲ μνήμησιν γίνονται ἄξιοι. μόνοι δὲ οἱ δίκαιοι δικαίων μεμνήσονται
 ἔργων, δι' ὧν ἐπὶ τὴν οὐράνιον βασιλείαν κατήντησαν, ἐν ἧ οὐχ ὕπνος, 15
 οὐ λύπη, οὐ φθορά, οὐ φροντίς, οὐδὲ νύξ οὐδὲ ἡμέρα χρόνῳ μετρο-
 μένη, οὐχ ἥλιος ἀνάγκη κύκλον οὐρανοῦ δρόμῳ ἐλαυνόμενος, οὐκ ἄγ-
 γελοι, ὠρῶν μέτρα ἢ κέντρα πρὸς εὐγνωστον ἀνθρώπων βίον διαμετρού-
 μενα ὀροθεοῦντες, οὐ σελήνη φθίνουσα ἢ αὖξουσα ἢ τροπὰς και-
 ρῶν ἐπάγουσα, οὐχ ὑγραίνουσα γῆν, οὐδὲ ἥλιος ἐπικαίων, οὐκ 20
 ἄρκτος στρεφομένη, οὐκ Ὠρίων γεννώμενος, οὐκ ἄστρων πλάνη
 ἀνάριθμος, οὐ δύσβατος γῆ, οὐδὲ δυσεύρετος παραδείσου αὐλή
 οὐδὲ δεινὸν θαλάσσης φρύαγμα κωλύον ἐπιβάντα πατεῖν (εὐβατος
 δὲ καὶ αὕτη τοῖς δικαίοις γενήσεται, οὔτε τοῦ ὑγροῦ στερουμένη
 οὔτε τοῦ στεροῦ, διὰ τὸ κοῦφον καὶ ἴχνῳ πατουμένη), οὐκ οὐρανὸς 25

2 δικαίαν κρίσιν D. || 3 κατὰ τὸ ἴδιον παρ. δικ. οὗ τῆς κρ. D. || 4 στ. ἄγγ. τε
 καὶ ἄνθ. κ. δ. D. || 4 οἱ ante πάντ. b. || 5 ἀπ. αὐτῶ φ. D. || 5 οὗτ. om. D. || 5 ἡ κρ.
 σου D. || 6 ἐπ' del. B. || 6 τὸ δικ. ἐπάγ. D. || 7 πρ. καὶ δικ. D. || 7 ἀ. τῶν ἀγα-
 θῶν ἀπ. D. || 7 παρασχόντος Hb. || 8 φ. ἐργάταις D. || 8 τ. αἰδίων κ. D. || 8 ἀπονεί-
 μαντος Hb. || 9 κ. ἀτ. om. D. || 10 δ' om. D. || 10. 11 ἐκ στόματος ἀναβρ. D. ||
 11 οὐ ν. — 12 ἀπολ. om. D. || 14 μόνον et μεμνήσονται D. || 15 fin. ἐν ἧ οὐ πόσις
 D. || 17 δρόμον b. || 17 οὐκ ἄγγ. om. H. || 18 ὠρῶν b. || 18 κέντρα codd., τέρ-
 ματα B. || 19 φθίνουσα b. || 19 ὀροθεοῦντος H. || 21 γενώμενος b. || 22 ἀνάριθμος
 B, ἐνάριθμος Hb. || 25 οὔτε — πατουμ. om. H: οὐδὲ b, corr. B. || 25 ἴχνῳ B,
 ἰσχνοῦ b.

1 ἀόριστος ἀνθρώποις οὐδὲ τούτου τῆς ἀναβάσεως ἢ ὁδὸς ἀνεύρετος· οὐ
 γῆ ἀνέργαστος οὐδὲ ἀνθρώποις ἐπίπονος, αὐτομάτη δὲ φύουσα καρ-
 5 πούς πρὸς εὐκοσμίαν, ἣ προσετάξατο ὁ δεσπότης. οὐ θηρίων γενέ-
 σεις πάλιν οὐδὲ τῶν λοιπῶνζῶων ἐκβρασσομένη οὐσία. οὐδὲ γὰρ ἀν-
 5 θρώποις πάλιν γέννα. ὁ μέγας τῶν δικαίων ἀριθμὸς διαμένει ἀνέκλει-
 πτος ἅμα δικαίοις, ἀγγέλοις καὶ πνεύμασι θεοῦ καὶ τῷ τούτου
 λόγῳ, ὡς ὁ τῶν δικαίων χορὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἀγήρως
 καὶ ἀφθαρτος διαμένει, ὕμνων τὸν ἐπὶ ταῦτα προαγόμενον θεὸν
 διὰ τῆς αὐτῶν ἐν βίῳ εὐτάκτου νομοθεσίας· σὺν οἷς καὶ πᾶσα ἢ
 10 κτίσις ἀδιάλειπτον ὕμνον ἀνοίσει, ἀπὸ τῆς φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν
 διαυγῆ καὶ καθαροῦ πνεύματος δεδοξασμένη. οὐχ ὑπ' ἀνάγκης
 ὁ δασμὸς συνενεχθήσεται, ἀλλὰ ἐλευθεριάζουσα ἐκούσιον τὸν ὕμνον
 ἅμα τοῖς ἐλευθερωθεῖσιν πάσης δουλείας ἀγγέλοις τε καὶ πνεύμα-
 σιν καὶ ἀνθρώποις αἰνέσει τὸν πεπονηκότα. τούτοις ἐὰν πεισθέντες,
 15 Ἕλληνες, καταλείψητε τὴν ματαιότητα τῆς ἐπιγείου καὶ ῥημα-
 τοςπόρου σοφίας καὶ μὴ περὶ λέξεις ῥημάτων ἀσχολούμενοι τὸν
 νοῦν εἰς πλάνησιν ἀνῆτε, ἀλλὰ τοῖς θεοπνεύστοις προφήταις, καὶ
 θεοῦ καὶ λόγου ἐξηγηταῖς, ἐγχειρίσαντες τὰς ἀκοάς, θεῷ πιστεύ-
 σητε: ἔσεσθε καὶ τῶν ἐπιγείων κοινωνοὶ καὶ τῶν μελλόντων
 20 τεύξεσθε ἀγαθῶν ἀμέτρου τε οὐρανοῦ ἀνάβασιν καὶ τὴν ἐκεῖ

1 τούτου ὁδὸς ἀναβάσεως b. || 3 ἢ ... δεσπ. ex b. || 4 ζῶων om. bar.? ||
 5 γέννα L, γενᾶ Hb, γενεά B. || 5 ὁ b, ἀλλ' ὁ H. || 5 μέγας Wordsworth p.
 306 = W, μετὰ b, neutrum H. || 5 τῶν om. b. || 6 θεοῦ — 14 πεποι. om. H. ||
 7 λόγῳ Langbaine, λόγου b. || 7 ὡς ὁ W, ὡς b, ὡς [sic] B. || 8 ὕμνων W,
 ὕμνων b. || 9 αὐτῶν B, τοῦ b. || 9 EN BIΩ in b supra εὐτάκτου scriptum. ||
 10 ἀδιάληπτον b. || 7 ανοιση b, sed corr. ἀνοίσει. || 11 καθαρῶ b, καθαροῦ W. ||
 11 οὐχ W, οὐκ b. || 12 ὁ δασμὸς L, δεσμὸς b, δεσμοῖς W. || 12 συνενεχθήσεται
 L, συνηχθήσεται b, συνεχθήσεται [sic] WB. || 12 ἐλευθεριάζουσα W, ἐλευθερία
 ζῶσα b, ἀνευάζουσα dubitans L. || 14 αἰνέσει Langbaine, αἰνέση b, ἄσει εἰς B
 bene, si ἐλευθεριάζουσα scripserimus. || 14 τούτους ἐὰν πισθέντες b, corr. W,
 τούτοις οἱ πεισθέντες τοῖς λόγοις, ἄνθρωποι H. || 15—19 σητε om. H. || 15 ἐπιγείου
 Langbaine, ἐπιγενοῦς b. || 16 ῥηματοςπόρου W, ῥημάτων σπόρου b. || 17 πλά-
 ησιν ἀνῆτε W, πλανησοιῶητε b. || 18 λόγου W, λόγοις b. || 18 πιστεύσητε W,
 πιστεύσηται b. || 19 ἔσεσθε H, ἔσεσθαι b. || 19 τῶν ἐπιγείων L coll. Matth. 6, 33:
 τῶν δικαίων H, τούτων b. || 20 ἐντεύξεσθε H, τεύξασθαι b. || 20 ἀμ. — 21 σεσι.
 om. H.

βασιλείαν ὄψεσθε· φανερώσει γὰρ θεὸς ἃ νῦν σεσιώπηται, “ἃ οὔτε ¹
 ὀφθαλμὸς εἶδεν οὔτε οὖς ἤκουσεν οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη,
 ὅσα ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.” αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ
 κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. “ἐφ’ οἷς ἂν εὕρω ὑμᾶς,
 ἐπὶ τούτοις κρινῶ” παρ’ ἑκάστον βοᾷ τὸ τέλος, ὥστε καὶ τῷ τὰ ⁵
 εὖ πεποιηκότες, τοῦ βίου δὲ λήξαντος τὸ τέλος ἐξοκείλονται πρὸς
 κακίαν, ἀνόητοι οἱ πρόσθε πόνει, ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ δράμα-
 τος ἐξάθλω γενομένῳ· τῷ τε χειρόν καὶ ἐπισευρμένῳ βιώσαντι
 πρότερον ἔστιν ὕστερον μετανοήσαντι πολλοῦ χρόνου πολιτείαν πο-
 νηρὰν ἐκνικῆσαι τῷ μετὰ τὴν μετάνοιαν χρόνῳ. ἀκριβείας δὲ δεῖται ¹⁰
 πολλῆς· ὥσπερ τοῖς μακρᾷ νόσῳ πεπονηκόσι σώμασι διαίτης χρεία
 καὶ μὴν προσοχῆς πλείονος. ἔστιν ἀδύνατον γὰρ ἴσως ἀθρόως ἀπο-
 κόψαι πάθης στροφὴν, ἀλλὰ μετὰ θεοῦ δυνάμεως καὶ ἀνθρώπων
 ἰκεσίας καὶ ἀδελφῶν βοηθείας καὶ εἰλικρινοῦς μετανοίας καὶ συ-
 νεχοῦς μελέτης κατορθοῦται. καλὸν μὲν τὸ μὴ ἀμαρτάνοντα, ἀγα- ¹⁵
 θὸν δὲ καὶ τὸ ἀμαρτάνοντα μετανοεῖν, ὥσπερ ἄριστον τὸ ὑγιαίνειν
 αἰεὶ, καλὸν δὲ καὶ τὸ ἀνασφῆλαι μετὰ τὴν νόσον. τῷ θεῷ δόξα.

E codice italicò a Max. Margunio descriptum primus D. Hoeschelus edidit in Photii bibliotheca, 1601 p. 923 — 925.

7.

20

Διατάξεις τῶν αὐτῶν ἀγίων ἀποστόλων περὶ χειροτονιῶν, διὰ
 Ἰππολύτου.

1 Cor. α 2, 9. || 3 Grabe spicil. I. p. 14. 327 laudante Wordsworthio.

1 ὄψεσθε· φανερώσει Southey, ὄψεσθαι φανερώς b. || 2 ἢκ. οὔδε ἐπὶ H. || 3
 ἠτοίμασε post θ. H. || 3 αὐτῷ — ἀμήν om. b. quae post ἀμήν leg. non habet
 H. || 5 παρεκαστα βοατο τέλος b, W ut nos, παρ’ ἐκάστου βίου τὸ τέλος
 ἀπαιτῶν B. || 6 ita W, τὸν βίον λήξαντος δε τοῦ τέλος ἐξοκείλαν [corr. ἐξοκη-
 λαν] τη b. || 7 ἀνόητοι Langb., ἀνοητοι b. || 8 γ. τότε b, corr. W. || 11 ὥσπερ
 τοῖς μακρᾷ νόσῳ Langb., ὑπὲρ τῆς μακραν ασω b. || 11 πεπονηκόσι W, πεποιηκόσι
 b: post πεπ. W μὲν, quod supra καὶ scriptum equidem in μὴν mutavi. ||
 11 χρια b. || 12 ἀδύνατον B, δυνατὸν b. || 13 στροφὴν W, τροφ. .... b. || 13. 14
 α. ik. Langb., ἀθρω. .... καισίας b. || 17 ἀνασφᾶλαι b, corr. W.

1 1. Ἄμα τοίνυν ὑπάρχοντες ἡμεῖς οἱ δώδεκα τοῦ κυρίου ἀπόστολοι τὰςδε τὰς θείας ὑμῖν ἐντελλόμεθα διατάξεις περὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ τύπου, συμπαρόντος ἡμῖν καὶ τοῦ τῆς ἐκλογῆς σκεύους Παύλου τοῦ συναποστόλου ἡμῶν καὶ Ἰακώβου τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν λοιπῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἑπτὰ διακόνων. πρῶτος οὖν ἐγὼ Πέτρος ἐπίσκοπον χειροτονεῖσθαι διατάσσομαι, ὡς ἅμα πάντες διαταζόμεθα, ἐν πᾶσιν ἄμεμπτον, ἄριστον, ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκλελεγμένον, οὗ ὀνομασθέντος καὶ ἀρεσθέντος συνελθὼν ὁ λαὸς ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ συνευδοκείτω, ὁ δὲ πρόκριτος τῶν λοιπῶν ἐρωτάτω τὸ πρεσβυτέριον καὶ τὸν λαόν, εἰ αὐτός ἐστιν, ὃν αἰτοῦνται εἰς ἄρχοντα, καὶ ἐπινευσάντων πάλιν ἐρωτάτω, εἰ μαρτυρεῖται ὑπὸ πάντων ἄξιός ἐῖναι τῆς μεγάλης ταύτης καὶ λαμπρᾶς ἡγεμονίας, εἰ τὰ κατὰ τὴν εἰς θεὸν αὐτῷ εὐσέβειαν κατέρθωται, εἰ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια πεφύλακται, εἰ τὰ καθ' ἑαυτὸν καλῶς ὠκονόμησεν, εἰ τὰ κατὰ τὸν βίον ἀνεπίληπτος ὑπάρχει. καὶ πάντων ἅμα κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλ' οὐ κατὰ πρόληψιν μαρτυρησάντων τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, ὡς ἐπὶ δικαστῆ θεῷ καὶ χριστῷ, παρόντος δηλαδὴ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ λειτουργικῶν πνευμάτων, ἐκ τρίτου πάλιν πυθέσθω, εἰ ἄξιός ἐστιν ἀληθῶς τῆς λειτουργίας, ἵνα "ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα." καὶ συνθεμένων αὐτῶν ἐκ τρίτου ἄξιόν εἶναι, ἀπαιτείσθωσαν οἱ πάντες σύνθημα, καὶ δόντες προθύμως ἀκουέσθωσαν. καὶ σιωπῆς γενομένης εἰς τῶν πρώτων ἐπισκόπων ἅμα καὶ δυσὶν ἑτέροις πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἐστῶς, τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων σιωπῇ προσευχομένων, τῶν δὲ διακόνων τὰ θεῖα εὐαγγέλια ἐπὶ τῆς τοῦ χειροτονουμένου κεφαλῆς ἀνεπτυγμένα κατεχόντων, λεγέτω πρὸς θεόν·

2. Εὐχ. χειροτονίας ἐπισκόπου. Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πά-

21 Matth. 18, 16.

3 τῆς ἐκκλησίας MOV. || 6 ἐγὼ φημι ἐπ. V. || 6. 7 ὡς ἄ. π. δ. om. OV. || 8 ἀρέσκοντος OV. || 13 ἡγεμονείας OV. || 14 κατέρθωται M. || 16 ὑπάρχη OV. || 17 μαρτυρισάντων OV. || 25 καὶ om. OV. || 29 Ευχή OV. et ita semper.

σης παρακλήσεως, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν,¹
ὁ γινώσκων τὰ πάντα πρὶν γενέσεως, σὺ ὁ δοὺς ὄρους ἐκκλησίας
διὰ λόγου χάριτός σου, ὁ προορίσας τε ἀπ' ἀρχῆς γένος δίκαιον
ἐξ Ἀβραάμ, ἄρχοντάς τε καταστήσας, τό τε ἀγίασμά σου μὴ
καταλιπὼν ἀλειτούργητον, ὁ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου εὐδοκήσας⁵
ἐν οἷς ἡρετίσω δοξασθῆναι· καὶ νῦν ἐπίχρεε τὴν παρὰ σοῦ δύναμιν
τοῦ ἡγεμονικοῦ πνεύματος, ὅπερ διὰ τοῦ ἡγαπημένου σου παιδὸς
Ἰησοῦ χριστοῦ δεδώρησαι τοῖς ἀγίοις σου ἀποστόλοις, οἱ καθίδρου-
σαν τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τόπον ἀγιάσματός σου εἰς δόξαν καὶ
αἶνον ἀδιάλειπτον τοῦ ὀνόματός σου. καρδιογνώστα πάντων, δὸς¹⁰
ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον, ὃν ἐξελέξω εἰς ἐπισκοπὴν σου τὴν ἀγίαν,
καὶ ἀρχιερατεύειν σοι ἀμέμπτως, λειτουργοῦντα νυκτὸς καὶ ἡμέ-
ρας, ἀδιαλείπτως τε ἰλάσκεσθαι τῷ προσώπῳ σου καὶ προσφέρειν
σοι τὰ δῶρα τῆς ἀγίας σου ἐκκλησίας καὶ τῷ πνεύματι τῷ ἀρ-
χιερατικῷ ἔχειν ἐξουσίαν ἀφιέναι ἀμαρτίας κατὰ τὴν ἐντολήν σου,¹⁵
διδόναι κλήρους κατὰ τὸ πρόσταγμά σου, λύειν τε πάντα σύν-
δεσμον κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκας τοῖς ἀποστόλοις, εὐαρεστεῖν
τε σοὶ ἐν πραότητι καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ, προσφέροντά σοι ὁσμὴν
εὐωδίας διὰ τοῦ παιδός σου Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, μεθ'
οὔ σοι δόξα, κράτος, τιμὴ σὺν ἀγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ 20
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. 3. Περὶ χειροτονίας πρεσβυ-
τέρου. Ἐγὼ ὁ φιλούμενος ὑπὸ τοῦ κυρίου διατάσσομαι ὑμῖν τοῖς
ἐπισκόποις· πρεσβύτερον χειροτονῶν, ὃ ἐπίσκοπε, τὴν χεῖρα ἐπὶ
τῆς κεφαλῆς ἐπιτίθει αὐτός, τοῦ πρεσβυτερίου παρεστῶτός σοι καὶ
τῶν διακόνων, καὶ ἐπευχόμενος λέγε· 4. Εὐχ. χειροτονίας πρε- 25
σβυτέρου. Κύριε παντοκράτορ, ὁ βασιλεὺς ἡμῶν, ὁ διὰ χριστοῦ
τὰ πάντα δημιουργήσας καὶ δι' αὐτοῦ τῶν ὅλων προνοῶν· ἐπί-
βλεψον καὶ νῦν ἐπὶ τὴν ἀγίαν σου ἐκκλησίαν καὶ αὕξησον αὐτὴν
καὶ πλήθυνον τοὺς ἐν αὐτῇ προεστῶτας καὶ δὸς δύναμιν πρὸς τὸ

2 πρ. γενέσθωσαν ΟΥ. || 3 πρ. τὸ ἀπ' ΟΥ. || 4 ἀρχ. καὶ ἱερεῖς κατ. ΟΥ. ||
5 καταλειπὼν Μ. || 6 ἡρετήσω Μ, ἡρετήσω „MS.“ || 7 πνεύματός σου ΟΥ. || 10
δὸς ΟΥ, om. Μ. || 13 ἀδ. ἰλ. τὸ πρόσωπόν ΟΥ. || 15 ἀναφιέναι ΟΥ. || 17 δέδωκας
ΟΥ. || 20 δόξα ΟΥ, om. Μ. || 26 παντοκράτωρ ΜΟΥ. || 29 καὶ prius om. ΟΥ.

1 κοπιᾶν αὐτοὺς λόγῳ καὶ ἔργῳ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ λαοῦ σου. καὶ
 ἔπιθε ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον τὸν ψήφῳ καὶ κρίσει τοῦ κλήρου
 παντὸς εἰς πρεσβυτέριον ἐπιδοθέντα καὶ ἔμπλησον αὐτὸν πνεῦμα
 χάριτος καὶ συμβουλίας τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ κυβερνᾶν τὸν
 5 λαόν σου ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ· ὃν τρόπον ἐπέιδες ἐπὶ λαὸν ἐκλογῆς
 σου καὶ προσέταξας Μωϋσεὶ αἰρετίσασθαι πρεσβυτέρους, οὓς ἔπλη-
 σασ πνεύματος, ὅπως ἔμπλησθῆις ἐνεργημάτων ἱαματικῶν καὶ
 λόγων διδασκτικῶν ἐν πραότητι παιδείῃ σου τοῦτον εἰλικρινῶς ἐν
 καθαρᾷ διανοίᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ, καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ σου
 10 ἱερουργίας ἀμώμως ἐκτελῆ διὰ τοῦ χριστοῦ σου, μεθ' οὗ σοι δόξα
 καὶ σέβας σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.
 5. Περὶ χειροτονίας διακόνου. Ἐγὼ Φίλιππος διατάσσομαι· διά-
 κονον καταστήσεις, ᾧ ἐπίσκοπε, ἐπιθεὶς αὐτῷ τὰς χεῖρας, παρε-
 στῶτός σοι παντὸς τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν διακόνων, καὶ ἐπευ-
 15 ξάμενος λέγε· 6. Εὐχ. χειροτονίας διακόνου. Ὁ θεός, ὁ παντο-
 κράτωρ, ὁ ἀληθινός, ὁ ἀψευδὴς καὶ πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπι-
 καλουμένους σε ἐν ἀληθείᾳ, ὁ φοβερὸς ἐν βουλαῖς, ὁ σοφὸς δια-
 νοία, ὁ κραταιὸς καὶ μέγας, εἰσάκουσον προσευχῆς ἡμῶν, κύριε,
 καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, τὸν προ-
 20 χειριζόμενόν σοι εἰς διακονίαν, καὶ πλησον αὐτὸν πνεύματος καὶ δυ-
 νάμεως, ὡς ἔπλησας Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα καὶ μιμητὴν
 τῶν παθημάτων τοῦ χριστοῦ σου, καὶ καταξίωσον αὐτὸν, εὐαρέ-
 στως λειτουργήσαντα τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ διακονίαν ἀτρέπτως,
 ἀμέμπτως, ἀνεγκλήτως, μείζονος ἀξιοθῆναι βαθμοῦ διὰ τῆς με-
 25 σιτείας τοῦ χριστοῦ σου, τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ σου. μεθ' οὗ σοι
 δόξα, τιμὴ καὶ σέβας σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰώνων. ἀμήν. 7. Περὶ χειροτονίας διακονίσσης. Ἐγὼ Βαρθολο-
 μαῖος διατάσσομαι· διακόνισσαν καθιστῶν, ᾧ ἐπίσκοπε, ἐπιθήσεις
 αὐτῇ τὰς χεῖρας, παρεστῶτός σοι τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν δια-

6 Num. 11, 16.

1 ἔργῳ καὶ λόγῳ OV. || 4 συμβουλίας MOV. || 5 ἐπίδες MOV. || 6 αἰρε-
 τίσασθαι MOV. || 7 ἱατικῶν OV. || 8 σου [τὸν λαόν] τοῦτον Fabricius. || 10 ἐκτε-
 λει M. || 14 σου OV. || 18 post κύριε OV addunt καὶ ἐνώτισαι τὴν δέησιν ἡμῶν. ||
 22 τῶν om. OV. || 27 ἀμήν om. OV. || 28 ᾧ om. OV.

κόνων καὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ εὐχόμενος ἑρεῖς· 8. Εὐχ. χειρο-¹
 τονίας διακονίσσης. Ὁ θεός, ὁ αἰώνιος, ὁ πατήρ τοῦ κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς δημιουργός, ὁ πληρώσας
 πνεύματος ἀγίου Μαριάμ καὶ Δεββῶραν καὶ Ἄνναν καὶ Ὀλδάν,
 ὁ μὴ ἀπαξίωσας τὸν μονογενῆ σου υἱὸν γεννηθῆναι ἐκ γυναικός, ὁ 5
 καὶ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου καὶ ἐν τῷ ναῷ προχειρισάμενος
 τὰς φρουροὺς τῶν ἀγίων σου πυλῶν· αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιθε ἐπὶ τὴν
 δούλην σου τήνδε, τὴν προχειριζομένην εἰς διακονίαν, καὶ δὸς αὐτῇ
 πνεῦμα ἅγιον καὶ καθάρισον αὐτὴν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρ-
 κὸς καὶ πνεύματος πρὸς τὸ ἐπαξίως ἐπιτελεῖν αὐτὴν τὸ ἐγχει-¹⁰
 ρισθὲν αὐτῇ ἔργον εἰς δόξαν σὴν καὶ ἔπαινον τοῦ χριστοῦ σου·
 μεθ' οὗ σοι ἡ δόξα καὶ προσκύνησις σὺν ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. 9. Περὶ χειροτονίας ὑποδιακόνου. Ἐγὼ
 Θωμᾶς διατάσσομαι ὑποδιάκονον χειροτονῶν, ὃ ἐπίσκοπε, ἐπιθή-
 σεις ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα καὶ εὐχόμενος ἑρεῖς· 10. Εὐχ. χειρο-¹⁵
 ροτονίας ὑποδιακόνου. Δέσποτα θεέ, δημιουργέ οὐρανοῦ καὶ γῆς
 καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς, ὁ καὶ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου τοὺς
 νεωκόρους ἀναδείξας τῶν ἀγίων σου σκευῶν φύλακας, αὐτὸς καὶ
 νῦν ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, τὸν προχειρισθέντα ὑπο-
 διάκονον, καὶ δὸς αὐτῷ πνεῦμα ἅγιον πρὸς τὸ ἐπαξίως ἐφάπτε-²⁰
 σθαι τῶν λειτουργικῶν σου σκευῶν καὶ ποιεῖν τὸ θέλημά σου διὰ
 παντὸς διὰ τοῦ χριστοῦ σου· μεθ' οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ σέβας
 σὺν τῷ ἀγίῳ σου πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.
 11. Περὶ ἀναγνώστου. Ἀναγνώστης καθίσταται, ἐπιδιδόντος αὐτῷ
 βιβλίον τοῦ ἐπισκόπου. οὐδὲ γὰρ χειροθετεῖται. 12. Περὶ ὁμο-²⁵
 λογητῶν. Ἐγὼ Ἰάκωβος Ἀλφαιοῦ διατάσσομαι ὁμολογητὴς οὐ
 χειροτονεῖται. γνώμης γὰρ τοῦτο καὶ ὑπομονῆς. τιμῆς δὲ μεγάλης
 ἐπάξιός ἐστιν, ὡς ὁμολογήσας τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ἐνώπιον ἐθνῶν
 καὶ βασιλέων. εἰ δὲ χρεῖα αὐτοῦ εἰς ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον
 ἢ διάκονον γένηται, χειροτονεῖται. εἰ δὲ τις ὁμολογητὴς μὴ χειρο-³⁰

7 τοὺς φρουροὺς M, τὰς φρουράς OV. || 12 ἢ om. OV. || 13 τῶν — ἀμήν
 om. OV. || 15 ἐπ' αὐτῷ OV. || 15. 16 Ευχή ἐπὶ χειροτονία ὑπ. OV. || 23 τῷ,
 σου et τῶν αἰώνων om. OV. || 30 γένηται post αὐτοῦ 29 OV.

1 τονηθεὶς ἀρπάσῃ ἑαυτῷ ἀξίωμα τοιοῦτον, ὡς διὰ τὴν ὁμολογίαν, ὁ
 τοιοῦτος καθαιρείσθω. οὐ γὰρ ἔστιν, ἐπεὶ περ ἤρνηται τὴν χριστοῦ
 διάταξιν καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. 13. Ὁ αὐτὸς περὶ παρθένων.
 Ἐγὼ Ἰάκωβος Ἀλφαιοῦ διατάσσομαι· παρθένος οὐ χειροτονεῖται.
 5 ἐπιταγὴν γὰρ κυρίου οὐκ ἔχομεν. γνώμης γὰρ ἔστι τὸ ἔπαθλον,
 οὐκ ἐπὶ διαβολῇ τοῦ γάμου, ἀλλ' ἐπὶ σχολῇ τῆς εὐσεβείας.
 14. Περὶ χηρῶν. Κάγω Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος τάδε
 περὶ χηρῶν διατάσσομαι. χήρα οὐ χειροτονεῖται, ἀλλ' εἰ μὲν ἐκ
 πολλοῦ ἀπέβαλε τὸν ἄνδρα καὶ σωφρόνως καὶ ἀκαταγνώστως
 10 ἔζησε καὶ τῶν οἰκείων ἄριστα ἐπεμελήθη, ὡς Ἰουδὶθ καὶ Ἄννα αἱ
 σεμνόταται, κατατασέσθω εἰς τὸ χηρικόν. εἰ δὲ νεωστὶ ἀπέβαλε
 τὸν ὁμόζυγον, μὴ πιστευσέσθω, ἀλλὰ χρόνῳ ἢ νεότης κρινέσθω. τὰ
 γὰρ πάθη ἔσθ' ὅτε καὶ συγγηρᾶ ἀνθρώποις, μὴ ὑπὸ κρείττονος χα-
 λινοῦ εἰργόμενα. 15. Ὁ αὐτὸς περὶ ἐπορκιστῶν. Ἐπορκιστὴς οὐ
 15 χειροτονεῖται. εὐνοίας γὰρ ἐκουσίου τὸ ἔπαθλον καὶ χάριτος θεοῦ,
 διὰ χριστοῦ, ἐπιφοιτήσῃ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ γὰρ λαβὼν χά-
 ρισμα ἰαμάτων δι' ἀποκαλύψεως ὑπὸ θεοῦ ἀναδείκνυται, φανε-
 ρᾶς οὔσης πάσης τῆς ἐν αὐτῷ χάριτος. εἰ δὲ χρεῖα γένηται αὐτοῦ
 εἰς ἐπίσκοπον ἢ εἰς πρεσβύτερον ἢ εἰς διάκονον, χειροτονεῖται. 16. Σι-
 20 μωνος τοῦ καναναίου ὑπὸ πόσων ἐπισκόπων ὀφείλει χειροτονεῖσθαι
 ἐπίσκοπος. Κάγω Σίμων ὁ καναναῖος διατάσσομαι ὑμῖν, ὑπὸ πό-
 σων ὀφείλει χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπος. ὑπὸ τριῶν ἢ δύο ἐπισκόπων
 ὀφείλει χειροτονεῖσθαι. εἰ δὲ τις ὑπὸ ἐνὸς χειροτονηθῇ ἐπισκόπου,
 καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας. εἰ δὲ ἀνάγκη ὑπὸ ἐνὸς
 25 καταλάβῃ χειροτονηθῆναι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πλείονας παραγε-
 νέσθαι, διωγμοῦ ὄντος ἢ ἄλλης τοιαύτης αἰτίας, ψήφισμα κομι-
 ζέσθω τῆς ἐπιτροπῆς πλειόνων ἐπισκόπων. 17. Τοῦ αὐτοῦ κανόνες

1 αὐτῷ OV. || 2 τὴν τοῦ χ. OV. || 3 χεῖρον M. || 4 ὁ Ἄ. OV. || 6 δήμου M
 „MS,“ ego γάμου ex editis petivi. || 8 ἢ „MS“ loco ei. || 10 ἐπιμελήθη M. ||
 10 ἰουδὶθ M. || 11 νεωστὶ M. || 13 συνηγορεῖ MOV, ego συγγηρᾶ ex editis arces-
 sivi. || 18 πᾶσι OV. || 19 hoc loco teste Fabricio insertae leguntur in libro
 vindobonensi αἱ διαταγαὶ αἱ διὰ Κλήμεντος καὶ κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ τῶν ἁγίων
 ἀποστόλων. Χαίρετε κτέ. v. Reliq. meas 'p. 74. || 20 καν. διάταξις ἀπὸ πόσων
 ὀφείλει OV. || 24 καὶ alterum om. OV. (?). || 25 καταλάβοι OV.

ἐκκλησιαστικοί. Ἐπίσκοπος εὐλογεῖ, οὐκ εὐλογεῖται, χειροτονεῖ,¹ προσφέρει, εὐλογίαὺν παρὰ ἐπισκόπων λαμβάνει, παρὰ δὲ πρεσβυτέρου οὐδαμῶς. Ἐπίσκοπος καθαιρεῖ πάντα κληρικὸν ἄξιον ὄντα καθαιρέσεως πλὴν ἐπισκόπου. μόνος γὰρ οὐχ οἶός τε. Πρεσβύτερος εὐλογεῖ, οὐκ εὐλογεῖται, εὐλογίας δέχεται παρὰ ἐπισκόπου⁵ καὶ συμπρεσβυτέρου, χειροθετεῖ, οὐ χειροτονεῖ, οὐ καθαιρεῖ, ἀφορίζει δὲ τοὺς ὑποβεβηκότας, ἐὰν ᾧσιν ὑπεύθυνοι τῇ τοιαύτῃ τιμωρίᾳ. Διάκονος οὐκ εὐλογεῖ, οὐ δίδωσιν εὐλογίαὺν, λαμβάνει δὲ παρὰ ἐπισκόπου καὶ πρεσβυτέρου, οὐ βαπτίζει, οὐ προσφέρει, τοῦ δὲ ἐπισκόπου ἢ τοῦ πρεσβυτέρου προσενεγκόντος, αὐτὸς ἐπιδίδωσι τῷ λαῷ, οὐχ ὡς¹⁰ ἱερεὺς, ἀλλ' ὡς διακονούμενος ἱερεῦσιν. τῶν δὲ ἄλλων κληρικῶν τὸ τοῦ διακόνου ἔργον ποιῆσαι οὐδενὶ ἔξόν. Διακόνισσα οὐκ εὐλογεῖ, ἀλλ' οὐδὲ τι ᾧν ποιοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι ἢ οἱ διάκονοι ἐπιτελεῖ, ἀλλ' ἢ τοῦ φυλάττειν τὰς θύρας καὶ ἐξυπηρετεῖσθαι τοῖς πρεσβυτέροις ἐν τῷ βαπτίζεσθαι τὰς γυναῖκας διὰ τὸ εὐπρεπές. Διάκο-¹⁵νος ἀφορίζει ὑποδιάκονον, ἀναγνώστην, ψάλτην, διακόνισσαν, ἐὰν δέη τι τοιοῦτον, μὴ παρόντος πρεσβυτέρου. Ἐποδιακόνω οὐκ ἔξεστιν ἀφορίσαι οὔτε μὴν ἀναγνώστη ἢ ψάλτη οὐδὲ διακονίση, οὐ κληρικὸν, οὐ λαϊκόν. ὑπηρετᾶται γὰρ εἰσι διακόνων. 18. Περὶ ἀπαρχῶν καὶ δεκατῶν. Ὁ αὐτὸς Σίμων ὁ καναναῖος διατάσσομαι πᾶσαν²⁰ ἀπαρχὴν προσκομίζεσθαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς διακόνοις εἰς διατροφὴν αὐτῶν, πᾶσαν δὲ δεκάτην προσφέρεσθαι εἰς διατροφὴν τῶν λοιπῶν κληρικῶν καὶ τῶν παρθένων καὶ τῶν χηρῶν καὶ τῶν ἐν πενίᾳ ἐξεταζομένων. αἱ γὰρ ἀπαρχαὶ τῶν ἱερέων εἰσὶ καὶ τῶν αὐτοῖς ὑπηρετούντων. 19. Περὶ εὐλογιῶν. Τὰς περισσευούσας ἐν²⁵ τοῖς μυστηρίοις εὐλογίας κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ἢ τῶν πρεσβυτέρων οἱ διάκονοι διανεμέτωσαν τῷ κλήρῳ, τῷ ἐπισκόπῳ μέρη τέσσαρα, τῷ πρεσβυτέρῳ μέρη τρία, τῷ διακόνῳ μέρη δύο, τοῖς δὲ

2, 3 πρεσβυτέρων OV. || 3, 6 καθαίρει M. || 10 προσενεγκ. OV. ante ἢ. || 11 ἱερεῦσι OV. || 17 impetravit ab se Fabricius, ut pro δέη ex OV (?) δὲ ἢ daret. || 17 ἐξῆν M. || 19 εἰσιν OV. || 23 κ. τ. χ. om. OV. || 25 ἐξυπηρετουμένων OV. || 28 πρ. μ. δύο, ε) τῷ διακ. μέρος ἐν Fabricius, qui adscripsit: ε) in margine codicis MS. [utrum O an V?] nescio an alia manu.

1 ἄλλοις, ὑποδιακόνοις ἢ ἀναγνώσταις ἢ ψάλταις ἢ διακονίσσαις,
μέρος ἔν. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ἕκα-
στον τιμᾶσθαι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν. ἢ γὰρ ἐκκλησία οὐκ ἀτα-
ξίας, ἀλλ' εὐταξίας ἐστὶ διδασκαλία. 20. Παύλου τοῦ ἀγιοτάτου
5 διατάξεις κανόνων ἐκκλησιαστικῶν. Οἱ πρῶτως προσιόντες τῷ μυ-
στηρίῳ τῆς εὐσεβείας διὰ τῶν διακόνων προσαγέσθωσαν τῷ ἐπι-
σκόπῳ ἢ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τὰς αἰτίας ἐξεταζέσθωσαν, οὗ χά-
ριν προσῆλθον τῷ κυριακῷ λόγῳ· οἱ δὲ προσενέγκαντες μαρτυρεί-
τωσαν, ἀκριβῶσαντες τὰ κατ' αὐτούς. ἐξεταζέσθω δὲ αὐτῶν ἀκρι-
10 βῶς καὶ ὁ τρόπος καὶ ὁ βίος καὶ εἰ δοῦλοί εἰσιν ἢ ἐλεύθεροι. καὶ
ἐὰν ἢ τις δοῦλος, ἐρωτάσθω ὁ δεσπότης αὐτοῦ εἰ μαρτυρεῖ αὐτῷ·
εἰ δὲ μή, ἀποβαλλέσθω, ἕως ἂν ἄξιον ἑαυτὸν ἐπιδείξῃ τῷ δεσπότῃ·
εἰ δὲ μαρτυρεῖ αὐτῷ, προσδεχέσθω. Ἐθνικοῦ οἰκέτης διδασκέσθω
εὐαρεστεῖν τῷ δεσπότῃ, ἵνα μὴ βλασφημῆται ὁ λόγος. εἰ μὲν οὖν
15 ἔχει ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἢ ἡ γυνὴ ἄνδρα, διδασκέσθωσαν ἀρκεῖσθαι
ἑαυτοῖς· εἰ δὲ ἄγαμοί εἰσι, μανθανέτωσαν μὴ πορνεύειν, ἀλλὰ γα-
μεῖν ἐννόμως. εἰ δὲ ὁ δεσπότης αὐτοῦ, πιστὸς ὢν καὶ εἰδὼς ὅτι
πορνεύει, οὐ δίδωσιν αὐτῷ γυναῖκα ἢ τῇ γυναικὶ ἄνδρα· ἀφοριζέσθω.
Ἐὰν τις δαίμονα ἔχη, διδασκέσθω μὲν τὴν εὐσέβειαν, μὴ προ-
20 σδεχέσθω δὲ εἰς κοινωνίαν, πρὶν ἂν καθαρισθῇ. εἰ δὲ θάνατος κατε-
πείγει, προσδεχέσθω. Εἴ τις πορνοβόσκός, ἢ παυσάσθω τοῦ μαστρο-
πεύειν ἢ ἀποβαλλέσθω. Πέρνη προσιοῦσα ἢ παυσάσθω ἢ ἀπο-
βαλλέσθω. Εἰδωλοποιὸς προσιῶν ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω.

14 Tit. 2, 5.

4 sequitur in M post διδ. spatium vacuum duodecim versuum. || 4 cap.
20 Περὶ χειροτονιῶν καὶ ἐτέρων ἐκκλησιαστικῶν καταστάσεων. [καταστ. om. V]. Παύ-
λου τοῦ ἀγίου ἀποστόλου διατάξεις περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν. Κατὰ Παῦλον ὁ
τῶν Ἀποστόλων ἐλάχιστος τάδε διατάσσεται ὑμῖν τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις
[ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις V] περὶ κανόνων OV. || 6 δ. τῶν Κανόνων OV. || 8 οἷ
τε OV. || 8. 9 μαρτ. αὐτοῖς, ἀ. OV. || 11 post δοῦλος O addunt: εἰ μὲν πιστοῦ
δοῦλος ὑπάρχει. || 11 κύριος pro δεσπότης OV. || 12 pro εἰ OV ἐάν. eidem ἑαυτὸν
ἄξιον. || 13 εἰ δὲ ἐθνικοῦ ἢ οἰκ. O. || 15 ὁ ἀνὴρ om. OV. || 16 ἑαυτ. καὶ σωφρο-
νεῖν. εἰ OV. || 19 ἔχει OV. || 20 καθαρισθεῖη OV. || 20. 21 κατεπείγη OV. ||
21 πορν. εἴη, η OV. || 21 τοῦ om. M. || 22 „προσιᾶσα MS.“ Fabric. || 23 verba
εἰδωλ. — ἀπαθ. M in margine manu prima.

Τῶν ἐπὶ σκηνῆς εἰάν τις προσῆ ἄνῃρ ἢ γυνή ἢ ἡνίοχος ἢ μονομά- 1
 χος ἢ σταδιοδρόμος ἢ λουδεμπιστής ἢ ὀλυμπικός ἢ χοραύλης
 ἢ κιθαριστής ἢ λυριστής ἢ ὄρχησιν ἐπιδεικνύμενος ἢ κάπηλος, ἢ
 παυσάσθωσαν ἢ ἀποβαλλέσθωσαν. Στρατιώτης προσίων διδα-
 σκέσθω μὴ ἀδικεῖν, μὴ συκοφαντεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς διδομένοις 5
 ὄψωνίοις. πειθόμενος μὲν προσδεχέσθω, ἀντιλέγων δὲ ἀποβαλλέσθω.
 Ἄρρητοποιός, κίναιδος, βλάξ, μάγος, ὄχλαγωγός, ἐπαιιδός, λῶταξ
 ἦτοι ὁ καταδαπανῶν ἐν τοῖς αἰσχροῖς τὸν βίον αὐτοῦ, περιάμ-
 ματα ποιῶν, περικαθαίρων, οἰωνιστής, συμβολοδείκτης, παλμῶν
 ἐρμηνεύς, φυλαττόμενος ἐν συναντήσει λῶβας ὄψεων ἢ ποδῶν ἢ 10
 ὀρνίθων ἢ γαλῶν ἢ ἐπιφωνήσεων ἢ παρακροαμάτων συμβολικῶν
 χρόνῳ δοκιμαζέσθωσαν. δυσέκνιπτος γὰρ ἢ κακία. παυσάμενοι οὖν
 προσδεχέσθωσαν, μὴ πειθόμενοι δὲ ἀποβαλλέσθωσαν. Παλλακὴ
 τινος ἀπίστου δούλη ἐκεῖνῳ μόνῳ σχολάζουσα προσδεχέσθω· εἰ δὲ
 καὶ πρὸς ἄλλους ἀσελγαίνει, ἀποβαλλέσθω. Πιστὸς εἰάν ἔχη 15
 παλλακὴν, εἰ μὲν δούλη ἐστί, παυσάσθω καὶ νόμῳ γαμείτω, εἰ
 δὲ ἐλευθέρα, ἐγαμείτω αὐτὴν νόμῳ· εἰ δὲ μή, ἀποβαλλέσθω.
 Ἑλληνικοῖς τις ἔθεσιν ἐξακολουθῶν ἢ ἰουδαίκοις μύθοις ἢ μετατι-
 θέσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. Θεατρομανία εἰ τις πρόσκειται ἢ κυνη-
 γίοις ἢ ἵπποδρομικοῖς ἀγῶσιν, ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. Ὁ 20
 μέλλων κατηχεῖσθαι τρία ἔτη κατηχεῖσθω. εἰ δὲ σκουδαῖός τις ἢ
 καὶ εὔνοιαν ἔχη, προσδεχέσθω, ὅτι οὐχ ὁ χρόνος, ἀλλ' ὁ τρόπος
 κρίνεται. Ὁ διδάσκων εἰ καὶ λαϊκὸς εἴη, ἔμπειρος δὲ τοῦ λόγου
 καὶ τὸν τρόπον σεμνός, διδασκέτω. ἔσσονται γὰρ πάντες διδακτοί

24 Ioh. 6, 45.

1 προσείη OV. || 2 λουδεμπέκτης „MS.“ teste Fabricio, qui λουδεμπαίκτης
 edi curavit. || 3 ἢ λυριστής om. OV. || 5 μηδὲ συκοφ. OV. || 6 ὄψ. τοῖς διδομένοις
 αὐτῶ. πειθ. οὖν πρ. OV. || 7 ὄχλ. om. OV. || 7 post ἐπ. OV. ἀστρολόγος, μάντις,
 θηρεπαιιδός, λῶταξ, ὄχλαγωγός, περικαθαίρων, οἰωνιστής, συμβολοδιδάκτης, π. ἐ. ||
 10 ὄψεως OV. || 10 ἢ ποδῶν om. OV. || 12 παυσ. δὲ πρ. OV. || 13 Παλλακῆς
 „MS.“ || 15 ἀσελγαίνῃ OV. || 16 παλλ., εἰάν μὲν δούλην, π. OV. || 17 ἐλευθέραι,
 γαμείτω OV. || 18 ante Ἑλλ. OV.: εἰάν δὲ καὶ πιστῶ [πίστει „MS.“ teste Fa-
 bricio] δούλη συναφθῆ, ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. || 18 ἔθεσίν τις OV. || 19 Θέ.
 usque ad 20 ἀποβ. OV. post κρίνεται 23. || 21 τις εἴη OV. || 22 ἔχει M, ἔχει
 περὶ τὸ πρᾶγμα OV. || 22 ὅτι οὐ χρόνος ἀλλὰ τρόπος OV.

1 θεοῦ." Πᾶς πιστὸς ἢ πιστὴ ἔωθεν ἀναστάντες ἐξ ὕπνου πρὸ τοῦ
 τὸ ἐργόχειρον ἐπιτελέσαι νιφάμενοι προσευχέσθωσαν· εἰ δὲ τις λό-
 γος κατηχήσεως γίνεται, προτιμησάτωσαν τοῦ ἔργου τὸν λόγον τῆς
 εὐσεβείας. Πιστὸς ἢ πιστὴ τοῖς οἰκέταις εὐμενῶς προσεχέτωσαν,
 5 καθὼς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι δεταζάμεθα καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς
 ἐδιδάξαμεν. 21. Πέτρου καὶ Παύλου τῶν ἁγίων ἀποστόλων δια-
 τάξεις περὶ τοῦ φυλάττειν ἕκαστον τάξιν καὶ λειτουργίαν. Ἐγὼ
 Πέτρος καὶ Παῦλος διατάσσομεν ἐργάζεσθαι τοὺς λαοὺς πέντε ἡμέ-
 ρας, σάββατον δὲ καὶ κυριακὴν σχολαζέτωσαν τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ
 10 τὴν διδασκαλίαν τῆς εὐσεβείας. τὸ μὲν γὰρ σάββατον εἶπομεν δη-
 μιουργίας τρόπον ἔχειν, τὴν δὲ κυριακὴν ἀναστάσεως. Τὴν μεγά-
 λην ἑβδομάδα πᾶσαν καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἀργεῖτωσαν οἱ δούλοι,
 ὅτι ἡ μὲν πάθους ἐστίν, ἡ δὲ ἀναστάσεως, καὶ χρεῖα διδασκαλίας,
 τίς ὁ παθὼν καὶ ἀναστὰς ἢ τίς ὁ συγχωρήσας καὶ ἀναστήσας.
 15 Τὴν ἀνάληψιν ἀργεῖτωσαν διὰ τὸ πέρασ τῆς κατὰ χριστὸν οἰκονο-
 μίας. Τὴν πεντηκοστὴν ἀργεῖτωσαν διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ ἁγίου
 πνεύματος τὴν δοθεῖσαν τοῖς πιστεύουσιν εἰς χριστὸν. Τὴν τῶν
 γενεθλίων ἑορτὴν ἀργεῖτωσαν διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀπροσδόκητον χάριν
 τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι, γεννηθῆναι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἐκ Μαρίας
 20 τῆς παρθένου ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ κόσμου. Τὴν τῶν θεοφανίων ἑορτὴν
 ἀργεῖτωσαν διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀνάδειξιν γεγενῆσθαι τῆς τοῦ χριστοῦ
 θεότητος, μαρτυρήσαντος αὐτῷ τοῦ πατρὸς ἐν τῷ βαπτίσματι καὶ
 τοῦ παρακλήτου ἐν εἶδει περιστερᾶς ὑποδείξαντος τοῖς παρευσῶσι
 τὸν μαρτυρηθέντα. Τὰς ἡμέρας τῶν ἀποστόλων ἀργεῖτωσαν. διδά-
 25 σκαλοι γὰρ ὑμῶν εἰς χριστὸν κατέστησαν καὶ πνεύματος ὑμᾶς
 ἠξίωσαν ἁγίου. Τὴν ἡμέραν Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος ἀρ-

1. 2 πρὸ τοῦ ἔργου ἐπ. OV. cf. Iustinian. Novell. ρλγ p. 203 med. ed. Haloand. || 2. 3 ἐὰν δ. τ. λόγου κατήχησις γένηται, προτιμησάτω τοῦ OV. || 4 ἢ ἢ OV. || 5. 6 ἐπιστ. διετάξαμεν M. || 6. 7 διατ. περὶ ἀργίας δούλων OV. || 7. 8. Ἐ. Παῦλος καὶ Πέτρος διατασσόμεθα OV. || 8 δούλους pro λαοὺς OV. || 10 εἶπομεν om. OV. || 11 λόγον pro τρόπον OV. || 11 τὴν δὲ μεγ. OV. || 14 συγχωρ. καὶ ἀναστὰς M. || 15 χρ. ἀναστάσεως M. || 17 δωρηθεῖσαν pro δοθεῖσαν OV. || 17 χρ. Ἰησοῦν OV. || 18. 19 χρ. δεδ. ἄνθρ. OV. || 19 καὶ γενν. OV. || 19 λόγον Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἐκ OV. || 20 τῶν Ἐπιφανίων OV. || 25 κατεστάθησαν OV.

γείτωσαν καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων μαρτύρων, τῶν προτιμησάντων ¹ χριστὸν τῆς ἑαυτῶν ζωῆς. 22. Εὐχὰς ἐπιτελεῖτε ὄρθρου καὶ τρίτη ὥρα καὶ ἕκτη καὶ ἑνάτη καὶ ἑσπέρας καὶ ἀλεκτοροφωνίας. ὄρθρου μὲν, ὅτι ἐφώτισεν ἡμᾶς ὁ κύριος, παραγαγὼν τὴν νύκτα καὶ ἐπαγαγὼν τὴν ἡμέραν. τρίτη δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἀπόφασιν ἀπὸ Πι-5 λάτου ἔλαβεν ὁ κύριος. ἕκτη δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἐσταυρώθη ὁ χριστός. ἑνάτη, ὅτι πάντα κεκίνητο τοῦ δεσπότου σταυρουμένου, φρίττοντα τὴν τόλμαν τῶν δυσσεβῶν Ἰουδαίων [καὶ] μὴ φέροντα τὴν τοῦ κυρίου ὕβριν. ἐφ' ἑσπέρας δὲ εὐχαριστοῦντες ὅτι ἡμῖν ἔδωκεν ἀνάπαυσιν καθημερινῶν κόπων τὴν νύκτα. ἀλεκτρούων δὲ ¹⁰ κραυγῇ διὰ τὸ τὴν ὥραν εὐαγγελίζεσθαι τὴν παρουσίαν τῆς ἡμέρας εἰς ἐργασίαν τῶν τοῦ φωτὸς ἔργων. Εἰ μὴ δυνατὸν ἐν ἐκκλησίᾳ προῖεναι διὰ τοὺς ἀπίστους, κατ' οἶκον συναΐξεις, ὧ ἐπίσκοπε, ἵνα μὴ εἰσέρχεται ἀσεβῆς εἰς ἐκκλησίαν εὐσεβῶν. οὐχ ὁ τόπος γὰρ τὸν ἀνθρωπον ἀγιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνθρωπος τὸν τόπον. ἐὰν δὲ ἀσεβεῖς κα- ¹⁵ τέχωσι τὸν τόπον, φευκταῖός σοι ἔστω διὰ τὸ βεβηλωσθαι ὑπ' αὐτῶν. ὡς γὰρ ὅσοι ἱερεῖς ἀγιάζουσιν, οὕτως οἱ ἐναγεῖς μιαίνουσιν, εἰ δὲ μήτε ἐν οἴκῳ ἅμα μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ συναθροισθῆναι δυνατόν, ἕκαστος ἑαυτῷ ψαλλέτω, ἀναγιγνωσκέτω, προσευχέσθω, ἢ καὶ ἅμα δύο ἢ τρεῖς. "ὅπου γὰρ ἂν ᾤσι," φησὶν ὁ κύριος, ²⁰ "δύο ἢ τρεῖς συναγαγόμενοι ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν." Πιστὸς μετὰ κατηχουμένου μηδὲ κατ' οἶκον προσευχέσθω. "τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;" Πιστὸς ἢ πιστῇ δούλοις συνα-

20 Matth. 18, 20. || 22 Cor. β 6, 14.

2 capiti 22 praemittunt OV rubricam Περὶ Εὐχῶν. || 4 μὲν εὐχαριστοῦντες ὅτι γε ἐφ. OV. || 4 ἡμῖν pro ἡμᾶς „MS“ Fabricii. || 5 ἀπόφασιν M, ἀπόφασιν ἐν αὐτῇ ὑπὸ Πιλ. OV. || 6 ε' alterum om. OV. || 7 ἐν. δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ τὰ πάντα OV. || 8 [καὶ] om. MOV. || 9 τὴν post κυρίου OV. || 9 ἐφ' om. OV. || 10 δέ-δωκεν OV. || 10 ἀν. τῶν μεθήμερινῶν OV. Cobet variae lect. p. 281. || 13 προσιέ-γαι OV. || 13 οἴκων „MS“ Fabricii. || 14 εὐσεβῆς et ἀσεβῶν OV. || 15. 16 ἐὰν — τόπον om. OV? || 16. 17 ἀπ' αὐτῶν OV. || 17 οἱ ὅσοι OV. || 19 ἐκ. παρ' ἑαυ. M. || 20 γὰρ ἐὰν MOV, v. Hermannum ad Vigerum 313. || 20 ᾤσιν OV. || 21 τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐκεῖ OV. || 22 μήτε M. || 22 ante τίς OV: οὐ γὰρ δίκαιον τὸν μεμνημένον μετὰ τοῦ ἀμύητου συμμολύνεσθαι. Εὐσεβῆς μετὰ αἰρετικοῦ μηδὲ κατ' οἶκον προσευχέσθω. || 23. 84, 1 Πιστὸς ... ἀποβαλλ. om. OV.

1 φθέντες ἢ ἀφιστάσθωσαν ἢ ἀποβαλλέσθωσαν. 23. Ἐπιτελείσθω
 τρίτα τῶν κεκοιμημένων ἐν ψαλμοῖς καὶ προσευχαῖς διὰ τὸν διὰ
 τριῶν ἡμερῶν ἐγερθέντα, καὶ ἔννατα εἰς ὑπόμνησιν τῶν περιόντων
 καὶ τῶν κεκοιμημένων, καὶ τεσσαρακοστὰ κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον
 5 (Μωϋσῆν γὰρ οὕτως ὁ λαὸς ἐπένησε), καὶ ἐνιαύσια ὑπὲρ μνείας
 αὐτῶν διδόνθω ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς πένησιν εἰς ἀνάμνησιν
 αὐτῶν. Ταῦτα δὲ περὶ εὐσεβῶν λέγομεν. περὶ γὰρ ἀσεβῶν ἐὰν
 τὰ τοῦ κόσμου δῶς πένησιν, οὐδὲν ὀνήσεις αὐτούς. ὧ γὰρ πε-
 10 ἀδικία παρ' αὐτῶ. "δίκαιος γὰρ ὁ κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησε
 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ." 24. Ἐν δὲ ταῖς μνήμαις
 αὐτῶν καλούμενοι μετὰ εὐταξίας ἐστιᾶσθε καὶ φόβου θεοῦ ὡς
 δυνάμενοι καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν μεταστάντων. πρεσβύτεροι γὰρ
 καὶ διάκονοι χριστοῦ ὑπάρχοντες νήφειν ὀφείλετε πάντοτε καὶ
 15 πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἑτέρους, ἵνα δύνησθε τοὺς ἀτάκτους νουθε-
 τεῖν. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ "οἱ δυνάσται θυμώδεις εἰσὶν· οἶνον μὴ
 πινέτωσαν, ἵνα μὴ πiónτες ἐπιλάβωνται τῆς σοφίας καὶ ὀρθὰ κρί-
 νειν οὐ δύνωνται." οὐκοῦν καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι μετὰ
 τὸν θεὸν τὸν παντοκράτορα καὶ τὸν ἠγαπημένον αὐτοῦ υἱὸν δυνάσται
 20 ὑπάρχουσι τῆς ἐκκλησίας. τοῦτο δὲ φαμεν οὐχ ἵνα μὴ πίνωσιν
 (ἄλλως γὰρ οὐκ ἔστιν ὑβρίσαι τὸ ὑπὸ θεοῦ γενόμενον εἰς εὐφρο-
 σύνην), ἀλλ' ἵνα μὴ παροινῶσιν. οὐ γὰρ εἶπεν ἡ γραφὴ μὴ πίνειν
 οἶνον, ἀλλὰ τί φησι; "μὴ πίνειν οἶνον εἰς μέθην. καὶ πάλιν "ἄκαν-
 θαι φύονται ἐν χειρὶ τοῦ μεθύσου." Τοῦτο δὲ οὐ περὶ τῶν ἐν κλήρω
 25 μόνον φαμέν, ἀλλὰ καὶ περὶ παντὸς λαϊκοῦ χριστιανοῦ, ἐφ' οὗ

17 Dent. 34, 6. || 10 Psalm. 11, 7: vix comparandus Esaj. 62, 11.
 Tertullian. de idolol. 20 sicut scriptum est: ecce homo et facta eius. || 16
 Prov. κδ 72, 73 (κς 4, 5). || 21 Sirac. 31, 27. || 23 Aggae. 1, 6. || 23 Prov. 26, 9.

1 capiti 23 inscriptum Περὶ μνημοσύνων apud OV. || 5 ἐνιαύσια M. || 6 αὐ-
 τῶν. καὶ διδ. OV. || 8 ὀνήσεις M. || 8 ὄν. αὐτόν OV. || 10 Θεός pro κύριος OV. || 11
 capiti 24 inscr. Περὶ τοῦ μὴ μεθύσκεσθαι OV. || 11 μνείας OV. || 18 δύνανται M.
 οὐ μὴ δ. OV. || 18 οὐκ οὖν καὶ οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Πρ. OV. || 19 post υἱὸν OV:
 καὶ τὸ πανάγιον αὐτοῦ πνεῦμα. || 20 πίνωσιν OV. || 21 καὶ pro οὐκ OV. || 21 ὑπὸ
 τοῦ θεοῦ OV. || 22. 23 μὴ πιεῖν OV. || 24 τοῦ om. OV.

ἐπικέκληται τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ 1
 αὐτοῖς γὰρ εἶρηκε· “τίνι οὐαί; τίνι θόρυβος; τίνι ἀηδίαί καὶ λέσχαι;
 τίνος πελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί; τίνι συντρίμματα διὰ κενῆς; οὐ τῶν
 χροניζόντων ἐν οἴνῳ καὶ κατασκοπούντων ποῦ πότοι γίνονται;”
 25. Τοὺς διωκομένους διὰ πίστιν καὶ εἰς πόλιν ἐκ πόλεως φεύ- 5
 γοντας διὰ τὸ μεμνησθαι τῶν λόγων τοῦ κυρίου προσλαμβάνεσθε.
 ἐπιστάμενοι γὰρ ὅτι “τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής,”
 ἀποδιδράσκουσι καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων προσίενται, ἵνα
 ἀνεξάρνητον ἐφ’ ἑαυτοῖς τὸ ὄνομα τοῦ χριστοῦ διατηρήσωσιν. ἐπι-
 κουρεῖτε οὖν αὐτοῖς τὰ πρὸς χρείαν, ἐντολὴν κυριακὴν πληροῦντες. 10
 26. Περὶ εὐταξίας. Τοῦτο δὲ κοινῇ πάντες παραγγέλλομεν, ἕκα-
 στον ἐμμένειν ἐν τῇ αὐτῷ δοθείσῃ τάξει καὶ μὴ ὑπερβαίνειν τοὺς
 ὅρους. οὐ γὰρ εἰσιν ἡμέτεροι, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ. “ὁ ἀκούων γὰρ ὑμῶν,”
 φησὶν ὁ κύριος, “ἐμοῦ ἀκούει καὶ ὁ ἐμοῦ ἀκούων ἀκούει τοῦ ἀποστεί-
 λαντός με. καὶ ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν 15
 ἀποστείλαντά με.” εἰ γὰρ τὰ ἄψυχα γενόμενα τὴν εὐταξίαν ἀπο-
 σώζει (οἶον νύξ, ἡμέρα, ἥλιος, σελήνη, ἄστρα, στοιχεῖα, τροπαί,
 μῆνες, ἐβδομάδες, ὥραι) καὶ δουλεύει τῇ διατυπωθείσῃ χρεῖα κατὰ
 τὸ εἰρημένον “ὄριον ἔθου, ὃ οὐ παρελεύσεται” καὶ πάλιν περὶ τῆς
 θαλάσσης “ἐθέμην δὲ αὐτῇ ὄρια, θεῖς κλειῖθρα καὶ πύλας, εἶπον 20
 δὴ αὐτῇ Μέχρι τούτου ἐλεύση καὶ οὐχ ὑπερβήση.” πόσω μᾶλλον
 ὑμεῖς ὀφείλετε μηδὲν τολμᾶν παρακινεῖν τῶν ὑμῖν κατὰ γνώμην

2 Prov. 23, 29. 30. || 7 Matth. 26, 41. || 13 Luc. 10, 16. || 19| Psalm.
 104, 9. || 20 Iob 38, 10.

1 τοῦ Κυρίου OV. || 1 τοῦ θεοῦ om. OV. || 2 εἶρηται OV. || 2 θόρυβοι OV.
 3 πέλιδος Fabricio deberi crediderim, non OV. || 4 ἐγχροניζόντων OV. || 4 κα-
 τασκοπεύόντων OV. || 5 capiti 25 in OV praemittuntur verba Περὶ τῶν διωκομένων
 διὰ πίστιν. || 6 μεμν. τὸν λόγον OV. || 7 τὸ om. OV. || 8 προίενται OV. || 10 πρὸς
 τὰς χρεῖας OV. || 10 pro κυρ. πλ. OV: τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκπλη-
 ρῶτες (sic). || 11 post εὐτ. OV addunt: διδασκαλία πάντων τῶν ἁγίων Ἀποστό-
 λων. || 11 παραγγέλλομεν M. || 12 τάξει τῇ δοθείσῃ αὐτῷ, abiecta praepositione
 OV. || 13, 14 ὁ ὑμῶν γάρ, φησιν ὁ K., ἀκούων OV. || 18 „deest ἡμέραι in MS“
 Fabricius, qui ἡμέραι ante ὥραι adiecit. || 19 παρελεύσονται edi curavit Fabri-
 cius, qui „MS“ παρελεύσεται habere testis est. || 20 περιθίεις καὶ κλ. OV. ||
 20. 21 εἶπα δὲ αὐτῇ OV. || 22 ὑμ. οὐδὲν ὀφείλετε τ. OV.

1 θεοῦ παρ' ἡμῶν ὀρισθέντων; ἀλλ' ἐπειδὴ πάρεργον οἱ πολλοὶ καὶ
 τοῦτο ἠγήσαντο εἶναι, συγχέειν δὲ τὰς τάξεις καὶ τὴν ἐφ' ἐκάστῳ
 χειροτονίαν παρακινεῖν τολμῶσιν, ὑφαρπάζοντες ἑαυτοῖς ἀξιώματα
 μὴ δεδομένα καὶ ἐπιτρέποντες ἑαυτοῖς τυραννικῶς, ἃ μὴ ἔχουσιν
 5 ἔξουσίαν δίδόναι, καὶ διὰ τοῦτο παροργίζουσι μὲν τὸν θεόν, ὥσπερ
 οἱ υἱοὶ Κορὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, παρ' ἀζίαν ἐπιθέμενοι ἄνευ
 θεοῦ τῇ ἀρχιερωσύνῃ καὶ γενόμενοι οἱ μὲν πυρίφλεκτοι, ὁ δὲ κατὰ
 τοῦ μετώπου λεπρός, παροξύνουσι δὲ καὶ χριστὸν Ἰησοῦν τὸν δια-
 ταξάμενον, λυποῦσι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀκυροῦντες αὐτοῦ
 10 τὴν μαρτυρίαν: εἰκότως τὸν ἐπηρετημένον κίνδυνον τοῖς τὰ τοιαῦτα
 πράττουσι προειδόμενοι καὶ τὴν εἰς τὰς θυσίας καὶ εὐχαριστίας
 ἀμέλειαν ὑφ' ὧν οὐκ ἔχρην προσαγομένας ἀσεβῶς, παίγιον ἡγου-
 μένων τὴν ἀρχιερατικὴν τιμὴν, ἧτις μίμησιν ἔχει τοῦ μεγάλου ἀρ-
 χιερέως Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ βασιλέως ἡμῶν: ἀνάγκη ἔχομεν καὶ
 15 τοῦτο παραινέσαι. "ἤδη γὰρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τῆς ἑαυτῶν
 ματαιότητος." λέγομεν δὲ ὡς Μωϋσῆς, ὁ τοῦ θεοῦ θεράπων, ὃ ὁ
 θεὸς ἐνώπιος ἐνώπιόν ὠμίλει, ὡς εἴ τις λαλήσει πρὸς ἑαυτοῦ φίλον,
 ὃ εἶπεν "οἶδά σε παρὰ πάντας," "ὃ κατὰ πρόσωπον ὠμίλει καὶ οὐ
 δι' ἀδῆλων ἢ ἐνυπνίων ἢ ἀγγέλων ἢ αἰνιγμάτων," οὗτος, ἡνίκα τὴν
 20 θεῖαν νομοθεσίαν διετάσσετο, διεῖλε, τίνα μὲν χρὴ ὑπὸ τῶν ἀρχιε-
 ρέων ἐπιτελεῖσθαι, τίνα δὲ ὑπὸ τῶν ἱερέων, τίνα δὲ ὑπὸ τῶν Λευι-
 τῶν, ἐκάστῳ τὴν οἰκίαν καὶ προσήκουσαν τῇ λειτουργίᾳ θρη-
 σκειᾶν ἀπονείμας· καὶ ἅπερ μὲν τοῖς ἀρχιερεῦσι προσετέτακτο ἐπι-
 τελεῖν, τούτοις τοὺς ἱερέας οὐ θεμιτὸν ἦν προσιέναι, ἅπερ δὲ τοῖς
 25 ἱερεῦσιν ὄριστο, τούτοις οἱ Λευῖται οὐ προσήεσαν, ἀλλ' ἕκαστος
 ἄσπερ παρέλιφεν ὑπηρεσίας περιγεγραμμένας ἐφύλαττεν. εἰ δὲ

15 Tim. α 5, 15. || 18 Exod. 33, 11. 17.

3 ὑφαρπάζοντες OV. || 3.4 ἀξ. τὰ μὴ OV. || 10 εἰκότως M. || 13 εἴ τις μίμ.
 M. || 13 μίμ. περιέχει OV. || 14 τοῦ om. OV. || 14 ἔχομεν OV. || 15 vox ὀπίσω
 m. pr. in margine M scripta. || 16 λέγομεν OV. || 17 λαλήσει OV. || 17 πρὸς
 τὸν ε. OV. || 19 διὰ δῆλων MOV. πρηγ? || 21. ἐπιτελεῖσθαι om. M. || 22 καὶ om.
 MOV. || 23 ἀπονήμας M. || 24 τοῖς om. OV. || 25 προσήεσαν MOV. || 25. 26
 εἰ. ὥσπερ εἴληφεν OV. || 26 περιγεγραμμένοις „MS“ Fabricii.

τις πέρα τῆς παραδόσεως προσιέναι ἐβούλετο, θάνατος ἦν τὸ ἐπι-¹
 τίμιον. τοῦτο δὲ μάλιστα διέδειξε καὶ ἡ κατὰ τὸν Σαοὺλ πείρα,
 ὃς θῦσαι νενομικῶς δίχα τοῦ προφήτου καὶ ἀρχιερέως Σαμουὴλ
 ἐπεσπάσατο εἰς ἑαυτὸν ἀμαρτίαν καὶ κατάραν ἀναπίβλητον καὶ
 οὐδὲ τὸ κεχρῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ εἰς βασιλέα ἐδυσώπησε τὸν προφή-⁵
 τιν. ἐναργεστέρᾳ δὲ τῇ πράξει διέδειξεν ὁ θεὸς τὰ κατὰ τὸν Ὀζιαν
 οὐκ ἐν μελλησιμῶ τὰς ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ εἰσπραξάμενος δίκας. ὁ
 γὰρ τῆς ἀρχιερωσύνης καταμανεῖς καὶ τῆς βασιλείας ἀλλότριος
 κατέστη καὶ τῆς ζωῆς. τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν ἴσως οὐκ ἀγνοεῖτε. ἴστε
 πάντως ἐπισκόπους παρ' ἡμῶν ὀνομασθέντας καὶ πρεσβυτέρους¹⁰
 καὶ διακόνους εὐχῆ καὶ χειρῶν ἐπιθέσει, τῇ διαφορᾷ τῶν ὀνο-
 μάτων καὶ τὴν διαφορὰν τῶν πραγμάτων δεικνύοντας. οὐ γὰρ
 ὁ βουλόμενος παρ' ἡμῖν "ἐπλήρου τὴν χεῖρα," ὥσπερ ἐπὶ τῆς
 κιβδήλου τῶν δαμάλεων ἐπὶ τοῦ Ἱεροβοὰμ παρακεκομμένης ἱερω-
 σύνης, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ μὴ θεσμός τις¹⁵
 ἦν καὶ τάξεως διαφορὰ, ἤρκει ἂν δι' ἐνὸς ὀνόματος τὰ ὅλα ἐπιτε-
 λῆσαι· ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ κυρίου διδαχθέντες ἀκολουθίαν πραγμάτων,
 τοῖς μὲν ἐπισκόποις τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐνείμαμεν, τοῖς δὲ πρε-
 σβυτέροις τὰ τῆς ἱερωσύνης, τοῖς δὲ διακόνοις τὰ τῆς πρὸς ἀμφο-
 τέρους διακονίας, ἵνα ἡ καθαρῶς τὰ τῆς θρησκείας ἐπιτελούμενα.²⁰
 οὔτε γὰρ διάκονον προσφέρειν θυσίαν θεμιτὸν ἢ βαπτίζειν ἢ εὐλο-
 γίαν μικρὰν ἢ μεγάλην ποιεῖσθαι, οὔτε πρεσβύτερον χειροτονίας
 ἐπιτελεῖν. οὐ γὰρ ὅσιον ἀνεστράφθαι τὴν τάξιν. "οὐ γὰρ ἔστιν ὁ
 ὁ θεὸς ἀκαταστασίας," ἵνα οἱ ὑποβεβηκότες τὰ τῶν κρειττόνων ἀσπά-
 ζωνται τυραννικῶς, μᾶλλον δὲ σφετερίζωνται, νομοθεσίαν καινὴν²⁵

13 Reg. γ 13, 33. || 23 Corinth. α 14, 33.

1 παραδόσεως M. || 2 ad διέδ. in marg. M καὶ ἐδίδαξε. || 4 ἐσπάσατο
 OV. || 5 τὸ οὐ κεχρ. OV. || 6 ἐνεργεστέρᾳ fuerat, sed α m. pr. supra versum
 additum in M, tuentur ἐνεργεστέρᾳ OV. || 7 οὐκ ἐμμελισμῶ OV, οὐκ ἐν μελετισμῶ
 ἤγουν ἀναβολὴν M, nos Cotelerium sequuti sumus, cf. Lobeck Phryn. p.
 512. || 9 καὶ τ. ζ. om. OV. || 9 δὲ καὶ ἐφ' OV. || 9.10 ἴστε γὰρ π. OV. || 12 δει-
 κνύοντες OV. || 18 χεῖρα OV, χρεῖαν M. || 15. εἰ μὲν μὴ OV. || 16 τάξεων OV. ||
 16. 17 ἐπιτελεῖσθαι ἀλλ' OV. || 17 ἀκολουθείαν OV. || 18 ἐνήμαμεν M. || 19. 20
 ἀμφοτέροις OV. || 20 ἴν OV. || 21 διακόνω OV. || 22 πρεσβυτέρω contra, MS "Fa-
 bricius. || 24. 25 ἀσπάζ. om. OV. || 25 μᾶλλον δὲ om. OV. || 25 σφετερίζονται M.

1 ἀναπλάττοντες ἐπὶ κακῶ τῷ ἑαυτῶν, ἀγνοοῦντες ὅτι σκληρὸν αὐτοῖς
 “πρὸς κέντρα λακτίζειν.” οὐ γὰρ ἡμᾶς ἢ τοὺς ἐπίσκοπους πολεμοῦ-
 σιν οἱ τοιοῦτοι, ἀλλὰ τὸν τῶν ἀπάντων ἐπίσκοπον καὶ τοῦ πατρὸς
 ἀρχιερέα Ἰησοῦν χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν. ὑπὸ Μωσέως μὲν γὰρ
 5 τοῦ θεοφιλεστάτου κατεστάθησαν ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ Λευῖται,
 ὑπὸ δὲ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡμεῖς οἱ δέκα τρεῖς ἀπόστολοι, ὑπὸ δὲ
 τῶν ἀποστόλων ἐγὼ Κλήμης καὶ ἐγὼ Ἰάκωβος καὶ σὺν ἡμῖν ἕτεροι,
 ἵνα μὴ πάντας καταλέγωμεν, κοινῇ δὲ ὑπὸ πάντων ἡμῶν πρεσβύ-
 τεροι καὶ διάκονοι καὶ ὑποδιάκονοι καὶ ἀναγνώσται. πρῶτος τοίνυν
 10 ἀρχιερεὺς ὁ μονογενὴς χριστός, οὐχ ἑαυτῷ τὴν τιμὴν ἀρπάσας,
 ἀλλὰ παρὰ τοῦ πατρὸς κατασταθείς· ὃς γενόμενος ἄνθρωπος δι’
 ἡμᾶς καὶ τὴν πνευματικὴν θυσίαν προσφέρων αὐτῷ τῷ θεῷ καὶ
 πατρὶ πρὸ τοῦ πάθους ἡμῖν διετάξατο μόνοις τοῦτο ποιεῖν, καίτοι
 τοιούτων σὺν ἡμῖν καὶ ἐτέρων ὄντων εἰς αὐτὸν πεπιστευκότων· ἀλλ’
 15 οὐ πάντως πᾶς ὁ πιστεύσας ἤδη καὶ ἱερεὺς κατέστη ἢ ἀρχιερατι-
 κῆς ἀξίας ἔτυχε[ν]. μετὰ δὲ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ ἡμεῖς προσε-
 νεγκόντες κατὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ θυσίαν καθαρὰν καὶ ἀναί-
 μακτον προεχειρισάμεθα ἐπίσκοπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ δια-
 κόνους ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, ὧν εἰς ἦν Στέφανος ὁ μακάριος μάρτυς,
 20 οὐκ ἀπολειπόμενος ἡμῶν κατὰ τὴν εἰς θεὸν εὐνοίαν, ὃς τοσοῦτον
 τὴν θεοσέβειαν τῇ πίστει ἀνεδείξατο καὶ τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν
 Ἰησοῦν χριστὸν ἀγάπην, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ δοῦναι καὶ τὴν ψυχὴν
 αὐτοῦ, πρὸς τῶν κυριοκτόνων Ἰουδαίων λίθοις βληθείς· ἀλλ’ ὅμως
 ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικούτος ἀνὴρ, ὁ τῷ πνεύματι ζέων, ὁ τὸν χρι-
 25 στὸν ὁρῶν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ καὶ τὰς οὐρανίους πύλας ἀνεωγμέ-
 νας, οὐδαμοῦ φαίνεται τοῖς μὴ ἀνήκουσι τῇ διακονίᾳ χρησάμενος,
 ἢ θυσίαν ἀνενεγκῶν ἢ χεῖρας ἐπιθείς τινι, ἀλλὰ τὸ τῆς διακονίας
 τάγμα φυλάξας μέχρι τέλους. οὕτως γὰρ ἔπρεπε τῷ τοῦ χριστοῦ

2 Act. 26, 14.

1 ἐπὶ τῷ κακῷ ἑαυτῶν OV. || 3 πάντων OV. || 4 Χριστὸν Ἰησοῦν OV. || 4 ἀπὸ
 Μωσέως OV. || 5 ἀρχ. κατεστ. OV. || 7 Ἐγὼ Ἰακ. κ. ἐ. Κλ. OV. || 9 τῇ φύσει
 post τοίνυν Fabr. contra „MS“ fidem adiecit. || 16 ἔτυχε MOV. || 20 τὴν πρὸς
 Θεόν OV. || 21 ἐνεδείξατο OV. || 25 οὐρανίας OV. || 26 τ. διανοίᾳ χρ. OV. ||
 28 οὕτω OV.

μάρτυρι τὴν εὐταξίαν ἀποσώζειν. εἰ δὲ Φίλιππον τὸν διάκονον καὶ Ἰ
 Ἀνανίαν τὸν πιστὸν ἀδελφὸν αἰτιῶνται τινες, ὅτι ὁ μὲν τὸν εὐνοῦ-
 χον ἐβάπτισεν, ὁ δὲ ἐμὲ Παῦλον: ἀγνοοῦσιν αὐτοί, ὃ λέγομεν
 ἡμεῖς. εἶπομεν γὰρ ὅτι οὐχ ἑαυτῶ τις ἀρπάζει τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα,
 ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ θεοῦ λαμβάνει, ὡς Μελχισεδὲκ καὶ Ἰακώβ, ἢ⁵
 παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ὡς Ἀαρὼν παρὰ Μωσέως. οὐκοῦν καὶ Φίλιπ-
 πος καὶ Ἀνανίας οὐχ ἑαυτοὺς προείλαντο, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ χριστοῦ
 προεχειρίσθησαν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ ἀσυγκρίτου. διὰ τοι τοῦτο δι-
 δάσκωμεν καὶ παρεγγυώμεθα πᾶσι τοὺς ἐπισκόπους καὶ διδασκά-
 λους ἡμῶν, πείθεσθαι αὐτοὺς καὶ ὑποκύπτειν τοῖς λόγοις αὐτῶν.¹⁰
 "αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώ-
 σοντες." ἢ γὰρ τιμὴ ἢ πρὸς αὐτοὺς γινομένη πρὸς αὐτὸν τὸν χριστὸν καὶ
 θεὸν ἡμῶν ἀναβαίνει. ἐκείνου γὰρ εἰσιν οἱ λόγοι "ὁ ἀκούων ὑμῶν
 ἐμοῦ ἀκούει καὶ ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται." ὁ δὲ ἀντιπίπτων
 ταῖς ὑμετέραις διδασκαλίαις, μᾶλλον δὲ τοῦ χριστοῦ αὐτὸν τὸν¹⁵
 Ἰούδαν μιμεῖται καὶ σὺν αὐτῶ τῶ πυρὶ τῶ αἰωνίῳ καταδικασθήσεται.

E libro constitutionum apostolicarum octavo delibata. de octa-
 teucho clementina, cuius antea pars fuerunt, v. Lagardii reliquias iuris
 ecclesiastici antiquissimas. codices vindobonensem = V et oxonien-
 sem = O (et hunc quidem ab E. Grabio collatum) primus adhibuit Fa-²⁰
 bricius, monacensem 380 = M editor.

8.

Τοῦ ἀγίου Ἰππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ περὶ
 θεολογίας λόγου.

Τὸ θέλειν ἔχει τὸ θεός, οὐ τὸ μὴ θέλειν· τρεπτοῦ γὰρ τοῦτο²⁵
 καὶ προαιρετοῦ. αἰδίῳ γὰρ θελήματι θεοῦ ἔπεται τὰ γινόμενα, ᾧ
 καὶ γενόμενα μένει σωζόμενα.

Laudabantur in concilio lateranensi anni 649, tom. VI p. 281 Labbe.

10 Hebr. 13, 17. || 13 Luc. 10, 16.

1 διάκ. ἡμῶν κ. OV. || 6 τοῦ om. OV. || 6 Μώσσεως OV. || 7 προείλοντο,
 ἀλλ' OV. || 8 quae inter διὰ τοι et finem media, serius adscripta sunt in M,
 om. OV. || 11 ψ. ἡμῶν M. || 11. 12 ἀποδόσοντες M. || 16 μιμῆται M.

1

9.

Ἰπολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης ἐκ τοῦ περὶ ἀναστάσεως καὶ ἀφθαρσίας λόγου.

Ἔσονται ἐν τῇ ἀναστάσει οἱ ἄνθρωποι ὡς οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ,
 5 ἐν ἀφθαρσία δηλονότι καὶ ἀθανασία καὶ ἀρευσία. ἄφθαρτος γὰρ οὐσία οὐ γεννᾶται, οὐκ αὖξει, οὐχ ὑπνοῖ, οὐ πεινᾶ, οὐ διψᾶ, οὐ κοπιᾶ, οὐ πάσχει, οὐ θνήσκει, οὐ τιτράται ὑπὸ ἥλων καὶ λόγχης, οὐχ ἰδροῖ, οὐχ αἰμορροεῖ. τοιαῦται οὐσίαι εἰσὶν ἢ τε τῶν ἀγγέλων ἢ τε τῶν ψυχῶν τῶν ἐκ σωμάτων ἀπηλλαγμένων, ἐπειδὴ καὶ ἀμ-
 10 φότεραι ἑτερογενεῖς εἰσι καὶ ἀλλότριαι τῆς ὀρωμένης καὶ φθειρομένης ταύτης τοῦ κόσμου κτίσεως.

Anastasius Sinaita Hodegus p. 356.

10.

Τοῦ ἀγίου Ἰπολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἐκ τῆς πρὸς
 15 βασιλίδᾳ τινὰ ἐπιστολῆς.

“Ἀπαρχὴν” οὖν τοῦτον λέγει “τῶν κεκοιμημένων” ἅτε “πρωτότοκον τῶν νεκρῶν,” ὃς ἀναστὰς καὶ βουλόμενος ἐνδεικνύται, ὅτι τοῦτο ἦν τὸ ἐγηγερμένον, ὅπερ ἦν καὶ ἀποθνήσκον, δισταζόντων τῶν μαθητῶν προσκαλεσάμενος τὸν Θωμᾶν ἔφη “δεῦρο ψηλάφησον καὶ
 20 ἰδέ, ὅτι πνεῦμα ὄστοῦν καὶ σάρκα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς. “Ἀπαρχὴν” τοῦτον εἰπὼν ἐπεμαρτύρησε τῷ ὑφ’ ἡμῶν εἰρημένῳ, ὡς ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος σάρκα λαβὼν ὁ σωτὴρ ἤγειρε ταύτην, ἀπαρχὴν ποιούμενος τῆς
 25 τῶν δικαίων σαρκός, ἵν’ οἱ πάντες ἐπ’ ἐλπίδι τοῦ ἐγηγερμένου προσδόκιμον τὴν ἀνάστασιν ἔζομεν οἱ πιστεύσαντες.

Theodoret. ἀπαθῆς p. 69 B ed. Roman. a. 1547. v. 16 — 21 id. ἀσύγχυτος p. 39 B.

11.

30 Hippolyti episcopi et martyris Arabum metropolis in memoria haeresium.

16 Cor. α 15, 20. || 19 Luc. 24, 39.

17 ἐπιδεικνύται I. I. p. 39 B.

Hic procedens in mundum deus et homo apparuit. et ho- 1
minem quidem eum facile est intelligere, cum esurit et fatiga-
tur et laborat et sitit et formidat et fugit, orat, contristatur et
super cervical dormit et calicem respuit passionis et anxius
sudat et ab angelo confortatur et a Iuda traditur et contu- 5
meliam patitur, a Caipha et Herode despicitur, a Pilato flagel-
latur eique a militibus illuditur et a Iudaeis ligno configitur et
ad patrem clamans commendat spiritum et inclinato capite
spiritum tradit, latus lancea perforatur, involutus in sindone
ponitur in sepulchro et a patre die tertia suscitatur. divinita- 10
tem vero eius videre rursus clarum est, quando laudatur ab
angelis et hoc a pastoribus inspicitur et exspectatur a Simeone
et ab Anna testimonium perhibetur et quaeritur a magis et
ab stella designatur et aqua in nuptiis operatur vinum et
increpat mare violentia commotum ventorum et ambulat 15
supra mare et coecum ex nativitate videre facit et mor-
tuum Lazarum quatruiduanum resuscitat et varias facit vir-
tutes datque discipulis potestatem.

Eiusdem. Vidisti quod secundum carnem quidem eius
ex David erat, quod vero secundum spiritum ex deo: qua- 20
propter probatum est eundem et deum et hominem.

Gelasius^{us} episc. Romae in testimoniis de duabus naturis in Christo.
Bibl. Patr. Lugdun. tom. VIII p. 704.

12.

Ἰππόλυτος... ὁ τῆς εὐσεβείας μάρτυς, ἐπίσκοπος γεγονώς τοῦ 25
καλουμένου Πόρτου πλησίον τῆς Ῥώμης, ἐν τῷ πρὸς ἀπάσας τὰς
αἰρέσεις συντάγματι ἔγραψεν ἐπὶ λέξεως οὕτως·

Ὅρῶ μὲν οὖν ὅτι φιλονεικίας τὸ ἔργον. λέγει γὰρ οὕτως·
ἐποίησε τὸ πάσχα ὁ χριστός τότε τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἔπαθεν. διὸ καμὲ
δεῖ, ὅν τρόπον ὁ κύριος ἐποίησεν, οὕτω ποιεῖν. πεπλάνηται δὲ μὴ 30
γινώσκων ὅτι ᾧ καιρῷ ἔπασθεν ὁ χριστός, οὐκ ἔφαγε τὸ κατὰ

31 ᾧ cod. vat., τῷ ed. paris.

1 νόμον πάσχα. οὗτος γὰρ ἦν τὸ πάσχα τὸ προκεκηρυγμένον καὶ
τὸ τελειούμενον τῇ ὠρισμένῃ ἡμέρᾳ.

13.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τοῦ περὶ τοῦ ἁγίου
5 πάσχα συγγράμματος εἶρηκεν οὕτως·

Οὐδὲ ἐν τοῖς πρώτοις οὐδὲ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὡς οὐκ ἐψεύ-
σατο πρόδηλον, ὅτι ὁ πάλαι προειπὼν ὅτι “οὐκέτι φάγομαι τὸ
πάσχα” εἰκότως τὸ μὲν δεῖπνον ἐδείπνησεν πρὸ τοῦ πάσχα, τὸ δὲ
πάσχα οὐκ ἔφαγεν, ἀλλ’ ἔπαθεν. οὐδὲ γὰρ καιρὸς ἦν τῆς βρώ-
10 σεως αὐτοῦ.

Chion. Paschale p. 12. 13 Dindorf.

14.

Τοῦ μακαριωτάτου Ἰππολύτου, ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος, λό-
γος περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ περὶ τοῦ ἀντιχρίστου καὶ
15 εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ.

Ἐπειδὴ οἱ μακάριοι προφῆται ὀφθαλμοὶ ἡμῶν γεγόνασι, τῶν
ἀποκρύφων τὴν δῆλωσιν ἡμῖν ἐμφανίζοντες διὰ τε βίου διὰ τε ἐμ-
φανείας καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ τὰ μήπω γε-
γονότα διαλεγόμενοι, ὅθεν καὶ πάσαις ταῖς μετέπειτα γενεαῖς με-
20 γίστην θεωρίαν καὶ πρᾶξιν ἀνεζωγράφησαν, διὸ δὴ καὶ τὴν τοῦ
θεοῦ διὰ σαρκὸς ἐπιδημίαν τῷ κόσμῳ κηρύξαντες, τὴν ἐκ τῆς πα-
ναχράντου καὶ θεοτόκου Μαρίας, γεννήσεώς τε καὶ αὐξήσεως καὶ
τῆς μετὰ ἀνθρώπων ἀναστροφῆς καὶ βιώσεως, καὶ τὴν διὰ βα-
πτίσματος ἀνάδειξιν αὐτοῦ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις γενησομένην ἀνα-
25 γέννησιν διὰ “λουτροῦ παλιγγενεσίας,” τὴν τῶν θαυμάτων πληθύν,
καὶ τὸ ἐπὶ σταυροῦ μακάριον πάθος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπαίγματα,
ἅπερ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ὑπέμεινε, τὴν ταφὴν αὐτοῦ, τὴν εἰς ἄδου

7 Luc. 22, 16. || 25 Tit. 3, 5.

13 ἐπισκόπου καὶ om. codex baroccianus a J. C. Wolfio in usum Fa-
bricii collatus. || 16 ἐπειδὴ γὰρ οἱ Picus. || 17 ἐμφανίζόμενοι P, ἐμφανίζοντες b. ||
17. 18 ἐμφ. P, ἐμπνεύσεως b. || 18. 19 γεγ. P, εὐρηκότα b. || 20. 21 τοῦ θεοῦ P,
τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ b. || 23 τὴν .. ἀναστροφὴν b.

κατάβασιν καὶ τῶν ἀπὸ αἰῶνος ψυχῶν ἀνάβασίν τε καὶ ἀπολύ- 1
 τρωσιν, τὴν τοῦ θανάτου φθορὰν τὴν τε ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ζωοποιὸν
 ἔγερσιν καὶ παντὸς τοῦ κόσμου ἀνάπλασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνο-
 δον καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ὑποδοχὴν, ἥσπερ οἱ ἀπόστολοι κατη-
 ξιώθησαν, καὶ πάλιν τὴν δευτέραν παρουσίαν τὴν μέλλουσαν ἐκ- 5
 θροεῖν τὰ σύμπαντα. ἀναγκαίως γάρ, βλέποντες καλούμενοι, προῦ-
 πέδειξαν καὶ προεῖπον. 2. διὸ καὶ τῆς συντελείας ἡμῖν τὴν ἡμέ-
 ραν ἐνεφάνισαν, τὴν ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς, τὴν τοῦ ἀποστάτου
 ἐμφάνειαν καὶ πλάνην τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ
 τὴν ἔναρξιν καὶ συμπλήρωσιν καὶ τὴν τοῦ κριτοῦ ἔλευσιν καὶ τὴν 10
 τῶν δικαίων ζωὴν καὶ τὴν τῶν ἀμαρτωλῶν τιμωρίαν προῦπέφηναν,
 ἵνα πάντες ἡμεῖς ἐν νῶ φέροντες ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ
 ᾤραν ὡς τέκνα τῆς ἐκκλησίας γινώσκωμεν ὅτι "ἴωτα ἐν ἡ μία κε-
 ραία ἐξ αὐτῶν οὐκ ἀπολυθήσεται," καθὼς ὁ σωτήριος λόγος ὑπέ-
 φηεν. ἀναγκαίως οὖν πάντες ἀνοίξατε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν καρ- 15
 διῶν ὑμῶν καὶ τὰ ὦτα τῆς ψυχῆς ὑμῶν καὶ ὑποδέξασθε ὃν μέλ-
 λομεν λέγειν λόγον, πάσης γὰρ φρίκης καὶ φόβου μεστὸν διή-
 γημα μέλλω ἐμφανίσαι σήμερον, τὴν συντέλειαν ἡγουν τὴν παγ-
 κόσμιον τοῦ ἐχθροῦ καὶ διαβόλου πλάνην καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ δευτέραν παρουσίαν. 3. πόθεν οὖν, 20
 φιλόχριστοι, λάβω ἀρχὴν καὶ τί ἀπάρξομαι ἢ τί διηγῆσομαι; τίνα
 μάρτυρα τοῖς λεγομένοις παρέξω; ἀλλ' ὅθεν τὸν λόγον ἠρξάμεθα,

13 Matth. 5, 18.

1 αἰῶνος b, αἰώνων P. || 3. 4 οὐρ. ἀναλήψεως ἄν. P. || 4 καὶ τῆς τ. πν. ὑπο-
 δοχῆς ἢπερ uterque Pici codex. emendavit ut videtur G. Morelius typogra-
 phus, cui ea omnia adscripturus sum quae in editione Pici p. 67—69 le-
 guntur: ibi enim „typographus lectori. graecis his Hippolyti cudendis, cum
 duobus usus sim dumtaxat exemplaribus [venetis, v. vers. lat. praef.] valde
 mendosis, si quid mutatum fuerit, aut ab eo quod editum est varium, hic nunc
 visum est indicare.“ || 6 ἄν. seqq. b. ita: πάντα προῦπέδειξαν, διὸ καὶ τὴν τῆς συν-
 τελείας ἡμέραν ἐνεφάνισαν ἡμῖν τὴν ἐσχάτην τοῖς χρόνοις ἔσεσθαι μέλλουσαν, καὶ τὴν
 τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀποστάτου. || 8 ἐνεφάνισαν P. || 9 τ. ἀνθρ. om. b. || 13 γινώσκοντες b
 Morel. || 14 ἀποληφθεῖσεται b. || 15 ἀνοίξαντες b. || 16 ὑμῶν ὑποδέξασθαι ὃ μέλλω
 λαλεῖν καὶ b. || 18 ἡγουν videtur omitttere b. || 21 λάβομεν b. || 21. 22 τίνα δὲ
 μαρτυρίαν b. || 22 ἠρξάμεθα b.

1 τούτους εἰς μέσον παραγάγωμεν πιστοὺς μάρτυρας, βεβαιοῦντας
 τῶν λεγομένων τὴν δήλωσιν, καὶ μετέπειτα καὶ τῶν ἀποστόλων τὴν
 διδαχὴν, μᾶλλον δὲ προφητείαν, πῶς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης
 σαλπίζουσι τῆς συντελείας τὴν ἡμέραν. ἐπειδὴ οὖν καὶ οὗτοι τὰ μήπω
 5 γενησόμενα προὔπεδειξαν καὶ τῶν μελλόντων ἀναφανῆναι πονηρῶν
 ἀνθρώπων σκαιωρίαν καὶ κακοβουλίαν ἐνεφάνισαν: φέρε οὖν, τὸν
 προφήτην Ἡσαΐαν ὡς πρῶτον μάρτυρα μέσον εἰσαγάγωμεν, περὶ
 τῶν χρόνων τῆς συντελείας ἡμῖν ἐκδιδάσκοντα. τί οὖν φησιν; "ἡ
 γῆ ὑμῶν ἔρημος· αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι· τὴν χώραν ὑμῶν
 10 ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν· ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγά-
 τηρ Σιών ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυη-
 λάτῳ, ὡς πόλις πολιορκουμένη." εἶδες τοῦ προφήτου, ἀγαπητέ, τὴν
 ἐκλαμψιν, ἣν πρὸ πόσων γενεῶν τὸν καιρὸν προεθέσπισεν. οὐ γὰρ
 περὶ τῶν Ἰουδαίων τοῦτον τὸν λόγον προὔπεφηνεν οὐδὲ περὶ τῆς
 15 Σιών τῆς πόλεως, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας. Σιών γὰρ τὴν ἐξ
 ἐθνῶν προσαχθεῖσαν νύμφην πάντες οἱ προφῆται ἐδήλωσαν. 4. διὸ
 καὶ πρὸς δεύτερον μάρτυρα τὸν λόγον ὑφαπλώσωμεν. ποῖον δὲ τού-
 τον; ἀκουσον καὶ τοῦ Ὡσηὲ τοιαῦτα φωνοῦντος μεγαλοφώνως.
 "ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐπάξει κύριος ἄνεμον καύσωνος ἐκ τῆς
 20 ἐρήμου ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἀναξηρανεῖ τὰς φλέβας αὐτῶν καὶ ἐξηρη-
 μώσει τὰς πηγὰς αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ σκευὴ τὰ ἐπιθυμητὰ ἀφα-
 νισθήσονται· ὅτι ἀντέστησαν πρὸς τὸν θεόν, ἐν ῥομφαίᾳ πεσοῦνται
 καὶ αἱ ἐν γαστρὶ αὐτῶν ἔχουσαι διαρραγήσονται." τίς γὰρ ἄλλος
 "ἄνεμος καύσωνος ἐκ τῆς ἐρήμου" ἀλλ' ἢ ὁ ἀντίχριστος ὁ μέλλων
 25 ἀφανίσαι καὶ ἀναξηραῖναι τὰς φλέβας τῶν ὑδάτων καὶ τοὺς καρ-
 πούς τῶν δένδρων ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ, ὅτι ἐπεθύμησαν ἐν τοῖς

8 Esaj. 1, 7—9. || 19 Osee 13, 15. || 21 Osee 15, 1.

1 παραγάγω b. || 2 τῶν λόγων τὴν b. || 4 ἐπ. οὖν P, καὶ γὰρ b. || 6 ἐνε-
 φάνισαν I, ἐνεφάνησαν b, ἀνεφάνησαν P. || 11. 12 σικυηράτῳ b. || 13 πρὸ ... και-
 ρον P, πρὸ τῶν γενεῶν τῶν ἡμερῶν b. || 15 τῆς ἀγίας ἐκκλ. b. || 16 ἐδήλ. P,
 προεδήλωσεν b. || 22 ὅτι ἀντ. ... πεσοῦνται om. b. || 23 διαρρ. ὅ, τι γὰρ ἄλλο alter
 Pici codex. || 25 ἀφαν. P, ἀναφανῆναι b. || 25 ἀναξηρανεῖ b. || 25. 26 τοὺς κ.
 seqq. b ita: οἱ καρποὶ τῶν δένδρων ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, ὅτι ἐπεθύμησαν τὰ ἔργα
 αὐτοῦ οἱ ἄνθρ.

ἔργοις αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι. διὸ καὶ ἀφανίσει αὐτούς καὶ δουλεύ- 1
σουσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ αὐτοῦ. 5. ὄρα συμφωνίαν προφή-
του πρὸς προφήτην. μάθε καὶ ἕτερον τὰ ὅμοια διαλεγόμενον.
Ἄμωσ γὰρ τὰ αὐτὰ συμφώνως προεφήτευσεν, "τάδε λέγει κύριος
Διὰ τοῦτο ἀνθ' ὧν κατεκοιθυλίσατε πτωχὸν καὶ δῶρα ἐκλεκτὰ 5
ἐδέξασθε παρ' αὐτοῦ, οἴκους ὠκοδομήσατε καὶ οὐ μὴ κατοική-
σητε ἐν αὐτοῖς, ἀμπελῶνας ἐπιθυμητοὺς ἐφύτεύσατε καὶ οὐ μὴ
πίητε τὸν οἶνον αὐτῶν, ὅτι ἔγνωσαν πολλὰς ἀσεβείας, καταπατοῦντες
τὸν δίκαιον, λαμβάνοντες ἀντάλλαγμα καὶ πένητας ἐν πύλαις ἐκ-
κλίνοντες. διὰ τοῦτο ὁ συνιῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ σιωπήσεται, ὅτι 10
καιρὸς πονηρὸς ἐστίν." μάθε, ἀγαπητέ, τῶν τότε ἀνθρώπων τὴν πο-
νηρίαν, πῶς καθαρπάζουσιν οἰκίας καὶ ἀγρούς, καὶ τὸ δίκαιον
τοῦ δικαίου αἶροντες. ὅταν γὰρ ταῦτα γένηται, ἵνα εἰδῆς ὅτι τέλος
ἐστί. διὸ ἔγνωσαν τὴν σοφίαν τοῦ προφήτου καὶ τὴν ἀποκάλυψιν
τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ πάντες οἱ 15
προφῆται, ὡς προεῖπομεν, ὡς τὰ ἀρχαῖα ἐνεφάνισαν, οὕτως καὶ τὰ
ἐν τοῖς ὑστέροις καιροῖς γενήσεσθαι μέλλοντα διαπρυσίως ἐθέσπι-
σαν. 6. ἀλλ' ἵνα μὴ τὸν λόγον ἅπαντα τοῖς τῶν προφητῶν ῥή-
μασιν ἀναλώσωμεν, ἐνὸς μνησθέντες, ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθω-
μεν. τί δὲ καὶ Μιχαίας προαγορεύει; "τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τοὺς 20
προφῆτας τοὺς πλανῶντας τὸν λαόν μου, τοὺς δάκνοντας ἐν τοῖς
ὁδοῦσιν αὐτῶν καὶ κηρύσσοντας ἐπ' αὐτὸν εἰρήνην· καὶ εἰ οὐκ ἐδόθη
εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἠγίασαν ἐπ' αὐτὸν πόλεμον. διὰ τοῦτο νύξ
ὑμῖν ἔσται ἐξ ὀράσεως καὶ σκοτία ὑμῖν ἔσται ἐκ μαντείας καὶ δύ-
σεται ὁ ἥλιος ἐπὶ τοὺς προφῆτας καὶ συσκοτάσει ἐπ' αὐτούς ἡ 25
ἡμέρα, καὶ καταισχυρῆσονται οἱ ὀρῶντες τὰ ἐνύπνια καὶ καταγε-
λασθήσονται οἱ μάντιες." ταῦτα προῖστορήσαμεν, ἵνα γνῶτε τὴν

4 Amos 5, 11—13. || 20 Mich. 3, 5—7.

1 ἐμφανίσει b?? || 5 κατεκ. Fabricius, κατηγονδυλίσετε P. || 6 οἴκους γὰρ
ῥκ. P, Morelius ut nos. || 8 ἔγνω P. || 8 καταπ. P, ὑμῶν καταπατούντων b. || 9
ἀνταλλάγματα b. || 12. 13 δικ. ἐκ τοῦ δικ. b. || 14 διὸ om. b. || 16 προεῖπον b. ||
16 ἐνεφάνισαν P. || 17 διαπρυσίως b. || 18 ἅπ. . . . ῥήμ. b, ἅπαντων τῶν προφητῶν
τοῖς ῥήμ. P. || 22 εἰ om. b. || 23 ἠγίασαν edidit P, ἠγείραν Morelius, ἠγγισαν b. ||
23 ἐπ' αὐτῶν b. || 24 ὀράσ. P, ἀγοράσεως b. || 25 καὶ σκοτάσει b.

1 ἐπ' ἐσχάτων γενησομένην ὀδύνην καὶ ταραχὴν καὶ πάντων ἀνθρώ-
 πων τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀναστροφὴν καὶ φθόνον καὶ μῖσος καὶ ἔριν,
 τὴν τῶν ποιμένων ἐπὶ τῶν προβάτων ἀμέλειαν καὶ τοῦ λαοῦ πρὸς
 τοὺς ἱερεῖς ἀνυπότακτον διάθεσιν. 7. διὸ πάντες τῷ ἰδίῳ θελήματι
 5 ἐμπεριπατήσουσι, καὶ τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν ἐπιβαλοῦνται χεῖρας.
 γυνὴ τὸν ἴδιον ἄνδρα παραδώσει εἰς θάνατον καὶ ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ
 γυναῖκα ἐπὶ κριτήριον ἄξει ὡς ὑπεύθυνον, δεσπότης εἰς τοὺς ἰδίους
 δούλους ἀπάνθρωποι ἀυθεντήσονται καὶ δοῦλοι πρὸς τοὺς δεσπότης
 ἀνυπότακτον διάθεσιν περιβαλοῦνται. πρεσβυτέρου πολιὰν οὐδεὶς
 10 αἰδεσθήσεται καὶ νεωτέρου κάλλος οὐδεὶς οἰκτειρήσεται. οἱ ναοὶ τοῦ
 θεοῦ ὡς οἴκοι ἔσονται καὶ καταστροφὰι τῶν ἐκκλησιῶν πανταχοῦ
 γενήσονται. αἱ γραφαὶ καταφρονηθήσονται καὶ τοῦ ἐχθροῦ τὰ
 ἄσματα πανταχοῦ ἐξάσουσι. πορνεῖαι καὶ μοιχεῖαι καὶ ἐπιορκίαι
 [τὴν γῆν πληρώσουσι· φαρμακεῖαι] καὶ ἐπαιοιδίαι καὶ μαντεῖαι
 15 ὀπίσω τούτων σφοδρῶς καὶ προθύμως ἐξακολουθήσουσι καὶ καθ' ὅλου
 ὑπὸ τῶν δοκούντων εἶναι χριστιανοὶ τότε ἐγερθήσονται ψευδοπρο-
 φῆται, ψευδαπόστολοι, γόητες, ἄνθρωποι φθοροποιοί, κακοποιοί,
 ψευδόμενοι κατ' ἀλλήλων, μοιχοί, πόρνοι, ἄρπαγες, πλεονέκται,
 ἐπίορκοι, κατάλαλοι [ἀλλήλους μισοῦντες]. οἱ ποιμένες ὡς λύκοι
 20 γενήσονται. [οἱ ἱερεῖς τὸ ψεῦδος ἀσπάσσονται.] οἱ μοναχοὶ τὰ τοῦ
 κόσμου ποθήσουσιν. οἱ πλούσιοι ἀσπλαγχνίαν ἐνδύσονται. οἱ ἄρ-
 χοντες πτωχῶ οὐ βοηθήσουσιν. οἱ δυνάσται οἰκτιρμούς ἀποβα-
 λοῦνται. οἱ κριταὶ τὸ δίκαιον ἐκ τοῦ δικαίου ἀροῦσι καὶ τοῖς δώ-
 ροις ἐκτυφλούμενοι ἀδικίαν ἐπισπάσσονται. 8. καὶ τί λέγω περὶ
 25 ἀνθρώπων, ὅπου καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὴν οἰκίαν τάξιν ἀρνήσονται;
 σεισμοὶ [κατὰ πᾶσαν πόλιν, λοιμοὶ] ἐπὶ πᾶσαν χώραν, βρονταὶ
 ἄμετροι καὶ φοβεραὶ ἀστραπαὶ οἴκους καὶ ἀγροὺς κατακαίουσαι,

1 γενησομένην P, γεγονυῖαν Morel., ἔσομένην b. || 2 τὴν... ἀναστρ. P, διαστρο-
 φὴν καὶ φθορὰν b. || 4 ἀνυπ. διάθ. P, ἀταξίαν. καὶ γενεῖς τὰ τέκνα μισήσουσι καὶ
 τέκνα τοῖς γονεῦσιν ἐπιβάλλονται χεῖρας b. || 7 εἰς... ἀυθεντ. P, πρὸς τοὺς δούλους
 ἀπάνθρωπιαν κτήσονται b, ἀπανθρωπίαν κτήσονται Morel. [sic.]. || 10 οἰκτειρήσει
 b. || 12 ἐχθροῦ P, διαβόλου b. || 14 [ ] suppl. Fabricius ex b. || 16 χριστιανῶν
 b. || 16 ἐγερθ. P, ἔσονται b Morel. || 16 τότε om. Mor. || 19 [ ] ut 14. || 20. 26
 [ ] ut 14. || 24 περὶ b, ἀπὸ P. || 25 ὅπου et αὐτὰ om. b. || 27 ἄμετροι b, ἄνεμοι P.

καταιγίδες ανέμων τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν ἀμέτρως ἐκταράσ- 1
 σουσαι, τῆς γῆς ἀκαρπία, θαλάσσης ἤχος καὶ σάλος ἀφόρητος
 ἀπὸ ψυχῶν καὶ ἀπωλείας ἀνθρώπων. σημεῖα ἐν ἡλίῳ, σημεῖα ἐν
 σελήνῃ, ἀστρων παρατροπαί, συνοχαὶ ἐθνῶν, ἀέρων ἀκρασίαι, χα- 5
 λάζης βολίδες ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, χειμῶνος ἀταξίαι, παγετοὶ 5
 διάφοροι, καύσωνες ἀπαραμύθητοι, κεραυνοὶ αἰφνίδιοι, ἐμπρησμοὶ
 ἀδόκητοι, καὶ ἀπαξ ἀπλῶς πάσης τῆς γῆς θρῆνος καὶ κοπετός, πα-
 ραμυθίαν μὴ ἐχούσης. “ἐκ γὰρ τοῦ πληθυνθῆναι τὴν ἀμαρτίαν ψυ-
 γήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.” διὰ τούτων ἀπάντων τὴν ζάλην, τὴν
 ἀταξίαν, ὁ κύριος τοῦ παντός διὰ τοῦ εὐαγγελίου βοᾷ λέγων “βλέ- 10
 πετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
 λέγοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ οὖν πλανηθῆτε
 ὀπίσω αὐτῶν. ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ
 πτοηθῆτε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ’ οὐκ εὐθὺς τὸ τέ-
 λος.” μάθωμεν τοῦ σωτῆρος τὸν λόγον, πῶς διὰ παντός ἀσφαλίζων 15
 ἡμᾶς παρήγγειλε “βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
 ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι.” 9. καὶ γὰρ μετὰ
 τὸ ἀναληφθῆναι αὐτὸν πρὸς τὸν πατέρα ἀνέστησάν τινες λέγοντες
 ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός, καθὼς Σίμων ὁ μάγος καὶ οἱ λοι-
 ποί, ὧν οὐκ ἔστι καιρὸς ἄρτι τὰ ὀνόματα μνημονεῦσαι. διὸ καὶ 20
 ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς συντελείας δεῖ πάλιν ἀναστῆναι ψευδο-
 χριστοὺς ἄνδρας λέγοντας ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός. καὶ πολλοὺς
 πλανήσουσι καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων δραμοῦσιν ἀπὸ ἀνατολῶν
 ἕως δυσμῶν καὶ ἀπὸ βορρᾶ ἕως θαλάσσης, λέγοντες Ποῦ ὧδε ὁ
 χριστός; ποῦ ἐκεῖ ὁ χριστός; ἀλλὰ μάταιον φρόνημα κεκτημένοι 25
 καὶ τὰς γραφὰς ἐμμελῶς οὐκ ἀναγινώσκοντες, οὐκ ὀρθὰ φρονοῦν-
 τες ζητήσουσιν ὄνομα, ὅπερ εὐρεῖν οὐ δύνησονται. “δεῖ γὰρ πρῶτον
 ταῦτα γενέσθαι” καὶ οὕτως ὀφθῆναι τὸν υἱὸν τῆς ἀπωλείας ἡγουν

8 Matth. 24, 12. || 10 Luc. 21, 8. 9.

1 καταιγ. ἀνέμ. b post ἀστραπαὶ p. 96, 27. || 6 ἀδιάφοροι b. || 8 μὴ ἔχων.
 ἐν γὰρ τῷ πληθ. b. || 13 ὅταν ... 14 πτοηθ. om. b. || 14 εὐθέως b. || 15 μάθε b. ||
 15. 16 ἀσφ. ... προή. P, ἀσφαλίζεται ἡμᾶς καὶ παραγγέλλει λέγων b. || 20 διὸ καὶ
 P, δεῖ οὖν b. || 21 δεῖ om. b. || 24 βορρᾶν P. || 26. 27 ὀρθοφρονοῦντες b.

1 τὸν διάβολον. 10. καὶ οἱ θεηγόροι ἀπόστολοι βεβαιοῦντες τὴν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ παρουσίαν, ἕκαστος αὐτῶν ὑπέδειξε τῶν ἐναγῶν καὶ φθοροποιῶν ἀνθρώπων τὴν ἀνάδειξιν τούτων καὶ ἐκήρυξαν ἀναφανδὸν τὰς τούτων ἀθεμίτους πράξεις. πρῶτος ὁ Πέτρος, ἡ πέ-
 5 τρα τῆς πίστεως, ὃν ἐμακάρισε χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας, ὁ πρῶτος μαθητής, ὁ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας ἔχων, ἐδίδαξεν ἡμᾶς λέγων "τοῦτο πρῶτον γινώσκετε, τέκνα, ὅτι ἐλεύ-
 10 σονται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμπαίχται κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι" καὶ "ἐν ἡμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἰρέσεις ἀπωλείας." μετὰ τοῦτον συνωδὰ Ἰωαν-
 νης ὁ θεολόγος καὶ ἠγαπημένος τοῦ χριστοῦ βοᾷ "φανερὰ ἐστὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου" "καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασι, ἀλλὰ μὴ
 15 πλανηθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον." εἶτα ὁ Ἰουδᾶς Ἰακώβου
 20 τὰ ὅμοια τούτων λέγει "ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἔσονται ἐμπαίχται κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν." οὗτοί εἰσιν οἱ ἀφάβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες. ἔγνωσ τῶν θεολόγων καὶ ἀποστόλων τὴν συμφωνίαν καὶ ὁμόνοιαν τῆς διδαχῆς αὐτῶν, 11. ἄκουε λοιπὸν καὶ Παύλου λέγοντος παρρησία, πῶς τούτους φανερώς ἀποκαλύπτει. "βλέ-
 25 πετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας. βλέπετε τὴν κατατομήν" "βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης." "βλέπετε, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι." λοιπὸν τίς ἔξει ἀπολογία, ἀκούων ταῦτα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, παρά τε τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου, καὶ οὐ
 25 φροντίσει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὸν καιρὸν τῆς συντε-

7 Petr. β 3, 3. || 9 Petr. β 2, 1. || 11 Ioh. α 3, 10. || 12 Ioh. α 2, 18. ||
 12 Ioh. α 4, 1. || 15 Iud. 18. || 19 Phil. 3, 2. || 20 Col. 2, 8. || 22 Eph.
 5, 15.

1 καὶ οἱ θεηγ. P, ὅθεν καὶ οἱ θεολόγοι b. || 2 παρουσίαν P, μαρτυρίαν b. || 2 τὸν ἐναγῆ καὶ φθοροποιὸν διάβολον b. ita Fabricius ad ὑπέδειξε. || 4 τούτων P, τούτου b. || 7 τοῦτο ... τέκνα om. b. „, *mox ibidem legitur*: ἐμπαίχται καὶ ἐν ὑμῖν“ Fa-
 brie. || 9 αὐτῶν om. Morel. || 14 εἰσεληλύθασιν b. || 17 ποιμ. ... τῶν P, ποιοῦντες ἔγνωτε, ἀγαπητοί, τῶν b. || 19 Παύλου παρρησίαν b.

λείας καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν μέλλουσαν, ἣ μέλλομεν παρίστα- 1
 σθαι ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ. 12. ἀλλὰ τῆς συντελείας
 τοῦ λόγου πέρας δώσαντες τρέφομεν τὴν διήγησιν ἐπὶ τὰ ἀκολου-
 θως ἡμῖν μέλλοντα ῥηθήσεσθαι. παράγω δὲ εἰς μέσον ἀξιόπιστον 3
 μάρτυρα, τὸν προφήτην Δανιήλ, ὃς τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ναβουχοδονόσορ 5
 διέλυσε καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν βασιλέων ἕως τῆς συντελείας ὑπέ-
 δεῖξεν ἀπαράτροπον ὁδὸν τοῖς ὀδεῦσαι θέλουσι, τῆς ἀληθείας τὴν δή-
 λωσιν. τί γὰρ φησιν ὁ προφήτης; ἀριδῆλως πρὸς τὸν Ναβουχοδο-
 νόσορ προήγγειλεν "ἐθεώρεις, ὦ βασιλεῦ, καὶ ἰδοὺ εἰκὼν μεγάλη 10
 ἐστῶσα πρὸ προσώπου σου, ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσοῦ, οἱ βραχίονες αὐ-
 τῆς καὶ οἱ ὦμοι ἀργυροῦ, ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῦ, αἱ κνήμαι 15
 σιδηραῖ, οἱ πόδες μὲν μέρος τι σιδηροῦν καὶ μέρος τι ὀστράκινον.
 ἐθεώρεις ἕως οὗ ἀπετμήθη λίθος ἄνευ χειρὸς καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα
 ἐπὶ τοὺς πόδας τοὺς σιδηροῦς καὶ ὀστρακίνους καὶ ἐλέπτυνεν εἰς
 τέλος. τότε ἐλεπτύνθησαν εἰσάπαξ τὸ ὀστρακον καὶ ὁ σίδηρος καὶ ὁ 15
 χαλκός, ὁ ἀργυρος καὶ ὁ χρυσός, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ κονιορτὸς ἀπὸ
 ἄλωνος θερινῆς, καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγένετο εἰς ὄρος
 μέγα καὶ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν." διὸ συνάψαντες τούτοις καὶ
 τὰς τοῦ Δανιήλ ὁράσεις μίαν ἐν ἀμφοτέροις τὴν διήγησιν ποιησό-
 μεθα, ἐπιδεικνύντες πῶς σύμφωνα καὶ ἀληθῆ ἦσαν τοῦ προφήτου 20
 τὰ ὁραθέντα, ἅπερ καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ προεώρακε. λέγει γὰρ
 οὕτως ὁ προφήτης "ἐγὼ Δανιήλ ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ οἱ τέσσαρες ἄνε-
 μοι τοῦ οὐρανοῦ προσέβαλον εἰς τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην, καὶ
 τέσσαρα θηρία μεγάλα ἀνέβαινον ἐκ τῆς θαλάσσης, διαφέροντα
 ἀλλήλων. τὸ πρῶτον θηρίον ὡσεὶ λέαινα καὶ πτερὰ αὐτῆς ὡς ἀετοῦ. 25
 ἐθεώρουν ἕως οὗ ἐξετίλη τὰ πτερὰ αὐτῆς καὶ ἐξήρθη ἀπὸ τῆς γῆς
 καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη καὶ καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῷ.

9 Dan. 2, 31—39. || 22 Dan. 7, 2—8.

1 τὴν ὥρ. — μέλλ. b, ὥραν ἐκείνην ἢν μέλλομεν P. || 3 πέρ. δώσ. Fabr. ex
 b suppl., om. P. || 3. 4 ἀκολουθως b, ἀκόλουθα ὡς P. || 4 παραγαγῶ b. || 6. 7
 ὑποδείξαντα b Morel. || 7 ἀπαράτροπον b. || 8 ἀριδῆλως om. b. || 12 πόδες μέρος
 μὲν τι Morel. || 19. 20 ποιησώμεθα, ἐπιδεικνείς Morel, ita b, sed -νυς. || 20. 21
 τῷ προφήτῃ ὁραθέντα b. || 22 οἱ τέσσ. οἱ ἄνε. P. || 26 ἐξετίλη P, ἐξέτεινε b. || 26
 ἐξήρθη ἀπὸ edidit P, sed Morel. ἐξηράνη ἐπὶ.

1 και ἰδοὺ θηρίον δεύτερον, ὅμοιον ἄρκτω. καὶ εἰς μέρος ἐν ἐστάθῃ
καὶ τρία πλευρὰ ἐν τῷ στόματι αὐτῆς ἀνὰ μέσον τῶν ὀδόντων
αὐτῆς. καὶ οὕτως ἔλεγον αὐτῇ Ἀνάστηθι, φάγε σάρκας πολλὰς.
ὀπίσω αὐτοῦ ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ θηρίον τρίτον ὡσεὶ πάρδαλις καὶ
5 αὐτῇ πτερὰ τέσσαρα πετεινοῦ ὑπεράνω αὐτῆς. τέσσαρες κεφαλαὶ
τῷ θηρίῳ. ὀπίσω τούτου ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ τέταρτον θηρίον φοβερὸν
καὶ ἑκθαμβον καὶ ἰσχυρὸν περισσῶς, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ με-
γάλοι καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ, ἐσθίον καὶ λεπτῦνον καὶ τὰ
ἐπίλοιπα τοῖς ποσίν αὐτοῦ συνεπάτει. καὶ αὐτὸ διαφέρον πε-
10 ρισσῶς παρὰ πάντα τὰ θηρία τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ κέρατα
δέκα αὐτῷ. προσενόουν τοῖς κέρασιν αὐτοῦ καὶ ἰδοὺ μικρὸν κέρας
ἀνέβη ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ τρία κέρατα ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξερρι-
ζώθη ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ὀφθαλμοὶ ὡσεὶ ὀφθαλμοὶ ἀν-
θρώπου ἐν τῷ κέρατι τούτῳ καὶ στόμα λαλοῦν μέγала.” 14. ἐπεὶ
15 οὗν δυσνόητα πᾶσι δοκεῖ ταῦτα τὰ μυστικῶς εἰρημένα παρὰ τοῦ προ-
φήτου, οὐδὲν τούτων ἀποκρύψωμεν τοῖς ὑγιῆ τὸν νοῦν κεκτημένοις. τὸ
πρῶτον θηρίον εἰπὼν ὁ Δανιὴλ ἤγουν τὴν λέαιναν τὴν ἐκ τῆς θα-
λάσσης ἀναβαίνουσαν, τὴν τῶν Βαβυλωνίων γεγενημένην βασιλείαν
ἐν τῷ κόσμῳ σημαίνει, ταύτην οὔσαν τῆς εἰκόνας τὴν χρυσοῦν κε-
20 φαλήν. τὸ δὲ λέγειν “πτερὰ αὐτῆς ὡς ἀετοῦ,” ὅτι ὑψώθη ὁ βασι-
λεὺς Ναβουχοδονόσορ καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ ἐπήρθη. εἶτα (φησὶν)
“ἐξετίλη τὰ πτερὰ αὐτῆς,” ὅτι καθηρέθη αὐτοῦ ἡ δόξα. ἐδιώ-
χθη γὰρ ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. τὸ δὲ εἰπεῖν “καρδία ἀνθρώπου
ἐδόθη αὐτῷ καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη” ὅτι μετενόησεν, ἐπι-
25 γνοὺς ἑαυτὸν ὅτι ἀνθρωπὸς ἐστὶ, καὶ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ. ἰδοὺ ἀπέ-
δειξα τοῦ πρώτου τὴν ὁμοίωσιν. 15. μετὰ οὗν τὴν λέαιναν δεύ-
τερον ὀραῖ θηρίον ὁ προφήτης, ὅμοιον ἄρκτω, ὅπερ ἦσαν Πέρσαι.
μετὰ γὰρ Βαβυλωνίους Πέρσαι ἐκράτησαν. τὸ δὲ λέγειν “τρία
πλευρὰ ἐν τῷ στόματι αὐτῆς ἐθεώρουν” τρία ἔθνη ἔδειξε, Πέρσας

1 μ. ἐνεστάθη P, μ. ἐστάθη M, qui corr. ἐν. || 5 τέσσ. ὑπεράνωθεν αὐτῆς b. ||
5. 6 τέσσαρας κεφαλὰς τοῦ θηρίου Mor. b. || 7. 8 „voe μεγάλοι in utroque co-
dice deest“ Mor. || 9 διέφερε b. || 11 δέκα ἐθεώρουν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ b. || 16
οὐδὲν ἀποκρύψωμεν τούτων πρὸς ἐπίγνωσιν τοῖς γε νοῦν κεκτημένοις b. || 19 σημαίνει
ἤγουν τὴν τῆς εἰκόνας χρυσοῦν b. || 22 ἐξέτεινε b. || 26 δειξε P.

Μήδους καὶ Βαβυλωνίους, ὅπερ δέδεικται μετὰ τὸν χρυσὸν ὁ ἄρ- 1
 γυρος ἐν τῇ εἰκόνι. ἰδοὺ καὶ τὸ δεύτερον θηρίον ἀπεδείξαμεν. ἔπειτα
 τὸ τρίτον ἢ πάρδαλις, οἵτινες ἦσαν Ἕλληνες· μετὰ γὰρ Πέρσας
 Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων ἐκράτησε, καθελὼν τὸν Δαρείον· ὃ
 δέδεικται ἐν τῇ εἰκόνι ὁ χαλκός. τὸ δὲ λέγειν “πτερὰ τέσσαρα πε- 5
 τεινοῦ καὶ τέσσαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ” σαφέστατα ἔδειξε πῶς διε-
 μερίσθη εἰς τέσσαρα μέρη ἡ βασιλεία τοῦ Ἀλεξάνδρου. τέσσαρας
 γὰρ κεφαλὰς εἶχε, τοὺς τέσσαρας βασιλεῖς ἐξ αὐτῆς ἀναστάντας.
 τελευτῶν γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος διεῖλε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ εἰς τέσ-
 σαρα μέρη. ἰδοὺ καὶ τὸ τρίτον εἶπομεν. 16. ἔπειτα (φησί) “τέταρ- 10
 τον θηρίον φοβερόν καὶ ἔκθαμβον. οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ καὶ οἱ
 ὄνυχες χαλκοῖ.” τίνες οὗτοι ἀλλ’ ἢ ἡ Ῥωμαίων βασιλεία, ὅπερ
 ἐστὶν ὁ σίδηρος, ἐν ᾧ συνθλάσει τὰ πρὸ αὐτῆς πάντα βασίλεια
 καὶ κατακυριεύσει πάσης τῆς γῆς. μετὰ οὖν τοῦτο τί περιλείπεται
 ἐρμηνεύσαι ἡμῖν ὧν ἐώρακεν ὁ προφήτης ἀλλ’ ἢ τὰ ἴχνη τῶν πο- 15
 δῶν τῆς εἰκόνας, ἐν οἷς καὶ μέρος μὲν τι σιδηροῦν, μέρος δὲ ὀστρά-
 κιονον, ἅμα μεμιγμένον εἰς ἐν τὰ ἀμφότερα. μυστικῶς γὰρ ἐδή-
 λωσε διὰ τῶν δέκα δακτύλων τῶν ποδῶν τῆς εἰκόνας τοὺς δέκα
 βασιλεῖς τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἐγειρομένους, ἅπερ ἠρμήνευσεν ὁ Δανιήλ.
 “προσενόουν γὰρ τὸ θηρίον” ἤγουν τὸ τέταρτον “καὶ ἰδοὺ δέκα κέ- 20
 ρατα ὀπίσω αὐτοῦ, ἐν οἷς ἀνέβη ἕτερον κέρασ ὡς παραφυάδιον καὶ
 τρία τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐκριζώσει.” ὅπερ δέδεικται κέρασ τὸ παρα-
 φυάδιον ἄλλον μὴ εἶναι εἰ μὴ ὁ ἀντίχριστος ὁ μέλλων ἀναστῆσαι
 τὴν τῶν Ἰουδαίων βασιλείαν. τρία δὲ κέρατα, ἃ μέλλει παρ’ αὐτοῦ
 ἐκριζοῦσθαι, τρεῖς βασιλεῖς δεικνύει, Αἰγύπτου Λιβύων τε καὶ Αἰ- 25
 θιόπων, οὓς ἀνελεῖ παρατάξει πολέμου ὡς κρατήσας ἀπάντων, δει-
 νὸς ὧν τύραννος, θλίψιν καὶ διωγμὸν ἐπὶ τοὺς ἀγίους ποιήσει, ἐπαι-
 ρόμενος κατ’ αὐτῶν. 17. ὁρᾷς, πῶς ὁ Δανιήλ τῶν βασιλειῶν τὴν
 διακράτησιν τῷ Ναβουχοδονόσορ διηρμήνευσε. βλέπεις, πῶς τῆς
 εἰκόνας τὴν μορφήν πᾶσι τοῖς πέρασιν ἐδήλωσεν. ἔγνωσ, τῶν τέσ- 30

1 τὸν χρυσὸν b, τοῦ χρυσοῦ P. || 15 ὑμῖν Morel. || 15 ἀλλ’ ἢ P, ἀλλὰ
 Mor. || 20 μετὰ οὖν τοῦτο κατενόουν τὸ θηρίον καὶ ἰδοὺ δέκα κέρατα ὀπίσω αὐτοῦ καὶ
 ἕτερον κέρασ ὅπερ ἐστὶν ὁ ἀντίχριστος ὁ μέλλων b. || 22. 23 παραφυάδιον, εἰ μὴ ὁ
 ἀντίχριστος M. || 24. 25 παρ’ αὐτοῦ ἐκριζ. P, ἐκριζῶσαι b. || 25 βασιλείας b.

1 κύριος καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἐν σχήματι ἀνθρώπου ἐξελεύσεται. ἐκ
 τῶν Ἑβραίων ὁ χριστὸς ἀνέτειλε καὶ αὐτὸς ἐξ Ἰουδαίων γενήσε-
 ται. ἀνέδειξεν ὁ χριστὸς τὴν ἰδίαν σάρκα ὡς ναὸν καὶ ἀνέστησε
 τριήμερον καὶ αὐτὸς ἀναστήσει τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις λίθινον ναόν.
 5 καὶ ταῦτα μὲν τὰ πλάνα αὐτοῦ τεχνάσματα ἐν τοῖς ἐξῆς δηλω-
 θησομένοις ἐμφανῆ γενήσονται τοῖς νουνεχῶς ἡμῶν ἀκούουσι. 21. καὶ
 γὰρ δύο παρουσίας τοῦ χριστοῦ καὶ σωτῆρος διὰ τῶν γραφῶν ἐδι-
 δάχθημεν. καὶ ἡ μὲν πρώτη κατὰ σάρκα γεγενημένη ἄτιμος διὰ
 τὸ ταπεινὸν δειχθῆναι αὐτόν. οὕτως καὶ ἡ δευτέρα αὐτοῦ παρουσία
 10 κεκήρυκται ἐν δόξῃ, ὡς πάρεστιν ἀπὸ οὐρανῶν μετὰ δυνάμεως καὶ
 ἀγγέλων καὶ πατρικῆς δόξης. ἡ μὲν πρώτη αὐτοῦ παρουσία Ἰωάν-
 νην τὸν βαπτιστὴν εἶχε πρόδρομον, ἡ δὲ δευτέρα αὐτοῦ, ἐν ἣ ἡ μέλ-
 λει ἔρχεσθαι ἐν δόξῃ, Ἐνώχ καὶ Ἡλίαν καὶ Ἰωάννην τὸν θεολόγον
 ἀναδείξει. καὶ ὅρα τοῦ δεσπότου τὴν φιλανθρωπίαν, ὅτι καὶ ἐν τοῖς
 15 ὑστέροις χρόνοις πῶς τοῦ τῶν βροτῶν γένους κήδεται καὶ ἐλεεῖ, ὅτι οὐδὲ
 τότε χωρὶς προφητῶν ἡμᾶς καταλιμπάνει, ἀλλὰ πέμψει αὐτοὺς
 πρὸς διδασχὴν ἡμῶν καὶ πληροφορίαν καὶ ἐπιστροφὴν τῆς τοῦ ἀν-
 τικειμένου παρουσίας, καθὼς καὶ ἐν τούτῳ Δανιὴλ προῦπέφηνε.
 λέγει γὰρ "διαθήκην θήσομαι μιᾶς ἐβδομάδος καὶ ἐν τῷ ἡμίσει
 20 τῆς ἐβδομάδος ἀρθήσεται μου θυσία καὶ σπονδή." μίαν γὰρ ἐβδο-
 μάδα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τὴν ἀνάδειξιν σημαίνει, ἥπερ ἐν ὑστέροις και-
 ροῖς γενήσεται. καὶ τὸ ἡμισυ τῆς ἐβδομάδος λήφονται οἱ δύο προ-
 φῆται μετὰ Ἰωάννου τοῦ κηρῦξαι εἰς τὸν σύμπαντα κόσμον περὶ
 τοῦ ἀντιχρίστου τὴν παρουσίαν, τοῦτ' ἐστὶν "ἡμέρας χιλίας διακο-
 25 σίας ἐξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους." οἱ καὶ ποιήσουσι σημεῖα
 καὶ τέρατα εἰς τὸ καὶ οὕτως δυσωπῆσαι καὶ ἐπιστρέψαι τοὺς ἀν-

19 Dan. 9, 27. || 24 Apor. 11. 3.

1 ἐξελ. om. b. || 2 γενήσε- P. || 3 ad ἀνέδ. Fabr.: ἀνέστη ὁ σωτὴρ ἐκ τῶν
 νεκρῶν τριήμερος, καὶ αὐτὸς ἀναστήσει τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναόν. καὶ ταῦτα μὲν τῆς
 πλάτης αὐτοῦ τὰ τεχνάσματα, καὶ τὰ ἐξῆς δηλωθησόμενα ἐμφανῆ γενήσονται νουνεχῶς
 ἀκούουσι b. || 8. 9 κ. σάρκα γένησις ἄτιμος διὰ τὸ ταπεινῶσαι ἑαυτόν b. || 8 γ. ἡ ἄτι-
 μος Mor. || 9 οὕτως καὶ ἡ P, ἡ δὲ b. || 10 κηρύττεται b. || 10 "ἐν ἀβερατ" Mor. ||
 10 οὐρανῶν b. || 15 πῶς κήδεται καὶ ἐλεεῖ τῶν βροτῶν τὸ γένος b. || 18 καθὼς, φησί,
 Δανιὴλ καθεπέφηνε b. || 19 διαθήσομαι b. || 26 δυσωπῆσαι καὶ om. b.

θρώπους πρὸς μετάνοιαν διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτῶν ἀνομίαν 1
καὶ ἀσέβειαν. "καὶ εἴ τις θέλει αὐτοὺς ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται
ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. οὗτοι
ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ ὑετὸν βρέξῃ τὰς
ἡμέρας τῆς παρουσίας τοῦ ἀντιχρίστου καὶ τὰ ὕδατα στρέψαι εἰς 5
αἷμα καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ, ὅσακις ἐὰν θελήσωσι."
καὶ ὅταν κηρύξωσι ταῦτα πάντα, παρὰ τοῦ διαβόλου ἐν ῥομφαίᾳ
πεσοῦνται. καὶ πληρώσουσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, καθὼς φησι καὶ
τοῦτο Δανιὴλ, προεωρακῶς ὅτι τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσ-
σου ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον, ἡγουν μετὰ Ἐνώχ Ἡλία καὶ 10
Ἰωάννου, καὶ νικήσει αὐτοὺς καὶ ἀποκτενεῖ αὐτοὺς διὰ τὸ μὴ θέ-
λειν αὐτοὺς δοῦναι τῷ διαβόλῳ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἀναφανέν
μικρὸν κέρας, ὃς ἐπαρθεὶς τῇ καρδίᾳ λοιπὸν ἄρχεται ἑαυτὸν ὑψοῦν
καὶ δοξάζειν ὡς θεόν, διώκων τοὺς ἁγίους καὶ βλασφημῶν τὸν
χριστόν. 22. ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τὸν εἰρμὸν τῆς διηγήσεως ἠναγκα- 15
σθημεν ἔλθειν ἐπὶ τὰς ἡμέρας τῆς, βασιλείας τοῦ ἀντικειμένου:
ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰπεῖν πρῶτον τὰ περὶ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ καὶ
αὐξήσεως καὶ τότε ἐπὶ τὴν διήγησιν ταύτην παραγαγεῖν τὸν λόγον.
καθὼς προείπομεν ὅτι εἰς πάντα ἐξισοῦσθαι μέλλει τῷ σωτῆρι ἡμῶν
ὁ διάβολος καὶ υἱὸς τῆς ἀνομίας: οὕτως καὶ δηλοῖ ἡμῖν ἡ ἀπό- 20
δειξις, ἐπειδὴ ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου, βουλόμενος τὰ γένος τῶν ἀν-
θρώπων σῶσαι, ἐκ τῆς ἀχράντου καὶ παρθένου Μαρίας ἐτέχθη καὶ
ἐν σχήματι σαρκὸς τὸν ἐχθρὸν κατεπάτησεν ἐν ἰδίᾳ δυνάμει τῆς
αὐτοῦ θεότητος: τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ διάβολος ἐκ μιαιῶς γυ-
ναικὸς ἐξελεύσεται ἐπὶ τῆς γῆς, τίττεται δὲ ἐν πλάνῃ ἐκ παρθένου. 25
ὁ γὰρ θεὸς ἡμῶν σαρκικῶς ἡμῖν ἐπεδήμησε κατὰ τὴν σάρκα τὴν
ἡμετέραν, ἣν αὐτὸς ἐποίησε τῷ Ἀδὰμ καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ Ἀδὰμ

2 Αποκ. 11, 5—6.

3 κατεσθίει P, κατακαίει b. || 6 πατάξουσι b. || 6 ὅσακις ἐὰν P, ὡς ἂν b
Morel. || 8 πληρώσωσι P, πληρώσουσι Mor. || 8 καθὼς καὶ τοῦτο ὁ Δανιὴλ προεί-
πεν b. || 12 ἀναφύεν Mor. || 14 βλ. εἰς τὸν b. || 17 ἀναγκαῖον οὖν ἐστιν Mor. ||
18 παραγάγει Mor., παράγαγε b. || 19 μέλλει P, θέλει b. || 19. 20 ἡμῶν ὁ υἱὸς
τῆς ἀπωλείας b. || 22 ἀειπαρθένου b. || 23 ἐν ἰδ. ... 24 θεόσητος om. b. || 25 τίττε-
ται γὰρ ἀκριβῶς ἐκ παρθένου b. || 26 ἡμῖν om. b.

1 χωρὶς ἁμαρτίας, ὁ δὲ διάβολος εἰ καὶ σάρκα ἀναλάβοι, ἀλλὰ
ταῦτα ἐν δοκῆσει. πῶς γὰρ ἦν οὐκ ἐποίησε σάρκα ἀλλὰ καὶ πο-
λεμεῖ καθ' ἐκάστην ταύτην φορέσειεν; ταύτην δὲ οἶμαι, ἡγαπη-
μένοι, φανταστικὴν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ οὐσίαν ἀναλήφεται ὄργανον.
5 διὰ τοῦτο καὶ ἐκ παρθένου τίκτεται ὡσπερ πνεῦμα, καὶ σὰρξ τοῖς
λοιποῖς ἐμφανισθήσεται τότε. τὸ γὰρ παρθένον τεκεῖν μόνην τὴν
παναγίαν ἔγνωμεν, σαρκοφόρον ἀπλανῶς γεννήσαντα τὸν σωτῆρα,
ἐπεὶ Μωϋσῆς λέγει "πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ
κληθήσεται." οὐ μὲν οὐδαμῶς, ἀλλ' ὡσπερ ὁ ἐχθρὸς οὐ διανοεῖται
10 μήτραν, οὕτως οὐδὲ σάρκα τρανήν ἀναλήφεται. καὶ περιτμηθήσεται,
καθὼς καὶ ὁ χριστὸς περιετμήθη. καὶ καθὼς ὁ χριστὸς τοὺς ἀπο-
στόλους ἐξελέξατο, οὕτως καὶ ἐκεῖνος δῆμον ὀλόκληρον μαθητῶν
προσλήφεται, ὁμοίους τῆς αὐτοῦ κακουργίας ὑπάρχοντας. 23. ἐν
πρώτοις δὲ τὸ τῶν Ἰουδαίων γένος ἀγαπήσει. μετὰ δὲ τούτων ἀπάν-
15 των σημεῖα ἐπιτελέσει καὶ θαύματα φοβερά, ἀλλ' οὐκ ἀληθῆ ἀλλ'
ἐν πλάνῃ, ὅπως πλανήσῃ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀσεβεῖς. εἰ δυνατὸν
γὰρ καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀποστήσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χριστοῦ.
ἀλλὰ τὰ πρῶτα αὐτοῦ γενήσεται πρᾶϋς, ἀγαπητικός, ἥσυχος, εὐ-
λαβής, εἰρηνοποιός, μισῶν ἀδικίαν, βδελυττόμενος δῶρα, εἰδωλολα-
20 τρείαν μὴ προσιέμενος, τὰς γραφὰς ἀγαπῶν, ἱερεῖς αἰδούμενος, πο-
λιὰς τιμῶν, πορνείαν μὴ καταδεχόμενος, μοιχείαν βδελυττόμενος,
καταλαλιαῖς μὴ προσέχων, ὄρκους μὴ καταδεχόμενος, φιλόξενος,
φιλόπτωχος, ἐλεήμων. εἶτα καὶ τέρατα ποιήσει, λεπρούς καθαρί-
ζων, παραλύτους ἐγείρων, δαίμονας ἀπελαύνων, περὶ τῶν πόρρω ὡς

8 Exod. 13, 2: 34, 19. Num. 8, 16. Luc. 2, 23.

2 ταύτη μὲν δοκῆσει b. || 2 — 5 σάρκα ἐνδύσεται, ἢ καὶ πολεμεῖ καθ' ἐκάστην, ταύτην φορέσει. ἀλλὰ ταύτην, οἶμαι, φανταστικὴν οὐσίαν ἀναλάβεται. διὰ τοῦτο καὶ ἐκ μιαιρᾶς κόρης τίκτεται b. || 2. 3 ἀλλὰ πολεμεῖ. forte πολεμοῖ M. || 3 φορέσειεν, ταύτην οἶμαι M. || 5. 6 καὶ σάρκα τοῖς πολλοῖς [π. etiam M.] ἐμφανισθήσεται φορῶν b. || 6. 7 τὴν θεοτόκον ἔγνωμεν σαρκικῶς καὶ ἀπλανῶς b. || 9 οὐ μὲν ... ἀλλ' om. b. || 9 ὡσπερ γὰρ ὁ b. || 13 προσλάβῃ b. || 16 ἐν πλάνῃ δέ, ὅπως, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀποστήσαι [sic] b. || 16 ὁμοίους αὐτοῦ, ἀσεβεῖς δὲ Mor. || 20 γραφὰς, φησὶν, ἀγ. P, sed b ut nos. || 21 βδελ. ... 22 ὄρκους om. b [sic]. || 23 ἐλεήμων] in b sequitur σημεῖα καὶ τέρατα ποιῶν.

ἐνεστῶτα διαγγέλλων, νεκρούς ἀνιστῶν, χήραις ἐπικουρῶν, ὀρφανῶν¹ προϊστάμενος, ἀγαπῶν πάντας, τοὺς μάχομένους ἀνθρώπους καταλλάττων εἰς ἀγάπην καὶ λέγων "μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν." χρυσὸν οὐ κτήσεται, ἀργύριον οὐκ ἀγαπήσει, πλοῦτον οὐ προσίεται. 24. καὶ ταῦτα πάντα ποιεῖ ὕπουλος ὧν⁵ καὶ δόλιος καὶ πάντας θέλων ἐξαπατῆσαι πρὸς τὸ ποιῆσαι αὐτὸν βασιλέα. ὅταν γὰρ ἴδωσιν οἱ λαοὶ καὶ οἱ δῆμοι τοσαύτας ἀρετάς καὶ τοσαύτας αὐτοῦ δυνάμεις πάντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ μιᾷ γνώμῃ συναχθήσονται ἐπὶ τὸ ποιῆσαι αὐτὸν βασιλέα, μάλιστα ὅτι τῶν Ἑβραίων γένος ἀγαπηθήσεται ὑπὲρ πάντας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τυράν-¹⁰νου, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Μὴ ἄρα εὐρίσκεται τοσοῦτος ἀγαθὸς ἄνθρωπος καὶ δίκαιος ἐν τῇ γενεᾷ ἡμῶν; ἐξαιρέτως, ὡς προεῖπον, τὸ τῶν Ἰουδαίων γένος, νομίζοντες ὅτι βασιλέα αὐτὸν θεάσονται ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀρχῇ, καὶ προσελθόντες αὐτῷ, λέγοντες Πάντες σοι πειθόμεθα, πάντες σοι πεποιθήμεν, σὲ γνωρίζομεν δίκαιον ἐπὶ πᾶσαν τὴν¹⁵ γῆν. πάντες διὰ σοῦ σωθῆναι ἐλπίζομεν καὶ διὰ τοῦ στόματός σου ἐλάβομεν κρίσιν δικαίαν καὶ ἀδωροδόκητον. 25. καὶ τὰ πρῶτα μὲν ὑπούλως χρώμενος ὁ ψεύστης καὶ ἄνομος παραιτήσεται τὴν δόξαν αὐτήν, οἱ δὲ ἄνθρωποι προσμένοντες καὶ παρακαλοῦντες αὐτὸν ἀναδείξουσι βασιλέα. καὶ μετὰ ταῦτα ὑφούται τῇ καρδίᾳ καὶ ὁπραῦς²⁰ πρότερον γενήσεται σοβαρὸς καὶ ὁ ἀγάπην διώκων γενήσεται ἀνελεήμων. ὁ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ γενήσεται ὑψηλὸς καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ ὁ μισῶν ἀδικίαν τοὺς δικαίους καταδιώξει. ἔπειτα ἀνυψούμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν παρατάξει πόλεμον καὶ τρεῖς βασιλεῖς μεγάλους πατάξει ἐν θυμῷ, Αἴγυπτίων Λιβύων καὶ Αἰθιοπῶν. καὶ μετὰ ταῦτα²⁵ ποιήσει τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἀναστήσει αὐτὸν ἐν τάχει καὶ ἀποδώσει αὐτὸν τοῖς Ἰουδαίοις. εἶτα ὑψωθήσεται τῇ καρδίᾳ

3 Eph. 4, 26.

1 διαγγελεῖ Μογ., διαλεγόμενος ἀγαπῶν πάντας [sic] b. || 5 ποιήσει b. || 8 ἐπὶ P, εἰς b. || 15 θόμεθα νομίζοντες οἱ ἄφρονες Ἰουδαῖοι, ὅτι ἡ βασιλεία αὐτῶν μέλλει ἀναστήσασθαι, καὶ σπουδάζουσιν ὅπως αὐτὸν θεάσονται ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀρχῇ καὶ προσέρχονται αὐτῷ λέγοντες b. || 17 λάβομεν Μογ. || 19 ἄ. παραμένοντες κ. b. || 19 αὐ. ποιῶσι β. b. || 20 τ. καρδ. om. b. || 24 μεγάλους om. b. || 25. 26 ταῦτα ταπεινώσει τὸν b.

1 κατὰ παντὸς ἀνθρώπου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ βλά-
 σφημα λαλήσει, δοκῶν ὁ δόλιος ὅτι τὸ λοιπὸν βασιλεύς ἐστὶν ἐπὶ
 τῆς γῆς ἕως τοῦ αἰῶνος, μὴ γινώσκων ὁ ταλαίπωρος ὅτι ἡ βασι-
 λεία αὐτοῦ ἐν τάχει καταργεῖται καὶ ἀπολήφεται τὸ ἡτοιμασμέ-
 5 νον πῦρ αὐτῷ ἐν τάχει σὺν πᾶσι τοῖς πειθομένοις αὐτῷ καὶ δου-
 λεύσασιν αὐτῷ. τοῦ γὰρ Δανιὴλ εἰπόντος "ἐβδομάδα μίαν θήσομαι
 τὴν διαθήκην μου" τὰ ἑπτὰ ἔτη ἐδήλωσε, τὸ ἥμισυ τῆς ἐβδομάδος
 τοῦ κηρῶσαι τοὺς προφήτας καὶ τὸ ἥμισυ τῆς ἐβδομάδος ἤγουν
 τὰ τρία ἥμισυ ἔτη βασιλεύσει ὁ ἀντίχριστος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ
 10 τοῦτο ἀρθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ καὶ ἡ δόξα. ὁρᾶτε, φιλόθεοι, οἷα
 θλίψις ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις γενήσεται, οἷα οὐ γέγονεν ἀπὸ κα-
 ταβολῆς κόσμου οὐδ' οὐ μὴ γένηται ἀλλ' ἐν ταύταις ταῖς ἡμέ-
 ραις μόνον. τότε ὁ ἄνομος ἐπαρθεὶς τῇ καρδίᾳ συνάξει τοὺς ἑαυτοῦ
 δαίμονας ἐν σχήματι ἀνθρώπων καὶ τοὺς προσκαλουμένους αὐτὸν
 15 ἐπὶ τὴν βασιλείαν βδελύξεται καὶ πολλὰς ψυχὰς μιανεῖ. 26. ποιή-
 σει γὰρ αὐτοῖς ἄρχοντας ἐκ τῶν δαιμόνων καὶ οὐκέτι ὡς εὐ-
 λαβής, ἀλλὰ πάντα ἐν πᾶσιν αὐστηρός, ἀπότομος, ὀργίλος, θυ-
 μώδης, δεινός, ἀκατάστατος, φοβερός, ἀηδής, μισητός, βδελυκτός,
 ἀνήμερος, ἀλάστωρ, πονηρός. καὶ σπουδάζων ἐμβαλεῖν εἰς βόθρον
 20 ἀπωλείας πᾶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων πληθυνεῖ σημεῖα ψευδῆ.
 τῶν λαῶν γὰρ ἀπάντων ἀνευφημούντων αὐτὸν διὰ τὰς φαντασίας
 κραυγᾶσει φωνὴν ἰσχυράν ὥστε σαλευθῆναι τὸν τόπον, ἐν ᾧ οἱ
 ὄχλοι αὐτῷ παρειστήκεσαν Γινώτε, λαοὶ καὶ φυλαὶ καὶ ἔθνη, τὴν
 ἐμὴν μεγάλην ἐξουσίαν καὶ δύναμιν καὶ τὴν ἰσχύον τῆς ἐμῆς βα-
 25 σιλείας. τίς δυνάστης μέγας ὡς ἐγώ; τίς θεὸς μέγας πλὴν ἐμοῦ;
 τίς τῇ ἐμῇ ἐξουσίᾳ ἀντιστήσεται; μεταστήσει ὄρη ἐν ὀφθαλμοῖς
 τῶν θεωρούντων, περιπατήσει τὴν θάλασσαν ἀβρόχοις ποσὶ, κατὰξει
 πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, ποιήσει τὴν ἡμέραν σκότος καὶ τὴν νύκτα ἡμέραν,

6 Dan. 9, 27.

2. 3 ὅτι βασιλεύσει αἰὲ ἐπὶ τὴν γῆν εἰς αἰῶνας b. || 5 ἐν τάχει om. b. || 5 τοῖς
 ποθουμένοις b. || 6 λεύσουσιν M. || 6 θύσομαι b. || 7 τῆς ἐβδομάδος om. b. || 10
 ἀρθ. τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ δόξα b. || 11 οἷα — 12 γένηται om. P, suppl. Fabric.
 ex b. || 14 προσκαλεσαμένους b. || 16 αὐτοῖς om. b. || 18 δεινός om. b. || 20
 ψεύδους b. || 21 αὐτὸν b, om. P. || 23 καὶ φυλαὶ om. b. || 25 μέγας om. b.

τὸν ἥλιον μεταστρέψει ὅπου βούλεται καὶ ἀπαξαπλῶς πάντα τὰ 1
στοιχεῖα τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἐν δυνάμει τῆς φαντασίας
αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν θεωρούντων ἀναδείξει ὑπήκοα. εἰ γὰρ αὐτὸς
μὴ φαινόμενος ἄρτι ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας ὁρατὸν ἡμῖν πόλεμον πρὸς
μάχας καὶ σφαγὰς ἐπάγει καὶ ἐρεθίζει, τότε αὐτὸς ὅταν μέλλῃ 5
αὐτοπροσώπως ἔρχεσθαι καὶ θεωρεῖν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἀληθείᾳ,
τίνας οὐκ εἰσπράξεται μηχανὰς καὶ δόλους καὶ φαντασίας πρὸς
τὸ πάντας ἀνθρώπους πλανῆσαι καὶ ἀποστήσαι ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς
ἀληθείας καὶ ἐκ τῆς θύρας τῆς βασιλείας. 27. εἶτα μετὰ ταῦτα
πάντα ὁ οὐρανὸς οὐ δώσει τὴν δρόσον αὐτοῦ, αἱ νεφέλαι οὐ δώ- 10
σουσιν ὕδωρ, ἡ γῆ ἀρνήσεται τοὺς καρποὺς αὐτῆς, ἡ θάλασσα δυ-
σωδίας πληρωθήσεται, οἱ ποταμοὶ ξηρανθήσονται, οἱ ἰχθύες τῆς θα-
λάσσης τεθνήξονται, οἱ ἄνθρωποι ἐκ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς δίψης τελευ-
τήσουσι, καὶ πατὴρ τὸν υἱὸν περιπλακεῖς ἅμα ἀποθανοῦνται, καὶ
μήτηρ θυγατέρα ὁμοίως, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ θάπτων, ἀλλ' ἡ γῆ πᾶσα 15
ἐκ τῶν σωμάτων τῶν ἐρριμμένων θνησιμαίων δυσωδίας πληρωθή-
σεται. καὶ ἡ θάλασσα μὴ δεχομένη τῶν ποταμῶν τὰ ρεύματα
βορβόρου δίκην γενήσεται καὶ ὁσμῆς ἀπίρου καὶ δυσωδίας πλη-
ρωθήσεται. τότε λοιμὸς ἰσχυρὸς ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, τότε θρῆνος
ἀπαραμύθητος, τότε κλαυθμὸς ἄμετρος, τότε στεναγμοὶ ἄπαυστοι, 20
τότε μακαρίσουσιν οἱ ἄνθρωποι τοὺς προτεθνηκότας, λέγοντες πρὸς
αὐτούς Ἐνοιῶτε τοὺς τάφους ὑμῶν καὶ δέξασθε ἡμᾶς τοὺς ἀθλίους·
ανοίξατε τὰς θήκας ὑμῶν πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐλεεινῶν συγγενῶν
ὑμῶν καὶ γνωστῶν. μακάριοι ὑμεῖς ὅτι οὐκ ἐθεάσασθε τὰς ἡμέρας
ταύτας. μακάριοι ὑμεῖς ὅτι τὸν βίον τοῦτον τὸν ὀδυνηρὸν οὐκ ἐφθά- 25
σατε ἰδεῖν οὐδὲ τὸν λοιμὸν τοῦτον τὸν ἀπαραμύθητον οὐδὲ τὴν ἀνάγ-

3 ὑπήκοα om. b. || 4 ὁρατῶς Mor. || 4 ἄπ. ἀοράτως ἡμῖν πολεμῶν b. || 5
ἐπάγει καὶ om. b. || 6. 7 καὶ ὁραῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐν ἀληθείᾳ. τί ἂν οὐκ εἰσπρά-
ξεται b. || 8. 9 τῆς εὐθείας καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν b. || 12 post πλη-
ρωθ. b: οἱ ἰχθύες αὐτῆς θυάξονται, οἱ ποταμοὶ ξηρανθήσονται, αἱ λίμναι τακῆσονται,
τὰ φρέατα ἐκλείψει, τὰ θηρία τοὺς ἀνθρώπους ἐπαναστήσονται, τὰ κτήνη καὶ τὰ πε-
τεινὰ θνήξουσι, οἱ ἄνθρωποι etc. || 14 περιπλ. καὶ μήτηρ θυγατέρα ἅμα ἀποθ. b. ||
16 δυσωδίας — 19 τότε λοιμὸς om. b. [sic]. || 21 μακαρίζουσιν b. || 22 ὑμῶν om.
b. || 24 καὶ γνωστῶν om. b. || 25 ὅτι τὸν ὀδυνηρὸν καιρὸν οὐκ ἐφθάσατε ἰδεῖν οὐδὲ
τὸν λιμὸν τὸν συνέχοντα ἡμᾶς b. reliqua usque ad finem capitis om.

1 ἀπωλείας κατακαλαίσαντες καὶ νικηταὶ γενόμενοι ποίων οὖν ἐγκω-
 μίων καὶ στεφάνων οὐκ ἀξιωθήσονται παρὰ τοῦ βασιλέως ἡμῶν Ἰησοῦ.
 31. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ὅταν γὰρ λαίῳσι τότε
 οἱ ἄνθρωποι τὴν σφραγίδα καὶ οὐχ εὖρωσι τροφὰς οὔτε ὕδωρ,
 5 προσέρχονται αὐτῷ μετὰ ὀδυνῆας φωνῆς λέγοντες Δὸς ἡμῶν φα-
 γεὸν καὶ πιεῖν ὅτι πάντες ἐκ τοῦ λιμοῦ καὶ ἀπὸ πείνης ἀναγκῆς
 ἐκλείπομεν καὶ ἐπίταξον τὸν οὐρανὸν τοῦ δοῦναι ἡμῶν ὕδωρ καὶ
 ἀπέλασον τὰ ἀνθρωπιφάγα θηρία. τότε ἡ δούλιος ἀποκριθήσεται
 μακτηρίζων αὐτοὺς ἐν πολλῇ ἀπανθρωπία λέγων Ὁ οὐρανὸς οὐ
 10 θούλειται δοῦναι ὑετὸν, ἡ γῆ πάλιν οὐ βλαστάνει τὰ γεινήματα
 αὐτῆς πόθεν ὑμῶν ἔστω ἐγὼ ἐρωήματα; τότε ἀκούσαντες τῶν ρη-
 ματῶν τοῦ θαλάμου τούτου ἡ ἀβύσσις νηήσουσιν ὅτι οὗτός ἐστιν
 ἡ κτηρὸς διαβόλος, καὶ κέψονται ὀδυνῆως καὶ κλάουσιναι μεγά-
 λως καὶ τὰ πρόσωπα τῶν χειρῶν αὐτῶν τίψουσι καὶ τὰς πύλας
 15 αὐτῶν διασπρήξουσιν καὶ τὰς ἑνῶσι τὰς παρῆας καταξαναοῦσι, λέ-
 γοντες πρὸς ἀλλήλους Ὡς τῆς γυναικῆς, ἢ τῆς ὀδυνῆας πραγμα-
 τείας, ἢ τοῦ θαλάμου γυναικαγωγίας, ἢ τοῦ μεγίστου πτώματος,
 πῶς ἐπιδωθήσεται τῷ τῶναι, τῶς προσησχέθηται αὐτῷ, πῶς τοῖς
 πύλαισι διασπρήξουσιν αὐτῶν, πῶς τῇ αἰσῶν αὐτῶν σαγήνη συναί-
 20 κισθήσεται, πῶς ἀκούσαντες τῶν γραφῶν οὐ γινώσκουσιν, καὶ γὰρ τότε
 ἡ ἀβύσσις ἢ πνεύματι, διασπρήξουσιν καὶ τῇ ἐπίδωμῶν τοῦ αἰῶνος
 πύλαισι, ἢ τῶν εἰχηνῶν κατασπρήξουσιν τῷ διαβόλῳ καὶ σφρα-
 γισθήσονται. 22. ἢ ἢ ἀκούσαντες τῶν ἱερῶν γραφῶν καὶ ἐπὶ
 χεῖρας ἔχοντες καὶ ἢ οὐ καίτοις ἐπιπλήτες πολλὰ ἀποδράσονται
 25 ἐκ τῆς αὐτῆς πύλης, καὶ τῆς ἐπίδωμῶν αὐτῶν τῆν ἐμ-
 φωνίαν καὶ τῆς πύλης αὐτῶν τῆν ἀλαζονείαν καὶ ἐκφεύξουσιν

1 ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ

1 κα τῶν F, νεκρῶν ἢ | 2 κα εἰ ἢ, αὐτῶν ἀποδράσονται P. | 6 ad
 ἀναγκῆς Fabr. αἰσῶν καὶ τῶν αἰῶνος ex ἢ | 8 ἀπέλασον ἐσ' ἡμῶν τὰ ἢ | 9 ad
 αὐτῶν Fabr. ἀποδράσονται αὐτῶν ex ἢ | 9 λέγον Πύλαις ἐγὼ δοῦτω ὑμῶν φαγεὸν
 καὶ πιεῖν, ἢ | 15 ἀναγκῆς P, διασπρήξουσιν Mss., διασπρήξουσιν ἢ | 18 ἐπὶ τῶν καὶ προ-
 σπρήξουσιν [αὐτῶν] τῶν ἢ | 19 τῶν αἰῶν — 19 εἰς τῶν, om. ἢ | 20 γινώσκουσιν P. | 21
 ἀκούσαντες ἢ | 22 23 γινώσκουσιν, ut αὐτῶν ἢ | 23 ad γραφῶν Fabr. καὶ ἢ τῶν
 πύλαις αἰῶνος ex ἢ | 24 ἀποδράσονται ἢ „ἀποδράσονται ἢ ἀποδράσονται“

ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς κατακρυ- 1
βήσονται καὶ μετὰ δακρύων καὶ συντετριμμένης καρδίας ζητήσουσι τὸν
φιλόανθρωπον, καὶ αὐτὸς ἐκσπάσει αὐτοὺς ἐκ τῶν βρόχων αὐτοῦ καὶ
διασώσει ἐκ τῶν σκανδάλων αὐτοῦ τῶν χαλεπῶν καὶ ἀοράτως σκε-
πάσει αὐτοὺς τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ. τοὺς ἀξίως αὐτῷ καὶ δικαίως 5
προσπίπτοντας. 33. ὁρᾷς οἷαν νηστείαν καὶ προσευχὴν ἐκτελέσουσι τότε
οἱ ἅγιοι. μάθε καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ χώρᾳ οἷος χαλεπὸς καιρὸς καὶ
ἡμέραι γενήσονται. τότε ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς ἀχθήσονται καὶ
ἀπὸ δυσμῶν ἕως ἀνατολῶν παραγενήσονται καὶ κλαύσουσι μεγάλως
καὶ κόψονται ἰσχυρῶς καὶ τῆς ἡμέρας διαφασκούσης ἐκδέχονται 10
τὴν νύκτα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. καταλαβούσης
δὲ τῆς νυκτὸς ἐκ τῶν ἐπαλλήλων σεισμῶν καὶ ἐκ τῶν καταιγίδων
τῶν ἀέρων ζητήσουσιν, ἵνα κἂν θεωρῶσι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ
πῶς μέλλουσι λοιπὸν χαλεπῶ θανάτῳ προσέρχεσθαι. τὸν ὀδυνηρὸν
βίον πενθεῖ τότε πᾶσα ἡ γῆ, πενθεῖ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ὁ ἀήρ, 15
πενθεῖ καὶ ὁ ἥλιος, πενθεῖ καὶ τὰ ἄγρια ζῶα σὺν πετεινοῖς, πεν-
θοῦσιν ὄρη καὶ βουνοὶ καὶ τὰ ξύλα τοῦ πεδίου διὰ τὸ γένος τῶν
ἀνθρώπων, ὅτι πάντες ἐξέκλιναν ἀπὸ θεοῦ ἀγίου καὶ τῷ πλάνῳ
ἐπίστευσαν, δεξάμενοι τὸν χαρακτῆρα τοῦ μιαραῦ καὶ θεομάχου
ἀντὶ τοῦ ζωοποιῦ σταυροῦ τοῦ σωτῆρος. 34. πενθοῦσι δὲ καὶ αἱ 20
ἐκκλησίαι πένθος μέγα, διότι οὔτε προσφορὰ οὔτε θυμίαμα ἐκτε-
λεῖται οὔτε λατρεία θεάρεστος, ἀλλὰ τὰ ἱερά τῶν ἐκκλησιῶν ὡς
"ὄπωροφυλάκιον" γενήσονται καὶ τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ χρι-
στοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἀναφανήσεται. λειτουργία σβε-
σθήσεται, ψαλμωδία παυθήσεται, ἀνάγνωσις τῶν γραφῶν οὐκ εἰσα- 25
κουσθήσεται. ἀλλὰ σκότος ἔσται τοῖς ἀνθρώποις καὶ θρῆνος ἐπὶ θρῆνον

1 Apoc. 6, 16. || 23 Esaj. 1, 8.

1 τὰς ὄπας b. || 1. 2 κρυβήσεται b. || 2 ζητ. P, δυσωπήσουσι b. || 8 τότε —
ἀχθ. om. P, habet b Mor. || 9 παραγίνονται Mor. || 10 διαφ. P, διαδραμούσης b. ||
11. 12 ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν b. || 12 καὶ om. b? || 13. 14 τῶν ἀνέμων τὴν
ἡμέραν ζητ. b. || 14. 15 μετέρχεσθαι τὸν βίον b. || 16 ἥλ. καὶ ἡ σελήνη, π. b. || 20
τοῦ τιμίου καὶ ζ. b. || 21 ad θυμ. adscr. Fabr. „in b ποτ sequitur οὔτε τὸ τίμιον
ἐκτελεῖται σῶμα καὶ αἷμα τοῦ χριστοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἀναφέ-
ρεται· καὶ γὰρ λειτουργία σβεσθήσεται, ἀλλὰ σκότος ἔσται. || 24 οὐκ ἀναφέρεται b.

1 κην ταύτην τὴν μετέχουσιν τὰς ἡμετέρας ψυχὰς. 28. εἶτα ἐν-
 τάλματα ὁ μισθὸς πέμψει κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν διὰ τε δαιμό-
 νων διὰ τε τῶν αἰσθητῶν ἀνθρώπων λεγόντων ὅτι βασιλεὺς μέγας
 γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς Δεῦτε πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. δεῦτε
 5 πάντες θεάσασθαι τὴν ἰσχὺν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ὑμῶν
 καὶ σῖτον παρέξει καὶ οἶνον ὑμῶν χαρίσεται καὶ πλοῦτον πολυτελεῖ
 καὶ ἀξίας μεγάλας. τῷ γὰρ κελεύσματι αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ καὶ
 θάλαττα ὑπακούει. δεῦτε πάντες πρὸς αὐτόν. καὶ πάντες διὰ τὴν
 στέρησιν τῶν βρωμάτων ἐπ' αὐτόν ἐλεύσονται καὶ προσκυνήσουσιν
 10 αὐτόν καὶ δώσει αὐτοῖς χάραγμα ἐν τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ καὶ ἐν τῷ
 μετώπῳ, ἵνα μή τις τὸν τίμιον σταυρὸν ποιήσῃ ἐν τῷ μετώπῳ τῇ
 δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ, ἀλλὰ δέδεταί αὐτοῦ ἡ χεὶρ καὶ ἀπὸ τότε οὐχ
 ἔξει ἐξουσίαν σφραγίσαι τι τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ τῷ πλάνῳ
 προστεθήσεται καὶ αὐτῷ δουλεύσει καὶ μετάνοια ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.
 15 ἀλλὰ ὁ τοιοῦτος ἀπώλετο καὶ ἀπὸ θεοῦ καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων καὶ
 δώσει αὐτοῖς ὁ πλάνος βραχέα βρώματα διὰ τὴν σφραγιδα αὐτοῦ
 τὴν μισθάν. ἡ δὲ σφραγὶς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἐπὶ τῆς δε-
 ξιάς χειρός ἐστι ψῆφος χξς. καὶ ὡς οἶμαι οὐδὲ ἀκριβῶς ἐπίστα-
 μαι τοῦτο (ἐν τῇ γραφῇ γὰρ πολλὰ ἐν τῷ ψῆφῳ τούτῳ ὀνόματα
 20 εὔρηται), ἀλλὰ λέγομεν ἴσως γράφειν τὴν αὐτὴν σφραγιδα AP-
 NOTME, ἐπειδὴ καὶ πρῶτον διὰ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ ὁ ἀντίδικος
 ἐχθρὸς (ἔχουν τῶν εἰδωλολατρῶν) τοῖς μάρτυσι τοῦ χριστοῦ
 προέτρεπον οἱ ἄνομοι Ἄρνησαι, φησί, τὸν θεόν σου τὸν ἐσταυρωμέ-

19 Apos. 13, 18.

1 ταῖς ἡμετέρας ψυχῆς Mor. || 2 μι. κατὰ πᾶσαν πόλιν ἐξαποστελεῖ καὶ ἐπὶ
 πᾶσαν b. || 2 πέμψει om. codd. Pici. || 3 τῶν αἰσθ. om. b. || 3 ὅτι — 4 αὐτοῦ om.
 b. || 5 i. καὶ τὴν δύνάμιν αὐ. b. || 5 ante ἰδοὺ b ὅτι βασιλεὺς μέγας γέγονεν ἐπὶ τὴν
 γῆν. καὶ δεῦτε θεάσασθαι τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δύνάμιν αὐτοῦ. || 5 ὑμῶν post 6 σῖτον b. ||
 11 τίμ. καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν ποιήσει b. || 12 ἀλλὰ — χεὶρ b et alter Pici co-
 dex, om. alter. || 12. 13 οὐχ ἔξει P, οὐκ ἔχει alter Pici cod. || 15 ἀλλὰ τι αὐτὸς
 Mor. || 15 ὁ τοιοῦτος om. b. || 18 καὶ αὐτὸς οἶμαι, οὐδὲ γὰρ ἀκρ. b. || 19 τοῦτο P,
 τούτων τὴν γραφὴν b. || 19 ἐν — τούτῳ P, πολλὰ γὰρ b. || 20 γραφὴν b. || 20. 21
 ἀρνοῦμαι P, sed Mor.: vox ἀρνοῦμαι non respondebit numeris 666, nisi postrema
 syllaba scribatur ε ψιλῷ. || 22 τοὺς μάρτυρας b. || 23 προετρέποντο b. || 23 τὸν et
 σου om. b.

νον. 29. τοιοῦτον γενήσεται καὶ ἐπὶ τοῦ μισοκάλου ἢ σφραγίς, 1 λέγουσα Ἄρνοῦμαι, φησί, τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς· ἀρνοῦμαι τὸ βάπτισμα, ἀρνοῦμαι τὴν λατρείαν μου καὶ σοὶ προστίθεμαι καὶ σὲ πιστεύω. τοῦτο γὰρ οἱ προφῆται κηρύξουσιν Ἐνώχ καὶ Ἡλίας ὅτι Μὴ πεισθῆτε τῷ μέλλοντι ἐλεύσεσθαι καὶ ἰφθῆναι 5 ἐχθρῷ, ὅτι ἀντίδικός ἐστι καὶ φθορεὺς καὶ υἱὸς τῆς ἀπωλείας καὶ πλανᾷ ὑμᾶς καὶ διὰ τοῦτο ὑμᾶς ἀποκτενεῖ καὶ ἐν ῥομφαίᾳ πατάξει αὐτούς. βλέπετε τὴν πλάνην τοῦ ἐχθροῦ, γινώσκετε τὰς μηχανὰς τοῦ δολίου, πῶς διὰ παντὸς σκοτίσαι βούλεται τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων. τοὺς γὰρ δαίμονας αὐτοῦ ἀποδείξει ὡς ἀγγέλους 10 φωτεινοὺς καὶ στρατιάς ἀσωμάτων παρεισάξει ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, καὶ ἔμπροσθεν πάντων ἀναδεικνύει αὐτὸν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναλαμβάνομενον μετὰ σαλπίγγων καὶ ἤχων καὶ κραυγῆς ἰσχυρᾶς εὐφημούντων αὐτὸν ἀδιηγῆτοῖς ὕμνοις καὶ ἐκλάμπων ὥσπερ φῶς ὁ τῆς σκοτίας κληρονόμος, καὶ ποτὲ μὲν εἰς οὐρανοὺς ἀνιπτάμενος, 15 ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς γῆς κατερχόμενος ἐν δόξῃ μεγάλῃ, ποτὲ δὲ καὶ ὡς ἀγγέλους τοὺς δαίμονας ἐπιτάσσει τοῦ ποιεῖν τὰ θελήματα αὐτοῦ μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου. τότε ἀποστελεῖ ἐν ἔρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς τῶν δαιμόνων τὰς φάλαγγας πρὸς τὸ ἐρευνῆσαι τοὺς ἀποκρυβέντας ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ 20 καὶ προσαγαγεῖν αὐτούς εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ τοὺς μὲν πειθόμενους αὐτῷ σφραγίσει τῇ σφραγίδι αὐτοῦ, τοὺς δὲ μὴ βουλομένους αὐτῷ ὑπακοῦσαι τιμωρίας ἀνεικάστους καὶ βασάνους πικροτάτους καὶ μηχανὰς ἀναλώσει, οἷα οὐδὲ ἐγένοντο οὐδὲ εἰς ἀκοὴν ἀνθρώπου ἠκούσθη οὔτε ὀφθαλμὸς βροτῶν ἐθεάσατο. 30. μακάριοι οἱ τότε νικήσαν- 25 τες τὸν τύραννον, ὅτι παρὰ τοὺς πρώτους μάρτυρας ἐνδοξότεροι καὶ ὑψηλότεροι ἔχουσιν ἀναδειχθῆναι. οἱ γὰρ μάρτυρες πρώην τοὺς αὐτοῦ ὑπασπιστὰς ἐνίκησαν, οὗτοι δὲ αὐτὸν τὸν διάβολον υἱὸν τῆς

1 τοι. σὺν γεν. b. || 1 μισ. διαβόλου ἢ σφραγίς αὐτοῦ. b. || 2 ποι. τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς b. || 3 λατρ. P, πίστιν b. || 3 καὶ — 4 πιστ. P, καὶ σὲ προσκυνῶ b. || 4 γὰρ καὶ οἱ b. || 6 ἀντ. P, πλάνος b. || 7 ὑμᾶς pt. P, τὸν κόσμον b. || 7 ὑμᾶς alt. P, αὐτούς b. || 13. 14 ἰσχ. καὶ κτύπων ἀμετρήτων εὐ. b. || 17 θελ. P, προστάγματα b. || 23. 24 τιμωρίαις ἀνεκείστοις καὶ βασάνοις πικροτάτοις ἀναλώσει b. || 24 οἷα — 25 ἐθεάσατο om. b. || 27 ἀναδειχθήσονται b.

1 ἀπωλείας καταπαλαίσαντες καὶ νικηταὶ γενόμενοι ποίων οὖν ἐγκω-
 μίων καὶ στεφάνων οὐκ ἀξιωθήσονται παρὰ τοῦ βασιλέως ἡμῶν Ἰησοῦ.
 31. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ὅταν γὰρ λάβωσι τότε
 οἱ ἄνθρωποι τὴν σφραγίδα καὶ οὐχ εὔρωσι τροφὰς οὔτε ὕδωρ,
 5 προσέρχονται αὐτῷ μετὰ ὀδυνῶν φωνῆς λέγοντες Δὸς ἡμῖν φα-
 γεῖν καὶ πιεῖν ὅτι πάντες ἐκ τοῦ λιμοῦ καὶ ἀπὸ πάσης ἀνάγκης
 ἐκλείπομεν καὶ ἐπίταξον τὸν οὐρανὸν τοῦ δοῦναι ἡμῖν ὕδωρ καὶ
 ἀπέλασον τὰ ἀνθρωποφάγα θηρία. τότε ὁ δόλιος ἀποκριθήσεται
 μυκτηρίζων αὐτοὺς ἐν πολλῇ ἀπανθρωπία λέγων Ὁ οὐρανὸς οὐ
 10 βούλεται δοῦναι ὑετόν, ἢ γῆ πάλιν οὐ βλαστάνει τὰ γεννήματα
 αὐτῆς· πόθεν ὑμῖν δώσω ἐγὼ βρώματα; τότε ἀκούσαντες τῶν ῥη-
 μάτων τοῦ δολίου τούτου οἱ ἄθλιοι νοήσουσιν ὅτι οὗτός ἐστιν
 ὁ πονηρὸς διάβολος, καὶ κόψονται ὀδυνῶς καὶ κλαύσονται μεγά-
 λως καὶ τὸ πρόσωπον τοῖς χερσὶν αὐτῶν τύψουσι καὶ τὰς τρίχας
 15 αὐτῶν διαρρήξουσι καὶ ταῖς ὄνυξι τὰς παρειὰς καταξανοῦσι, λέ-
 γοντες πρὸς ἀλλήλους Ὡς τῆς συμφορᾶς, ὧς τῆς ὀδυνῶν πραγμα-
 τείας, ὧς τοῦ δολίου συναλλάγματος, ὧς τοῦ μεγίστου πτώματος.
 πῶς ἐπλανήθημεν τῷ πλάνῳ, πῶς προσηνέχθημεν αὐτῷ, πῶς τοῖς
 τούτου δικτύοις ἐζωγρεύθημεν, πῶς τῇ μιαρᾷ αὐτοῦ σαγήνῃ συνειλ-
 20 κύσθημεν. πῶς ἀκούοντες τῶν γραφῶν οὐ συνεῖμεν. καὶ γὰρ τότε
 οἱ δεδεμένοι ἐν πράγμασι βιωτικοῖς καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ αἰῶνος
 τούτου, οὗτοι εὐχερῶς προσαχθήσονται τῷ διαβόλῳ καὶ σφρα-
 γισθήσονται. 32. οἱ δὲ ἀκροώμενοι τῶν θείων γραφῶν καὶ ἐπὶ
 χεῖρας ἔχοντες καὶ ἐν νῷ ταύτας ἐννοοῦντες πολλοὶ ἀποδράσονται
 25 ἐκ τῆς αὐτοῦ πλάνης. νοήσουσι γὰρ τῆς ἐπιβουλῆς αὐτοῦ τὴν ἐμ-
 φάνειαν καὶ τῆς πλάνης αὐτοῦ τὴν ἀλαζονείαν καὶ ἐκφεύξουσιν

9 cf. Reg. γ 17.

1 νικ. γεν. P, νικήσαντες b. || 2 οὐκ ἀξ. b, οὐ κατακοσμηθήσονται P. || 6 ad ἀνάγκης Fabric. adscr. καὶ τῆς ὀδύνης ex b. || 8 ἀπέλασον ἀφ' ἡμῶν τὰ b. || 9 ad αὐτοὺς Fabr. ἀποκριθήσεται αὐτοῖς ex b. || 9 λέγων Πόθεν ἐγὼ δώσω ὑμῖν φαγεῖν καὶ πιεῖν; ὁ b. || 15 διαρρ. P, διασυροῦσι Mor., διασύρωσι b. || 18 ἐπλαν. καὶ προσήλθωμεν [sic] τῷ b. || 18 πῶς alt. — 19 ἐζωγρ. om. b. || 20 συνῶμεν P. || 21 δεδομένοι b. || 22. 23 σφραγίσονται ὑπ' αὐτοῦ b. || 23 ad γραφῶν Fabr. καὶ ἐν νῷ ταύτας φέροντες ex b. || 24 ἀποδράσουσιν b. „deinde plura omittit.“

ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς κατακρυ- 1
βήσονται καὶ μετὰ δακρύων καὶ συντετριμμένης καρδίας ζητήσουσι τὸν
φιλόανθρωπον, καὶ αὐτὸς ἐκσπάσει αὐτούς ἐκ τῶν βρόχων αὐτοῦ καὶ
διασώσει ἐκ τῶν σκανδάλων αὐτοῦ τῶν χαλεπῶν καὶ ἀοράτως σκε-
πάσει αὐτούς τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ τοὺς ἀξίως αὐτῷ καὶ δικαίως 5
προσπίπτοντας. 33. ὁρᾷς οἷαν νηστείαν καὶ προσευχὴν ἐκτελέσουσι τότε
οἱ ἅγιοι. μάθε καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ χώρα οἷος χαλεπὸς καιρὸς καὶ
ἡμέραι γενήσονται. τότε ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς ἀχθήσονται καὶ
ἀπὸ δυσμῶν ἕως ἀνατολῶν παραγενήσονται καὶ κλαύσουσι μεγάλως
καὶ κόψονται ἰσχυρῶς καὶ τῆς ἡμέρας διαφασκούσης ἐκδέχονται 10
τὴν νύκτα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. καταλαβούσης
δὲ τῆς νυκτὸς ἐκ τῶν ἐπαλλήλων σεισμῶν καὶ ἐκ τῶν καταιγίδων
τῶν ἀέρων ζητήσουσιν, ἵνα καὶ θεωρῶσι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ
πῶς μέλλουσι λοιπὸν χαλεπῷ θανάτῳ προσέρχεσθαι. τὸν ὀδυνηρὸν
βίον πενθεῖ τότε πᾶσα ἡ γῆ, πενθεῖ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ὁ ἀήρ, 15
πενθεῖ καὶ ὁ ἥλιος, πενθεῖ καὶ τὰ ἄγρια ζῶα σὺν πετεινοῖς, πεν-
θοῦσιν ὄρη καὶ βουνοὶ καὶ τὰ ξύλα τοῦ πεδίου διὰ τὸ γένος τῶν
ἀνθρώπων, ὅτι πάντες ἐξέκλιναν ἀπὸ θεοῦ ἀγίου καὶ τῷ πλάνῳ
ἐπίστευσαν, δεξάμενοι τὸν χαρακτῆρα τοῦ μιαινοῦ καὶ θεομάχου
ἀντὶ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ τοῦ σωτῆρος. 34. πενθοῦσι δὲ καὶ αἱ 20
ἐκκλησίαι πένθος μέγα, διότι οὔτε προσφορά οὔτε θυμίαμα ἐκτε-
λεῖται οὔτε λατρεία θεάρεστος, ἀλλὰ τὰ ἱερά τῶν ἐκκλησιῶν ὡς
"ὄπωροφυλάκιον" γενήσονται καὶ τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ χρι-
στοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἀναφανήσεται. λειτουργία σβε-
σθήσεται, ψαλμωδία παυθήσεται, ἀνάγνωσις τῶν γραφῶν οὐκ εἰσα- 25
κουσθήσεται. ἀλλὰ σκότος ἔσται τοῖς ἀνθρώποις καὶ θρῆνος ἐπὶ θρῆνον

1 Αποκ. 6, 16. || 23 Esaj. 1, 8.

1 τὰς ὄπας b. || 1. 2 κρυβήσεται b. || 2 ζητ. P, δυσωπήσουσι b. || 8 τότε —
ἀχθ. om. P, habet b Mor. || 9 παραγίνονται Mor. || 10 διαφ. P, διαδραμούσης b. ||
11. 12 ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν b. || 12 καὶ om. b? || 13. 14 τῶν ἀέμων τὴν
ἡμέραν ζητ. b. || 14. 15 μετέρχεσθαι τὸν βίον b. || 16 ἡλ. καὶ ἡ σελήνη, π. b. || 20
τοῦ τιμίου καὶ ζ. b. || 21 ad θυμ. adscr. Fabr. „in b mox sequitur οὔτε τὸ τίμιον
ἐκτελεῖται σῶμα καὶ αἷμα τοῦ χριστοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἀναφέ-
ρεται καὶ γὰρ λειτουργία σβεσθήσεται, ἀλλὰ σκότος ἔσται. || 24 οὐκ ἀναφέρεται b.

1 καὶ οὐαὶ ἐπὶ οὐαί. ῥίψεται τότε ὁ ἄργυρος καὶ ὁ χρυσὸς ἐν ταῖς
 πλατείαις καὶ οὐδεὶς συνάξει αὐτούς, ἀλλὰ πάντα βδελυκτὰ κα-
 θεστήκασιν. πάντες γὰρ τοῦ ἐκφυγεῖν καὶ κρυβῆναι σπουδάσουσι
 καὶ οὐδαμοῦ θυνήσονται λαθεῖν ἐκ τῶν παθῶν τοῦ ἀντικειμένου,
 5 ἀλλὰ τὸ σημεῖον αὐτοῦ περιφέροντες εὐδηλοὶ καὶ γνωστοὶ αὐτοῦ
 ἀναδειχθήσονται. ἔξωθεν φόβος καὶ ἔσωθεν τρόμος καὶ ἐν νυκτὶ
 καὶ ἐν ἡμέρᾳ. ἐν πλατείᾳ καὶ ἐν τοῖς οἴκοις θνησιμαῖα, ἐν πλατείαις
 καὶ ἐν οἴκοις πεῖνα καὶ δίψα. ἐν πλατείαις θόρυβοι, ἐν οἴκοις κο-
 πετοί. μεμάρανται τὸ κάλλος τῆς ὄψεως τοῦ προσώπου· γίνονται
 10 γὰρ αἱ ἰδέαι αὐτῶν ὡσεὶ νεκρῶν. καὶ τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν μα-
 ρανθήσεται καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ἀνθρώπων πάντων ἀφαιρεθήσεται.
 35. οὐδὲ γὰρ τότε ὁ εὐσπλαγχνος καὶ φιλόανθρωπος θεὸς κατα-
 λείψει τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ἀπαραμύθητον, ἀλλὰ καὶ “κολο-
 βώσει” τὰς ἡμέρας ἐκείνας καὶ τὸν χρόνον τῶν τριῶν ἡμισυ ἔτων καὶ
 15 ποιήσει αὐτὰ σύντομα διὰ τὸ κατάλειμμα τῶν ἐν ὄρεσι καὶ σπη-
 λαίοις κατακρυφθέντων, ἵνα μὴ πάντων τῶν ἀγίων ἐκείνων ἡ φά-
 λαγξ ἐκλείψῃ. ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς αἱ ἡμέραι αὗται διαδραμεῦν-
 ται καὶ ἀρθήσεται ἡ βασιλεία τοῦ πλάνου καὶ ἀντιχρίστου ἐν τάχει
 καὶ λοιπὸν “ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ” “παρέλθῃ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου
 20 τούτου” καὶ τῶν ἀνθρώπων ἡ ἐξουσία καταργηθήσεται καὶ τὰ ὀρώ-
 μενα ταῦτα πάντα ἀφανισθήσονται. 36. τούτων οὖν ἐσομένων,
 ἀγαπητοί, ὧν προείπομεν, καὶ τῆς μιᾶς ἐβδομάδος εἰς δύο μερισθεί-
 σης καὶ τοῦ βδελύγματος τῆς ἐρημώσεως τότε ἀναφανέντος καὶ
 τῶν προδρόμων τοῦ κυρίου τὸν ἴδιον δρόμον τελεσάντων καὶ τοῦ
 25 σύμπαντος κόσμου λοιπὸν εἰς συντέλειαν ἐρχομένου: τί περιλεί-
 πεται ἀλλ’ ἢ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
 χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἀπ’ οὐρανῶν εἰς ὃν ἠλπίσσαμεν; ὃς ἐξά-
 ξει τὴν πύρωσιν καὶ τὴν δικαιοκρισίαν πᾶσαν τοῖς ἀπειθήσασιν

13 Matth. 24, 22. || 19 Cor. α 15, 52: 7, 31. || 22 Dan. 9, 27.

2 συνάγει αὐτά Mor. || 4 δυν. ἐκφυγεῖν ἐκ τῶν παγίδων τοῦ b. || 7. 8 πλ. —
 οἴκοις om. b. || 9 τῆς ὄψ. om. b. || 11 καὶ — ἀφαιρ. om. b. || 14 καὶ ἡμ. om.
 b. || 17 αὐτοῦ b. || 20 τῶν δαιμόνων ἢ b. || 20 καὶ alt. — 21 ἀφαν. om. b. || 21
 τούτων οὖν, ὡς προείπομεν, ἐσομένων b. || 24 προδρ. P, προφητῶν b. || 25 λοιπὸν om. b. ||
 26 ἢ om. P, habet M. || 28 πύρωσιν P, πῆρωσιν uterque Pici codex, ἐκπλήρωσιν b.

αὐτῶ. λέγει γὰρ ὁ κύριος "ὅν τρόπον γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται 1 ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὅπου γὰρ εἰάν ᾗ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ αἰετοί," τὸ γὰρ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν ἀνατελεῖ ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου 5 καὶ μνηύσει τοῦ κριτοῦ τὴν ἔλευσιν καὶ τὴν ἐμφάνειαν τοῦ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. περὶ γὰρ τῆς ἀναστάσεως τῶν ἀπανταχῆ καὶ τῆς βασιλείας τῶν ἀγίων λέγει Δανιὴλ "καὶ πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἐξεγερθήσονται, οὔτοι εἰς ζῶν ἀιώνιον καὶ οὔτοι εἰς ὄνειδισμὸν καὶ εἰς αἰσχύνην ἀιώνιον." 10 Ἡσαΐας δὲ λέγει "ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῆ." ὁ δὲ κύριος ἡμῶν λέγει "πολλοὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται." 37. τότε γὰρ ἡ σάλπιγξ ἠχήσει καὶ ἐξυπνήσει τοὺς κεκοιμημένους ἐκ τῶν κατωτάτων τῆς γῆς, 15 δικαίους καὶ ἀμαρτωλοὺς. καὶ πᾶσα φύσις καὶ γλῶσσα καὶ ἔθνος καὶ φυλὴ ἀναστήσονται "ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ" καὶ παραστήσονται ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, ἐκδεχόμενοι τὴν τοῦ δικαίου καὶ φοβεροῦ κριτοῦ ἔλευσιν ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ ἀδιηγήτῳ. ὁ γὰρ πύρινος ποταμὸς ἐξερχόμενος μετὰ θυμοῦ ὥσπερ ἀγρία θάλασσα, καὶ κατα- 20 καύσει ὄρη καὶ βουνοὺς καὶ τὴν θάλασσαν ἀφανίσει καὶ τὸν αἰθέρα διαλύσει ἐκ τῆς πυρώσεως ὥσπερ κηρόν. τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ πεσοῦνται, "ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα." ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον εἰλίσσεται, ἡ γῆ πᾶσα κατακαυθήσεται διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα, ἅπερ διέφθειραν οἱ ἄνθρωποι ἐν πορ- 25 νεύσει, ἐν μοιχείαις καὶ ἐν ψεύδεσι καὶ ἀκαθαρσίαις καὶ ἐν εἰδω-

1 Matth. 24, 27. || 8 Dan. 12, 2. || 11 Esaj. 26, 19. || 13 Ioh. 5, 25. || 14 Thess. α 4, 16. || 17 Cor. α 15, 52. || 23 Act. 2, 20. || 24 cf. Petr. β 3, 12. || 24 Apoc. 6, 14.

8 τῶν — ἀγίων om. b. || 9 τῶν ἐκ γῆς χώματος ἀναστήσονται b Mor. || 10 καὶ ἕτεροι εἰς αἰσχύνην ἀιώνιον b. || 12 καὶ — γῆ om. b. || 14 ἡ φοβερά σ. b. || 15 ἐξ. πάντας τοὺς b. || 15. 16 γῆς, καὶ δικαίους b. || 16 — 18 πᾶσα φυλὴ ἔθνος καὶ γλῶσσα ἐν ῥ. ὀφθ. καὶ παραστήσονται ἐκδεχ. [sic] b. || 20 ἐξέρχεται b. || 25 ἀπ. ἔπραξαν οἱ b.

1 λολατρίαις καὶ ἐν φόνοις καὶ ἐν μάχαις. γενήσεται γὰρ "ὁ οὐρανὸς
 καινὸς καὶ ἡ γῆ καινὴ." 38. τότε οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἐπιθρέξουσιν
 "ἐπισυνάγοντες" πάντα τὰ ἔθνη, οὓς ἐξυπνήσει ἡ φοβερὰ ἐκείνη φωνὴ
 τῆς σάλπιγγος, καὶ παραστήσονται τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ οἱ
 5 ποτὲ βασιλεῖς, οἱ ἄρχοντες, οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ ἱερεῖς, καὶ περὶ τῆς ἰδίας
 πολιτείας ἀπολογίας διδόντες καὶ περὶ τοῦ ποιμνίου, οἵτινες δι' ἀμε-
 λείας αὐτῶν ἀπώλεσαν πρόβατον ἐκ τῆς ποιμνῆς αὐτῶν. τότε ἀχθή-
 σονται οἱ στρατιῶται οἱ μὴ "ἀρκούμενοι τοῖς ὄψωνίοις αὐτῶν," ἀλλ'
 ἐπηρεάζοντες χήρας καὶ ὀρφανούς καὶ πτωχοὺς. τότε παραστήσον-
 10 ται οἱ φορολόγοι, οἱ παρὰ τὸ κείμενον πλέον ἀρπάζοντες τὸν πέ-
 νητα καὶ ποιοῦντες τὸν δόκιμον χρυσὸν ὡς κίβδηλον ἵνα ζημιώ-
 σωσι τὸν πτωχὸν ἐν τε ἀγροῖς ἐν τε οἴκοις καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις.
 τότε ἀναστήσονται ἀνδρόγυνοι μετ' αἰσχύνης, οἵτινες οὐκ ἐφύλαξαν
 τὴν κοίτην αὐτῶν ἀμίαντον, ἀλλὰ πᾶν τὸ κάλλος τῆς σαρκὸς ἀπα-
 15 τώμενοι καὶ ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπιθυμίαις πορευόμενοι. τότε ἀναστή-
 σονται οἱ τὴν ἀγάπην τοῦ κυρίου μὴ φυλάξαντες, κατηφεῖς καὶ
 σκυθρωποί, ὅτι τὴν ἐλαφρὰν ἐντολὴν τοῦ σωτῆρος ἠθέτησαν τὴν λέ-
 γουσαν "ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν." τότε κλαύσουσιν
 οἱ τὸν ζυγὸν αὐτὸν ἄδικον κεκτημένοι καὶ σταθμούς καὶ μέτρα καὶ
 20 μόδια ἄδικα, ἐκδεχόμενοι τὸν δίκαιον κριτὴν. 39. καὶ τί ἐπιφέ-
 ρομεν πολλοὺς λόγους τῶν παραστησομένων; "τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμ-
 ψουσιν ὡς ὁ ἥλιος," οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ κατηφεῖς καὶ σκυθρωποὶ ἀνα-
 δειχθήσονται. ἀμφότεροι γάρ, οἷ τε δίκαιοι καὶ ἁμαρτωλοί, ἀφθαρ-
 τοὶ ἀναστήσονται. οἱ γὰρ δίκαιοι, ἵνα αἰωνίως τιμηθῶσι καὶ κατα-
 25 τρυφήσωσι τὰ ἀθάνατα, οἱ δὲ ἁμαρτωλοί, ἵνα ἐν τῇ κρίσει αἰωνίως
 κολασθῶσιν. ἕκαστος γὰρ ἐνθυμεῖται τί δώσει ἀπολογίαν τῷ

1 Aroc. 21, 1. || 3 Matth. 24, 31. || 8 Luc. 3, 14. || 18 Matth. 19, 19. ||
 21 Matth. 13, 43.

2 κενός et κενή b. || 2 περιτρέχουσι b. || 6 α. δώσουσι καὶ b. || 12. 13 τῷ
 πτωχῷ ἐν τε ἀργυρίοις καὶ χρυσίοις. τότε ἀν. b. || 14 ἀλλὰ τῷ κάλλει τῆς b. ||
 20 ἄδ. ἔχοντες, ἐκδεχόμενοι. b. || 20. 21 ἐπιφέρου μακροὺς λόγ. b. || 21 τ. παρ. om.
 b. || 22. 23 post ἀναδ. in b: καὶ οἱ μὲν δίκαιοι ἵνα αἰωνίου χαρᾶς νεμεθῶσι [sic], οἱ δὲ
 ἁμαρτωλοὶ ἐν τῇ κρίσει δικαίως κολασθῶσιν. || 26 γὰρ ἐνθυμεῖτε τὸ τί P, b ut nos.

δικαίῳ κριτῇ εἴτε ἀγαθὰ εἴτε φαῦλα· αἱ γὰρ πράξεις πάντων τῶν 1
 ἀνθρώπων ἕκαστον περικυκλώσει εἴτε ἀγαθὸν εἴτε πονηρόν. “αἱ γὰρ
 δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται” καὶ πάντα φόβος καὶ τρό-
 μος κατέδεται, τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν καὶ τὰ καταχθόνια. “καὶ πᾶσα
 γλῶσσα ἐξομολογήσεται” αὐτὸν καὶ ὁμολογήσει τὸν ἐρχόμενον κρῖναι 5
 κριτήριον δίκαιον, θεὸν ἰσχυρὸν καὶ ποιητὴν τῶν ἀπάντων. τότε μετὰ
 δειλίας καὶ θάμβους ἐλεύσονται ἄγγελοι, “θρόνοι, ἐξουσίαι, ἀρχαί,
 κυριότητες,” πολυόμματα ἐξαπτέρυγα Χερουβίμ τε καὶ Σεραφίμ,
 ἐν ἰσχύϊ κεκραγότες “ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος Σαβαὼθ παντοκρά-
 τωρ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου.” καὶ ἀποκαλυφθή- 10
 σεται ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων καὶ
 κριτὴς ἀπροσωπώληπτος καὶ δικαστὴς τὸ δίκαιον ἀπονέμων ἐκάστῳ ἐπὶ
 θρόνου φοβεροῦ καὶ ἐπιρμένου, καὶ πᾶσα σὰρξ τῶν βροτῶν κατίδη αὐ-
 τοῦ τὸ πρόσωπον μετὰ φόβου καὶ δειλίας μεγάλης, καὶ δίκαιος καὶ
 ἀμαρτωλός. τότε ἀχθήσεται ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας ἡγουν ὁ διάβολος 15
 μετὰ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ ὑπὸ ἀγγέ-
 λων αὐστηρῶν καὶ ἀποτόμων καὶ παραδοθήσονται τῷ πυρὶ τῷ
 ἀσβέστῳ καὶ τῷ σκότῳ τῷ ἀκοιμήτῳ καὶ τῷ σκότει τῷ ἐξωτέρῳ.
 τῶν γὰρ Ἑβραίων ὁ δῆμος “ὄψεται αὐτὸν” ἐν σχήματι ἀνθρώπου,
 καθὼς αὐτοῖς ᾤφθη ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου διὰ σαρκὸς καὶ καθὼς 20
 αὐτὸν ἐσταύρωσαν. καὶ δείξει αὐτοῖς τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν τοὺς
 ἥλους καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ νενυγμένην διὰ τῆς λόγχης καὶ τὴν κά-
 ραν τὴν ἐξ ἀκανθῶν στεφανωθείσαν καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ ἅπαξ
 πάντα θεάσονται ὁ τῶν Ἑβραίων δῆμος καὶ κόψονται καὶ κλαύ-
 σονται, καθὼς βοᾷ ὁ προφήτης “ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν,” καὶ 25
 οὐδεὶς ἐστὶν ὁ βοηθῶν αὐτοῖς ἢ ὁ ἐλεῶν αὐτούς, ὅτι οὐ μετενόησαν

3 Matth. 24, 29. || 4 Phil. 2, 11. || 7 Col. 1, 16. || 9 Esaj. 6, 3. ||
 19 Apoc. 1, 7. || 25 Zach. 12, 10. Ioh. 19, 37.

2 εἴτε ἀγαθὰ εἴτε πονηρά b. || 3 καὶ pr. — 4 καταχθ. om. b. || 7 δειλίας P,
 φόβου b. || 9 ad κεκραγ. adscr. Fabric. „in b est καὶ πᾶσαι αἱ τῶν οὐρανῶν δυνά-
 μεις ἐν ἰσχύϊ κεκραγότες, ἅ ἅγιος.“ || 11 post βασιλευόντων b καὶ κριτὴς ἀπροσω-
 πολήπτης ἐπὶ θρόνου καθημένος φοβεροῦ. || 18 καὶ τ. σκότ. τ. ἐξωτ. om. b. || 18
 ἐξώτερον Mor. || 22 διὰ τῆς — 23 στεφανωθ. om. b.

1 ἢ ἀπεστράφησαν ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς πονηραῆς. καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς
κόλασιν αἰώνιον μετὰ τῶν δαιμόνων καὶ τοῦ διαβόλου. 41. εἶτα ἐπι-
συνάξει πάντα τὰ ἔθνη, καθὼς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον διαπρυσίως βοᾷ. τί
γὰρ λέγει Ματθαῖος ὁ εὐαγγελιστής, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ κύριος διὰ
5 τοῦ εὐαγγελίου; "ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ
πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης
αὐτοῦ καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφο-
ριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ
τῶν ἐρίφων. καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια
10 ἔξ ἐκωνύμων. τότε ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι
τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου." δεῦτε οἱ προφῆται οἱ διὰ τὸ ὄνομά μου
ἐκδιωχθέντες. δεῦτε οἱ πατριάρχαι οἱ πρὸ τῆς ἐμῆς παρουσίας πει-
θαρχήσαντές μοι καὶ ποθήσαντες τὴν ἐμὴν βασιλείαν. δεῦτε οἱ
15 ἀπόστολοι οἱ συγκακοπαθήσαντές μοι ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει, ἐν τῷ
εὐαγγελίῳ. δεῦτε μάρτυρες οἱ ὁμολογήσαντές μοι ἐνώπιον τυράν-
νων καὶ βασάνους πολλὰς καὶ τιμωρίας ὑπομείναντες. δεῦτε οἱ
ιεράρχαι οἱ λειτουργήσαντές μοι ἀμώμως ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ
τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμά μου καθ' ἐκάστην θύοντες. 42. δεῦτε
20 οἱ ὅσιοι οἱ "ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπαϊς τῆς γῆς" ἀσκή-
σαντες, οἱ δὲ ἐγκρατείας καὶ εὐχῆς καὶ παρθενίας θεραπεύσαντές
μου τὸ ὄνομα. δεῦτε νεάνιδες αἱ τὸν νυμφῶνά μου ποθήσασαι
καὶ πλὴν ἐμοῦ τοῦ νυμφίου ἄλλον μὴ ἀγαπήσασαι, αἱ διὰ μαρ-
τυρίου καὶ ἀσκήσεως ἐμοὶ συναφθεῖσαι τῷ ἀθανάτῳ καὶ ἀφθάρτῳ
25 "νυμφίῳ." δεῦτε φιλόπτωχοι, φιλόξενοι. δεῦτε οἱ τὴν ἀγάπην μου
φυλάξαντες, καθὼς ἐγὼ ἀγάπη εἰμί. δεῦτε οἱ τῆς εἰρήνης μετέ-
χοντες· ἐγὼ γὰρ εἰμί ἡ εἰρήνη. "δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός

5 Matth. 25, 31—34. || 20 Hebr. 11, 38. || 23 Ignat. ad Roman. 7 edit.
Cur. p. 51. || 25 Matth. 24, 1.

1 κόλασιν P, κρίσιν b. || 7 διαφοριεῖ M^{or}. || 14 καὶ ποθή. — βασιλ. om. b. ||
16. 17 ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων καὶ b cf. Matth. 10, 32. || 17 ὑπομείναντες δι' ἐμέ.
δεῦτε b. || 18 μοι ἀμέμπτως ἢ. b. || 18 καὶ alt. — 19 θύοντες om. b. || 21 οἱ δι' —
22 ὄνομα om. b. || 23 αἱ διὰ — 25 νυμφίῳ om. b. || 26 δεῦτε — 27 εἰρήνη om. b.

μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν, οἱ τὸν 1
 πλοῦτον μὴ τιμήσαντες, οἱ ἠλεήσατε τὸν πένητα, οἱ τοῖς ὀρφανοῖς
 βοηθήσαντες, οἱ ταῖς χήραις ἐπικουρήσαντες, οἱ τοὺς διψῶντας πο-
 τίσαντες, οἱ τοὺς πεινῶντας διαβρέψαντες, οἱ τοὺς ξένους ἐπισυνα-
 γαγόντες, οἱ τοὺς γυμνοὺς ἐνδύσαντες, οἱ τοὺς ἀσθενεῖς ἐπισκέψαν- 5
 τες, οἱ τοὺς ἐν φυλακαῖς παραμυθήσαντες, οἱ τοῖς τυφλοῖς ἐπικου-
 ρήσαντες, οἱ τὴν σφραγίδα τῆς πίστεως ἄθραυστον διαφυλάξαντες,
 οἱ ταῖς ἐκκλησίαις ἐπισυντρέχοντες, οἱ τῶν γραφῶν μου ἀκούοντες,
 οἱ τοῖς λόγοις μου ποθήσαντες, οἱ τὸν νόμον μου τηρήσαντες ἡμέρας
 καὶ νυκτός, οἱ συγκακοπαθήσαντές μοι καλοὶ στρατιῶται, ἐμοὶ τῷ 10
 οὐρανίῳ βασιλεῖ ἀρέσαι βουλόμενοι. "δεῦτε κληρονομήσατε ἡτοι-
 μασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου." ἰδοὺ ἡ βασι-
 λεῖα μου ἡντρέπισται. ἰδοὺ ἡ παράδεισος ἠνεώχθη. ἰδοὺ ἡ ἀθανασία
 μου κεκαλλώπισται. "δεῦτε πάντες κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην
 ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου." 43. τότε ἀποκριθήσονται 15
 οἱ δίκαιοι, ἐκπληττόμενοι τῷ μεγέθει τοῦ θαύματος, ὅτι ὃν οὐ δύ-
 νανται βλέπειν τρανῶς ἀγγέλων τὰ τάγματα ὡς φίλους αὐτοὺς
 προσκαλεῖται, καὶ βοήσουσι πρὸς αὐτὸν "Κύριε, πότε σε [ε]ἶδομεν
 πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν; δέσποτα, πότε σε [ε]ἶδομεν διψῶντα καὶ
 ἐποτίσαμεν;" φοβερé, πότε σε [ε]ἶδομεν γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; 20
 ἀθάνατε, πότε σε [ε]ἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν; φιλάνθρωπε,
 πότε σε [ε]ἶδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σέ. σὺ εἶ
 ὁ αἰεὶ ὢν. σὺ εἶ ὁ συνανάναρχος τῷ πατρὶ καὶ συναἰδῖος τῷ πνεύ-
 ματι. σὺ εἶ ὁ ἐκ μὴ ὄντων τὰ πάντα ποιήσας. σὺ εἶ ὁ τῶν ἀγγέ-
 λων βασιλεύς. σὺ εἶ ὃν τρέμουσιν ἄβυσσοι, "σὺ εἶ ὁ ἀναβαλλό- 25
 μενος φῶς ὡς ἱμάτιον." σὺ εἶ ὁ ποιήσας ἡμᾶς καὶ πλάσας ἀπὸ

18 Matth. 25, 37 et mox seqq. 40. 41. || 25 Psalm. 104, 2.

2—4 ad τιμήσ. Fabric. ex b: μισήσαντες, οἱ ἠλεήσαντες τοὺς πένητας, οἱ τοὺς
 πεινῶντ. διαβρ. || 4—11 ξένους ὑποδεχόμενοι, οἱ τοὺς ἀσθενεῖς ἐπισκεπτόμενοι, οἱ τοὺς
 λόγους μου ποιήσαντες, οἱ συγκακοπ. μοι ὡς καλοὶ στρ., δεῦτε b. || 9 οἱ τοὺς λόγους
 μου ποιήσαντες b. || 9 πειθήσαντες Mor. || 10 μ. ὡς καλ. b. || 13 ad ἡντρ. Fabr.
 „ip b sequitur οἱ στέφανοί μου πρόκεινται, δεῦτε.“ || 16 δίκαιοι, μετὰ φόβου καὶ
 τρόμου λέγοντες Κύριε πότε. || 20 περιεβάλ. b, περιελάβομεν P. || 21 σὺ εἶ — 24
 ματι om. b. || 25 λων καὶ ἀρχαγγέλων βασ. b.

1 γῆς. σὺ εἶ ὁ τὰ ἀόρατα δημιουργήσας. σοῦ ἀπὸ προσώπου φεύγει
 πᾶσα ἡ γῆ. καὶ πῶς ἡμεῖς ἐξενοδοχήσαμεν τὴν σὴν βασιλείαν
 καὶ κυριότητα; 44. τότε ἀποκριθήσεται πάλιν ὁ βασιλεὺς τῶν βα-
 5 σιλευόντων, λέγων πρὸς αὐτοὺς "ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν
 ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε." ἐφ' ὅσον οὐς προεῖπόν
 ὑμῖν ἐξενοδοχήσατε, ἐνεδύσατε καὶ ἐθρέψατε καὶ ἐποτίσατε τὰ
 μέλη μου, τοὺς πτωχοὺς, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ἀλλὰ δεῦτε εἰς τὴν ἡτοι-
 10 μάσμεν ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἀπολαύσατε εἰς
 αἰῶνα αἰῶνος παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς καὶ τοῦ παναγίου
 καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος. ποῖον ἄρα στόμα ἐκδιηγῆσεται τὰ ἀγαθὰ
 15 ἐκεῖνα "ὃ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδεν οὔτε οὐς οὐκ ἤκουσεν οὔτε ἐπὶ καρ-
 δίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐ-
 τόν." 45. ἔγνωτε χαρὰν ἀδιάδοχον, ἔγνωτε βασιλείαν ἀσάλευτον,
 ἔγνωτε τρυφὴν ἀγαθῶν τέλος μὴ ἔχουσαν. μάθετε καὶ τὴν τῶν
 20 ἐξ εὐωνύμων ὀδυνηρὰν φωνήν, ἣν πρὸς αὐτοὺς ἀποφθέγγεται ὁ δί-
 καιος κριτῆς καὶ θεὸς ὁ πρᾶος ἐν θυμῷ ἀμέτρῳ καὶ ὀργῇ "ἀπέλθετε
 ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἠτοιμασμένον
 τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ." ὑμεῖς δὲ ἑαυτοῖς ταῦτα προε-
 25 ζηνήσατε. δέξασθε ἑαυτοῖς καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. "ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ
 κατηραμένοι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον καὶ εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον τὸ
 ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ." ἐγὼ ἔπλασα καὶ
 ἄλλῳ προσηνέχθητε. ἐγὼ εἶμι ὁ ἐκ μήτρας ἐξαγαγὼν ὑμᾶς καὶ ἠθε-
 τήσατε. ἐγὼ εἶμι ὁ ἐκ γῆς διαπλάσας προστάζει μου καὶ ἄλλῳ προ-
 σηνέχθητε. ἐγὼ εἶμι ὁ διαθρέψας ὑμᾶς καὶ ἄλλῳ ἐδουλεύσατε.
 25 ἐγὼ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν πρὸς διατροφὴν ὑμῶν καὶ συμπέ-
 ρασμα βίου προσέταξα, ὑμεῖς δὲ τὰς ἐντολάς μου παρηκούσατε.
 ἐγὼ τὸ φῶς ὑμῖν ἐποίησα πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ἡμέρας καὶ τὴν
 νύκτα πρὸς ἀνάπαυσιν, ὑμεῖς δὲ τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς ἐμὲ πα-
 ρεπικράνατε καὶ ἠθετήσατε καὶ τοῖς πάθεσι θύραν ἠνοίξατε. "ἀπο-

1 σὺ — δημιουργ. om. b. || 2 καὶ πῶς — 3 κυριότητα om. b. || 5. 6 οὐς πρ.
 ὑμ. om. b. || 9. 10 πατρός μου καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ποῖον b. || 13. 14 βασ. ἀτε-
 λεύτητον, ἔγν. b. || 15. 16 ἀποφθ. ὁ κύριος ἡμῶν ὁ δίκαιος b. || 18 post αὐτοῦ b: μὴ
 γὰρ δι' ὑμᾶς τὸ πῦρ ἠτοίμασα ἢ τὴν κρίσιν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.
 ὑμεῖς δὲ ἑαυτοῖς προεζηνήσατε τὴν κόλασιν. ἐγὼ δὲ ἔπλασα κτέ. || 23 ἐγὼ — 29
 ἠνοίξατε om. b. || 24 ἐποίησα Mor.

χωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάται τῆς ἀδικίας." οὐκ οἶδα ὑμᾶς, οὐ γνω- 1
ρίζω ὑμᾶς. ἄλλου κυρίου ἐργάται ἐγένεσθε, τοῦτ' ἐστὶ τοῦ διαβόλου.
μετ' αὐτοῦ τὸ σκότος κληρονομήσατε καὶ τὸ ἄσβεστον πῦρ καὶ τὸν
σκῶληκα τὸν ἀκοίμητον καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων. 46. "ἐπί- 5
νασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτί-
σατέ με. ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με. γυμνὸς καὶ οὐ περι-
βάλετέ με. ἠσθένησα καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην
καὶ οὐκ ἤλθετε πρὸς μέ." τὰς ἀκοὰς ὑμῶν ἐποίησα πρὸς τὸ ἀκούειν
ὑμᾶς τῶν γραφῶν, ὑμεῖς δὲ ταύτας ἠύτρεπίσατε εἰς ἄσματα δαι-
μονικὰ καὶ κιθάρας καὶ γελοῖα. τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐποίησα πρὸς 10
τὸ καθορᾶν τὸ φῶς τῶν ἐντολῶν μου καὶ ἐκτελεῖν αὐτάς, ὑμεῖς δὲ
πρὸς κάλλη τε πορνείας καὶ ἀσελγείας καὶ ἀκαθαρσίας αὐτοὺς
διηνοίξατε. τὸ στόμα ὑμῶν πρὸς δοξολογίαν καὶ αἶνον καὶ "ψαλ-
μοὺς καὶ ᾠδὰς πνευματικὰς" ἠύτρεπίσα λαλεῖν καὶ μελετᾶν διὰ
παντὸς τὴν ἀνάγνωσιν, ὑμεῖς δὲ πρὸς λοιδορίας καὶ ὄρκους καὶ βλα- 15
σφημίας αὐτὸ ἠτοιμάσατε, καθήμενοι καταλαλοῦντες τοὺς πλη-
σίους ὑμῶν. τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς προσευχὰς καὶ δεήσεις ἐποίησα
τοῦ ἐκπετάσαι, ὑμεῖς δὲ πρὸς ἀρπάγματα καὶ φόνους καὶ ἀλλη-
λοφονίας ἐξετείνετε. τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου
τῆς εἰρήνης καὶ ἐν ἐκκλησίαις καὶ τοῖς οἴκοις τῶν ἁγίων μου διητα- 20
ξάμην ὀδεύειν, ὑμεῖς δὲ εἰς μοιχείας καὶ εἰς πορνείας καὶ θέατρα
καὶ ὀρχήσεις καὶ μετεωρισμοὺς ἐδιδάξατε τρέχειν. 47. ἐλύθη
λοιπὸν ἡ πανήγυρις, ἐπαύθη τοῦ βίου τὸ θέατρον, παρῆλθεν ἡ πλάνη
αὐτοῦ καὶ ἡ φαντασία. ἐμοὶ προσηνέχθητε, ᾧ "κάμπτει πᾶν γόνυ
ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων" πάντες γὰρ οἱ ἀμελή- 25
σαντες οὐδὲ οἰκτερήσαντες ἐν εὐποιΐαις ἐνταῦθα οὐδὲν χρεωστοῦνται

4 Matth. 26, 35. 36. || 13 Ephes. 5, 19. || 24 Phil. 2, 10.

2 ἄλλ. κυρ. γεγονάτε b. || 6 γυμν. — 7 βάλ. με om. b. || 11 κ. ἐκτ. αὐ.
om. b. || 12 πρὸς κάλλη τε b, προσκαλεῖτε P. || 12 πορνείας om. b. || 12 ἀκαθαρ-
σίας b, καὶ τῇ λοιπῇ ἀκαθαρσίᾳ P. || 13 ὑμῶν ἐποίησα πρὸς δοξολογίας καὶ αἶνον καὶ
μελέτην τῶν γραφῶν b. || 16 καθήμ. — 17 ὑμῶν pr. om. b. || 18 τοῦ ἐκπετ. om. b. ||
18 πρ. ἀρπάγμ. P, εἰς κλέμματα b. || 18. 19 καὶ ἀλληλ. om. b. || 20 καὶ τοῖς
— μου om. b. || 22 καὶ μετ. — τρέχ. om. b. || 25. 26 ἀμελήσαντες ἐν τῷ βίῳ
τούτῳ καὶ μὴ μετανοήσαντες ἢ ἐλεήσαντες ἐνταῦθα b. || 26 χρεωστοῦντες b.

- 1 ἀλλ' ἢ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. φιλόανθρωπος γὰρ εἰμί, ἀλλὰ καὶ δικαιοκρίτης. πᾶσι γὰρ κατ' ἀξίαν ἀποδώσω τὰς ἀμοιβάς, πᾶσι κατὰ τὸν ἐκάστου κάματον παρέξω τὸν μισθόν, πᾶσι πρὸς τὸν ἴδιον ἀγῶνα δώσω καὶ τὰς ἀμοιβάς. ἐλεῆσαι βούλομαι, ἀλλ' ἔλαιον
- 5 ἐν τοῖς ἀγγείοις ὑμῶν οὐ καθορῶ. οἰκτειρῆσαι θέλω, ἀλλ' ὅλως ἄνευ οἰκτιρμῶν τὸν βίον μετήλθετε. σπλαγχνισθῆναι σπεύδω, ἀλλ' αἱ λαμπάδες ὑμῶν σκοτειναί εἰσιν ἐκ τῆς ἀσπλαγχνίας. "ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ." "ἢ γὰρ κρίσις ἀνίλεώς ἐστι τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος."
48. τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν φοβερὸν κριτὴν καὶ
- 10 ἀπροσωπώληπτον "κύριε, πότε σε [ε]ἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι;" κύριε, οὐ γνωρίζεις ἡμᾶς; σὺ ἡμᾶς ἔπλασας, σὺ ἐδημιούργησας, σὺ ἐκ τεσσάρων στοιχείων ἡμᾶς συνήρμησας, σὺ πνεῦμα καὶ ψυχὴν ἔθηκας, σοὶ ἐπιστεύσαμεν, σοῦ τὴν σφραγίδα μετέσχομεν. σοῦ
- 15 τὸ βάπτισμα ἐλάβομεν. σὲ ὡμολογήσαμεν θεόν, σὲ ἔγνωμεν κτιστήν. ἐν σοὶ σημεῖα πεποιήκαμεν. διὰ σοῦ δαίμονας ἀπηλάσσαμεν. διὰ σὲ τὴν σάρκα ἐτήξαμεν, διὰ σὲ παρθενίαν ἐφυλάξαμεν, διὰ σὲ ἀγνείαν ἐπεσπασάμεθα, διὰ σὲ πάροικοι τῆς γῆς ἐγενήθημεν. καὶ λέγεις "οὐκ οἶδα ὑμᾶς, ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ;" τότε ἀποκριθήσεται
- 20 καὶ αὐτοῖς λέγων Ὁμολογήσατέ με δεσπότην, ἀλλὰ τοῖς λόγοις μου οὐκ ἐπειθαρχήσετε. τὴν σφραγίδα τοῦ σταυροῦ μου ἐσημειώθητε, ἀλλὰ ταύτην ἀσπλαγχνία ἠφανίσατε. τὸ βάπτισμά μου ἐλάβετε, ἀλλὰ τὰς ἐντολάς μου οὐκ ἐφυλάξατε. τὸ σῶμα τῆ παρθενία κατεδαμάσατε, ἀλλὰ τὴν τὴν ἐλεημοσύνην οὐκ ἐφυλάξατε, ἀλλὰ τὴν μι-
- 25 σαδελφίαν ἐκ τῶν ὑμετέρων ψυχῶν οὐκ ἐσοβήσατε. "οὐ γὰρ πᾶς ὅστις λέγει μοι Κύριε κύριε, σωθήσεται, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημά μου." "καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον."
49. ἠκούσατε, ἀγαπητοί, τοῦ κυρίου τὴν ἀπόκρισιν, ἔγνωτε τοῦ κριτοῦ

7 Matth. 7, 23. || 8 Iacob. 2, 13. || 10 Matth. 25, 44. || 19 Matth. 7, 23. || 25 Matth. 7, 21. || 26 Matth. 25, 46.

2 γὰρ τὰς κ. P. || 4 ἀμοιβάς P, δωρεάς b. || 7 ἐκ τ. ἀσπλ. om. b. || 14—16 σφραγ. κατέσχομεν. διὰ σοῦ δαίμονας ἀπηλάσσαμεν. b. || 18 διὰ σὲ παρ. — ἐγεν. om. b. || 21 ἐπειθαρχ. P, ὑπηκούσατε b. || 21 τὴν σφρ. — ἐσημ. om. b. || 23 τὸ — 24 ἐφυλ. ex M, om. P. || 25 post ἐσοβήσ. b: ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐδιώξατε.

τὴν ἀπόφασιν, ἐμάθετε οἷον κριτήριον φοβερὸν ἡμᾶς ἀναμένει καὶ 1
 ἡμέρα καὶ ὥρα. ταύτης φροντίσωμεν καθ' ἑκάστην, ταύτης μελετήσω-
 μεν ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἐν πλατείαις καὶ ἐν ταῖς
 ἐκκλησίαις, ἵνα μὴ εἰς τὴν δίκην ἐκείνην τὴν φοβεράν καὶ ἀπροσω-
 πόληπτον παρασταθῶμεν κατακεκριμένοι, ταπεινοὶ καὶ σκυθρωποί, 5
 ἀλλὰ μετὰ καθαράς πράξεως καὶ βίου καὶ πολιτείας καὶ ἔξομο-
 λογήσεως, ἵνα εἴπη καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ εὐσπλαγχνος καὶ φιλόανθρω-
 πος θεὸς "ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην" καὶ τὸ
 "εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν
 σε καταστήσω, εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου," ἦς γένοιτο 10
 πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ χριστοῦ, μεθ' οὗ πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν
 τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωο-
 ποιῷ αὐτοῦ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
 νων. ἀμήν.

15

Edidit Iohannes Picus „classium inquisitoriarum senatus pari-
 siensis praeses“ Parisiis a. 1556.

15.

Ἰππολύτου Ῥώμης. Οὐκ εἶπεν "ἡμέρα πρώτη." εἰ γὰρ πρώτην
 ἡμέραν εἶπεν, ἀνάγκη εἶχεν εἰπεῖν καὶ δευτέραν γινομένην. ἀλλ' ἔδει 20
 μὴ πρώτην λέγειν ἀλλὰ μίαν, ἵνα διὰ τοῦ "μίαν" εἰπεῖν ταύτην δείξῃ
 κυκλουμένην καὶ ἐβδομάδα διατελοῦσαν, μίαν δὲ ὑπάρχουσαν.

B p. 33. N tom. I p. 19 γδ. V.

8 Luc. 7, 50. || 9 Matth. 25, 23. || 19 Gen. 1, 5.

12 quae post σὺν habentur om. b? || 19 in sequentibus litera B indi-
 cabo codicem musei britannici burneianum 34, litera N catenam in penta-
 teuchum et libros regum ex 51 patrum libris concinnatam et Lipsiae a.
 1772 a Nicephoro hieromonacho editam, litera M Angeli Mai scriptorum
 veterum novam collectionem, litera V catenam vindobonensem a Fabricio
 excussam, e qua quae desumpta sunt Hippolyti nomen latinis literis scri-
 ptum praepositum habent. || 19 Ῥώμης om. N, qui ante Οὐκ habet quae BV
 ante Ἰππολύτου scripta exhibent: Οὐκ εἶπε νυχθήμερον, ἀλλ' ἡμέρα μία, εἰς τὴν
 τοῦ φωτὸς προσηγορίαν [καταλήξας τοῦ ὑφ'εστῶτος καὶ συνοσυσσιουμένου], ubi [ ] non
 agnoscunt BV, εἶπεν V. || 19. 20 πρώτη ἡμέρα BV. || 21 δείξει B.

1

16.

Τῇ μὲν πρώτη ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς ὅσα ἐποίησεν ἐκ μὴ ὄντων, ταῖς δὲ ἄλλαις οὐκ ἐκ μὴ ὄντων, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐποίησε τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μετέβαλεν ὡς ἠθέλησεν.

5

V.

17.

Τὸ "γενηθήτω στερεώμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος" οὐ μεταξὺ λέγει τοῦ κάτω ὕδατος τὴν τοῦ στερεώματος γενέσθαι φύσιν, ὡς Ἰωσήπος ὁ Ἑβραῖος ἐν τῷ περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας συγγράματι βούλεται, εἰς τρία λέγων διηρῆσθαι τὸ ὕδωρ καὶ τὸ μὲν τρίτον αὐτοῦ εἰς γένεσιν συμπαγῆναι τοῦ στερεώματος, τὸ δὲ τρίτον ἐναπομεῖναι κάτω, τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον ἐν τοῖς νοτίοις εἰς ὕψος συνανακουφισθῆναι τῷ στερεώματι.

Iohannes Philoponus de mundi creatione 3, 16 p. 140 ed. Corder.

15

18.

Ἰπολύτου Ῥώμης. Τῆς τοῦ ὕδατος περισσείας ἐπιφερομένης εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς (διὸ καὶ "ἀόρατος ἦν ἡ γῆ καὶ ἀκατασκεύαστος"), ἡνίκα ἠθέλησεν ὁ πάντων δεσπότης ὁρατὸν τὸ ἀόρατον ποιῆσαι, τότε τὸ τρίτον μέρος τῶν ὑδάτων πήγνυσιν ἐν μέσῳ, τὸ τρίτον δὲ εἰς τὸ ἄνω ἐχώρισεν, ἀναλαμβάνων τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει ἅμα τῷ στερεώματι, τὸ δὲ τρίτον εἰς τὸ κάτω κατέλιπε πρὸς χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν τοῖς ἀνθρώποις.

B p. 33. N tom. I p. 24 β. V.

19.

25 Τοῦ ἀγίου Ἰπολύτου Ῥώμης ἐκ τῆς εἰς τὴν γένεσιν πραγματείας. "καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς." τί δὲ

7 Gen. 1, 6. || 17 Gen. 1, 7. || 18 Gen. 1, 2. || 26 Gen. 2, 7.

7 recepi h. l. quod supra post § 6 recipere nescio qua mea incuria oblitus eram. || 9 Ἰωσήπως Cord. || 12 νοτίοις Bunsen, νότοις Cord. || 16 Ῥώμης om. N. || 25 γένησιν M.

ἔστι τοῦτο; ἄρα μὴ κατὰ τὴν τινῶν ὑπόνοιαν τρεῖς ἀνθρώπους λέ- 1
γομεν γεγονέναι, ἓνα πνευματικὸν καὶ ἓνα ψυχικὸν καὶ ἓνα χοϊ-
κόν; οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ περὶ ἑνὸς ἀνθρώπου ἢ πᾶσα διήγησις.
τὸ γὰρ "ποιήσωμεν" περὶ μέλλοντός ἐστι, τὸ δὲ "ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν
ἀνθρώπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς" [περὶ παρακειμένου], ὥστε περὶ ἑνὸς 5
ἀνθρώπου τοῦ αὐτοῦ ἢ διήγησις γίνεται. τότε γὰρ λέγει γενήσεσθαι,
νῦν δὲ ποιεῖ καὶ τὸ πῶς ποιεῖ διηγεῖται.

M tom. VII p. 84.

20.

Τοῦ ἀγίου Ἰππολύτου Ῥώμης. Ταῦτα δὲ κατ' ἀνάγκην ἔχο- 10
μεν διηγῆσθαι, ὅπως τὴν ὑπόνοιαν τὴν τῶν πολλῶν ἀνέλωμεν.
τινὲς γὰρ βούλονται λέγειν εἰς τὸν οὐρανὸν εἶναι τὸν παράδεισον
καὶ μὴ εἶναι ἐκ τῆς κτίσεως. ὁπότε τοίνυν ὀρῶνται οἱ ποταμοὶ ὑπὸ
τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἐκπορευόμενοι ἐξ αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ σήμερόν
ἐστι πάντας ἱστορεῖν τοὺς θέλοντας, ἄρα λογιζέσθω πᾶς ὅτι οὐκ εἰς 15
οὐρανόν, ἀλλ' ὄντως ἐν τῇ κτίσει πεφύτευται. ἔστι δὲ καὶ τόπος
τῆς ἀνατολῆς καὶ χωρίον ἐκλογῆς.

Iohannes Damasc. II p. 787. ed. Le Quien.

21.

Ἰππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης. Μᾶλλον δι' αὔρας τινὸς ἐνε- 20
νόουν τὴν τοῦ κυρίου ἐπιφοίτησιν. εὐθύς τοίνυν ἡμαρτηκόσιν ὁ θεὸς
ἐπεφάνη, αἴσθησίν τε τοῦ ἀμαρτήματος ἐμποιῶν καὶ πρὸς μετα-
μέλειαν ἐκκαλούμενος.

B p. 59 marg. N tom. I p. 88 γδ. V.

22.

25

Ἰππολύτου. Νεκρὰν γὰρ σκέπην ἐποίει τῷ νεκρωθέντι διὰ
τὴν ἀμαρτίαν. τῷ γὰρ νεκρὰ ἀμαρτήματα ἔχοντι περὶ τὸ σῶμα
φθορὰν ἐσήμαινε τὸ δέρμα.

B p. 62. N tom. I p. 100 δ. Pitra spicil. solesm. I p. 551 e codd.
pariss. 1825 et 1828.

30

20 Gen. 3, 8. || 26 Gen. 3, 21.

5 [ ] suppl. M. || 20 ἐπισκ. Ῥ. om. N.

Quoniam polliciti sumus et de eo in figura quid significaret adiungere, Hippolyti martyris verba ponamus, a quo et Victorinus noster non plurimum discrepat, non quod
5 omnia plenius executus sit, sed quo possit occasionem praebere lectori ad intelligentiam latiore.

Isaac portat imaginem dei patris. Rebecca spiritus sancti. Esau populi prioris et diaboli. Iacob ecclesiae, sive Christi. senuisse Isaac, consummationem orbis ostendit:
10 oculis caligasse, fidem perisse de mundo et religionis lumen ante eum neglectum esse significat. quod filius maior vocatur, acceptio legis est Iudaeorum. quod escas eius atque capturam diligit pater, homines sunt ab errore salvati, quos per doctrinam iustus quisque venatur. sermo
15 dei benedictionis est repromissio et spes regni futuri, in quo cum Christo sancti sunt regnaturi et verum sabbatum celebraturi. Rebecca plena spiritu sancto et sciens quid audisset antequam pareret, „quia maior serviet minori,“ magis autem forma spiritus sancti, quae futura noverat in Christo,
20 in Iacob ante meditatatur, loquitur ad filium minorem „vade ad gregem, et accipe mihi inde duos haedos,“ praefigurat carneum salvatoris adventum, in quo eos vel maxime liberaret, qui peccatis tenebantur obnoxii: siquidem in omnibus scripturis haedi pro peccatoribus accipiuntur.
25 quod duos iubetur afferre, duorum populorum significatur assumptio: quod teneros et bonos, dociles et innocentes animae. stola vel vestimentum Esau fides Hebraeorum et scripturae, quibus gentilium indutus est populus. pelles quae eius brachiis circumdatae sunt, peccata utriusque sunt plebis, quae Christus in extensione
30 manuum cruci secum pariter affixit. quod Isaac quaerit ab Iacob, cur tam cito venerit, admiratur celerem creden-

tium fidem. quod cibi delectabiles offeruntur, hostia placens deo, salus est peccatorum. post esum sequitur benedictio, et eius odore perfruitur, virtutem resurrectionis et regni aperta voce pronuntians, quomodo etiam adorent eum fratres sui et serviant ei credentes ex Israel. quia igitur iniquitas est inimica iustitiae, Esau in discordiam concitatur et necem fraudulenter excogitat, dicens in corde suo „appropinquat dies passionis patris mei, ut interficiam Iacob fratrem meum.“ diabolus fratricidas Iudaeos in Cain ante praemeditans, in Esau manifestissime confitetur, tempus quoque interfectionis ostendens. „appropinquent,“ inquit, „dies passionis patris mei, ut interficiam Iacob fratrem meum.“ quapropter Rebecca, id est patientia, nuntiavit viro fratris insidias, qui vocato Iacob, praecepit ei, ut Mesopotamiam pergeret, et inde acciperet uxorem de genere Laban Syri fratris matris suae. quomodo itaque fratris dolos fugiens, Mesopotamiam tendit Iacob, ita et Christus Iudaeorum incredulitate compulsus proficiscitur in Galilaeam, inde sibi ex gentibus sponsam sumpturus ecclesiam.

haec supradictus vir.

20

Hieronymus ad Damasum. edit. princeps anni 1498 partis II tract. I quaest. III.

24.

Ἰπολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης. Ἐπὶ γὰρ τῷ πρωτοτόκῳ ἐξ Αἰγύπτου λαῶ πολλὴ ἰσχὺς ἐπίδειξις γέγονε παρὰ θεοῦ· ἐκολάζετο γὰρ κατὰ πλείστους τρόπους τῶν Αἰγυπτίων ἡ χώρα. “ὁ πρῶτος λαὸς” ὁ ἐκ περιτομῆς “ἰσχὺς μου καὶ ἀρχὴ τέκνων μου,” καθὼς ὑπέσχετο ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ τὴν ἐπαγγελίαν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. “σκληρὸς δὲ φέρεσθαι,” ἐπειδὴ παρεσκληρύνθη ὁ λαὸς πρὸς τὴν ὑπακοὴν τοῦ θεοῦ. “καὶ σκληρὸς ἀθάδης,” ὅτι οὐ μόνον σκληρὸς

8 Genes. 27, 41. || 24 Gen. 49, 3. 4.

24 ἐπισκοπ. Ῥώμ. om. N. || 24 Ἐπὶ — 26 χώρα om. N.

1 πρὸς τὴν ὑπακοὴν τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐθάδης ἐγένετο πρὸς τὸ
 χεῖρα ἐπιβαλεῖν τῷ κυρίῳ. "ἐξύβρισας," ἐπειδὴ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ χριστοῦ ἐξύβρισεν ὁ λαὸς τὸν πατέρα. "μὴ ἐκζέσης" δὲ λέγει
 τὸ πνεῦμα παρακλητικῶς. ἵνα μὴ τέλεον ἐκζέσας ὑπερχυθῆ, ἐλ-
 5 πίδα δούς αὐτῷ σωτηρίας. τὸ γὰρ ἐκζέσαν καὶ ἐκχυθὲν ἀπώλετο.
 "ἀνέβης γὰρ ἐπὶ τῆς κοίτης τοῦ πατρός σου." πρῶτον μὲν τὸ συμ-
 βᾶν λέγει, ὅτι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν μέλλει ὁ λαὸς ἐπιβου-
 λεύειν τῇ κοίτῃ τοῦ πατρός, τοῦτ' ἐστὶ τῇ νύμφῃ ἐκκλησία, πρὸς τὸ
 βούλεσθαι αὐτὴν διαφθεῖραι. ὅπερ καὶ πράττει, μέχρι καὶ τήμε-
 10 ρον ἐπιβουλεύων αὐτῇ διὰ τῶν βλασφημιῶν.

N tom. I p. 508 ζ. 510 εζ. 512 α. B p. 168. V.

25.

Ἰππολύτου. Ῥώμης [Συμεῶν καὶ Λευὶ ἀδελφαί,] ἐπειδὴ περ
 ἐκ τοῦ Συμεῶν γραμματεῖς, ἐκ δὲ τοῦ Λευὶ ἱερεῖς. γραμματεῖς
 15 γὰρ καὶ ἱερεῖς συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξ αἰρέσεως αὐτῶν. μίαν γνώ-
 μην ἔχοντες ἀνεῖλον τὸν κύριον.

B p. 169. N tom. I p. 512 γ. V.

26.

Ἰππολύτου Ῥώμης. Τοῦτο λέγει ἐπὶ τῇ συνελεύσει ἢ ἐμελ-
 20 λον συνέρχεσθαι ἐπὶ τὸν κύριον. ὅτι δὲ ταύτην τὴν συνέλευσιν λέγει
 δῆλόν ἐστιν ἡμῖν. ψάλλει γὰρ ὁ μακάριος Δαβὶδ "ἄρχοντες συ-
 νήχθησαν κατὰ τοῦ κυρίου" καὶ τὰ ἐξῆς. ἐπὶ ταύτην δὲ τὴν συνέ-
 λευσιν προηγόρευσε τὸ πνεῦμα λέγον "μὴ ἐρεῖσαι τὰ ἥπατά μου,"
 ῥύσασθαι βουλόμενον αὐτούς, ὡς (εἰ δυνατόν) μὴ γενέσθαι δι' αὐ-
 25 τῶν τὸ μέλλον κακόν.

B p. 170. N tom. I p. 512 ζη. V.

27.

Ἰππολύτου. Ἀπέκτειναν μὲν τοὺς ἀνθρώπους, ἐνευροκόπησαν

19 Genes. 49, 5. || 21 Psalm. 2, 2. || 28 Gen. 49, 5.

4 ἐκζέσεις B. || 13 Ῥώμ. om. N. || 13 Συμ. — ἀδ. om. N. || 14 δὲ om. V. ||
 19 Ῥώμ. om. N. || 23 τὰ ῥήματά μ. N. || 24 βουλόμενος BV. || 28 ἀπέκτεινε V.

δὲ ταῦρον." ὅτι ταῦρον ἰσχυρὸν τὸν χριστὸν λέγει. "ἐνευροκόπησαν" 1
δὲ, ἐπειδὴ ἐν τῷ ζύλῳ πεπηγὸτος αὐτοῦ διέτρησαν τὰ νεῦρα.

N tom. I p. 513 α. B p. 170 marg. sed B non nominato auctore.
V cum § 26 coniunctum.

28.

5

Ἰππολύτου. Ἀνακαλεῖται Μωϋσῆς τὴν κατὰ τοῦ Λευὶ κατά-
ραν, μᾶλλον καὶ εἰς εὐλογίαν αὐτὴν ἀνατρέπει διὰ τὸν ὕστερον
ὑπὲρ τοῦ θεοῦ ζῆλον τῆς φυλῆς καὶ τοῦ Φινεές. τὴν μέντοι κατὰ
τοῦ Συμεὼν οὐκ ἀνεκαλέσατο, διὸ δὴ καὶ εἰς ἔργον ἐξέβη. ὁ γὰρ
Συμεὼν οὐκ εἴληφε μὲν ὡς αἱ λοιπαὶ φυλαὶ κληρονομίαν (ἐν γὰρ 10
μέσῳ τοῦ Ἰουδα κατοικήθη), ἐσώζετο δὲ, εἰ καὶ ὀλίγη τὸν ἀρι-
μὸν ἦν.

N tom. I p. 514 βγ. V cum cyrillicis coniunctum quae post § 27
tamquam hippolytea adscripta sunt.

29.

15

Ἰππολύτου. "Ἐχθρούς" λέγων, καθὼς φησιν ὁ πατὴρ αὐτοῦ
"κάθου ἐκ δεξιῶν μου" καὶ τὰ ἐξῆς. ἐχθροὶ γὰρ εἰσιν οἱ διώξαντες
αὐτὸν καὶ ἕως τῆς σήμερον διώκοντες. τὸ δὲ "αἱ χεῖρές σου," τοῦτ'
ἐστὶν ἡ ἰσχύς σου. τὸ δὲ "ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου," ὅτι καὶ
ἀποφύγωσιν αὐτόν, ἐπ' ἐσχάτων τῶν καιρῶν ἐξομολογήσεται αὐτῷ 20
ὁ λαός. οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καθὼς λέγει διὰ
Ἡσαίου τοῦ προφήτου "υἱοὺς ἐγέννησα" καὶ τὰ ἐξῆς.

N tom. I p. 515 βγ.

30.

Ἰππολύτου. "Πῶλον" λέγει τὴν ἐξ ἐθνῶν, ἄλλον τὴν ἐκ 25
περιτομῆς κλησιν. "ὄνον" δὲ μίαν, τοῦτ' ἐστὶν ἐκ μιᾶς πίστεως οἱ
δύο πῶλοι, ὅπερ ἐστὶν αἱ δύο κλήσεις. καὶ τὸν μὲν πῶλον προσδε-

6 Gen. 49, 6. 7. || 8 Num. 25, 7. || 16 Gen. 49, 8. || 17 Psalm. 110,
1. || 22 Esaj. 1, 2. || 25 Gen. 49, 11.

2 διέτρησαν V. || 2 ἐν om. N. || 2 quae post νεῦρα in V sequi dicuntur Cy-
rilli alexandrini sunt. || 8 Φινεές L, Φινεί NV. || 11 κατοικήθη NV. || 25 τὴν
ἐξ ἐθνῶν N, καὶ B?, καὶ τ. ἐξ. ἐ. V. || 27 δύο N. atque ita p. 131, 5.

1 δέσθαι ἐν τῇ ἀμπέλῳ, τὸν δὲ ἕτερον ἐν τῇ ἔλικι, ἥτοι τὴν μὲν ἐξ
 ἔθνῶν ἐκκλησίαν προσδεδέσθαι τῷ κυρίῳ, τὸν δὲ ἐκ περιτομῆς τῇ
 τοῦ νόμου παλαιότητι.

B p. 173. N tom. I p. 522 γδ. V.

5

31.

Ἰππολύτου. "Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ," τοῦτ' ἐστὶ
 διὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος καὶ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας καθαριεῖ
 τὴν σάρκα, ὅπερ ἐμφαίνει τὴν στολὴν. "καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς"
 θλιβείσης καὶ ἀνιείσης αἶμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ σὰρξ τοῦ κυρίου, πᾶσαν
 10 τὴν ἐξ ἔθνῶν κλῆσιν καθαρίζει.

N tom. I p. 525 ε. V cum § 30 coniunctum.

32.

Ἰππολύτου. Τοῦτ' ἐστὶ φαιδροὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς ἀπὸ
 τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας. "ἐπιβλέπουσι" γὰρ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύον-
 15 τας εἰς αὐτόν. καὶ "λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα" τὸ φωτεινὸν
 αὐτοῦ τῶν ῥημάτων δηλοῖ. διὰ τοῦτο λευκοὺς ὀνομάζει, γάλακτι
 δὲ παρεικάζει ὡς καὶ σάρκα καὶ ψυχὴν διατρέφοντα. [Ζαβου-
 λῶν δὲ ἐρμηνεύεται εὐωδία καὶ εὐλογία.] πάλιν ἀπορρήτως τῆς
 καινῆς διαθήκης τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τὰ μυστήρια ἠγοῦμαι διαγο-
 20 ρεύειν καὶ τὸ "λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα" τὸ λαμπρὸν καὶ
 καθαρὸν τῆς μυστηριώδους τροφῆς δηλοῦν. Καὶ τὸ "λευκοὶ οἱ ὀδόντες
 αὐτοῦ ἢ γάλα" λαμβάνομεν ὅτι τὰ ῥήματα αὐτοῦ φωτεινὰ γίνονται
 τοῖς πιστεύουσι δι' αὐτοῦ.

B p. 175. N tom. I p. 527 α—γ. V.

6 Gen. 49, 11. || 13 Gen. 49, 12. || 14 Ps. 11, 5. 66, 7. Par. β 16, 9. ||
 21 Gen. 49, 12.

15 λευκοὶ — γάλα om. B. || 16 αὐτοῦ post ῥημ. N. || 17. 18 Ζαβ. — εὐλογία
 om. N, habent BV, sed ex B ea hippolytea esse vix probaveris. post εὐλογία
 in B cyrillea quaedam. || 18 ante πάλιν in B lacuna, in V „HIPPOLYT“,
 in N τοῦ αὐτοῦ. || 21 ante Καὶ B Ἰππολύτου, N τοῦ αὐτοῦ.

33.

1

Ἰππολύτου. "παράλιος θαλασσῶν" κατοικήσειν γε μὴν τὸν Ζαβουλῶν τὴν ἐν τῇ θαλάσῃ γείτονα χώραν προλέγει καὶ ὡσανεὶ ἀναμιγῆναι τοῖς ἔθνεσι τὸν Ἰσραήλ, ἅτε δὴ καὶ εἰς μίαν ποίμνην ἠγμένων τῶν δύο λαῶν. δῆλον δὲ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ "γῆ Ζαβου-5 λῶν καὶ γῆ Νεφθαλείμ" καὶ τὰ ἐξῆς. σωματικώτερον δὲ νοήσεις τὴν ἐκατέρωθεν γῆς καὶ θαλάσσης χορηγίαν. "καὶ αὐτὸς παρ' ὄρμον πλοίων" τοῦτ' ἐστὶν ὡς ἐν λιμένι ἀσφαλεῖ, ἀνάπτων εἰς χριστὸν τὰ τῆς ἐλπίδος πείσματα. Δηλοῖ καὶ τοῦτο τὴν ἐξ ἔθνῶν κληῖσιν, ὅτι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν ἐξελεύσεται ἡ χά-10 ρις τοῦ χριστοῦ. λέγει γὰρ "καὶ παρ' ὄρμον πλοίων καὶ παρατενεῖ ἕως Σιδῶνος." ὅτι δὲ εἰς τὴν ἐξ ἔθνῶν κληῖσιν τοῦτο προκηρύσσει, δηλοῦται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἡμῖν "γῆ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθα- λείμ, ὁδὸν θαλάσσης πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα" καὶ τὰ ἐξῆς. 15

B p. 175. N tom. I p. 527 η. 528 α — γ. V.

34.

Ἰππολύτου. Τῶν ἀφορισθέντων αὐτῷ ἐν μέρει κληρονομίας καὶ κτήσεως τόπων γῆς, τοῦτ' ἐστὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ κυρίου. ἀνάπαυσις γὰρ αὕτη καλή, καθὼς καὶ αὐτὸς λέγει "δεῦτε πρὸς 20 μέ, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι" καὶ τὰ ἐξῆς.

B p. 176. N tom. I p. 530 βγ. V post § 35.

35.

Τοῦ αὐτοῦ. "Καὶ τὴν γῆν ὅτι πίων," ὅπερ ἐστὶν ἡ σὰρξ τοῦ

5. 13 Matth. 4, 15. 16. || 18 Gen. 49, 15. || 20 Matth. 11, 28.

2 ante παράλιος in B hand scio an spatium vacuum nomini alicui scribendo relictum sit. Ἰππολύτου ex N. || 2.3 τὴν Ζαβ. N. || 3 γείτονα B. || 4 τὸν BN, τοῦ V. || 4 ἅτε V, ὅτε N. || 7 τὴν NB, τῆς V. || 9 Τοῦ αὐτοῦ ante δηλοῖ BN. || 9 καὶ BN, δὲ V. || 12 κληῖσιν BN, ἐκκλησίας V. || 15 καὶ τὰ ἐξῆς om. V. quae sequuntur in VN (et in N quidem praemissis verbis τοῦ αὐτοῦ, in V ne vocula quidem interposita) Cyrilli sunt, quem vide I, 1 p. 225. || 21 καὶ πεφ. om. || 24 Τοῦ αὐ. — πίων om. B, τοῦ αὐ. etiam V.

¹ κυρίου ἡμῶν ἢ πίων, τοῦτ' ἐστὶν ἢ λιπαρά. αὕτη γὰρ ἢ ρέουσα γάλα καὶ μέλι.

B p. 176 auctore non nominato. N tom. I p. 530 γ. V.

36.

5 Ἰπολύτου Ῥώμης. Ἐπειδὴ οἱ τὰς ἐντολὰς φυλάσσοντες, οὐκ ἀποταξάμενοι τοῖς νομικοῖς διδάγμασιν, ἐπαναπαύονται καὶ ἐπ' αὐτοῖς καὶ τῇ τοῦ κυρίου ἡμῶν διδασκαλίᾳ, ὅπερ ἐστὶν "ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων." καθὼς ὁ κύριος λέγει "οὐκ ἤλθον καταλύσαι τὸν νόμον καὶ τοὺς προφῆτας ἀλλὰ πληρῶσαι." καὶ γὰρ ὁ κύριος
10 ἡμῶν ἐν τῷ τὰς ἐντολὰς φυλάσσειν οὐ καταλύει τὸν νόμον καὶ τοὺς προφῆτας, ἀλλὰ πληροῖ, καθὼς ἐν εὐαγγελίοις φησὶν.

Τοῦ αὐτοῦ. Ὑπέθηκε τὸν ὄμωμον αὐτοῦ εἰς τὸ πονεῖν καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργός." ὅπερ ἐποίησαν οἱ ἀπόστολοι. λαβόντες γὰρ τὴν δύναμιν παρὰ θεοῦ καὶ ὑποθέντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ πονεῖν, ἐγε-
15 νήθησαν γεωργοὶ τοῦ κυρίου, ἐργασάμενοι τὴν γῆν, τοῦτ' ἐστὶ τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ κυρίου ἡμῶν.

B p. 176. N tom. I p. 530 αβ et δ. [vs. 5—11 ante § 34] V [post § 34.]

37.

Ἰπολύτου. Δηλοῦται ἡμῖν εἶναι "ἰππεὺς" ὁ κύριος. "πτέρνα"
20 δέ, ὅτι πρὸς ἔσχατον τῶν καιρῶν. τὸ δὲ ὅτι "πεσεῖται" τὸν θάνατον αὐτοῦ δηλοῖ, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ "ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν."

Τοῦ αὐτοῦ. Λαμβάνομεν τὸν "πειρατὴν" τὸν ἐπίβουλον. οὐδεὶς δὲ ἄλλος ἐπίβουλος ἐγένετο τοῦ κυρίου ἢ ὁ λαός.

25 Τοῦ αὐτοῦ. "Πειρατεύσει," τοῦτ' ἐστὶν ἐπιβουλεύσει αὐτῷ κατὰ πόδας. δηλοῦται ἡμῖν ἢ ἀντίληψις ἢ παρὰ τοῦ κυρίου τοῖς

5 Gen. 49, 14. || 8 Matth. 5, 17. || 12 Gen. 49, 15. || 19 Gen. 49, 17. || 21 Luc. 2, 34. || 25 Gen. 49, 19.

2 μέλι καὶ γάλα BV. || 5 Ῥώμης om. N. Ἰπ. Ῥώ. om. V. || 8 καθὼς καὶ ὁ N. || 12 Τοῦ αὐτοῦ om. V. || 12. 13 ὑπέθηκε — γεωργ. om. B. || 13 γὰρ om. V. || 22 sequuntur in N quae ad p. 7, 9 laudata dixi, sed ad p. 102, 21 referre debebam. || 25 πειρατεύσει om. B. || 23. 25 Τοῦ αὐτοῦ om. V. Ἰπολύτου vs. 23 N.

ἐπιβουλεύσασιν αὐτῷ. τὸ δὲ "κατὰ πόδας," ὅτι ἐν τάχει ποιήσει 1
τὴν ἐκδίκησιν ὁ κύριος. καλῶς ὀπλισθήσεται τὸν πόδα καὶ τὸ εἰρη-
μένον "πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν." "εὐζωνος εὐζωνήσει αὐτόν"
ἀντὶ τοῦ Ἑνοπλος ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς ἐνοπλίσει αὐτόν καὶ ὀπλι-
στῆς τὸν πόδα ἔσται. μᾶλλον τοῦτο θέλει εἰπεῖν Ἑνοπλος Γὰδ κα-5
τόπιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀκολουθήσει. κὰν γὰρ ὁ κλῆρος αὐτοῦ
πέραν ἦν τοῦ Ἰορδάνου, ἀλλ' οὖν ἐτάγησαν συνακολουθῆσαι τοῖς
ἀδελφοῖς αὐτῶν ἐνοπλοι, ἕως οὗ λάβωσι κάκεινοι τοὺς ἑαυτῶν
κλήρους. ἢ τάχα τοῦτο εἶπεν ὅτι ληστρικῶ τρόπῳ ἔμελλον ζῆν οἱ
περὶ τὸν Γὰδ καὶ σύστημα ληστῶν, ὃ ἔστι "πειρατήριον," λαβεῖν σὺν 10
αὐτῷ τοῦτον καὶ ὅτι μέλλει κατόπιν αὐτῶν ἵεναι καὶ αὐτὸς ὁμοίως
"πειρατεύων;" ὃ ἔστι ληστεύων.

B p. 178 marg. N tom. I p. 532 ζη. 535 γ—ε. V.

38.

Ἐπειδὴ τῆς ἐν νόμῳ σκιᾶς οἰονεῖ πως συνεσταλμένης καὶ τῆς 15
ἐν πνεύματι καὶ ἀληθοῦς λατρείας εἰσκεκοσμημένης, λαμπροτέρων
ἔδει τῷ κόσμῳ, εἰσκέκληνται πρὸς τοῦτο λοιπὸν οἱ θεσπέσιοι μα-
θηταὶ καὶ εἰς τὸν τῶν κατὰ νόμον καθηγητῶν εἰσέφρησαν κλῆρον.
οὕτως γὰρ τοὶ πρὸς μὲν τὴν τῶν Ἰουδαίων μητέρα, φημί δὴ τὴν
Ἱερουσαλήμ, ἐλέγετο, παρὰ θεοῦ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς 20
"ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου," τοῦτ' ἔστιν οἱ σοὶ
χρηματίζοντες υἱοὶ τὴν τῶν πατέρων τάξιν διέλαχον. πρὸς δέ γε
τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν "καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας
ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν."

Καὶ μετ' ὀλίγα. Πλὴν ὅτι τὸ ἄρχειν αὐτοῖς οὐκ ἀταλαίπω-25
ρον ἔσται παντελῶς. ἔμελλον δὲ μᾶλλον καὶ ἀναριθμήτων πειρᾶ-
σθαι κακῶν. παραποδισθήσονται δὲ καὶ οὐκ εἰς ἅπαν εὐρήσουσι τῆς
ἀποστολῆς τὸν δρόμον κινδύνων ἀπηλλαγμένον, εἰ ὡς ἐν τύπῳ πα-
παδεύματος ὑπέφηνεν εἰπὼν ὅτι "γεννηθήτω," ἀντὶ τοῦ ἔσται ἐν
τῷ Δὰν ὁ τῶν διωκόντων δῆμος "ὡς ὄφεις ἐν ὁδῷ καθήμενος ἐπὶ 30

21 Psalm. 45, 17. || 29 Gen. 49, 16.

7 τοῦ om. V. || 25 καὶ μετ' ὀλ. Fabr. hippolytea credidit.

1 τρίβου, δάκνων πτέρναν ἵππου," τοῦτ' ἐστὶ δεινὰ καὶ ἄφυκτα δῆ-
 γματα διδούς. τάχα τ[ο]ι τὰ τῶν ἔχεων δῆγματα δυσδιάφυκτά
 πως ἐστίν, κατὰ γε αὐτὴν ε[ί]γένε[ι]ντο τὴν πτέρναν. "αὐτὸς γὰρ σου
 τηρήσει τὴν κεφαλὴν καὶ σὺ αὐτοῦ τηρήσεις πτέρναν." ἐπεβούλευ-
 5 σαν δὲ οὕτω τινὲς τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις, ὡς καὶ αὐτὸν ἐπαγαγεῖν
 τὸν τῆς σαρκὸς θάνατον. καὶ δὴ τοιοῦτον ὑποστῆναί φαμεν αὐτοὺς
 ὁποῖον πάθοι ἂν, εἰ τύχοι, ἵππεύς, ὀκλάσαντος ἵππου καὶ ἀνόπιν ὥσπερ
 ὑφιζηκότος. ὑπεραρβήσεται γὰρ ἐπιβάτης καὶ εἰς γῆν οἴμαί που
 περιπεσὼν περιμενεῖ τὸν σῶζοντα. περιμεμενήκασι δὲ καὶ οἱ θεσπέσιοι
 10 μαθηταὶ τὸν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καιρὸν καθ' ὃν εἰσκεκλήσονται
 εἰς βασιλείαν ἀκλόνητον, ἐπιφωνοῦντος αὐτοῖς τοῦ χριστοῦ τὸ
 "δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου" καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ πάλιν. Εἰ δὲ μὴ βούλοιτό τις οὐχὶ τῷ Δὰν ἔσεσθαι τι-
 νας ὡς ὄφ[ε]ις ἐγκαθημένους, ἀλλ' αὐτὸν ἑτέροις ἐπιβουλεύειν τὸν
 15 Δὰν ἐκεῖνον, ἐροῦμεν ὅτι τὸ κρίνειν καὶ καθηγεῖσθαι λαῶν ἔχοντες
 οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταὶ ἔχεων δίκην ἐπεφύοντο
 τῷ χριστῷ καὶ ποιεῖν πως τοῦ[τον] ἐκπίπτειν (διὰ ὑψηλῆς ὀδεύοντα
 καὶ λείας ἔττει[τ]α τρίβου) δῆγμασιν παρακόπτοντες ἀνοσίως ἐσπού-
 दाζον. ἀλλ' εἰ καὶ πέπτωκεν ὁ ἵππεύς, ἐβελοντῆς ἀνατλάς τὸν τῆς
 20 σαρκὸς θάνατον, ἀλλ' οὖν καὶ ἀναβιώσεται, συλλήπτορα καὶ ἐπα-
 γαγεῖν ποιούμενος τὸν πατέρα. δύναμις γὰρ ὦν τοῦ θεοῦ καὶ πα-
 τρὸς ὁ υἱός, τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἐξωογόνει ναόν. ταύτη σεσῶσθαι λέ-
 γεται παρὰ τοῦ πατρὸς, κενιδυσευκῶς ὡς ἄνθρωπος, καίτοι κατὰ
 φύσιν ὑπαρχῶν θεός καὶ ἔλθῃ αὐτὸς εἰς τὸ εὔ εἶναι συνέχων ὀρα-
 25 τῆν τε καὶ ἀόρατον κτίσιν. οὕτω που συνέις καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος
 παρ' αὐτοῦ φησι "εἰ καὶ ἐγκαταράσθῃ ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῆ καὶ
 ἐκ θεομαρτυρίας θεοῦ."

Υ εὐαγγέλιον κυριου § 37 crediderim Cyrilli esse.

39.

¶ Οὐ μὲν ἵππολογοὺς εἰς τὸν τῷ πονηροῦ ἀνάγει τὸν Δὰν.

§ 666. A. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

¶ καὶ - ἀνοσίως ἔ, καὶ ὁ ἵππος τοῦ V. ¶ S ὑφιζ. I, ὑφιζηκότος V. ¶ 9
 ἐκπίπτειν καὶ ποιεῖν πως τοῦ ἐκ τοῦ πίπτειν et 18
 ἐκπίπτειν καὶ ποιεῖν πως τοῦ ἐκ τοῦ πίπτειν et 18

“κρινεῖ” γάρ, φησί, τοὺς ἀπατωμένους ὑπ’ αὐτοῦ. γέγονε δὲ καὶ 1
 Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ἐκ τῆς Δὰν φυλῆς. ἐν τούτῳ γὰρ ἐγκρυβεῖς
 ὁ ἀρχαῖος ὄφεις παρέδωκε τὸν κύριον, “ἐφ’ ὁδοῦ” μὲν τῷ κυρίῳ συ-
 ναναστρεφόμενος, ἐνεδρεύων δὲ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης. τὸ δὲ “ἐπὶ
 τρίβου,” τὰ ἴχνη ἐνεδρεύων τοῦ ὑποδείξαντος ἡμῖν τὴν τρίβον τῆς 5
 ζωῆς. “δάκνων δὲ πτέρναν ἵππου,” τῆς ἐκ σαρκὶ ἐλεύσεως τοῦ κυρίου.

B p. 177. N tom. I. p. 534 εζ.

40.

Ἰππολύτου. Ἀσὴρ ἐκληρονόμησε τὰ περὶ Πτολεμαῖδα καὶ
 Σιδῶνα καὶ διὰ τοῦτο φησι “πίων αὐτοῦ ὁ ἄρτος καὶ αὐτὸς δώσει 10
 τροφὴν ἄρχουσι.”

B p. 177 sed post § 35 fin., Hippolyto non nominato. N tom. I p.
 536 α. V post § 38.

41.

Ἰππολύτου. Τοῦτον λαμβάνομεν εἰς τύπον τῆς κλήσεως 15
 τῆς ἡμετέρας. τὸ γὰρ “πίον” λιπαρόν ἐστι. λιπαρὸς δὲ τίνος ὁ ἄρτος
 ἢ ἡμῶν; ὁ γὰρ κύριός ἐστιν ἡμῶν ὁ ἄρτος, καθὼς λέγει αὐτὸς
 “ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.” τίς δὲ ἄλλος δώσει τροφὴν ἄρχουσι
 ἢ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστός; οὐ μόνον τοῖς ἐξ ἔθνων πιστεύου-
 σιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς ἐξάρξασι τῆς πίστεως, τοῦτ’ ἐστὶ 20
 πατράσι καὶ πατριάρχαις καὶ προφήταις καὶ πᾶσι τοῖς πιστεύου-
 σιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ πάθος.

B p. 178. N tom. I p. 536 βγ. V.

42.

Ἰππολύτου. Καὶ αὐτὸς εἰς τύπον τῶν ἡμετέρων παραλαμ- 25
 βάνεται, καθὼς δηλοῖ τὸ εὐαγγέλιον “γῆ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νε-
 φθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης πέραν τοῦ Ἰορδάνου” καὶ τὰ ἐξῆς. “καὶ

1 Gen. 49, 16. || 10. 15 Gen. 49, 20. || 18 Ioh. 6, 35. || 25 Gen. 49, 21. ||
 26 Matth. 4, 15. 16.

15 Ἰππολύτου B, τοῦ αὐτοῦ N (post § 40), neutrum V. || 15 τοῦτο V. ||
 17 πίον B, πίων N. || 17 λέγει καὶ αὐτὸς B. || 20 ἐξάρξασι B.

1 τοῖς καθημένοις ἐν σκότει φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς." ποῖον δὲ ἄλλο φῶς ἦν ἢ ἡ κλήσις τῶν ἔθνῶν; ἥτις ἐστὶ τὸ "στέλεχος," τοῦτ' ἐστὶ τὸ ξύλον τοῦ κυρίου, ᾧ ἐγκεντρισθεῖσα καρποφορεῖ. τὸ δὲ "ἐπιδίδους ἐν τῷ γεννήματι κάλλος" τὸ ὑπερβάλλον τῆς κλήσεως δηλοῖ ἡμῖν.

5 B p. 178. N tom. I p. 537 αβ. V post § 43.

43.

Ἰππολύτου. Τίς ἄλλος "ἠύξημένος υἱὸς" καὶ "ζηλωτὸς" ἕως τῆς σήμερον, εἰ μὴ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστός;

Τοῦ αὐτοῦ. Ζηλωτὸς μὲν οὖν ἄρα καὶ τοῖς μισεῖν ἐλομένοις
10 πλὴν οὐκ εἰς ἅπαν ἀλώσιμος. εἰ γὰρ καὶ ἀνέτλη σταυρόν, ἀλλ' ὡς θεὸς ἀνεβίω, πατήσας τὸν θάνατον, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἐπιφωνοῦντος καὶ λέγοντος "κάθου ἐκ δεξιῶν μου" καὶ τὰ ἐξῆς. ὅτι γὰρ ὑποπεπτώκασι καὶ οἱ πλείστην ὄσσην τὴν κατ' αὐτοῦ μανίαν ὠδίνοντες, ἐδίδαξεν εἰπὼν "εἰς ὃν διαβουλεύομε-
15 νοι ἐλοιδόρου καὶ ἐνεῖχον αὐτῷ κύριοι τοξευμάτων." συνέδρια γὰρ συνεγείροντες ἐβουλεύοντο πικρὰ τῶν τοξευμάτων οἱ κύριοι, τοῦτ' ἐστὶν οἱ τῶν λαῶν ἡγούμενοι. πλὴν συνετρίβη τὰ τόξα αὐτῶν καὶ ἐξελύθη νεῦρα βριαχιόνων αὐτῶν διὰ χεῖρα δυναστού Ἰακώβ, τοῦτ' ἐστὶ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ὅς ἐστι τῶν δυνάμεων κύριος, ὃς καὶ
20 εὐλογεῖσθαι παρεσκεύασε τὸν υἱὸν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

B p. 178 marg. [vs. 6. 7 etiam N tom. I p. 538 αβ.] V:

44.

Εἰ δὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν νοοῖτο τυχὸν τὸ "ἐπιδίδους ἐν τῷ γεννήματι κάλλος," οὐκ ἀσυμφανῆς ὁ λόγος. προκόπτοντες γὰρ ἀεὶ
25 κατ' ἀρετὴν καὶ τῶν ἀμεινόνων ἐφικνούμενοι ἦτοι "τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι" (κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνὴν) εἰς κάλλος ἀεὶ τὸ περιφανέστερον ἀναθρώσκωμεν, κάλλος δὲ φημι τὸ

7 Gen. 49, 22. || 12 Psalm. 110, 1. || 25 Phil. 3, 13.

2 τῶν B, ἢ ἐξ N. || 7 ζηλωτῆς B. || 9 τοῦ αὐτοῦ om. V. || 17 συνετρίβησαν N. || 25 ἀφικνούμενοι V.

πνευματικόν, ἵνα καὶ ἡμῖν λέγοιτο λοιπὸν "ἐπεθύμησεν ὁ βασιλεὺς 1
τοῦ κάλλους σου."

V ubi ordo hic est: §§ 43. 42. 44.

45.

5

Ἰππολύτου. Ἐπ' αὐτὸν δὲ πάλιν τὸν Ἐμμανουήλ ὁ τῆς προ-
φητείας διέρπει λόγος, ἐπειδὴ οἶμαί που τὸ ἐξ αὐτῆς δηλούμενον
ἕτερον οὐδὲν ἐστὶν ἢ ὅπερ ἔφη ἀρτίως "ἐπιδιδούς ἐν τῷ γεννήματι
κάλλος." τὸ γὰρ ἠῤῥῆσθαι λέγειν αὐτὸν τὴν εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐπί-
δοσιν καὶ ἀναδρομὴν τῆς ἐνούσης εὐκλείας αὐτῷ φυσικῶς σημαίνει
τοῦτο πάντως, κατὰ γε τὸ ὀρθῶς ἔχειν ὑπειλημμένον. ἐπειδὴ γὰρ 10
ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος θεὸς ὑπάρχων ἐκ θεοῦ κεκένωκεν
ἑαυτὸν κατὰ τὰς γραφάς, καθεὶς ἐβελοντῆς ἑαυτὸν εἰς ὅπερ οὐκ ἦν,
καὶ τὴν ἄδοξον ταύτην σάρκα ἠμπέσχετο, λοιπὸν καὶ ὑπερυψοῦσθαι
λέγεται καὶ ὡς οὐκ ἔχων διὰ τὸ ἀνθρώπινον. μονονουχὶ καὶ ἐν
χάριτος μοίρα λαμβάνει τὸ "ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα" κατὰ τὴν 15
τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. ἀλλ' ἦν τὸ χρῆμα κατὰ τὸ ἀληθές
οὐ δόσις ὡς ἐν ἀρχῇ τῶν οὐκ ἐνότων αὐτῷ φυσικῶς, πολλοῦ γε
καὶ δεῖ. νοοῖτο δ' ἂν μᾶλλον ἀναφοίτησις καὶ ἀναδρομὴ πρὸς τὸ ἐν
ἀρχῇ καὶ οὐσιωδῶς καὶ ἀναποβλήτως ὑπάρχον αὐτῷ. τοιγάρτοι
καὶ ἔφασκεν ὁ τῆς ἀνθρωπότητος τὸ σμικροπρεπὲς ὑποδὺς οἰκονο- 20
μικῶς "πάτερ δόξασόν με τῇ δόξῃ ἣ εἶχον" καὶ τὰ ἐξῆς. αἰεὶ γὰρ
ἦν ἐν δόξῃ συνυπάρχων τῷ ἰδίῳ γεννήτορι πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ
χρόνου καὶ τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς.

καὶ μετ' ὀλίγα. νοοῖτο δ' ἂν εἰκότως καὶ "νεώτατος." πέφηνε
γὰρ ἐν τελευταίοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς καὶ μετὰ τὸν τῶν ἀγίων 25
προφητῶν εὐκλεᾶ τε καὶ ἀξιάγαστον χορὸν καὶ ἀπαξαπλῶς μετὰ
πάντας τοὺς πρὸ τῆς ἐπιδημίας ὡς ἐν υἱῶν τάξει λελογισμένους
δι' ἀρετὴν. ζηλωτὸς δὲ ὅτι γέγονεν ὁ Ἐμμανουήλ πῶς ἐστὶν ἀμφι-
βάλλειν; ἀλλὰ ζηλωτὸς μὲν ἀγίοις, οἱ τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ κατα-
κολουθεῖν σπουδάζοντες καὶ πρὸς τὸ θεῖον αὐτοῦ μορφούμενοι κάλ- 30

2 Psalm. 45, 10. || 8 Gen. 49, 2. || 11. 15 Phil. 2, 7, 9. || 22 Ioh. 17,
5. || 24 Gen. 49, 22.

19 ὑπερέχον B. || 21 ὑποδοῦς V. || 24 καὶ μετ' ὀλ. om. V.

1 λος, αὐτὸν τε ποιούμενοι τὸν πρακτέων ὑπογραμμὸν τὴν ἀπασῶν
 ἀρίστην ἀποφέρονται δόξαν. ζηλωτός γε μὴν καὶ καθ' ἕτερον
 νοοῖτο τρόπον τοῖς οὐκ ἀγαπᾶν ἡρημένοις, φημί δὴ τοῖς τῶν Ἰου-
 5 δαίων καθηγηταῖς ἤτοι τοῖς γραμματεῦσι καὶ Φαρισαίοις, οἱ πικρὸν
 ἐν ἑαυτοῖς ὠδίνοντες ζῆλον καὶ βασκανίας ὑπέθεσιν τὴν ἀπαρά-
 βλητον αὐτοῦ ποιούμενοι δόξαν κατὰ πολλοὺς ἠλίσκοντο τρόπους.
 διανίστη μὲν γὰρ τοὺς νεκροὺς ὁ χριστὸς ὠδωδότης ἤδη καὶ διεφθαρ-
 μένους καὶ τὰς ἄλλας θεοσημείας ἐπετέλει, τοὺς δὲ κατατεθηπέναι
 δέον καὶ πρὸς τὸ χρῆναι πιστεύειν ἴσθαι λοιπὸν οὐδὲν ἐνδοιάζοντας,
 10 οἱ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἔδρων, ἐδάκνοντο δὲ τῷ φθόνῳ καὶ πικρὰς εἰς
 νοῦν ἐδέχοντο λύπας.

B p. 179. V. sed Cyrillo adscribuntur N tom. I p. 538 β.

46.

Ἰπολύτου. Τίς ἄλλος οὗτος ἢ καθὼς δείκνυται ἡμῖν διὰ
 15 τοῦ ἀποστόλου, ὅτι "ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ." καὶ ἐν τῷ
 εὐαγγελίῳ δὲ τὸν ποιήσαντα τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς εἶπεν ὁ πρῶτος.
 τῷ δὲ "πρὸς μὲ ἀνάστρεψον" δηλοῦται ἡμῖν ἢ κατὰ τὸ πάθος
 ἀνάληψις εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν πατέρα. τὸ δὲ "εἰς ὃν διαβου-
 λευόμενοι ἐλοιδύρουν" τίνες εἰ μὴ ὁ λαὸς κατὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν;
 20 "καὶ ἐνεῖχον αὐτῷ." τίνες ἐνεῖχον αὐτῷ; οἱ καὶ μέχρι σήμερον ἐνε-
 χουσιν. οὔτοι "κύριοι τοξευμάτων," οἱ καταπολεμεῖν τὸν κύριον δο-
 κοῦντες. εἰ γὰρ καὶ ἐνίσχυσαν τοῦ ἀναιρεθῆναι αὐτόν, ἀλλὰ καὶ
 συνετρίβη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν. φανερώς δὲ ἡμῖν δη-
 25 λοῦται, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν συντέτριπται τὰ τόξα αὐτῶν
 μετὰ κράτους. Τοῦτ' ἐστὶν οἱ τῶν λαῶν ἡγούμενοι οἱ ἐπ' αὐτὸν παρα-
 θήγοντες τοὺς οἰονεὶ τραυματίζοντας, ἀκίδων ἐν τάξει, μόνον δὲ οὐχὶ
 καὶ ἐμπηγνυμένους διὰ τὸ δρᾶν ἂ μὴ θέμις καὶ ἀποτολμᾶν, οἱ καὶ
 θηρίων ἀγρίων ἐπέθρωςκον δίκην.

15 Cor. α 15, 47. || 16 Matth. 21, 31.

6 ἠλίσκον V. || 14 οὗτος ἢ N, οὕτως B. || 16 ἄνθρ. ὁ κύριος ἐξ B. || 16 πρῶτος
 N, ἴσχατος B. || 17 δὲ om. B. || 18 τὸ N, τῷ B. || 19 λαὸς ὁ κατὰ N. || 23 συνε-
 τρίβησαν B. || 25 Τοῦτ' — 29 δίκην Cyrillo adscribuntur N tom. I p. 540 β. ||
 26 παραθίγοντες B.

Καὶ μετ' ὀλίγα. ὑπερίσχυσαν ὑπὲρ εὐλογίαν ὀρέων μονίμων. 1
 ὄρη αἰώνια καὶ μονιμώτατα καὶ θίνας αἰωνίους τοὺς ἀγίους φησι
 διὰ τὸ ἔρθαι τῆς γῆς καὶ φρονεῖν μὲν οὐδὲν τῶν κατεριμμένων ζη-
 τεῖν δὲ τὰ ἄνω καὶ εἰς τὰ τῶν ἀρετῶν εὖ μάλα διάπτειν ὑψώματα.
 κατοπιν οὖν ἄρα τῆς χριστοῦ δόξης καὶ οἱ τῶν πατέρων ἐπισημότετοι 5
 καὶ εἰς λῆξιν ἤκοντες ἀρετῆς. οἱ μὲν γὰρ ἦσαν οἰκέται, ὁ δὲ κύριος
 ὡς υἱὸς τὰ δι' ὧν ἐκεῖνοι γεγόνασι λαμπροὶ κεχορήγηκεν αὐτοῖς.
 τοιγάρτοι λέγουσιν ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ πάντες ἡμεῖς ἐλάβ-
 ομεν." Τὴν μετὰ τὸ πάθος ἀνάληψιν εἰς οὐρανόν φησι πρὸς τὸν
 πατέρα, τὸ δὲ εἰς ὃν διαβουλευόμενοι ἐλοιδόρουν δῆλον ὅτι ὁ τῶν 10
 Ἰουδαίων δῆμος καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως σωματικῶς μὲν εἰς τοῖς ἀδελ-
 φούς, πνευματικῶς δὲ εἰς τὸν χριστόν.

Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ ὕψος καὶ μέγεθος τῆς εὐλογίας προκηρύσ-
 σει τὸ ὑπὲρ εὐλογίαν ὀρέων μονίμων, τὸ δὲ θινῶν αἰωνίων τὸ βέ-
 βαιον καὶ ἰσχυρὸν τῆς σωτηρίας καὶ τὸ εἰς τοὺς αἰῶνας δαιμεῖναι. 15

B p. 179. 180 [ad § 44] [p. 138, 14—25 κράτους N tom. I p. 538
 αβ. 539 ζ.] V.

47.

Ἰππολύτου. Σαφῶς ἡμῖν δείκνυται ὅτι ἡ βοήθεια καὶ ἡ ἀν-
 τίληψις τοῦ παιδὸς οὐ παρ' ἄλλου τινὸς ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ 20
 θεοῦ ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τῷ δὲ "θεός μου" δηλοῦται ὅτι τὸ
 πνεῦμα λέγει διὰ τοῦ Ἰακώβ.

N tom. I p. 540 ζη. B p. 180. V post § 44.

48.

Ἰππολύτου. Τοῦτο ἡμῖν δηλοῦται, ὅτι ἡ μὲν "εὐλογία ἀπὸ 25
 24 Gen. 49, 25. || 16 Ioh. 1, 16. || 17 Gen. 49, 26.

1—15 procul dubio Hippolyti non sunt, sed quum in B Hippolyto ad-
 scripta essent, non potui ab hac editione secludere, ut multa alia non se-
 cludi quae Hippolyto adscribuntur quidem, sed adscribenda non sunt. vs.
 1—5 Cyrilli esse dicuntur N tom. I p. 541 η 542 α: vs. 5—9 βομεν eius-
 dem ib. p. 542 γ: vs. 13 Τὸ — 15 ibid. p. 541 ζ ἀδελου sunt. vs. 9 Τὴν
 — 19 αὐτοῦ non habet N. || 9 Τὴν — 15 non habet V. || 19 Ἰππ. om. V. ||
 25 Ἰππολύτου B. τοῦ αὐτοῦ N, „HIPPOLYT“ B. || 25 τοῦτο BN, τούτω
 V. || 25 μὲν om. N.

1 τοῦ οὐρανοῦ" ἐστὶ τὸ πνεῦμα τὸ κατελθὸν διὰ τοῦ λόγου ἐπὶ τὴν
σάρκα. "μαστῶν" δὲ "καὶ μήτρας" τῆς παρθένου εὐλογίας λέγει. τὸ δὲ
"πατὴρ καὶ μητὴρ σου" τοῦτο λέγει εὐλογίαν πατρός, ἣν ἐλάβο-
μεν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ.

5 V. B. p. 180. N tom. I p. 541 αβ.

49.

Ἰππολύτου. Δηλοῦται ἡμῖν καὶ τοῦτο διὰ τῆς χάριτος τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι ἡ Βενιαμὶν φυλὴ ἐν ταῖς ἀρχαῖς
(ὅπερ ἐστὶ τὸ πρῶτόν) διώκει. ὁ γὰρ Σαούλ, ὢν ἐκ τῆς Βενιαμὶν
10 φυλῆς, τὸν εἰς τύπον τοῦ κυρίου κείμενον Δαβὶδ ἐδίωκεν.

B p. 181 marg. N tom. I p. 543 β. V.

50.

Τοῦ αὐτοῦ. Συναρμόζει πάνυ τῷ ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν Παύλῳ.
ὅτε γὰρ ἦν νέος, λύκος ἦν ἄρπαξ, διέδωκε δὲ τροφὴν πνευματικὴν
15 πιστεύσας.

N tom. I p. 543 βγ. B p. 181 marg. V.

51.

Τοῦ ἀγίου Ἰππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἐκ τῶν εὐλο-
γιῶν τοῦ Βαλαάμ.
20 Ἴνα δὲ δειχθῇ τὸ συναμφοτέρον ἔχων ἐν ἑαυτῷ, τὴν τε τοῦ
θεοῦ οὐσίαν καὶ τὴν ἐξ ἀνθρώπων, ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει "με-
σίτην θεοῦ καὶ ἀνθρώπων," ἄνθρωπος Ἰησοῦς χριστός. ὁ δὲ μεσίτης
ἐνὸς ἀνθρώπου οὐ γίνεται, ἀλλὰ δύο. ἔδει οὖν τὸν χριστὸν θεοῦ καὶ
ἀνθρώπων μεσίτην γενόμενον παρ' ἀμφοτέρων ἀρραβῶνά τινα εἰλη-
25 φέναι, ἵνα φανῇ δύο προσώπων μεσίτης.

M tom. VII p. 134. cod. bodleian. Laud. A 33 apud Fabricium.

7 Gen. 49, 27. || 13 Gen. 49, 27. || 21 Gal. 3, 20.

2 ante τὸ N Ἰππολύτου. || 10 ἐδίωκε N. || 18 ἐπ. καὶ μ. om. M. || 19 Βαλαάμ
M, Ἀβραάμ cod. bodl. || 20 δὲ om. M. || 20 συναμφοτέρον M. || 21 ὡς — 25 om. M.

52.

1

Ἰππολύτου. Φύλλα συκῆς ἐποίει ἑαυτῷ περιζώματα, σύμβολα τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων. φύλλον γὰρ συκῆς ἠνίκα ἀν τοῦ σώματος ἀφῆται, κνησμονὴν παρέχει. αὐτὸς οὖν ἑαυτῷ προφήτης τῶν μελλόντων. ἔλεγχον γὰρ τῆς παραβάσεως τὴν κνησμονὴν δείκνυσι. 5

N tom. I p. 87 ζη.

53.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸν Ἐλκανᾶν καὶ τὴν Ἐνναν. Ἄγε δὴ μοι, ὦ Σαμουήλ, εἰς Βηθλεὲμ ἐλκομένην τὴν δάμαλιν, ἵνα ἐπιδείξῃς τὸν ἐκ Δαβὶδ βασιλέα τικτόμενον καὶ τοῦτον ὑπὸ 10 πατρὸς βασιλέα καὶ ἱερέα χριόμενον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰπέ μοι, ὦ μακαρία Μαρία, τί ἦν τὸ ὑπὸ σοῦ ἐν τῇ κοιλίᾳ συνειλημμένον; καὶ τί ἦν ὑπὸ σοῦ ἐν παρθενικῇ μήτρᾳ βασταζόμενον; λόγος γὰρ ἦν θεοῦ πρωτότοκος ἀπ' οὐρανῶν ἐπὶ σὲ κατερχόμενος καὶ ἄνθρωπος πρωτότοκος ἐν 15 κοιλίᾳ πλασσόμενος, ἵν' ὁ πρωτότοκος λόγος θεοῦ πρωτοτόκῳ ἀνθρώπῳ συναπτόμενος δειχθῇ.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Τὴν δὲ δευτέραν τὴν διὰ τῶν προφητῶν ὡς διὰ τοῦ Σαμουήλ ἀνακαλῶν καὶ ἐπιστρέφων τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν ἀλλοφύλων, τὴν δὲ τρίτην, ἐν ἣ ἔνσαρκος 20 παρῆν, τὸν ἐκ τῆς παρθένου ἄνθρωπον ἀναλαβόν, ὃς "καὶ ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ."

Theodoret. dial. I ἄτρεπτος p. 16 B ed. Rom. a. 1547.

54.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸν Ἐλκανᾶν καὶ εἰς τὴν 25 Ἐνναν. Καὶ διὰ τοῦτο τρεῖς καιροὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ προετυποῦντο εἰς αὐτὸν τὸν σωτῆρα, ἵνα τὸ προφητευθέντα περὶ αὐτοῦ μυστήρια ἐπιτελέσῃ. ἐν μὲν τῷ πάσχα, ἵνα ἑαυτὸν ἐπιδείξῃ τὸν μέλλοντα ὡς πρόβατον θύεσθαι καὶ ἀληθινὸν πάσχα δείκνυσθαι, ὡς ὁ ἀπό-

2 Gen. 3, 9. || 22 Luc. 19, 41.

2—5 post § 20 mea culpa praetermissum.

1 στολος λέγει "τὸ δὲ πᾶσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη, χριστὸς" ὁ θεός. ἐν δὲ τῇ πεντηκοστῇ, ἵνα προσημῆνη τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, αὐτὸς πρῶτος εἰς οὐρανοὺς ἀναβὰς καὶ τὸν ἄνθρωπον δῶρον τῷ θεῷ προσενέγκας.

5 Theodorét. dial. II ἀσύγχυτος p. 39 B ed. ead.

55.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἡσαίου. Αἰγύπτῳ μὲν οὖν τὸν κόσμον ἀπέικασε, χειροποιήτοις δὲ τὴν εἰδωλολατρίαν, σεισμῶ δὲ τὴν μετανάστασιν καὶ κατάλυσιν αὐτῆς, κύριον δὲ τὸν λόγον, 10 νεφέλην δὲ κούφην τὸ καθαρῶτατον σκῆνος, εἰς ὃ ἐνθρονισθεὶς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν βίον σεῖσαι τὴν πλάνην.

Ibid. ἄτρεπτος p. 16 B. [post § 53.]

56.

Ἰππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης περὶ Ἐζεκίου. Ἐτι μαλακισθέντος τοῦ Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας καὶ κλαύσαντος, 15 ἦλθεν ἄγγελος καὶ εἶπεν αὐτῷ "εἶδον τὰ δάκρυά σου καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς σου. ἰδοὺ προστίθημι εἰς τὸν χρόνον σου ἔτη ιε. τοῦτο δέ σοι τὸ σημεῖον παρὰ κυρίου· ἰδοὺ στρέφω τὴν σκιάν τῶν ἀναβαθμῶν τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, οὓς κατέβη ὁ ἥλιος, τοὺς δέκα 20 ἀναβαθμούς, οὓς κατέβη ἡ σκιά," ὥστε γενέσθαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὥρων λβ. τοῦ γὰρ ἡλίου δραμόντος ἐπὶ τὴν δεκάτην ὥραν, πάλιν ἀνεπόδισε.

1 Cor. α 5, 7. || 8 Esaj. 19, 1. || 16 Esaj. 38, 5.

21 Φασὶ τὸν Ἀχατζ ἐκ μηχανῆς τινος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀναβαθμούς κατασκευάσαι τινὰς οἷον ὠρολογοῦντας καὶ τὸν τοῦ ἡλίου δρόμον ἐκμετροῦντας. τότε λοιπὸν ὁ θεὸς εἰς πίστιν τῶν λεγομένων (προσετίθη γὰρ αὐτῷ καὶ ἕτερα ζῶης ἔτη πεντεκαίδεκα) ἀνόπιν ἵνα ποιῇ τὴν τοῦ ἡλίου σκιάν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἐζεκίας ἀπὸ δυσμῶν τοῦ βίου ἐπὶ δευτέραν ἀρχὴν ἐπάλινδρόμει ζῶης, ἐφ' ᾧ τὸ τοῦ ἡλίου σημεῖον καὶ οὐχ ἕτερον δίδωσιν ὁ θεός. γίνεται οὖν ἡ ἡμέρα ἐκείνη κατὰ τὸν Ἰππόλυτον τριακοντα καὶ δύο ὥρων. τοὺς γὰρ δέκα ἀναβαθμούς διαδραμῶν ὁ ἥλιος τοὺς αὐτοὺς πάλιν ἀνέδραμεν, εἶτα τῇ ἰδίᾳ διατάξει χρησάμενος, ἐπὶ δυσμὰς ἦλθε, τοὺς δώδεκα πάλιν διαδραμῶν. καὶ οὕτω μὲν ὁ Ἰππόλυτος. Michael Glycas Annal. p. 361. 362 Bekker.

Καὶ πάλιν. Ἦνίκα Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἐπολέμει τοὺς Ἀμω-
 1 ραίους, τοῦ ἡλίου ἤδη εἰς δυσμὰς κλίνοντος καὶ τοῦ πολέμου ἀθρόως
 ἐπικειμένου, εὐλαβηθεὶς Ἰησοῦς μήποτε νυκτὸς ἐπιγενομένης δια-
 φύγωσιν οἱ ἀλλόφυλοι, ἐβόησε λέγων "στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γα-
 5 βαῶν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλῶν," ἕως ἂν ἐκπολεμήσω
 τὸν λαὸν τοῦτον. "καὶ ἔσθη ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐν τῇ στάσει
 αὐτῶν," ὥστε γενέσθαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὠρῶν κδ. καὶ ἀνέστρε-
 ψεν ἐπὶ Ἐζεκίου σὺν τῷ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ εἰς τοῦπίσω, ἵνα μὴ
 σύγκρουσις τῶν δύο στοιχείων γένηται ἀτάκτως ἀλλήλων ἐπιφερο-
 μένων. καὶ καταπλαγεὶς τότε Μαροδαχῶν ὁ Χαλδαῖος ὁ βασιλεὺς 10
 Βαβυλῶνος, διὰ τὸ τὴν ἀστρολογικὴν τέχνην ἀσκεῖν καὶ τὸν τού-
 των δρόμον ἀκριβῶς καταμετρεῖν μαθὼν τὴν αἰτίαν, ἔπεμψεν ἐπι-
 στολὴν καὶ δῶρα τῷ Ἐζεκίᾳ, ὃν τρόπον ἐποίησαν καὶ οἱ μάγοι ἀπὸ
 ἀνατολῶν πρὸς χριστόν.

Cod. coislin. 193 fol. 36 saec. XI apud Fabricium.

15

57.

Τοῦ ἀγιωτάτου Ἰππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης. Τὴν ἀκρί-
 βειαν τῶν χρόνων τῆς γεγενημένης αἰχμαλωσίας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ
 ἐν Βαβυλῶνι ἐπιδειξασθαι βουλόμενος καὶ τὰς τοῦ μακαρίου Δα-
 νιὴλ τῶν ὀραμάτων προφητείας, τὴν τούτου ἐν Βαβυλῶνι ἐκ παι- 20
 δὸς ἀναστροφὴν πρόσειμι, καὶ αὐτὸς μαρτυρήσων ὅσιώ καὶ δικαίῳ
 ἀνδρὶ προφήτῃ καὶ μάρτυρι χριστοῦ γεγενημένῳ, ὃς οὐ μόνον τὰ
 τοῦ βασιλέως Ναβουχοδονόσορ ὀράματα τοῖς τότε καιροῖς ἀπε-
 κάλυψεν, ἀλλὰ καὶ ὁμοίους αὐτῷ παῖδας ἐκδιδάξας, μάρτυρας
 πιστοὺς ἐν κόσμῳ προήγαγεν. οὗτος τοίνυν γίνεται κατὰ τοὺς 25
 χρόνους τῆς προφητείας τοῦ μακαρίου Ἰερεμίου, τῆς δὲ βασιλείας
 Ἰωακείμ τοῦ Ἐλιακείμ, ὃς ἅμα τοῖς λοιποῖς αἰχμαλώτοις ληφθεὶς
 ἄγεται μετ' αὐτῶν εἰς Βαβυλῶνα. πέντε γὰρ οὗτοι υἱοὶ γίνονται
 τοῦ μακαρίου Ἰωσίου, Ἰωάχας, Ἐλιακείμ καὶ Ἰωάνναν, Σεδεκίας

4 Ios. 10, 12.

1 καὶ πάλιν apud Fabricium Hippolyti verba videntur esse, quum sint
 σειρογράφου. || 5 ἐλῶν = ἡλῶν cod. || 8. 9 μὴ ἢ σύγκρουσις cod.

1 (ὁ καὶ Ἰεχονίας) καὶ Σαλούμ. καὶ ὁ μὲν Ἰωάχας μετὰ τὴν τε-
 λευτὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ χρίεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς βασιλέα, ὧν
 ἐτῶν κγ. ἐπὶ τοῦτον ἀναβαίνει Φαραὼ Νεχαὼ ἐν τῷ μηνὶ τῷ τρίτῳ
 τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ λαβὼν αὐτὸν δέσμιον ἄγει εἰς Αἴγυπτον
 5 καὶ ἐπιτίθησι φόρον τῇ γῆ ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου καὶ δέκα τάλ-
 λαντα χρυσοῦ καὶ καθιστᾷ ἀντ' αὐτοῦ Ἐλιακείμ τὸν ἀδελφὸν
 αὐτοῦ βασιλέα ἐπὶ τῆς γῆς, ὃν μετωνόμασεν Ἰωακείμ, ἐπὶ ἔτη
 ἕνδεκα. ἐπὶ τοῦτον ἀνέβη Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος
 καὶ λαβὼν αὐτὸν δέσμιον ἄγει εἰς Βαβυλῶνα καὶ μέρος τι τῶν
 10 σκευῶν οἴκου τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. οὗτος κατάκλειστος γενόμενος ὡς
 φίλος τοῦ Φαραὼ καὶ ὑπ' αὐτοῦ βασιλεὺς κατασταθείς, ἐν τῷ
 λζ ἔτει ἐξάγεται ὑπὸ Εὐιλὰτ Μαρωδάχ βασιλέως Βαβυλῶνος.
 καὶ ἔκειρεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ ἦν αὐτοῦ σύμβουλος καὶ ἥσθιεν
 ἐν τῇ τραπέζῃ αὐτοῦ ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀπέθανε. τούτου οὖν με-
 15 ταχθέντος βασιλεύει ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωακείμ ἔτη τρία. καὶ ἐπὶ τοῦ-
 τον ἀνέβη Ναβουχοδονόσορ καὶ μετοικίζει αὐτόν τε καὶ τοῦ λαοῦ
 δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν εἰς Βαβυλῶνα καὶ καθιστᾷ ἀντ' αὐτοῦ τὸν
 ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν καὶ μετωνόμασε Σεδεκίαν, μεθ' οὗ
 ὄρκια καὶ συνθήκας ποιησάμενος ἄπεισιν εἰς Βαβυλῶνα. οὗτος βα-
 20 σιλεύσας ἔτη ια ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν πρὸς Φαραὼ
 βασιλέα Αἰγύπτου. ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ ἔτει ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν Ναβου-
 χοδονόσορ ἐκ γῆς Χαλδαίων καὶ περιεχαράκωσε τὴν πόλιν καὶ
 περιεκάθισεν αὐτὴν κύκλωθεν καὶ συνείχεν αὐτὴν πάντοθεν, ὅθεν οἱ
 πλείονες αὐτῶν ἐν λιμῷ διεφθάρησαν, οἱ δὲ ἐν ρομφαίᾳ ἀπώλοντο,
 25 τινὲς δὲ αὐτῶν αἰχμάλωτοι ἐλήφθησαν. ἡ δὲ πόλις ἐνεπυρίσθη ἐν
 πυρὶ καὶ ὁ ναὸς καὶ τὸ τεῖχος καθηρέθη. καὶ πάντα τοὺς θησαυ-
 ροὺς τοὺς εὐρεθέντας ἐν οἴκῳ κυρίου ἔλαβεν ἡ δύναμις τῶν Χαλ-
 δαίων καὶ πάντα τὰ σκεύη, τὰ τε χρυσᾶ καὶ [τὰ] ἀργυρᾶ, καὶ
 πάντα χαλκὸν ἐξέκοψεν Ναβουζαρδάν ὁ ἀρχιμάγειρος καὶ ἤνεγκε
 30 αὐτὰ εἰς Βαβυλῶνα, αὐτὸν δὲ τὸν Σεδεκίαν διὰ νυκτὸς φεύγοντα
 μετὰ ἀνδρῶν ἑπτακοσίων κατεδίωξεν ἡ δύναμις τῶν Χαλδαίων καὶ
 κατέλαβεν αὐτὸν ἐν Ἱεριχώ. καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς βασιλέα Βα-

Βυλῶνος εἰς Ῥεβλαθά. καὶ ἐκρίθη μετ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς ἐν θυμῷ ἐν 1
 τῷ παραβεβηκέναι αὐτὸν τὸν ὄρκον κυρίου καὶ τὴν διαθήκην ἣν διέθετο
 πρὸς αὐτόν. καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἔσφαξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ τοὺς
 ὀφθαλμοὺς Σεδεκίου ἐξετύφλωσεν καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐν πέδαις σι-
 δηραῖς καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἦν ἀλήθων ἐν τῷ μύ- 5
 λωνι ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀπέθανεν. καὶ ἐν τῷ ἀποθανεῖν αὐτὸν λα-
 βόντες τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔρριψαν ὀπίσω τοῦ τείχους Νινευί. ἐπὶ
 τούτου πληροῦται ἡ προφητεία Ἱερεμίου λέγοντος "Ὡς ἐγώ, λέγει
 κύριος, εἰὰν γενόμενος γένηται Ἱεχονίας υἱὸς Ἰωακείμ βασιλεὺς Ἰούδα
 ἀποσφράγισμα ἐπὶ τῆς χειρὸς μου τῆς δεξιᾶς, ἐκεῖθεν ἐκσπάσω σε 10
 καὶ δώσω σε εἰς χεῖρας τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν σου, ὧν σὺ
 εὐλαβῆ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, εἰς χεῖρας τῶν Χαλδαίων. καὶ ἀπορ-
 ρίψω σε καὶ τὴν μητέρα σου τὴν τεκοῦσάν σε εἰς γῆν οὗ οὐκ ἐτέ-
 χθης ἐκεῖ, κάκει ἀποθανεῖσθε. εἰς δὲ τὴν γῆν, ἣν αὐτοὶ εὗχονται
 ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, οὐ μὴ ἐπιστρέψω σε. ἠτιμώθη Ἱεχονίας ὡς 15
 σκεῦος ἄχρηστον οὗ οὐκ ἔστι χρεία, διότι ἐξερρίφη καὶ ἐξεβλήθη
 εἰς γῆν ἣν οὐκ ἤδει. γῆ, ἄκουε λόγον κυρίου. γράψον τὸν ἄνδρα
 τοῦτον ἐκκήρυκτον ἄνθρωπον, ὅτι οὐ μὴ αὐξηθῆ ἐκ τοῦ σπέρματος
 αὐτοῦ καθήμενος ἐπὶ θρόνου Δαβὶδ ἄρχων ἔτι ἐν τῷ Ἰούδα." γε-
 γένηται οὖν ἡ αἰχμαλωσία αὐτοῖς εἰς Βαβυλῶνα μετὰ τὴν ἔξοδον 20
 τὴν ἐξ Αἰγύπτου. τοῦ οὖν λαοῦ παντὸς μετοικισθέντος καὶ τῆς πό-
 λεως ἐρημωθείσης τοῦ τε ἀγιάσματος καθηρημένου εἰς τὸ πληρω-
 θῆναι τὸν λόγον κυρίου, ἔν ἐλάλησεν διὰ στόματος τοῦ Ἱερεμίου
 τοῦ προφήτου λέγοντος ὅτι "ἔρημον ἔσται τὸ ἀγίασμα ἐβδομή-
 κοντα ἔτη," εὐρίσκομεν τὸν μακάριον Δανιὴλ ἐν Βαβυλῶνι προφη- 25
 τεύσαντα καὶ ἐκδικὸν τῆς Σωσάννης γενόμενον.

F. Combefis bibliothecae graecorum patrum auctar. nov. I p. 55. 56.

58.

Ἱππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης εἰς τὴν Σωσάνναν. Αὕτη μὲν
 οὖν ἡ ἱστορία γεγένηται ὕστερον, προεγράφη δὲ τῆς βίβλου πρώ- 30
 της. ἔθος γὰρ ἦν τοῖς γραμματεῦσιν ὕστερόπρωτα πολλὰ ἐν ταῖς

8 Jerem. 22, 24—30. || 24 Jerem. 25, 11.

1 γραφαῖς τίθεναι. εὐρίσκομεν γὰρ καὶ ἐν τοῖς προφήταις ὁράσεις
 τινὰς πρώτας γεγραμμένας καὶ ἐπ' ἐσχάτων πεπληρωμένας, καὶ
 αὐτὰς πάλιν ἐπ' ἐσχάτων εἰρημένας καὶ πρώτας γεγενημένας. τοῦτο
 δὲ οἰκονομία τοῦ πνεύματος ἐγένετο, ἵνα μὴ ὁ διάβολος συνίῃ τὰ
 5 ὑπὸ τῶν προφητῶν ἐν παραβολαῖς λελαλημένα καὶ παγιδεύσας ἐκ
 δευτέρου πάλιν ἀποκτείνῃ τὸν ἄνθρωπον. "καὶ ὄνομα αὐτῷ Ἰωακείμ."
 οὗτος ὁ Ἰωακείμ πάροικος γενόμενος ἐν Βαβυλῶνι λαμβάνει τὴν
 Σωσάνναν εἰς γυναῖκα. αὕτη δὲ ἦν θυγάτηρ Χελκίου τοῦ ἱερέως τοῦ
 εὐρόντος τὸ βιβλίον τοῦ νόμου ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, ἡνίκα Ἰωσίας ὁ
 10 βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν καθαρίσαι τὰ ἅγια τῶν ἀγίων. ἀδελφὸς
 γίνεται Ἰερεμίας ὁ προφήτης, ὃς ἅμα τοῖς ἐπιλοίποις μετὰ τὴν γε-
 νομένην τοῦ λαοῦ ἐν Βαβυλῶνι μετοικίαν ἀνήχθη εἰς Αἴγυπτον καὶ
 παρώκησεν ἐν Τάφναις κακεῖ προφητεύων λιθοβοληθεὶς ὑπ' αὐτῶν
 ἀνηρέθη. "καλὴ σφόδρα καὶ φοβουμένη τὸν κύριον." ἐκ γὰρ τοῦ
 15 καρποῦ, τοῦ ἐξ αὐτῶν προβλήματος, εὐκόλως καὶ τὸ δένδρον γινώ-
 σκεται. ἄνδρες γὰρ εὐλαβεῖς καὶ ζηλωταὶ τοῦ νόμου γεγενημένοι
 ἄξια θεοῦ τέκνα ἐν κόσμῳ προηγάζοντο, τὸν μὲν προφήτην καὶ
 μάρτυρα χριστοῦ γεγενημένον, τὴν δὲ σώφρονα καὶ πιστὴν εὐρη-
 μένην ἐν Βαβυλῶνι, ἧς τὸ σεμνὸν καὶ σῶφρον τὸν μακάριον Δα-
 20 νιὴλ προφήτην ἀπέδειξεν. "καὶ ἦν Ἰωακείμ πλούσιος σφόδρα." δεῖ
 οὖν ἐπιζητεῖν τὸ αἴτιον. πῶς γὰρ αἰχμαλῶτοι ὑπάρχοντες καὶ
 ὑπόδουλοι Βαβυλωνίοις γεγενημένοι ἠδύναντο συνέρχεσθαι ἐπὶ τὸ
 αὐτὸ ὡς αὐτεξούσιοι; ἐν τούτῳ δεῖ νοεῖν ὅτι μετοικίσας αὐτοὺς Να-
 βουχοδονόσορ φιλανθρώπως αὐτοῖς ἐχρήσατο καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοὺς
 25 συνερχομένους πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον πράσσειν. "καὶ μεσοῦσης
 τῆς ἡμέρας εἰσεπορεύετο Σωσάννα." ἡ Σωσάννα προετυποῦτο εἰς
 τὴν ἐκκλησίαν, Ἰωακείμ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς εἰς τὸν χριστόν. ὁ δὲ πα-
 ράδεισος ἢ κλῆσις τῶν ἀγίων ὡς δένδρων καρποφόρων ἐν ἐκκλησίᾳ
 πεφυτευμένων. Βαβυλῶν δὲ ἐστὶν ὁ κόσμος, οἱ δὲ δύο πρεσβύτεροι

6 Ὁ δὲ ἱερός Ἰπόλυτος ἐν τῷ κατὰ τὴν Σωσάνναν καὶ τὸν Δανιὴλ συγγράμ-
 ματι τρία ἔτη λέγει τὸν υἱὸν Ἰωακείμ Ἰωαχέμ τὸν καὶ Ἰερονίαν μετὰ τὸν πατέρα
 κρατήσαντα μετοικισθῆναι εἰς Βαβυλῶνα σὺν τοῖς λοιποῖς, ὡς πρόκειται. τὸν δὲ Δα-
 νιὴλ καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας τῆς παρουσίας αἰχμαλωσίας λέγει. τούτον δὲ λέγει καὶ τῆς
 Σωσάννης ἄνδρα εἶναι. καὶ πιθανὸς ὁ λόγος. Georgius Syncellus I p. 413 Dindorf.

εἰς τύπον δέκνυνται τῶν δύο λαῶν τῶν ἐπιβουλευόντων τῇ ἐκκλη- 1
 σίᾳ, εἰς μὲν ὁ ἐκ τῆς περιτομῆς καὶ εἰς ὁ ἐξ ἔθνῶν. τὸ γὰρ λέγειν
 "ἀπεδείχθησαν ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ κριταί," ὅτι ἐν τῷ αἰῶνι
 τούτῳ ἐξουσιάζουσι καὶ ἄρχουσι, κρίνοντες ἀδίκως δικαίους. "καὶ
 ἐθεώρουν αὐτὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι." ταῦτα μὲν οὖν οἱ τῶν Ἰουδαίων 5
 ἄρχοντες βούλονται νῦν περικόπτειν τῆς βίβλου, φάσκοντες μὴ γε-
 νέσθαι ταῦτα ἐν Βαβυλῶνι, αἰσχυρόμενοι τὸ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων
 κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γεγεννημένον. "καὶ διέστρεψαν τὸν ἑαυτῶν
 νοῦν." οἱ γὰρ ἐπίβουλοι καὶ φθορεῖς τῆς ἐκκλησίας γενόμενοι πῶς
 δύνανται δίκαια κρίνειν ἢ καθαρᾶ καρδίᾳ ἀναβλέπειν εἰς τὸν οὐρα- 10
 νόν, τῷ ἄρχοντι τοῦ αἰῶνος τούτου δεδουλωμένοι; "καὶ ἦσαν ἀμφό-
 τεροι κατανευγμένοι περὶ αὐτῆς." καὶ γὰρ ἔστιν ἀληθῶς καταλα-
 βέσθαι τὸ εἰρημένον, ὅτι πάντοτε οἱ δύο λαοὶ κατανυσσομένοι ἐπι-
 τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐνεργούντος Σατανᾶ βούλονται διωγμοὺς καὶ θλίψεις
 ἐγείρειν κατὰ τῆς ἐκκλησίας, ζητοῦντες ὅπως διαφθείρωσιν αὐτήν, 15
 ἑαυτοῖς μὴ συμφωνοῦντες. "καὶ παρετηροῦντο φιλοτίμως." σημειω-
 τέον δὲ τοῦτο ὅτι ἕως νῦν παρατηροῦνται καὶ περιεργάζονται τὰ ἐν
 τῇ ἐκκλησίᾳ πραττόμενα οἱ τε ἐξ ἔθνῶν καὶ οἱ ἐκ περιτομῆς Ἰου-
 δαῖοι, βουλόμενοι ψευδεῖς μάρτυρας καταφέρειν καθ' ἡμῶν, ὡς ὁ
 ἀπόστολος λέγει "διὰ δὲ τοὺς παρεισαχθέντας ψευδοαδέλφους, οἵτι- 20
 νες εἰσῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ
 Ἰησοῦ." εἶδος ἀμαρτίας τὸ ζητεῖν προσέχειν γυναιξίν. "καὶ ἐξε-
 θόντες διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων." τὸ οὖν "διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλή-
 λων τῇ ᾠρᾷ τοῦ ἀρίστου" τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐν μὲν τοῖς βράμασι
 τοῖς ἐπιγείοις οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τῶν ἔθνῶν οὐ συμφωνοῦσιν, ἐν δὲ ταῖς 25
 θεωρίαις καὶ παντὶ κοσμικῷ πράγματι τούτοις συνερχόμενοι κοι-
 νωνοῦσιν. "καὶ ἀνετάζοντες ἀλλήλους τὴν αἰτίαν, ὡμολόγησαν τὴν
 ἐπιθυμίαν." αὐτοὶ ἑαυτοῖς προφητεύονται ὡς μελλήσουσιν ὑπὸ λο-
 γισμῶν ἐταζόμενοι λόγον δοῦναι τῷ θεῷ ὑπὲρ πάσης ἀμαρτίας ἧς
 ἔπραξαν, ὡς Σολομὼν λέγει "ἐτασμός δὲ ἀσεβεῖς ὀλεῖ." ἀλίσκονται 30
 γὰρ οὗτοι ὑπὸ ἐτάσεως. "ἐν τῷ παρατηρεῖν αὐτοὺς ἡμέραν εὐθετον."
 ποίαν εὐθετον ἀλλ' ἢ τὴν τοῦ πάσχα, ἐν ἣ τὸ λουτρὸν ἐν παραδείσῳ

20 Gal. 2, 4. || 30 Prov. 1, 32.

1 τοῖς καινουμένοις ἐτοιμάζεται καὶ Σωσάννα ἀπολουομένη καθαρὰ
 νύμφη θεῷ παρίσταται. "μετὰ δύο μόνον κορασίων." ἡνίκα γὰρ ἂν τὸ
 κατὰ σύνηθες ἐπιθυμῆ λουτρὸν λαβεῖν ἡ ἐκκλησία, ἔξ ἀνάγκης ταύτη
 δύο παιδίσκας δεῖ παρακολουθεῖν. διὰ τῆς πίστεως εἰς χριστὸν καὶ
 5 διὰ τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν θεὸν λαμβάνει τὸ λουτρὸν ὁμολογοῦσα
 ἡ ἐκκλησία. "καὶ εἶπε τοῖς κορασίοις Ἐνέγκατε δὴ μοι ἔλαιον," ὡς
 πίστις καὶ ἀγάπη τὸ ἔλαιον καὶ τὰ σμήγματα τοῖς λουομένοις
 ἐτοιμάζουσι. τίνα δὲ ἦν τὰ σμήγματα ἀλλ' ἢ τοῦ ἀγίου λόγου
 ἐντολαί; τί δὲ τὸ ἔλαιον ἀλλ' ἢ τοῦ ἀγίου πνεύματος δύναμις; αἷς
 10 μετὰ τὸ λουτρὸν ὡς μύρου χρίονται οἱ πιστεύοντες. ταῦτα πάντα
 διευτυπῶτο διὰ τῆς μακαρίας Σωσάννης δι' ἡμᾶς, ἵνα νῦν ἡμεῖς οἱ τῷ
 θεῷ πιστεύοντες μὴ ὡς ξένα τὰ νῦν γενόμενα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ νοή-
 σωμεν ἀλλ' ἢ πάντα ταῦτα διὰ τῶν πατριαρχῶν προτετυπωμένα
 πιστεύσωμεν, καθὰ καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει "ταῦτα δὲ τυπικῶς συ-
 15 νέβαινε ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη
 τῶν αἰώνων κατήντησαν." "καὶ ἐξῆλθον κατὰ τὰς πλαγίας θύρας,"
 προμηνύουσαι ὅτι ὁ βουλόμενος τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ ὕδατος με-
 ταλαβεῖν ἀποτάξασθαι μὲν ὀφείλει τῇ πλατείᾳ θύρᾳ, διὰ δὲ τῆς
 "στενῆς καὶ τεθλιμμένης" εἰσελθεῖν. "καὶ οὐκ εἶδον τοὺς πρεσβυτέ-
 20 ρους." ὥσπερ γὰρ τότε ἐν τῷ παραδείσῳ συνεκρύβη ὁ διάβολος ἐν
 τῷ ὄφει, οὕτω καὶ νῦν ἐν τοῖς πρεσβυτέροις ἐγκρυβεῖς, τὴν ἑαυτοῦ
 ἐνεκίστησεν ἐπιθυμίαν, ἵνα πάλιν ἐκ δευτέρου διαφθεῖρη τὴν Εὐαν.
 "ἴδου αἱ θύραι τοῦ παραδείσου κέκλεινται." ὧ παρανόμων ἀρχόντων
 καὶ διαβολικῆς ἐνεργείας μεμεστωμένων. ταῦτα ὑμῖν παρέδωκε
 25 Μωϋσῆς; οὕτω δὲ τὸν νόμον ἀναγινώσκοντες ἑτέρους διδάσκετε; ὁ
 λέγων μὴ φονεύειν αὐτὸς φονεύεις; ὁ λέγων μὴ ἐπιθυμεῖν αὐτὸς
 τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον διαφθεῖρειν θέλεις; "καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ σου
 ἐσμέν." τί ἀναπειθετε ἄνομοι σῶφρονα καὶ ἀκέραιον ψυχὴν λόγους
 ψευδέσιν, ἵνα τὴν οἰκείαν ἐπιθυμίαν στήσητε; "εἰ δὲ μή, καταμαρ-
 30 τυρήσομέν σου." ταῦτα ὑμῶν τὰ ἀπ' ἀρχῆς δεινὰ τολμήματα διὰ
 τὸν ἀπ' ἀρχῆς ἐν ὑμῖν ἐμφωλεύσαντα πλάνον. ἦν γὰρ ὄντως μετὰ

14 Cor. α 10, 11. || 19 Matth. 7, 14. || 25 cf. Rom. 2, 22.

1 καινουμένοις L coll. p. 154, 15: καιομένοις eod.

ταύτης νεανίσκος ἀπ' οὐρανῶν, οὐ μὴν ἑταῖρος, οὐ συγγινόμενος¹ αὐτῇ, ἀλλὰ συμμαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ. "καὶ ἀνεστέναξεν Σωσάννα." τούτων οὖν τῶν ῥημάτων ἀκούσασα ἡ μακαρία Σωσάννα κατενύγη τὴν καρδίαν καὶ ἔφραξε τὸ στόμα, μὴ βουλομένη ὑπὸ ἀνόμων πρεσβυτέρων μιανθῆναι. ἔστι δὲ καὶ καταλαβέσθαι ἀληθῶς τὸ συμ-⁵ βάν ἐπὶ τῇ Σωσάννῃ. τοῦτο γὰρ νῦν καὶ ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ πληρούμενον εὖροις. ἡνίκα γὰρ οἱ δύο λαοὶ συμφωνήσουσι διαφθεῖραί τινος τῶν ἀγίων, παρατηροῦνται ἡμέραν εὐθετον καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, προσευχομένων ἐκεῖ πάντων καὶ τὸν θεὸν ὑμνούντων, ἐπιλαβόμενοι ἔλκουσί τινος καὶ κρατοῦσι λέγοντες Δεῦτε¹⁰ συγκ[ατ]άθεσθε ἡμῖν καὶ τοὺς θεοὺς θρησκεύετε, εἰ δὲ μή, καταμαρτυρήσομεν ὑμῶν. τοὺς δὲ μὴ βουλομένους προσάγουσιν αὐτοὺς πρὸς τὰ βήματα καὶ κατηγοροῦσιν ὡς ἐναντία τοῦ δόγματος Καίσαρος πράττοντας καὶ κατακρίνουσι θανάτῳ. "στενά μοι πάντοθεν." ἴδετε ῥήματα σωφρονούσης γυναικὸς καὶ θεῶ μεμελημένης. "στενά μοι,"¹⁵ φησί, "πάντοθεν." ἡ γὰρ ἐκκλησία οὐ μόνον ὑπὸ Ἰουδαίων θλίβεται καὶ στενοχωρεῖται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἐθνῶν καὶ ὑπὸ τῶν λεγομένων μὲν, οὐκ ὄντων δέ, χριστιανῶν, οἰονεὶ τὸ σῶφρον καὶ εὐπαθὲς ταύτης ἐνορῶντες φθεῖρειν ταύτην βιάζονται. "ἐάν τε γὰρ τοῦτο πράξω, θάνατός μοι ἐστίν." τὸ γὰρ παρακοῦσαι θεοῦ καὶ ὑπακοῦσαι ἀν-²⁰θρώποις θάνατον, "κόλασιν αἰώνιον," ἐργάζεται. "ἐάν τε μὴ πράξω, οὐκ ἐκφευξοῦμαι τὰς χεῖρας ὑμῶν." καὶ τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκεν. οἱ γὰρ προσαγόμενοι ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ, ἐὰν μὲν πράξωσι τὸ ὑπ' ἀνθρώπων κελευόμενον, ἀποθνήσκουσι τῷ θεῷ, ζήσουσι δὲ ἐν κόσμῳ, ἐὰν δὲ μὴ πράξωσι τὸ ὑπὸ ἀνθρώπων κελευόμενον, οὐκ²⁵ ἐκφεύγουσι τὰς χεῖρας τῶν δικαστῶν, ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων κατακρινόμενοι. "αἰρετόν μοι ἐστὶ μὴ πράξασαν." τοῦτο γὰρ διαφορώτερον ἀποθανεῖν ὑπὸ ἀνθρώπων ἀδίκων, ἵνα παρὰ θεῷ ζήσωσιν, ἢ συνθεμένους αὐτοῖς καὶ ἀπολυθέντας ὑπ' αὐτῶν "ἐμπεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θεοῦ." "καὶ ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ." πρὸς τίνα οὖν ἀνε-³⁰

13 Act. 17, 7. || 21 Matth. 25, 46. || 29 Hebr. 10, 31.

1 οὐ μὴν ἑταῖρος L, ὑμέτερος C, id est ἢ ἄλλος?

1 Βόησεν ἡ Σωσάννα ἀλλ' ἢ πρὸς θεόν, ὡς Ἡσαΐας λέγει "τότε βοή-
σεις καὶ ὁ θεὸς εἰσακουσεταιί σου. ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ Ἴδου πά-
ρειμι." "ἀνεβόησαν καὶ οἱ δύο πρεσβύτεροι κατέναντι αὐτῆς." οἱ
γὰρ ἄνομοι οὐ παύονται βοῶντες καθ' ἡμῶν καὶ λέγοντες Αἶρε ἐκ
5 τῆς γῆς τοὺς τοιούτους. οὐ γὰρ καθῆκον αὐτοὺς ζῆν. εὐαγγελικῶς
ἡ Σωσάννα κατεφρόνησε "τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα," ἵνα σώσῃ
τὴν ψυχὴν ἑαυτῆς ἐκ θανάτου. θάνατος δὲ ψυχῆς ἡ ἀμαρτία,
ἐξαιρέτως δὲ ἡ μοιχεία. ἐπειδὴ γὰρ ἡ συναφθεῖσα τῷ χριστῷ
ψυχῇ, ἀποστᾶσα τῆς πίστεως, εἰς τὸν διηνεκῆ παραπέμπεται θά-
10 νατον, τὴν αἰώνιον κόλασιν, πρὸς πίστιν τούτου καὶ ἐπὶ τῶν σωμα-
τικῶν γάμων παραλυομένων καὶ διορυττομένων θάνατον ὤρισεν ὁ
νόμος ἐπιτίμιον. "καὶ δραμῶν ὁ εἰς ἠνοιξε τὰς θύρας," τὴν πλατεῖαν
καὶ εὐρύχωρον ὁδὸν ἐπιδεικνύων, δι' ἧς οἱ τούτοις πειθόμενοι ἀπόλ-
λυνται. "ἡ δὲ Σωσάννα ἦν τρυφερὰ σφόδρα." οὐ κάλλος περι-
15 σῶμα πορνικόν, ὃν τρόπον περιέκειτο τῇ Ἰεζάβελ οὐδὲ ὄψις ποικί-
λοις χρώμασι πεφυκωμένη, ἀλλ' εἶχε κάλλος πίστεως καὶ σωφρο-
σύνης καὶ ἀγιασμοῦ. "ἔθηκαν τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς,"
ἵνα καὶ ἐν τῷ ἄψασθαι αὐτῆς τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας τὸν κόρον τε-
λέσωσι. "ἡ δὲ ἦν κλαίουσα." διὰ γὰρ τῶν δακρῶν ἐφείλκετο τὸν
20 ἀπ' οὐρανοῦ λόγον, τὸν μέλλοντα διὰ δακρῶν ἐγείρειν τὸν Λάζαρον
τεθνηκότα. "καὶ ἐπίστευσεν αὐτοῖς ἡ συναγωγὴ." δεῖ οὖν ἡμᾶς ἐν
παντὶ πράγματι ἐδραίους γενομένους μὴ τοῖς ψευδέσιν προσέχειν
μηδὲ προσώποις ἀρχόντων εὐκόλως συναρπαζομένους πείθεσθαι, γι-
νώσκοντας ὅτι λόγον ἔχομεν δοῦναι τῷ θεῷ, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ στοι-
25 χοῖντες καὶ τὸ ἀκριβὲς τῆς πίστεως ἐπιζητοῦντες, εὐάρεστοι ἐσόμεθα
τῷ θεῷ. "καὶ εἰσήκουσεν ὁ θεὸς τῆς φωνῆς αὐτῆς." ὅσοι γὰρ ἐπικαλοῦν-
ται αὐτὸν ἐκ καθαρᾶς καρδίας, τούτων ὁ θεὸς ὑπακούει· ὅσοι δὲ ἐν
δίλῳ καὶ ὑποκρίσει, ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπ' αὐτῶν. "πε-
παλαιωμένε ἡμερῶν κακῶν." ἐπειδὴ δὲ φθάσαντες ἐν τῷ προσιμίῳ διη-
30 γησάμεθα ὅτι οἱ δύο πρεσβύτεροι εἰς τύπον ἀναφέρονται τῶν δύο λαῶν,
τοῦ τε ἐκ περιτομῆς καὶ τοῦ ἐξ ἐθνῶν, οἱ καὶ αἰεὶ ἐπίβουλοι γίνονται τῆς
ἐκκλησίας, ἴδωμεν τὰ ῥήματα αὐτοῦ τοῦ Δανιὴλ καὶ μάθωμεν ὅτι ἐν

μηδενὶ ἡμᾶς διαψεύδεται ἡ γράφη. τῷ γὰρ πρώτῳ πρεσβυτέρῳ 1
 διαλεγόμενος ὡς νομοθέτῃ ἐπιτιμᾷ, τῷ δὲ ἐτέρῳ ὡς ἐθνικῷ διαλέ-
 γεται, “σπέρμα Χαναάν” ἀποκαλῶν, καίτοι ὄντα ἐν περιτομῇ. “ἤδη
 γὰρ ἄγγελος θεοῦ.” δηλοῖ δὲ ὅτι ἠνίκα προσηύξατο ἡ Σωσάννα
 πρὸς τὸν θεόν, εἰσηκούσθη. τότε ἐξαπεστάλη ὁ ἄγγελος βοηθήσων 5
 αὐτῇ, ὃν τρόπον ἐπὶ τοῦ Γωβία καὶ τῆς Σάρρας συνέβη. προσευ-
 ξαμένων γὰρ αὐτῶν, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ αὐτῇ ὥρᾳ εἰσηκούσθη ἡ
 δέησις ἀμφοτέρων καὶ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Ῥαφαὴλ ἰάσασθαι
 τοὺς δύο. “καὶ ἀνέστησαν ἐπὶ τοὺς δύο πρεσβυτέρους,” ἵνα πλη-
 ρωθῇ τὸ εἰρημένον “ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον αὐτοῦ εἰς αἰτὴν 10
 ἐμπεσεῖται.” προσέχειν οὖν ὀφείλομεν πᾶσιν, ἀγαπητοί, φοβοί-
 μενοι μή τις ἐν τινὶ παραπτώματι κρατηθεῖς αὐτὸς τῆς αὐτοῦ ψυ-
 χῆς ἔνοχος γένηται, γινώσκοντες ὅτι ἐκδικος ὁ θεὸς περὶ πάντων γί-
 νεται, αὐτὸς ὢν ὁ λόγος ὀφθαλμὸς, λανθάνει δὲ τοῦτον τῶν ἐν
 κόσμῳ ἡπραττομένων οὐδέν, διὸ αἰεὶ ἐγρήγοροι καρδίας καὶ σω- 15
 φρένως βιοῦντες τὴν Σωσάνναν μιμησώμεθα.

Combefis Auctar. tom. I p. 50 — 55.

59.

Ἰπολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης τῆς τοῦ Δανιὴλ ὁράσεως καὶ
 τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐπιλύσεις ἐν ταύτῳ ἀμφοτέρων. 20

Λέαιναν εἰπὼν ἐκ τῆς θαλάσσης τὴν τῶν Βαβυλωνίων βασιλείαν
 γεγενημένην ἐσήμανε, καὶ ταύτην εἶναι τῆς εἰκόνας τὴν χρυσοῦν κεφαλὴν.
 τὸ δὲ λέγειν “πτερὰ αὐτῆς ἀετοῦ,” ὅτι ὑψώθη ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδο-
 νόσορ καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ ἐπήρθη αὐτοῦ ἡ δόξα. εἶτα, φησὶν, “ἐξετίλη τὰ
 πτερὰ αὐτῆς,” ὅτι καθηρέθη αὐτοῦ ἡ δόξα· ἐξεδιώχθη γὰρ ἐκ τῆς 25
 βασιλείας αὐτοῦ. τὸ δὲ εἰπεῖν “καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῇ καὶ
 ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη,” ὅτι μετενόησεν, ἐπιγνοὺς ἑαυτὸν ὅτι
 ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ θεῷ. μετὰ γοῦν τὴν λέαιναν
 δεύτερον θηρίον ἐρᾷ ὅμοιον ἄρκῳ, ὅπερ ἦσαν Πέρσαι· μετὰ γὰρ
 Βαβυλωνίους Πέρσαι διεκράτησαν. τὸ δὲ λέγειν “τρία πλευρὰ ἐν 30

6 Tobit 3, 17. || 10 Prov. 26, 27.

14 ὦν ὄλος ὀφθαλμὸς Coteler. monum. II p. 525.

1 τῷ στόματι αὐτῆς" τρία ἔθνη ἔδειξε, Ἀσσυρίους Μήδους Βαβυλωνίους, ὅπερ δέδεικται μετὰ τὸν χρυσὸν ὁ ἄργυρος ἐν τῇ εἰκόνι. ἔπειτα τὸ τρίτον θηρίον πάρδαλις, οἵτινες ἦσαν οἱ Ἕλληνες· μετὰ γὰρ Πέρσας Ἀλέξανδρος ἐκράτησεν ὁ Μακεδὼν, καθελὼν Δαρείον, 5 ὃ δέδεικται ἐν τῇ εἰκόνι ὁ χαλκός. τὸ δὲ λέγειν "πτερὰ τέσσαρα πετεινοῦ καὶ τέσσαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ" σαφέστατα ἔδειξε πῶς διεμερίσθη εἰς τέσσαρα μέρη ἡ βασιλεία Ἀλεξάνδρου. τέσσαρας γὰρ κεφαλὰς εἰπὼν τοὺς τέσσαρας βασιλεῖς τοὺς ἐξ αὐτῆς ἀναστάντας ἐμήνυσε, τελευτῶν γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος διεῖλε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ εἰς τέσ- 10 σαρα μέρη. ἔπειτα, φησί, "θηρίον τέταρτον φοβερὸν καὶ ἔκθαμβον· οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροὶ καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ." τίνες οὖν οὔτοι ἀλλ' ἢ Ῥωμαῖοι; ὅπερ ἐστὶν ὁ σίδηρος, ἡ νῦν ἐστῶσα βασιλεία· "αἱ κνήμαι γὰρ αὐτῆς," φησί, "σιδηραῖ." 2. μετὰ γοῦν τοῦτο τί περιλείπεται, ἀγαπητοί, ἀλλ' ἢ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν τῆς εἰκόνας, 15 ἐν οἷς μέρος μὲν τι ἔσται σιδηροῦν, μέρος δέ τι ὀστράκινον, ἀναμιγμένα εἰς ἄλληλα. μυστικῶς ἐδήλωσε διὰ τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν τοὺς δέκα βασιλεῖς τοὺς ἐξ αὐτῆς ἐγειρομένους, ὅπερ λέγει Δανιὴλ "προσενόουν τῷ θηρίῳ καὶ ἰδοὺ δέκα κέρατα ὀπίσω αὐτοῦ, ἐν οἷς ἀναβήσεται ἕτερον παραφυσάδιον," ὅπερ δέδεικται οὐχ ἕτερος 20 ἀλλ' ἢ ὁ ἀντίχριστος ἐγειρόμενος, καὶ αὐτὸς τὴν Ἰουδαί[ων] βασιλείαν ἀναστήσει. τρία δὲ κέρατα λέγων ὑπ' αὐτοῦ ἐκριζοῦσθαι, τοὺς τρεῖς βασιλεῖς δείκνυσιν, Αἰγύπτου Λιβύων τε καὶ Αἰθιοπῶν, οὓς ἀνελεῖ ἐν παρατάξει πολέμου, ὃς κρατήσας πάντων, δεινὸς ὠμοτύραννος ὢν, θλίψιν καὶ διωγμὸν ἐπὶ τοὺς ἀγίους ποιήσει, ἐπαιρόμενος κατ' 25 αὐτῶν. μεθ' ὃν λοιπὸν ἤξει ἀπ' οὐρανῶν ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα καὶ συντρίψας αὐτήν καὶ μεταστήσας πάσας τὰς βασιλείας καὶ δοὺς τὴν βασιλείαν ἀγίοις ὑψίστου. οὗτος ὁ γενηθεὶς ὄρος μέγα καὶ πληρώσας πᾶσαν τὴν γῆν. 3. τούτων οὖν ἐσομένων καὶ τῶν δακτύλων τῆς εἰκόνας εἰς δημοκρατίας χωρησάντων καὶ τῶν δέκα 30 κεράτων τοῦ θηρίου εἰς δέκα βασιλείας μερισθέντων, ἴδωμεν σαφέστερον τὰ προκείμενα καὶ κατανοήσωμεν αὐτὰ ὀφθαλμοφανῶς. κεφαλὴ τῆς εἰκόνας χρυσῇ (ἢ λέαινα) Βαβυλώνιοι ἦσαν ὥμοι

1 Ἀσσυρίους L ut p. 12, 7: Πέρσας codex. || 32 χρ. ἐστὶ ἡ λέαινα cod.

καὶ βραχίονες ἀργυροῖ (ἢ ἄρκος) Πέρσαι καὶ Μῆδοι· κοιλία καὶ ἰ
 μηροὶ χαλκοῖ (ἢ πάρδαλις) οἱ ἀπὸ Ἀλεξάνδρου κρατήσαντες Ἑλ-
 ληνες· κνήμαι σιδηραῖ (θηρίον ἔκθαμβον καὶ φοβερόν) Ῥωμαῖοι οἱ
 νῦν κρατοῦντες· ἴχνη ποδῶν, ὄστρακον καὶ σίδηρος, τὰ δέκα κέρατα
 τὰ μέλλοντα ἔσθαι· κέρας ἕτερον μικρὸν ἀναφυόμενον ἐν αὐτοῖς 5
 ὁ ἀντίχριστος· λίθος ὁ πατάσσει τὴν εἰκόνα καὶ συντρίβων ὁ πλη-
 ρώσας τὴν γῆν χριστός, ἀπ' οὐρανῶν ἐρχόμενος καὶ τῷ κόσμῳ κρί-
 σιν ἐπάγων. 4. ἵνα δὲ μὴδ' ἐν τούτῳ ἀναπόδεικτον καταλείψω-
 μεν τὸ προκείμενον, διὰ τὸ λύχον εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ, τὰ τῶν χρό-
 νων εἰπεῖν ἀναγκαζόμεθα, ἃ μὴ ἔξεστιν εἰπεῖν τῷ ἀνθρώπῳ παρὰ 10
 βίαν. λεγόμενοι γὰρ χρόνοι ἀπὸ καταβολῆς κόσμου καὶ ἀπὸ Ἀδάμ
 καταριθμούμενοι εὐδήλα ἡμῖν παριστῶσι τὰ ζητούμενα. ἡ γὰρ
 πρώτη παρουσία τοῦ κυρίου ἡμῶν ἢ ἔνσαρκος ἐν Βηθλεὲμ ἐπὶ Αὐ-
 γουστου γεγένηται πεντακισχιλιοστῷ καὶ πεντακοσιοστῷ ἔτει, ἔπαθε
 δὲ ἔτει τριακοστῷ τρίτῳ· δεῖ οὖν ἐξ ἀνάγκης τὰ ἑξακισχίλια ἔτη 15
 πληρωθῆναι, ἵνα ἔλθῃ τὸ σάββατον, ἢ κατάπαυσις, ἢ ἡμέρα ἢ
 ἀγία, ἐν ἣ "κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ."
 τὸ σάββατον τύπος ἐστὶ καὶ εἰκὼν τῆς μελλούσης βασιλείας τῶν
 ἀγίων, ἠνίκα συμβασιλεύσουσι τῷ χριστῷ, παραγινόμενου αὐτοῦ
 ἀπ' οὐρανῶν, ὡς Ἰωάννης ἐν τῇ ἀποκαλύψει αὐτοῦ διηγεῖται. 20
 "ἡμέρα γὰρ κυρίου ὡς χίλια ἔτη." ἐπεὶ οὖν ἐν ἑξ ἡμέραις ὁ θεὸς
 ἐποίησε τὰ πάντα, δεῖ τὰ ἑξακισχίλια ἔτη πληρωθῆναι. οὐδέπω
 γὰρ πεπλήρωται, ὡς Ἰωάννης λέγει "οἱ πέντε ἔπασαν. εἰς ἔστι"
 (τοῦτ' ἐστὶν ὁ ἕκτος), "ὁ ἄλλος οὕτω ἦλθε." 5. "τὸν ἄλλον"
 δὲ λέγων τὸν ἑβδομον διηγεῖται, ἐν ᾧ ἐστὶν ἢ κατάπαυσις. ἀλλὰ 25
 πάντως ἔρεῖ τις Πῶς μοι ἀποδείξεις, εἰ πεντακισχιλιοστῷ καὶ πεν-
 τακοσιοστῷ ἔτει ἐγεννήθη ὁ σωτήρ; εὐκόλως διδάχθητι, ὦ ἄνθρωπε.
 τὰ γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ πάλαι ὑπὸ Μωϋσέως περὶ τὴν σκηνὴν γεγενημένα
 τύποι καὶ εἰκόνες τῶν πνευματικῶν ἐτελοῦντο μυστηρίων, ἵνα ἐλ-
 θούσης ἐπ' ἐσχάτων τῆς ἀληθείας ἐν χριστῷ, ταῦτα πεπληρωμένα 30
 νοῆσαι δυναθῆς. φησὶ γὰρ πρὸς αὐτὸν "καὶ ποιήσεις τὴν κιβωτὸν ἐκ
 ξύλων ἀσήπτων καὶ καταχρυσώσεις αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ ἔσωθεν

1 καὶ ἔξωθεν καὶ ποιήσεις τὸ μῆκος αὐτῆς δύο πήχεων καὶ ἡμίσεος,
καὶ τὸ εὖρος αὐτῆς πήχεως καὶ ἡμίσεος, καὶ πήχεως καὶ ἡμίσεος
τὸ ὕψος· ὅπερ συναγόμενον τὸ μέτρον ποιεῖ πήχεις πέντε καὶ ἡμισυ,
ἵνα δειχθῇ τὰ πεντακισχίλια καὶ πεντακόσια ἔτη. 6. ἐν ᾧ χρόνῳ
5 παρῶν ὁ σωτὴρ ἐκ τῆς παρθένου, τῆς κιβωτοῦ, τὸ ἴδιον σῶμα τῷ
κόσμῳ προσήνεγκεν, χρυσίῳ καθαρῷ κεχρυσωμένης ἔνδοθεν μὲν τῷ
λόγῳ, ἔξωθεν δὲ τῷ πνεύματι τῷ ἀγίῳ. ὥστε ἀποδέδεικται ἡ ἀλή-
θεια καὶ πεφανέρωται ἡ κιβωτός. ἀπὸ γενέσεως οὖν χριστοῦ δεῖ
ψηφίζεῖν πεντακόσια ἔτη τὰ ἐπίλοιπα εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἑξα-
10 κισχιλίων ἐτῶν καὶ οὕτως ἔσται τὸ τέλος. ὅτι δὲ πέμπτῳ καὶ ἡμί-
σει καιρῷ παρῆν ὁ σωτὴρ ἐν τῷ κόσμῳ, φέρων τὴν ἄσηπτον κι-
βωτόν, τὸ ἴδιον σῶμα, λέγει ὁ Ἰωάννης "ἦν δὲ ὥρα ἕκτη," ἵνα ἡμισυ
τῆς ἡμέρας ἐπιδείξῃ. "ἡμέρα δὲ κυρίου χίλια ἔτη." τούτων οὖν τὸ
ἡμισυ γίνεται πεντακόσια. οὐ γὰρ ἐνεδέχετο αὐτὸν τάχιον πα-
15 ρεῖναι. ἔτι γὰρ βάρος νόμου ἦν οὐδὲ ἕκτης πεπληρωμένης (καινοῦται
γὰρ τὸ λουτρόν), ἀλλὰ πέμπτης καὶ ἡμισείας, ἵνα ἐν τῷ ἐπιλοίπῳ
ἡμίσει χρόνῳ εἰς πάντα τὸν κόσμον τὸ εὐαγγέλιον κηρυχθῇ καὶ
πληρωθείσης τῆς ἕκτης ἡμέρας παύσῃ τὸν νῦν βίον. 7. ἐπειδὴ γὰρ
οἱ Πέρσαι ἐκράτησαν βασιλεύοντες ἔτη διακόσια τριακόσια καὶ
20 μετὰ τούτους οἱ Ἕλληνες, αὐτοὶ ἐνδοξότεροι ὑπάρχοντες ἐπὶ ἔτη
τριακόσια, ἐξ ἀνάγκης τὸ τέταρτον θηρίον ὡς ἰσχυρὸν καὶ μείζον
πάντων τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ γενομένων βασιλεύσει ἔτη πεντα-
κόσια. τῶν καιρῶν συμπληρωμένων καὶ τῶν δέκα κεράτων ἐπ' ἐσχά-
των ἔξ αὐτοῦ ἐγειρομένων ἀναφανήσεται ἐν αὐτοῖς ὁ ἀντίχριστος.
25 τούτου πολεμοῦντος καὶ διώκοντος τοὺς ἀγίους τότε δεῖ προσδοκᾶν
ἀπ' οὐρανῶν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κυρίου. 8. παυσάμενος ὁ προ-
φήτης τοῦ προκειμένου, ἐκδιδάξας ἡμᾶς μετὰ πάσης ἀκριβείας
τῶν ἐσομένων τὴν ἀσφάλειαν, μετέβη πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν Περσῶν
καὶ Ἑλλήνων βασιλείαν, ἑτέραν ὄρασιν ἡμῖν διηγούμενος, ἥτις ἐγέ-
30 νετο καὶ ἐπληρώθη ἐν τοῖς ἰδίοις καιροῖς, ὅπως ἐν τούτῳ πιστοὺς ἡμᾶς
καταστήσας, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα γίνεσθαι πιστοτέρους τῷ θεῷ

12 Ioh. 19, 14. || 13 Psalm. 90, 4.

19 διακόσια editor Romanus, τριακόσια cod. chis.

παραστήσαι δυνηθῆ. ὅσα μὲν οὖν ἐν τῇ πρώτῃ ὁράσει διηγήσατο, ταῦτα ἰ
 πάλιν ἐκ δευτέρου ἄνωθεν ἐπεξηγεῖται πρὸς οἰκοδομὴν τῶν πιστευόν-
 των. τὸν γὰρ κριὸν τὸν κερατίζοντα κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν
 καὶ νότον, Δαρεῖον λέγει τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν, ὃς περιεγένετο
 πάντων τῶν ἐθνῶν. "ταῦτα γάρ," φησί, τὰ θηρία οὐ στήσονται ἐνώ- 5
 πιον αὐτοῦ." τὸν δὲ τράγον τῶν αἰγῶν τὸν ἐρχόμενον ἀπὸ Λιβὸς
 Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα λέγει, τὸν τῶν Ἑλλήνων βασιλέα. τὸ
 οὖν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν κριὸν καὶ ἀγριωθῆναι αὐτὸν καὶ τύψαι
 αὐτὸν ἐπὶ τὸ πρόσωπον καὶ συντρίψαι καὶ ρίψαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν
 γῆν καὶ καταπατήσαι τοῦτο σημαίνει, ὅπερ καὶ γεγένηται. 9. συ- 10
 νάψας γὰρ πόλεμον πρὸς τὸν Δαρεῖον ὁ Ἀλέξανδρος ἴσχυσε κατ'
 αὐτοῦ καὶ προηγέτο πάσης τῆς δυναστείας αὐτοῦ, ἀνελὼν καὶ κα-
 ταπατήσας τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ. εἶτα "μετὰ τὸ ὑψωθῆναι τὸν
 τράγον τῶν αἰγῶν συνετρίβη τὸ κέρασ αὐτοῦ τὸ μέγα καὶ ἀνέβη
 τέσσαρα κέρατα ὑποκάτω αὐτοῦ εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τοῦ 15
 οὐρανοῦ." κρατήσας γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος πάσης τῆς γῆς Περσίδος καὶ
 ὑποτάξας αὐτοὺς, ὕστερον τελευτᾷ, διελὼν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ
 εἰς τέσσαρας ἀρχάς, ὡς ἐπάνω δέδεικται· ἐξ οὗ ὑψώθη κέρασ ἐν
 καὶ ἐμεγαλύνθη ἕως τῆς δυνάμεως τοῦ οὐρανοῦ. "καὶ δι' αὐτόν,"
 φησί, "θυσία ἐταράχθη καὶ ἐρρίφη χαμαὶ ἢ δικαιοσύνη." 10. γε- 20
 γένηται γὰρ ὁ Ἀντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς Ἐπιφανής, ὢν ἐκ τοῦ γένους
 Ἀλεξάνδρου, βασιλεύσας δὲ τῆς Συρίας καὶ δὴ λαβὼν ὑφ' αὐτὸν
 πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον ὕστερον ἀνέβη ἐπὶ Ἱερουσαλήμ καὶ εἰσῆλθεν
 εἰς τὸ ἁγίασμα καὶ ἔλαβε πάντας τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐν οἴκῳ
 κυρίου καὶ τὴν λυχνίαν τὴν χρυσῆν καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὸ θυ- 25
 σιαστήριον καὶ ἐποίησε φονεκτονίαν μεγάλην ἐν τῇ γῆ, ὡς λέγει
 "καὶ τὸ ἅγιον συμπατηθήσεται. ἕως ἑσπέρας καὶ ἕως πρωῆ ἡμέραι
 χίλιαί τριακόσiai." συνέβη γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τρία ἡμισυ
 ἔτη ἔρημον μεῖναι τὸ ἁγίασμα, ὡς πληρωθῆναι χιλίας τριακοσίας
 ἡμέρας, μέχρις οὗ ἀναστὰς Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος μετὰ τὴν τε- 30
 λευτὴν Ματθίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀντέστη αὐτῷ καὶ ἐξέκοψε τὰς
 παρεμβολὰς Ἀντιόχου καὶ ἠλευθέρωσε τὴν πόλιν καὶ ἀνεκτίσατο

1 τα ἄγια καὶ ἀνεκαίωσεν αὐτὰ, ποιήσας πάντα κατὰ τὸν νόμον.
 11. ἐπειδὴ οὖν καὶ ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, καθὼς ὑφ' ἡμῶν νενόηται,
 οὕτως ταῦτα διηγήσατο τῷ προφήτῃ, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ ἐν
 τοῖς Μωκκαβαϊκοῖς σαφῶς πάντα ἀναγέγραπται: ἴδωμεν καὶ ἐν ταῖς
 2 ἐπέροις ἑβδομάσι τί λέγει. οὗτος γὰρ ἀναγνούς τὴν βίβλον Ἰερεμίου
 τοῦ προφήτου, ἐν ᾗ γέγραπται ἑβδομήκοντα ἔτη ἔρημον ἔσεσθαι
 τὸ ἁγίασμα, ἐν ἧστειαῖς καὶ δεήσεσιν ἑξομολογούμενος ἰκέτετε
 τῶν ἐπιστρέψαι τὸν λαὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς Ἱερουσαλήμ
 τὴν πόλιν. οὕτως οὖν διαγνόμενος λέγει "ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Δαρείου
 3 τοῦ υἱοῦ Ἀστυαγόρου ἀπὸ σπέρματος τῶν Μήδων, ὃς ἐβασίλευσεν
 ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῶν Χαλδαίων, ἐγὼ Δανιήλ συνῆκα ἐν ταῖς
 βιβλίοις τῶν ἀρχαίων τῶν ἐτῶν, ὡς ἐγενήθη λόγος κυρίου πρὸς Ἰε-
 ρεμίαν τὸν προφήτην εἰς συμπλήρωσιν ἐρημώσεως. Ἱερουσαλήμ
 4 ἑβδομήκοντα ἔτη" καὶ ἕξ. 12. μετὰ τὴν ἑξομολόγησιν αὐτοῦ καὶ
 5 δεήσῃ φησιν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὸν "ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν σὺ εἶ." ταῦτα
 γὰρ ἰδεὶν ἐπιθυμοῖς, ἅπερ δὲ ἐμαυτὸν μέλλεις διακονεῖσθαι, καιρῷ δὲ
 ἰδίῳ ταῦτα πληρωθήσεται. καὶ ἐπήνεγκε λέγων "ὁ ἑβδομάδες συ-
 νετηκέναι ἐπὶ τὸν λαὸν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τοῦ
 σφραγίσαι ἁμαρτίας καὶ τοῦ ἀπαλεῖψαι ἀδικίας καὶ τοῦ σφρα-
 6 γίσαι ὄρασιν καὶ προφήτην καὶ τοῦ χεῖραι ἅγιον ἁγίων· καὶ γνώση
 καὶ συνήσεις ἀπὸ ἑσῶν λόγων τοῦ ἀπεκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδο-
 μῆσαι Ἱερουσαλήμ εἰς χαιατοῦ ἡγυμμένου ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ
 7 ἑβδομάδες ἕξαιοντα δία." 13. ἑβδομήκοντα οὖν ἑβδομάδας ὀνο-
 μάσας καὶ ἀεὶ αὐτὰς εἰς δία, οὐα μάλλον τοῦ ἕπ' αὐτοῦ
 8 πρὸς τὸν προφήτην λαλοῦμενον, φησὶν αὐτῶν "ἕως χριστοῦ ἡγου-
 μένου ἑβδομάδες ἑπτὰ" ἢ ἕπτι ἔτη τεσσαράκοντα ἑννέα. εἰκοστῷ
 9 ἔτει πρὸς τὸν ἄγγελον ταῦτα ὁ βασιλεὺς Δαριῆλ. τῶν οὖν τεσσα-
 ράκοντα ἑννέα πρὸς τὸν εἰκοστῷ πρώτῳ ἔτει ψαφίζομένων πληροῦ-
 10 ται ἑβδομήκοντα ἔτη, ἅπερ εἶπεν ὁ μακάριος Ἰερεμίας "ἑβδομή-
 11 κοντα ἔτη ἔρημον ἔσται τὸ ἁγίασμα ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς
 12 ἡμετέρας ἀπὸ τοῦ βασιλεὺς Βαβυλωνίου καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψει
 13 ὁ λαὸς καὶ πνευματικῶς θυσία καὶ προσφορά, χριστοῦ ἡγου-

μένου αὐτῶν," 14. χριστοῦ δὲ τίνος λέγει ἀλλ' ἢ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ; 1 ὃς ὑπέστρεψεν ἅμα τῷ λαῷ τότε καὶ ἐβδομηκοστῷ ἔτει οἰκοδομηθέντος τοῦ ἁγιάσματος προσήνεγκαν θυσίαν κατὰ τὸν νόμον. πάντες γὰρ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς χριστοὶ προσηγορεύοντο διὰ τὸ χρίσθαι αὐτοὺς τῷ ἐλαίῳ τῷ ἁγίῳ, ὃ ἐσκεύασε πάλαι Μωσῆς. οὗτοι οὖν τὸ κύριον ὄνομα ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν, τὸν τύπον προμηνύοντες καὶ τὴν εἰκόνα προφέροντες, ἕως οὗ ἀπ' οὐρανῶν ὁ τέλειος βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς παρῆν, ὃς μόνος τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς ἐποίησεν, ὡς καὶ ἐν ταῖς βασιλείαις γέγραπται "καὶ ἀναστήσω ἑμαυτῷ ἱερέα πιστόν, ὃς ποιήσει πάντα κατὰ τὴν καρδίαν μου." 15. ἵνα οὖν ἐπιδείξῃ 10 τὸν χρόνον, πότε μέλλει παραγενέσθαι ὃν ἐπεθύμει ὁ μακάριος Δανιὴλ ἰδεῖν, λέγει "καὶ μετὰ ἑπτὰ ἐβδομάδας ἄλλαι ζβ ἐβδομάδες," αἱ περιέχουσι χρόνον ἐτῶν τετρακόσια τριάκοντα τέσσαρα. μετὰ γὰρ τὸ ἐπιστρέψαι τὸν λαὸν [ἐκ] Βαβυλῶνος, ἡγουμένου αὐτῶν Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ καὶ Ἑσδρα τοῦ γραμματέως καὶ Ζο-15 ροβάβελ τοῦ Σαλαθιήλ (ὡς ὄντος ἐκ φυλῆς Δαβίδ), τετρακόσια τριάκοντα τέσσαρα ἔτη γεγένηται ἕως παρουσίας χριστοῦ, ἵνα ὁ ἱερεὺς τῶν ἱερέων ἐν κόσμῳ φανῆ καὶ "ὁ αἴρων τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου" φανερώς ἐπιδειχθῆ, ὡς Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ λέγει "ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου." ὁμοίως Γα-20 βριήλ λέγει "τοῦ ἀπαλεῖψαι ἀδικίας καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι ἀμαρτίας." τίς δὲ ἀπήλειψε τὰς ἀδικίας ἡμῶν; διδάσκει σε Παῦλος ὁ ἀπόστολος λέγων "αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρα ἔν" καὶ ἐξῆς, "ἀπαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τῶν ἀμαρτιῶν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν." 16. τὸ ἀπαλεῖψαι οὖν τὰς ἀδι-25 κίας καὶ τὸ ἐξιλάσασθαι τὰς ἀμαρτίας τοῦτο δηλοῖ. τίνες δὲ εἰσιν οἱ τὰς ἀδικίας αὐτῶν ἐξιλασκόμενοι εἰ μὴ [οἱ] εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ πιστεύοντες καὶ δι' ἀγαθοεργίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐξιλασκόμενοι; ὅτι δὲ μετὰ τὸ ἐπιστρέψαι τὸν λαὸν ἐκ Βαβυλῶνος τετρακόσια τριάκοντα τέσσαρα ἔτη γεγένηται ἕως γενέσεως χριστοῦ, εὐκόλως 30 ἐστὶ νοῆσαι τὰ προκειμένα. ἐπειδὴ γὰρ ἡ πρώτη διαθήκη τοῖς υἱοῖς

9 Reg. α 2, 25. || 12 Dan. 9, 26? || 18.19 Ioh. 1, 29. || 23 Eph. 2, 14. || 24 Col. 2, 14.

Ἰσραὴλ μετὰ τετρακόσια τριάκοντα τέσσαρα ἔτη ἐδόθη, ἀναγκαιώς ἔδει καὶ τὴν δευτέραν ὁμοίως τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὀρίζεσθαι, ἵνα ὑπὸ τοῦ λαοῦ προσδόκιμος γενηθῆ καὶ ὑπὸ τῶν πιστευόντων εὐκόλως ἐπιγνωσθῆ. 17. καὶ διὰ τοῦτο Γαβριὴλ λέγει "καὶ τοῦ χριστοῦ ἅγιον ἀγίων." ἅγιος δὲ ἀγίων οὐδεὶς εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὃς παρῶν καὶ ἐπιδεικνύς ἔφη πρὸς αὐτοὺς "πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἶνεκεν ἔχρισέ με" καὶ τὰ ἐξῆς. ὅσοι οὖν ἐπίστευον τῷ ἐπουρανίῳ ἱερεῖ, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἱερέως ἐκαθαρίζοντο καὶ τούτων αἱ ἀμαρτίαι ἀπηλείφοντο. ὅσοι δὲ ἠπίσταν αὐτῷ, ὡς ἄνθρωπον αὐ-
 10 τὸν ἐξουθενοῦντες, τούτων αἱ ἀμαρτίαι ὡς ἀναφαίρετοι ἐσφραγίζοντο. ὅθεν προορῶν ὁ ἄγγελος ὅτι οὐ πάντες μέλλουσι πιστεύειν αὐτῷ, εἶπε "τοῦ συντελέσαι ἀμαρτίας καὶ τοῦ σφραγίσαι ἀμαρτίας." ὅσοι γὰρ ἕως τέλους ἠπειθήσαν αὐτῷ, τούτων οὖν οὐ συνετελέσθησαν αἱ ἀμαρτίαι, ἀλλ' ἐσφραγίσθησαν εἰς κρίσιν τηρούμεναι
 15 ὅσοι δὲ μέλλουσι πιστεύειν αὐτῷ ὡς δυναμένῳ ἀφιέναι ἀμαρτίας, τούτων ἀπηλείφοντο. διὰ τοῦτο λέγει "καὶ τοῦ σφραγίσαι ὄρασιν καὶ προφήτην." 18. ἐπειδὴ γὰρ πλήρωμα νόμου καὶ προφητῶν αὐτὸς παρῆν ("ὁ νόμος γὰρ καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου"), ἔδει τὰ ὑπ' ἐκείνων λαλούμενα σφραγίζεσθαι, ἵνα ἐν τῇ τοῦ κυρίου παρουσίᾳ πάντα λυ-
 20 θέντα φωτισθῆ καὶ τὰ πάλαι δεδεμένα νῦν ὑπ' αὐτοῦ λυθῆ, ὡς αὐτὸς ὁ κύριος εἶρηκε πρὸς τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ, ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῇ ἐν σαββάτῳ θεραπείᾳ "ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τὸν βοῦν ἢ τὸν ὄνον οὐ λύει ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ταύτην δέ, θυγατέρα Ἀβραάμ οὔσαν, ἣν ἐδῆσεν ὁ Σατανᾶς ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ,
 25 οὐκ ἔδει λυθῆναι τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;" ὅσους οὖν ἐδῆσεν ὁ Σατανᾶς ἐν βρόχοις, τούτους ἐλθὼν ὁ κύριος ἔλυσεν ἐκ τῶν τοῦ θανάτου δεσμῶν, αὐτὸν μὲν τὸν καθ' ἡμῶν "ἰσχυρὸν δῆσας," τὴν δὲ ἀνθρωπότητα ἐλευθερώσας, ὡς καὶ Ἡσαΐας λέγει "τότε ἐρεῖ τοῖς ἐν δεσμοῖς Ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει Φωτίσθητε." 19. ὅτι δὲ
 30 τὰ παλαιὰ διὰ νόμου καὶ προφητῶν λελαλημένα πάντα ἦν ἐσφραγισμένα καὶ ἄγνωστα τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχοντα, Ἡσαΐας λέγει

4 Dan. 9, 24. || 6 Esaj. 61, 1. Luc. 4, 18. || 18 Matth. 11, 13. || 22
 Luc. 13, 15. 16 || 27 Matth. 12, 29. || 28 Esaj. 49, 9.

"καὶ δώσουσι τὸ βιβλίον τὸ ἐσφραγισμένον ἀνθρώπῳ ἐπισταμένῳ ¹
 γράμματα καὶ ἐροῦσιν αὐτῷ Ἀνάγνωθι ταῦτα, καὶ ἐρεῖ Οὐ δύ-
 ναμαι ἀναγνῶναι, ἐσφράγισται γάρ." ἀναγκαίως ἔδει τὰ παλαιὰ
 διὰ τῶν προφητῶν εἰρημένα τοῖς μὲν ἀπίστοις Φαρισαίοις, οἱ ἐδό-
 κουν τὰ τοῦ νόμου γράμματα γινώσκειν, ἐσφραγίσθαι, τοῖς δὲ πι- ⁵
 στεύουσιν ἠνεῶχθαι. τὰ μὲν οὖν πάλαι ἐσφραγισμένα νῦν διὰ
 τῆς χάριτος τοῦ κυρίου πάντα τοῖς ἀγίοις ἠνέωγεν. 20. αὐτὸς
 γὰρ ἦν ἡ τελεία σφραγὶς καὶ κλεῖς ἡ ἐκκλησία, "ὁ ἀνοίγων καὶ
 οὐδεὶς κλείει, καὶ κλείων καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει," ὡς Ἰωάννης λέγει.
 καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς φησι "καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ¹⁰
 ἐπὶ τὸν θρόνον βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἐσφραγι-
 σμένον σφραγῖσιν ἑπτὰ. καὶ εἶδον ἄγγελον κηρύσσοντα φωνῇ με-
 γάλῃ Τίς ἄξιός ἀνοίξει τὸ βιβλίον καὶ λύσει τὰς σφραγίδας
 αὐτοῦ;" καὶ τὰ ἐξῆς. "καὶ εἶδον ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσ-
 σάρων ζώων ἀρνίον ἐστηκὸς ἐσφραγισμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ¹⁵
 ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, ἃ εἰσὶν ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ τὰ ἀπεσταλ-
 μένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθε καὶ ἔλαβε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς
 δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον,
 τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον
 τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες κιθάρας καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμια- ²⁰
 μάτων, αἳ εἰσὶν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν και-
 νὴν λέγοντες Ἄξιός εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοίξει τὰς σφρα-
 γίδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης καὶ ἠγόρασας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἐν τῷ αἵματί
 σου." ἔλαβεν οὖν τὸ βιβλίον καὶ ἔλυσεν, ἵνα τὰ πάλαι περὶ αὐτοῦ
 ἀποκρύφως λαλούμενα νῦν μετὰ παρρησίας "ἐπὶ τῶν δωματίων κη- ²⁵
 ρυχθῆ." 21. καὶ διὰ τοῦτο τῷ μὲν Δανιὴλ λέγει ὁ ἄγγελος
 "σφράγισον τοὺς λόγους, ὅτι εἰς καιροῦ πέρας ἡ ὄρασις," τῷ δὲ
 χριστῷ οὐκ ἐλέγετο Σφράγισον, ἀλλὰ Λῦσον τὰ πάλαι δεδεμένα,
 ἵνα διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐπιγινῶμεν ἡμεῖς τὸ θέλημα τοῦ πα-
 τρός καὶ πιστεύσωμεν εἰς ὃν ἐκεῖνος ἀπέστειλεν, Ἰησοῦν τὸν κύριον ³⁰
 ἡμῶν, ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων σωτηρίᾳ. λέγει οὖν "ἐπιστρέψαι καὶ

1 Esaj. 29, 11. || 8 Apoc. 3, 7. || 10 Apoc. 5, 1. 2. || 14 Apoc. 5, 6—9. ||
 25 Matth. 10, 27. || 27 Dan. 12, 4.

1 οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα καὶ τεῖχος," [ὁ] ὄντως γεγένηται. ἐπι-
στρέφας γὰρ ὁ λαὸς ᾠκοδόμησε τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν καὶ τὸ
τεῖχος κύκλῳ. ἔπειτα λέγει "μετὰ τὰς ἐβδομάδας τὰς ἐξήκοντα
5 δύο ἐκκενωθήσονται οἱ καιροὶ καὶ διαθήσει διαθήκην πολλοῖς ἐβδομάς
μία καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἐβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή,
καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῶν ἐρημώσεων." 22. τῶν γὰρ ἐξή-
κοντα δύο ἐβδομάδων πληρωθειῶν καὶ χριστοῦ παραγενομένου
καὶ τοῦ εὐαγγελίου ἐν παντὶ τόπῳ κηρυχθέντος, ἐκκενωθέντων τῶν
καιρῶν μία ἐβδομάς περιλειφθήσεται ἡ ἐσχάτη, ἐν ἣ παρῆσται
10 Ἡλίας καὶ Ἐνώχ, καὶ ἐν τῷ ἡμίσει αὐτῆς ἀναφανήσεται τὸ βδέ-
λυγμα τῆς ἐρημώσεως, ὁ ἀντίχριστος ἐρήμωσιν τῷ κόσμῳ καταγ-
γέλλων, οὗ παραγινομένου ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή, ἡ νῦν
κατὰ πάντα τόπον ὑπὸ τῶν ἐθνῶν προσφερομένη τῷ θεῷ. τούτων
οὕτως εἰρημένων ἑτέραν πάλιν ὀπτασίαν διηγεῖται ἡμῖν ὁ προφήτης.
15 οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἐμερίμνησεν εἰ μὴ ἵνα πάντα ἀκριβῶς ἐκδιδαχθῆ
τὰ μέλλοντα καὶ ἡμᾶς ἐκδιδάσκων φανῆ. 23. λέγει γοῦν "ἐν
ἔτει τρίτῳ Κύρου τοῦ βασιλέως Περσῶν λόγος ἀπεκαλύφθη τῷ Δα-
νιήλ, οὗ τὸ ὄνομα Βαλτάσαρ, καὶ ἀληθινὸς ὁ λόγος καὶ δύναμις
μεγάλη καὶ σύνεσις ἐδόθη αὐτῷ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ. ἐν ταῖς ἡμέραις
20 ἐκεῖναις ἐγὼ Δανιήλ ἤμην πενθῶν τρεῖς ἐβδομάδας ἡμερῶν. ἄρτον
ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον, καὶ κρέας καὶ οἶνος οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
στόμα μου, καὶ ἄλειμμα οὐκ ἠλειψάμην ἕως πληρώσεως τριῶν
ἐβδομάδων. ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου ἐταπεινοφρό-
νησα," φησίν, "εἴκοσι καὶ μίαν ἡμέραν," εὐχόμενος τῷ θεῷ τῷ
25 ζῶντι, ἀπαιτῶν παρ' αὐτοῦ ἀποκάλυψιν μυστηρίου. καὶ δὴ ἀκού-
σας πατὴρ ἀπέστειλε λόγον ἴδιον ἐνδεικνύμενος τὸ μέλλον ἀπο-
βῆναι δι' αὐτοῦ. καὶ δὴ ἐγένετο παρὰ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν.
ἔδει γὰρ ἐκεῖ τὸν παῖδα δεῖκνυσθαι, ὅπου καὶ ἀμαρτίας ἀφιέναι
ἤμελλε. 24. "καὶ ἦρα," φησί, "τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἰδοὺ
30 ἀνὴρ ἐνδεδυμένος βαδδίν." ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ὀπτασίᾳ φησί[ν] "ἰδοὺ
ἄγγελος Γαβριήλ ἀπεσταλμένος," ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸν
κύριον ὀρᾷ, οὕτω μὲν τελείως ἀνθρώπων, "ἐν σχήματι δὲ ἀνθρώπου"

φαινόμενον, καθὼς λέγει "καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐνδεδυμένος βαδδίν." τὸ γὰρ 1
 ποικίλον τῆς κλήσεως τῶν χαρισμάτων ἐνδεδυμένος ποικίλον χιτῶνα
 μυστηρίων ἐπεδείκνυεν, ὅτι ἐκ διαφόρων χρωμάτων ἦν κατηρτισμένος ὁ
 ἱερατικὸς χιτῶν, τῶν ποικίλων ἐθνῶν παρουσίαν χριστοῦ προσδεχομέ-
 νων, ἵνα πολλοῖς χρώμασι καταρτισθῆναι δυναθῶμεν. "καὶ ἡ ὁσφὺς 5
 αὐτοῦ περιεζωσμένη ἐν χρυσίῳ ὠφάζ." 25. τὸ δὲ ὠφάζ χρυσίον καθα-
 ρὸν σημαίνει τοῦτο, ἐκ τῆς ἐβραϊδος εἰς τὴν ἐλληνίδα μετατιθέμενον.
 καθαρὰν γοῦν περιεζωσμένος περὶ τὴν ὁσφὺν ζώνην. πάντα γὰρ ἡμᾶς
 ἤμελλεν ὁ λόγος περὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα τῇ ἰδίᾳ ἀγάπῃ ὡς ζώνην σφίγ-
 ξας βαστάζειν. τὸ σῶμα τὸ τέλειον αὐτοῦ ἦν, ἡμεῖς δὲ μέλη ἐν τῷ 10
 σώματι αὐτοῦ ἠνωμένοι καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου βασταζόμενοι. "καὶ
 τὸ σῶμα αὐτοῦ ὡς Θαρσεῖς." Θαρσεῖς δὲ ἐρμηνεύεται Αἰθίοπες. τὸ γὰρ
 δυσεπίγνωστον αὐτοῦ ἤδη ὁ προφήτης προκατήγγειλεν, ὡς μελλήσει,
 ἔνσαρκος ἐν κόσμῳ φανείς, δυσεπίγνωστος ἔσεσθαι πολλοῖς. "καὶ
 τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ἀστραπή, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς λαμ- 15
 πάδες πυρός." ἔδει γὰρ τὸ πυρῶδες καὶ κριτικὸν τοῦ λόγου προση-
 μαίνεσθαι, ἵνα τοῖς ἀσεβεῖσι δικαίως τὸ πῦρ ἐπενέγκας τούτους κα-
 ταφλέξῃ. 26. προσέθηκε δὲ λέγων "καὶ οἱ βραχίονες αὐτοῦ καὶ
 οἱ πόδες ὅμοιοι χαλκῷ στιλβῶντι," ἵνα τὴν πρώτην τῶν ἀνθρώπων
 κλῆσιν καὶ τὴν δευτέραν τὴν ἐξ ἐθνῶν ὁμοίαν σημαίνῃ. "ἔσονται γὰρ 20
 τὰ ἔσχατα ὡς τὰ πρῶτα. θήσω γὰρ τοὺς ἄρχοντας σου ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς
 καὶ τοὺς ἡγουμένους σου ὡς τὸ πρότερον. καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ
 ὡς φωνὴ ὄχλου πολλοῦ." πάντες γὰρ σήμερον οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύον-
 τες τὰ λόγια φθεγγόμεθα ὡς διὰ στόματος αὐτοῦ λαλοῦντες τὰ
 ὑπ' αὐτοῦ προστεταγμένα. 27. καὶ μετὰ βραχέα φησὶ πρὸς 25
 αὐτὸν "εἰ οἶδας τί ἦλθον πρὸς σέ; καὶ νῦν ἐπιστρέψω τοῦ πολεμῆ-
 σαι μετὰ ἄρχοντος Περσῶν. ἀλλ' ἢ ἀναγγελῶ τὸ γεγραμμένον
 ἐν γραφῇ ἀληθείας. καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ἀντεχόμενος περὶ τούτων,
 ἀλλὰ Μιχαὴλ ἄρχων ὑμῶν," "καὶ τοῦτον κατέλιπον ἐκεῖ." "ἀφ' ἧς
 γὰρ ἡμέρας ἔδωκας τὸ πρόσωπόν σου κακωθῆναι ἐναντίον κυρίου 30
 τοῦ θεοῦ σου, εἰσηκούσθη ἡ δέησις σου καὶ ἀπεστάλην ἐγὼ τοῦ πο-

20 Barnabas 6. || 26 Dan. 10, 20. 21. || 29 Dan. 10, 11 — 13.

16 πυρώδης cod.

1 λημῆσαι μετὰ ἄρχοντος Περσῶν. βουλή γάρ τις ἐγεγόνει μὴ
 ἀποστέλλειν τὸν λαόν. ἵνα οὖν ἐν τάχει τὸ αἴτημά σου γένηται,
 ἀντέστην τούτῳ ἐγὼ καὶ κατέλιπον ἐκεῖ Μιχαήλ." 28. καὶ τίς
 ἦν ὁ λέγων ἄλλ' ἢ ὁ ἄγγελος ὁ τῷ λαῷ παραδεδομένος; ὡς λέγει
 5 ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσῆ "οὐ μὴ πορευθῶ μεθ' ὑμῶν διὰ τὸν λαὸν
 σκληροτράχηλον εἶναι, ἀλλ' ἢ ὁ ἄγγελός μου προπορεύεται μεθ'
 ὑμῶν." οὗτος ἀντέστη ἐν τῷ καταλύματι Μωϋσῆ, ἠνίκα ἔφερεν
 ἀκροβυστίαν τὸ παιδίον εἰς τὴν Αἴγυπτον. οὐ γὰρ ἦν ἐφικτὸν τὸν
 10 πρεσβύτην καὶ μεσίτην νόμου γενόμενον Μωσῆ καὶ διαθήκην πατέ-
 ρων καταγγέλλ[λ]οντα ἐπάγεσθαι παιδίον ἀκρόβυστον, ἵνα μὴ ὡς
 ψευδοπροφήτης καὶ πλάνος νομισθῆ εἶναι ὑπὸ τοῦ λαοῦ. "καὶ νῦν,"
 φησὶν, "ἀλήθειαν ἀναγγεῶ σοι." ἐδύνατο ἢ ἀλήθεια ἕτερόν τι
 παρὰ τὴν ἀλήθειαν ἀναγγεῖλαι; 29. φησὶν οὖν πρὸς αὐτὸν "ἴδου
 15 τρεῖς βασιλεῖς ἀναστήσονται ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ὁ τέταρτος πλου-
 τήσει πλοῦτον μέγαν ὑπὲρ πάντας καὶ μετὰ τὸ κρατῆσαι αὐτὸν
 τοῦ πλούτου αὐτοῦ ἐπαναστήσεται πάσαις ταῖς βασιλείαις τῶν
 Ἑλλήνων, καὶ ἀναστήσεται βασιλεὺς δυνατὸς καὶ κυριεύσει κυ-
 ρείας πολλῆς καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ. καὶ ὡς ἂν
 20 στῇ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, συντριβήσεται καὶ διαιρεθήσεται εἰς τοὺς
 τέσσαρας ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ." ταῦτα μὲν ἤδη ἀνωτέρῳ διη-
 γησάμεθα, ἠνίκα περὶ τῶν τεσσάρων θηρίων λόγον ἐποιοῦμεθα.
 ἀλλ' ἐπειδὴ λεπτῶς ἡ γραφὴ νῦν πάλιν ἐξηγεῖται, ἐξ ἀνάγκης δεῖ
 καὶ ἡμᾶς ἐκ δευτέρου τὸν λόγον ποιῆσθαι, ἵνα μὴ ἀργῆν τὴν γρα-
 φὴν καὶ ἀναπόδεικτον καταλίπωμεν. 30. "ἔτι τρεῖς βασιλεῖς,"
 25 φησὶν, "ἀναστήσονται ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ὁ τέταρτος πλουτήσει πλοῦ-
 τον μέγαν." γεγένηται. μετὰ γὰρ Κῦρον ἀνέστη Δαρεῖος, ἔπειτα
 Ἀρταξέρξης. τρεῖς οὗτοι γεγένηται βασιλεῖς. πεπλήρωται ἡ γραφή.
 "καὶ ὁ τέταρτος πλουτήσει πλοῦτον μέγαν." τίς οὗτος ἀλλ' ἢ Δα-
 ρεῖος ὁ βασιλεύσας καὶ ἑνδοξος γενηθείς, ὃς ἐπλούτησε καὶ ἐπανέστη
 30 πάσαις ταῖς βασιλείαις τῶν Ἑλλήνων. τούτῳ ἐπανέστη Ἀλέξαν-
 δρος ὁ Μακεδών, ὃς καθεῖλε τὸ αὐτοῦ βασίλειον. καὶ μετὰ τὸ ὑπο-
 τάξαι αὐτὸν τοὺς Πέρσας διηρέθη ἡ τούτου βασιλεία εἰς τοὺς τέσ-

σaras ανέμους τοῦ οὐρανοῦ. τελευτῶν γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος διείλε 1
 τὴν βασιλείαν αὐτοῦ εἰς τέσσαρας ἀρχάς. "καὶ ἀναστήσεται βα-
 σιλεὺς καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ὑποστηρίγματα βασιλέως Αἰγύπτου."
 31. Ἀντίοχος γὰρ γεγένηται τῆς Συρίας βασιλεύς. οὗτος ἐβασί-
 λευσεν ἐν ἑκατοστῶ καὶ ἐβδόμῳ ἔτει βασιλείας Ἑλλήνων. καὶ δὴ 5
 τοῖς τότε καιροῖς πόλεμον συνάπτει πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα
 Αἰγύπτου καὶ ὑπερισχύσας αὐτοῦ κρατεῖ. οὗτος ὑποστρέφων ἐξ
 Αἰγύπτου ἀνέβη ἐπὶ Ἱερουσαλήμ ἐπὶ ἔτει ἑκατοστῶ καὶ τρίτῳ,
 καὶ λαβὼν πάντας τοὺς θησαυροὺς οἴκου κυρίου ἐπορεύθη εἰς Ἀν-
 τίοχειαν. καὶ μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν ἀποστέλλει ὁ βασιλεὺς ἴδιον 10
 φορολόγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας, ἀναγκάζειν τοὺς Ἰουδαίους
 μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν πατρῶν νόμων, τοῖς δὲ τοῦ βασιλέως δό-
 γμασιν ὑποτάσσεσθαι. ὃς παραγενόμενος ἠνάγκαζεν αὐτοὺς λέγων
 "Ἐξέλθετε καὶ ποιήσατε τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως καὶ ζήσεσθε.
 32. οἱ δὲ εἶπαν οὐκ ἐξελευσόμεθα οὐδὲ ποιήσομεν τὸ πρόσταγμα 15
 τοῦ βασιλέως ἀποθανούμεθα ἐν τῇ ἀπλότητι ἡμῶν. καὶ ἀπέκτει-
 νεν ἐξ αὐτῶν χιλίας ψυχὰς ἀνθρώπων." πληροῦται οὖν τὰ πρὸς
 τὸν μακάριον Δανιὴλ λελαλημένα "ὅτι θλιβήσονται καὶ ἀσθενή-
 σουσιν οἱ δοῦλοί μου ἐν λιμῶ καὶ ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν αἰχμαλω-
 σίᾳ." λέγει δὲ Δανιὴλ "καὶ βοηθήσονται βοήθειαν μικράν." ἀνέστη 20
 γὰρ τότε Ματθίας καὶ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος καὶ ἐβοήθησαν αὐ-
 τοῖς καὶ ἐρρύσαντο ἐκ χειρὸς Ἑλλήνων. 33. ἐπληρώθη τὸ εἰρημένον
 ἐν τῇ γραφῇ. λέγει δὲ οὕτως· "καὶ εἰσελεύσεται θυγάτηρ τοῦ νότου
 πρὸς βασιλέα τοῦ βορρᾶ, τοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ συνθήκας. καὶ
 οὐ στήσονται βραχίονες τοῦ ἄγοντος αὐτήν. καὶ συντριβήσεται καὶ 25
 πεσεῖται καὶ αὐτὴ καὶ ὁ ἄγων αὐτήν." γεγένηται γὰρ τις αὐτῇ
 Πτολεμαίς, βασιλεύουσα Αἰγύπτου. τότε δὴ ἐκπορεύεται ἅμα τοῖς
 δυσὶν υἱοῖς αὐτῆς, Πτολεμαίῳ καὶ Φιλομήτορι, συνθήκας ποιησο-
 μένη πρὸς Ἀντίοχον βασιλέα τῆς Συρίας. καὶ δὴ ἐλθοῦσα κατὰ
 Σκυθόπολιν ἐκεῖ ἀναιρεῖται. ὁ γὰρ ἄγων αὐτήν προέδωκεν αὐτήν. 30
 τότε δὴ οἱ δύο ἀδελφοὶ πόλεμον πρὸς ἀλλήλους συμβάλλουσι καὶ

2 Dan. 11, 7. || 14 Macc. α 2, 33 — 38. || 18 Dan. 11, 33. || 23 ib. 6.

31 τότε post δὴ repet. cod.

1 ἀναίρειται ὁ Φιλομήτωρ, κρατεῖ δὲ ὁ Πτολεμαῖος. 34. συμβολὴ
 τοίνυν πάλιν γίνεται Πτολεμαίῳ πρὸς Ἀντίοχον. τούτῳ ἐπέρχεται
 ὁ Ἀντίοχος. λέγει γὰρ οὕτως ἡ γραφή· “καὶ ἐπαναστήσεται βασι-
 λεὺς τοῦ νότου πρὸς βασιλέα τοῦ βορρᾶ. καὶ ἐπαναστήσεται σπέρμα
 5 ἐξ αὐτῆς.” ποῖον δὲ σπέρμα ἀλλ’ ἢ Πτολεμαῖος, ὃς συνῆψε πό-
 λεμον πρὸς Ἀντίοχον, ᾧ ἐπεξελθὼν ὁ Ἀντίοχος καὶ μὴ κατισχύ-
 σασ αὐτοῦ, φυγὰς γενόμενος ἀνέστρεψε πάλιν εἰς Ἀντιόχειαν, συ-
 ναγαγὼν ὄχλον πλείονα. λαμβάνει τοίνυν πᾶσαν τὴν πανοπλίαν
 αὐτοῦ Πτολεμαῖος καὶ ἄγει εἰς Αἴγυπτον. πληροῦται ἡ γραφή
 10 ὡς λέγει Δανιὴλ “καὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν καὶ τὰ χωνεύματα καὶ
 πᾶν χρυσίον ἐπιθυμητὸν εἰσοίσει εἰς Αἴγυπτον.” 35. καὶ μετὰ
 ταῦτα ἐξέρχεται Ἀντίοχος ἐκ δευτέρου πόλεμον ἐγείρων κατ’ αὐτοῦ,
 ὃς ἤττησε τὸν Πτολεμαῖον. καὶ δὴ τούτων γενομένων ἐπεγεύρεται
 πάλιν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ὁ Ἀντίοχος καὶ ἐξαποστέλλει τινα
 15 Νικάνορα μετὰ δυνάμεως πολλῆς, ὅπως ἐκπολεμήσῃ τοὺς Ἰου-
 δαίους, ἠνίκα Ἰούδας μετὰ τὴν τελευταίαν Μαθθίου ἤρχε τοῦ λαοῦ,
 καὶ τὰ ἐξῆς, ὡς γέγραπται ἐν τῷ Μακκαβαϊκῷ. τούτων γενομέ-
 νων λέγει πάλιν ἡ γραφή· “καὶ ἐπαναστήσεται ἕτερος βασιλεὺς καὶ
 οὗτος κατισχύσει ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐπαναστήσεται βασιλεὺς τοῦ
 20 νότου καὶ γε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ λήψεται εἰς γυναῖκα.” 36. γί-
 νεται γὰρ τινα Ἀλέξανδρον ἀναστῆναι υἱὸν Φιλίππου. οὗτος κατὰ
 τὸν καιρὸν ἐπαναστήσεται Ἀντιόχῳ καὶ πολεμήσας αὐτὸν ἀναίρει,
 κρατεῖ δὲ τῆς βασιλείας. τότε ἀποστέλλει πρὸς Πτολεμαῖον τὸν
 βασιλέα Αἰγύπτου, λέγων Δός μοι τὴν θυγατέρα σου Κλεοπάτραν
 25 εἰς γυναῖκα. καὶ δίδωσι τῷ Ἀλεξάνδρῳ εἰς γυναῖκα. πληροῦται ἡ
 γραφή ὡς λέγει “καὶ λήψεται τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα.”
 λέγει δὲ “καὶ διαφθερεῖ αὐτήν, καὶ οὐκ αὐτοῦ ἔσται γυνή.” ἀλη-
 θῶς. καὶ τοῦτο πεπλήρωται. ἠνίκα γὰρ αὐτῷ ἔδωκε Πτολεμαῖος
 τὴν ἰδίαν θυγατέρα, ἐπιστρέφων εἶδε τὴν βασιλείαν Ἀλεξάνδρου
 30 θαυμαστὴν καὶ ἔνδοξον, ἧς κατεπίθυμος γενόμενος ὑπόυλως ἐλά-
 λη[σε] τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὡς λέγει ἡ γραφή· “καὶ ἐπὶ τραπέζης

21 υἱὸν Φιλίππου editori romano „ex margine irrepsisse videtur.” || 22
 “Ἀντιόχῳ leg. Δημητρίῳ” ed. rom.

ψευδῆ λαλήσουσιν ἀμφότεροι βασιλεῖς.” καὶ δὴ πορευθεὶς Πτολε- 1
μαῖος εἰς Αἴγυπτον καὶ στρατολογήσας δύνάμιν πολλήν, ἐπῆλθε
τῇ πόλει, ἠνίκα Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη εἰς Κιλικίαν. 37. ἐπιβαίνων
τοῖνυ ὁ Πτολεμαῖος τῇ χώρᾳ, φρουρὰν ἔταξε κατὰ πόλεις, κρα-
τήσας τε τῆς Ἰουδαίας ἦλθε πρὸς τὴν θυγατέρα καὶ ἐξαπέστειλε 5
γράμματα πρὸς Δημήτριον ἐν ταῖς νήσοις, λέγων Ἐξελθε καὶ ἔλθε
ἐνθάδε, καὶ δώσω σοι τὴν θυγατέρα μου Κλεοπάτραν εἰς γυναῖκα,
ὅτι Ἀλέξανδρος ἐζήτησεν ἀποκτεῖναί με. ἔρχεται τοῖνυ ὁ Δημή-
τριος, καὶ λαβὼν ὁ Πτολεμαῖος δίδωσιν αὐτῷ τὴν γενομένην Ἀλε-
ξάνδρου. πληροῦται τὸ εἰρημένον “καὶ διαφθείρη αὐτὴν καὶ οὐκ 10
αὐτοῦ ἔσται.” ἀναιρεῖται ὁ Ἀλέξανδρος, περιτίθεται τὰ δύο διαδή-
ματα ὁ Πτολεμαῖος, Συρίας καὶ Αἰγύπτου, ἅτινα περιθέμενος τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ τελευτᾷ. πληροῦται τὸ εἰρημένον ἐν τῇ γραφῇ “καὶ
οὐ δώσουσιν αὐτῷ δόξαν βασιλείας.” ἀπέθανε γὰρ καὶ οὐκ ἔλαβε
δόξαν ὑπὸ πάντων ὡς βασιλεὺς. 38. διηγησάμενος οὖν ὁ προφή- 15
της τὰ ἤδη συμβάντα καὶ χρόνοις τελεσθέντα, ἕτερον πάλιν ἡμῖν
μυστήριον καταγγέλλει, ἐσχάτων καιρῶν ποιούμενος ἐνδειξιν. λέγει
γὰρ οὕτως “καὶ ἀναστήσεται ἕτερος βασιλεὺς ἀναιδὴς καὶ ὑψω-
θήσεται ἐπὶ πάντα θεὸν καὶ μεγαλυνθήσεται καὶ λαλήσει ὑπέ-
ρογκα καὶ κατευθυνεῖ, μέχρις οὗ συντελεσθῇ ὄργη” καὶ τὰ ἐξῆς. 20
“καὶ οὗτοι διασωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, Ἐδῶμ καὶ Μωάβ καὶ
ἀρχὴ υἱῶν Ἀμμών. καὶ ἐκτενεῖ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν,
καὶ ἡ γῆ Αἰγύπτου οὐκ ἔσται εἰς σωτηρίαν, καὶ κυριεύσει ἐν τοῖς
ἀποκρύφοις τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐπιθυμη-
τοῖς Αἰγύπτου καὶ Λιβύων καὶ Αἰθιοπῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν αὐτῶν.” 25
39. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ὁ προφήτης διηγεῖται περὶ τοῦ ἀντι-
χρίστου, ὃς ἔσται ἀναιδὴς, πολεμοτρόφος καὶ τύραννος, ὃς ὑπὲρ
πάντας βασιλεῖς καὶ πάντα θεὸν ἐπαρθεὶς οἰκοδομήσει τὴν Ἱερου-
σαλήμ πόλιν καὶ τὸν ναὸν ἀναστήσει. τούτῳ προσκυνήσουσιν ὡς
θεῷ οἱ ἀπειθεῖς καὶ τούτῳ γόνυ κλινοῦσιν, ὑπονοοῦντες αὐτὸν εἶναι 30
τὸν χριστόν. οὗτος ἀνελεῖ τοὺς δύο μάρτυρας καὶ προδρόμους χρι-
στοῦ κηρύσσοντας τὴν ἐνδοξον αὐτοῦ ἀπ’ οὐρανῶν βασιλείαν, ὡς

1 λέγει "καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου καὶ προφητεύσουσιν ἡμέ-
 ρας χιλίας διακοσίας ἐξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους," καθὼς
 καὶ τῷ Δανιήλ εἶρηκε "καὶ διαθέσει διαθήκην πολλοῖς, ἑβδομὰς μία,
 καὶ ἔσται ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεταιί μου ἡ θυσία καὶ
 5 ἡ σπονδή," ἵνα δειχθῇ ἡ μία ἑβδομὰς εἰς δύο μεριζομένη. τῶν μὲν
 δύο μαρτύρων τρία ἡμισυ ἔτη κηρυσσόντων, τοῦ δὲ ἀντιχρίστου
 τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἑβδομάδος τοὺς ἁγίους πολεμοῦντος καὶ τὸν κό-
 σμον ἐρημοῦντος, ἵνα πληρωθῇ τὸ εἰρημένον "καὶ δώσουσι βδέλυγμα
 ἐρημώσεως ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα." 40. δύο οὖν βδε-
 10 λύγματα εἶρηκε Δανιήλ, ἐν μὲν ἀφανισμοῦ, ἐν δὲ ἐρημώσεως. τί
 τὸ ἀφανισμοῦ ἀλλ' ἢ ὃ ἔστησεν ἐκεῖ κατὰ τὸν καιρὸν Ἀντίοχος;
 καὶ τί τὸ τῆς ἐρημώσεως ἀλλ' ἢ καθ' ὅλου ὡς παρέσται ὁ ἀντί-
 χριστος; "καὶ οὗτοι σωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, Ἐδώμ καὶ Μωάβ
 καὶ ἀρχὴ υἰῶν Ἀμμῶν. οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ συνερχόμενοι αὐτῷ
 15 διὰ τὴν συγγένειαν καὶ βασιλέα αὐτὸν πρῶτοι ἀναγορεύοντες. οἱ
 μὲν Ἐδώμ εἰσιν υἱοὶ Ἡσαῦ οἱ κατοικοῦντες τὸ ὄρος Σηείρ, Μωάβ
 δὲ καὶ Ἀμμῶν οἱ ἐκ τῶν δύο θυγατέρων τοῦ Λῶτ γεγεννημένοι,
 ὡς καὶ Ἡσαΐας λέγει "καὶ πετασθήσονται ἐν πλοίοις ἀλλοφύλων,
 θάλασσαν ἅμα προνομεύσουσι καὶ οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ οἱ
 20 ἀπὸ δυσμῶν καὶ βορρᾶ δώσουσι δόξαν· οἱ δὲ υἱοὶ Ἀμμῶν πρῶτοι
 ὑπακούσονται." οὗτος, ὑπ' αὐτῶν βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς καὶ ὑπὸ
 πάντων δοξασθεὶς καὶ βδέλυγμα ἐρημώσεως τῷ κόσμῳ γενηθεὶς,
 κρατήσῃ ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα. "μακάριος ὁ ὑπο-
 μείνας καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας χιλίας τριακοσίας τριάκοντα πέντε."
 25 τοῦ γὰρ βδελύγματος παραγενομένου καὶ πολεμοῦντος τοὺς ἁγίους,
 ὃς ἂν ὑπερβῇ τὰς ἡμέρας αὐτοῦ καὶ ἐγγίση εἰς ἡμέρας τεσσαρά-
 κοντα πέντε, ἑτέρας ἐγγιζούσης πενηκοστῆς, ἔφθασεν ἡ βασιλεία
 τῶν οὐρανῶν. ἔρχεται μὲν ὁ ἀντίχριστος καὶ εἰς μέρος τῆς πενη-
 κοστῆς, τὴν δὲ βασιλείαν οἱ ἅγιοι ἅμα χριστῷ κληρονομεῖν μέλ-
 30 λουσι. 41. τούτων οὕτως εἰρημένων λέγει ὁ Δανιήλ "καὶ ἰδοὺ δύο

1 Apoc. 11, 3. || 3 Dan. 9, 27. || 8 Dan. 12, 11. || 18 Esaj. 11, 14. ||
 23 Dan. 12, 12. || 30 Dan. 12, 5—7.

17 τοῦ Λῶτ L, αὐτοῦ cod.

ἄνδρες εἰστήκεισαν, εἰς ἐντεῦθεν τοῦ χεῖλους τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς ἐντεῦ- 1
 θεν. καὶ ἀπεκρίθησαν τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐστηκότι ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ
 καὶ εἶπαν αὐτῷ Ἔως πότε τὸ πέρασ τῶν λόγων τῶν θαυμαστῶν ὧν
 ἐλάλησας; καὶ ἤκουσα τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἐνδεδυμένου τὸ βαδδίν, ὃς
 ἦν ἐπάνω τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ καὶ ὕψωσε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ 5
 καὶ τὴν ἀριστεράν αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι
 εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι εἰς καιρὸν, καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἐν τῷ
 συντελεσθῆναι διασκορπισμὸν γινώσκονται ταῦτα πάντα.” 42. τίνας
 οὖν ἦσαν οἱ δύο ἄνδρες οἱ ἐστῶτες παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ
 ἀλλ’ ἢ “ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται;” καὶ τίς ἦν ὁ ἐστῶς ἐπάνω τοῦ 10
 ὕδατος εἰ μὴ αὐτὸς οὗτος, περὶ οὗ αὐτοὶ πάσαι προεκήρυξαν; ὃς
 ἔμελλεν ἐπ’ ἐσχάτων ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ φανερώς ὑπὸ τοῦ πατρὸς
 μαρτυρεῖσθαι καὶ ὑπὸ Ἰωάννου τῷ λαῷ παρρησίᾳ δείκνυσθαι, ὁ τὸ
 κάστυ τοῦ γραμματέως περὶ τὴν ὄσφυν φέρων καὶ τὸ βαδδίν, τὸν
 ποικίλον χιτῶνα, ἐνδεδυμένος. οὗτοι οὖν πυνθάνονται αὐτοῦ, εἰδότες 15
 ὅτι αὐτῷ ἐδόθη πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐξουσία, ἵνα μάθωσι παρ’ αὐτοῦ
 ἀκριβῶς, πότε μέλλει ἐπάγειν τῷ κόσμῳ τὴν κρίσιν καὶ πότε τὰ
 ὑπ’ αὐτοῦ λελαλημένα πληρωθήσεται. ὁ δὲ κατὰ πάντα τρόπον
 πείθειν τούτους βουλόμενος “ἐπῆρε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀρι-
 στεράν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὤμοσε κατὰ τοῦ ζῶντος εἰς τὸν αἰῶνα.” 20
 τίς κατὰ τίνος ὤμοσεν; υἱὸς δῆλον ὅτι κατὰ τοῦ πατρὸς, λέγων
 ὅτι Ζῆ ὁ πατὴρ εἰς τὸν αἰῶνα, εἰ μὴ “εἰς καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ
 ἥμισυ καιροῦ ἐν τῷ συντελεσθῆναι διασκορπισμὸν γινώσκονται ταῦτα
 πάντα.” 43. τὸ οὖν ἐκτεῖναι αὐτὸν τὰς δύο χεῖρας δι’ αὐτοῦ τὸ
 πάθος ἐδειξε. τὸ δὲ εἰπεῖν “εἰς καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ 25
 ἐν τῷ συντελεσθῆναι διασκορπισμὸν” τὰ τρία ἥμισυ ἔτη τοῦ ἀντι-
 χρίστου ἐσήμανε. καιρὸν γὰρ λέγει ἐνιαυτόν, καιροὺς δὲ δύο ἔτη,
 ἥμισυ δὲ καιροῦ ἥμισυ ἐνιαυτοῦ, αὐταὶ εἰσιν αἱ χίλιαι διακόσιαι
 ἐνενήκοντα ἡμέραι, ἃς προεῖπε Δανιὴλ “ἐν τῷ συντελεσθῆναι” τὸ πά-
 θος καὶ γενέσθαι “διασκορπισμὸν,” παρόντος τοῦ ἀντιχρίστου. ἐν ταῖς 30
 ἡμέραις ἐκείναις “γινώσκονται ταῦτα πάντα.” “καὶ ἀπὸ καιροῦ παραλ-

10 Luc. 16, 16. || 19, 22. 25 Dan. 12, 7. || 31 Dan. 12, 11.

1 εἰστήκασαν. || 27 ἐνιαυτόν καὶ καιροὺς δὲ.

1 λάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ." καὶ τὸ "ἡμέραι χίλιαι διακόσiai ἐνενή-
 κοντα" ψηφίζόμενον ἔστι. "πληθυνθήσεται ἡ ἀνομία," καθὼς καὶ ὁ
 δεσπότης λέγει "διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη
 τῶν πολλῶν." 44. ὅτι γὰρ τῆς παραλλάξεως γενομένης τὰ σχί-
 5 σματα γέγονεν, οὐκ ἀμφίβολον. τῶν σχισμάτων δὲ γενομένων πέ-
 ψυκται ἡ ἀγάπη. καὶ τὸ "μακάριος ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας ἡμέ-
 ρας χιλίας τριακοσίας τριάκοντα πέντε" ἔστι χρηστόν, ὡς εἶπεν ὁ
 δεσπότης "ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται." καθ' ὅλου
 τοίνυν τὴν παράλλαξιν μὴ παραδεξώμεθα, ἵνα μὴ ἡ ἀνομία πλη-
 10 θυνθῆ καὶ καταλάβῃ "τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως," τοῦτ' ἔστιν
 ὁ ἀντικείμενος. καὶ εἶπεν αὐτῷ "ἕως ἑσπέρας," τοῦτ' ἔστι μέχρι
 τῆς συντελείας, "καὶ πρωί," ὅπερ ἔστι πρωί, ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστά-
 σεως· ἀρχὴ γὰρ ἔστιν ἑτέρου αἰῶνος, ὡς ἀρχὴ ἡμέρας ἡ πρωινή.
 τὸ δὲ "ἡμέραι χίλιαι τετρακόσiai" ἔστι φῶς κόσμου. τοῦ γὰρ φωτὸς
 15 φανέντος ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ εἰπόντος "ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου,"
 καθαρισθήσεται τὸ ἅγιον, ὡς εἶρηκεν ὁ ἀντικείμενος. οὐδαμῶς γὰρ
 καθαρίζεται τὸ ἅγιον, μὴ ἐκείνου καταργηθέντος.

E codice chisiano saec. decimi. Δανιὴλ κατὰ τοὺς ἐβδομήκοντα, Romae
 1772 fol. p. 95—122.

20

60.

"Ἐν ἔτει τρίτῳ βασιλείας Ἰωακείμ." Ἰπολύτου. Ταῦτα
 μὲν οὖν ἡ γραφὴ διηγεῖται, ἵνα τὴν γεγεννημένην δευτέραν αἰχμα-
 λωσίαν τοῦ λαοῦ σημάνη, ἠνίκα μετωκίσθη ὁ τε Ἰωακείμ καὶ οἱ
 σὺν αὐτῷ τρεῖς παῖδες ἅμα τῷ Δανιὴλ εἰλημμένοι.

25

Mai script. vet. nova collectio I (2) p. 166.

61.

"Καὶ ἔθετο Δανιὴλ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ." Ἰπολύτου. Ὡ μα-
 καρίων τὴν διαθήκην τῶν πατέρων φυλαξάντων καὶ τὸν διὰ Μωϋ-
 σέως δοθέντα νόμον μὴ παραβάντων, ἀλλὰ τὸν δι' αὐτοῦ κηρυτ-

3 Matth. 24, 12. || 8 Matth. 24, 13. || 12 Ioh. 20, 1. || 15 Ioh. 8, 12. ||
 21 Dan. 1, 1. || 27 Dan. 1, 8.

τόμενον θεὸν φοβηθέντων. οὗτοι, αἰχμάλωτοι ἐν γῆ ἀλλοτρία ὑπάρ- 1
χοντες, οὐ βρώμασι ποικίλοις ἠπατήθησαν οὐδὲ οἴνου ἠδοναῖς ἐδου-
λώθησαν οὐδὲ δόξη βασιλικῇ ἐδελεάσθησαν ἀρπαγέντες, ἐτήρησαν δὲ
τὸ ἑαυτῶν ἀγνὸν καὶ καθαρὸν στόμα, ὅπως καθαρὸς λόγος ἐκ στομά-
των καθαρῶν προέλθῃ καὶ ἀνυμνῇ δι' αὐτῶν τὸν ἐπουράνιον πατέρα. 5

Ibid. p. 167.

62.

“Πείρασον δὲ τοὺς παῖδάς σου.” Ἰπολύτου. Διδάσκουσιν
ὅτι μὴ βρώματα ἐπίγεια εἶη τὰ παρέχοντα ἀνθρώποις κάλλος καὶ
ἰσχύν, ἀλλὰ χάρις θεοῦ διὰ λόγου δωρουμένη. καὶ μετ’ ὀλίγα· 10
εἶδες πίστιν παιδῶν ἀπαράβατον καὶ φόβον θεοῦ ἀμετάθετον. δέκα
ἡμερῶν χρόνου διάστημα ἠτήσαντο, ἵνα ἐν τούτῳ ἐπιδείξωσι μὴ
δύνασθαι ἐτέρως ἀνθρώπους παρὰ θεοῦ κτήσασθαι χάριν, εἰ μὴ τῷ
διὰ τοῦ κυρίου κηρυσσομένῳ λόγῳ πιστεύσωσιν.

Ibid. p. 167.

15

63.

“Ὡράθησαν αἱ ἰδέαι αὐτῶν ἀγαθαί.” Ἰπολύτου. Οὕτω μὲν
οὖν ἄρτῳ καὶ ὕδατι μόνῳ τρεφόμενοι, τῇ ἐπουρανίῳ σοφίᾳ κοσμού-
μενοι ἔσχον χάριν παρὰ πάντα τὰ παιδάρια τὰ συνήλικα αὐτῶν.

Ibid. p. 167.

20

64.

“Καὶ οὐχ εὐρέθησαν ἐκ πάντων αὐτῶν ὅμοιοι Δανιήλ.” Ἰπο-
λύτου. Τούτους μὲν ἐν πάσῃ σοφίᾳ ὁ λόγος προῆγε, μάρτυρας
πιστοὺς ἐν Βαβυλῶνι δεικνυμένους, ἵνα δι’ αὐτῶν τῶν Βαβυλωνίων
τὰ σεβάσματα καταισχυρῆ καὶ Ναβουχοδονόσορ ὑπὸ τριῶν παί- 25
δων ἠττηθῇ καὶ διὰ τούτων πίστεως τὸ ἐν καμίνῳ πῦρ φυγαδευθῇ
καὶ ἡ μακαρία Σουσαννα ἐκ θανάτου ῥυσθῇ καὶ τῶν ἀνόμων πρε-
σβυτέρων ματαίως ἢ ἐπιθυμία ἐλεγχθῇ.

Ibid. p. 168.

8 Dan. 1, 12. || 17 Dan. 1, 15. || 22 Dan. 1, 19.

1 φοβηθέντες M. || 13 ἄνθρωπον M.

1

65.

“Ἐνυπνιάσθην.” Ἰππολύτου. Τὸ μὲν οὖν ἐνύπνιον τὸ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐωραμένον οὐκ ἦν ἐπίγειον, ἵνα ὑπὸ τῶν τοῦ κόσμου σοφῶν ἐρμηνευθῆ, ἀλλ’ ἦν ἐπουράνιον, κατὰ θεοῦ βουλήν καὶ πρό-
5 νοιαν ἰδίους καιροῖς πληρούμενον. καὶ διὰ τοῦτο ἀπεκρύβη μὲν ἀπὸ τῶν τὰ ἐπίγεια φρονούντων ἀνθρώπων, ἵνα τοῖς τὰ ἐπουράνια ζητοῦσι τὰ ἐπουράνια μυστήρια ἀποκαλυφθῆ. καὶ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τοῦ Φαραῶ καὶ τοῦ Ἰωσήφ τὰ ὅμοια γεγένηται.

Ibid. p. 169.

10

66.

“Ὁ λόγος ἀπ’ ἐμοῦ ἀπέστη.” Ἰππολύτου. Διὰ τοῦτο ἀπεκρύβη τὸ ὄραμα ἀπὸ τοῦ βασιλέως, ἵνα ὁ ὑπὸ θεοῦ ἐκλεγείς Δα-
νιὴλ προφήτης ᾧ ἀποδειχθῆ. ὅσα γὰρ ἀπὸ μὲν ἐτέρων ἀποκέ-
κρυπται, ὑπὸ ἐτέρου δὲ φανεροῦται, ἐξ ἀνάγκης προφήτης ἀπο-
15 δείκνυται ὁ λέγων.

Ibid. p. 169. 170.

67.

“Καὶ λέγουσιν Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος.” Ἰππολύτου. Ἐπεὶ οὖν ἀδύνατον ἔφασαν ὑπὸ ἀνθρώπου τοῦτο λεχθῆναι τὸ ὑπὸ τοῦ βα-
20 σιλέως ζητούμενον, ἐπέδειξεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ὅτι τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, ταῦτα δυνατὰ εἶναι παρὰ θεῶ.

Ibid. p. 170.

68.

“Ἀριῶχ τῷ ἀρχιμαγεῖρω.” Ἰππολύτου. Ὡσπερ γὰρ ὁ μά-
25 γειρος πάντα τὰ ζῶα ἀναιρεῖ καὶ μαγειρεύει, οὕτω καὶ κείνος τῷ αὐτῷ τρόπῳ. καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ κόσμου ἀναιροῦσι τοὺς ἀνθρώ-
πους ὡς ἄλογα ζῶα μαγειρεύοντες αὐτούς.

Ibid. p. 170.

69.

30 “Ὅτι σοφίαν καὶ δύναμιν ἔδωκάς μοι.” Ἰππολύτου. Δεῖ οὖν

2 Dan. 2, 3. || 11 Dan. 2, 5. || 22 Dan. 2, 10. || 24 Dan. 2, 14. ||
30 Dan. 2, 23.

νοεῖν ἡμᾶς τὴν τοῦ θεοῦ εὐσπλαγχνίαν, πῶς τοῖς ἀξίοις καὶ φοβου-
 μένοις αὐτὸν ταχέως ἀποκαλύπτει καὶ φανεροῖ, ἀποπληρῶν τὰς τε
 δεήσεις καὶ τὰ αἰτήματα αὐτῶν, ὡς ὁ προφήτης λέγει "τίς σοφὸς
 καὶ συνήσει ταῦτα καὶ ἄνθρωπος συνετὸς καὶ γινώσεται ταῦτα;"

Ibid. p. 171.

5

70.

"Οὐκ ἔστι σοφῶν μάγων." Ἰπολύτου. Διδάσκει τὸν βασιλέα
 μὴ παρὰ ἀνθρώπων ἐπιγείων τὰ ἐπουράνια μυστήρια ἐπιζητεῖν, ἀπερ
 ἔμελλε[ν] ἰδίους καιροῖς ὑπὸ θεοῦ ἐπιτελεῖσθαι.

Ibid. p. 171.

10

71.

"Σὺ βασιλεῦ, οἱ λογισμοί σου." Ἰπολύτου. Τοῦ γὰρ βασι-
 λέως κρατήσαντος μὲν τῆς γῆς Αἰγύπτου, τὴν δὲ Ἰουδαίαν χώραν
 παραλαβόντος καὶ τὸν λαὸν μετοικήσαντος, διελογίζετο, ἐπὶ τῆς
 κοίτης ὄν, τί ἄρα ἔσται μετὰ ταῦτα. ὁ δὲ τὰ κρυπτὰ πάντων ἐπι-
 στάμενος καὶ τοὺς διαλογισμοὺς τῶν καρδιῶν ἐρευνῶν, ἀπεκάλυ-
 ψεν αὐτῷ διὰ τῆς εἰκόνας τὰ ἐσόμενα, ἐπέκρυψε δὲ παρ' αὐτοῦ
 τὸ ἔραμα, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν σοφῶν Βαβυλῶνος τὰ τοῦ θεοῦ βου-
 λεύματα ἐρμηνευθῆναι δυνηθῆ, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δανιὴλ ἄτε
 προφήτου τοῦ θεοῦ τὰ πᾶσιν ἀποκεκρυμμένα φανερωθῆ.

Ibid. p. 172.

20

72.

"Ἐθεώρεις κτέ." Ἀπολιναρίου..... Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου καὶ
 Ἰπολύτου ὁ ἀγιώτατος ἐπίσκοπος Ῥώμης ἀπεικάζουσι τὴν προ-
 κειμένην τοῦ Ναβουχοδονόσορ ὄρασιν τῆ τοῦ προφήτου Δανιὴλ 25
 ὀπτασία.

Ibid. p. 173.

73.

"Ἴδου εἰκὼν μία μεγάλη." Ἰπολύτου. Πῶς οὖν οὐ μὴ νοή-

3 Osee 14, 10. || 7 Dan. 2, 27. || 12 Dan. 2, 29. || 23 Dan. 2, 31. || 29
 Dan. 2, 31.

14 μετοικήσαντος M. || 20 προφήτης M.

1 σωμεν τὰ πάλαι ἐν Βαβυλῶνι ὑπὸ Δανιήλ προφητευμένα καὶ νῦν ἐτι
 ἐν κόσμῳ πληρούμενα; ἢ γὰρ εἰκὼν ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δει-
 χθεῖσα τῷ Ναβουχοδονόσορ τύπον περιεῖχε τοῦ παντὸς κόσμου.
 ἐν οἷς καιροῖς ἐβασίλευον τότε πάντων οἱ Βαβυλώνιοι, ὡς κεφαλὴ
 5 χρυσῆ τῆς εἰκόνας ὑπάρχοντες. ἔπει[τα] μετ' αὐτοὺς ἐκράτησαν
 Πέρσαι ἐπὶ ἔτη σμε, ὡς δεικνύναι τούτους τὸν ἄργυρον. ἐκράτησαν
 δὲ καὶ Ἕλληνες ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα ἐπὶ
 ἔτη τριακόσια, ὡς εἶναι τούτους τὸν χαλκόν. μετὰ τούτους Ῥω-
 μαῖοι, κνήμαι σιδηραῖ τῆς εἰκόνας ὑπάρχοντες, ἰσχυροὶ ὄντες ὡς
 10 σίδηρος. ἔπειτα δάκτυλοι ποδῶν ὄστρακον καὶ σίδηρος, ἵνα δειχθῶ-
 σιν αἱ δημοκραταὶ αἱ μέλλουσαι γίγνεσθαι διαιρούμεναι εἰς τοὺς
 ἰ δακτύλους τῆς εἰκόνας, ἐν οἷς ἔσται ὁ σίδηρος ἀναμεμιγμένος τῷ
 ὄστράκῳ.

Ibid. p. 173.

15

74.

“Οἱ πόδες.” Ἰππολύτου. Τὰ ἐν τῇ ὁράσει τοῦ προφήτου ἰ κέ-
 ρατα τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι.

Ibid. p. 175.

75.

20 [Ἐθεώρεις ἕως οὗ ἐτμήθη λίθος.”] Ἰππολύτου. “Ἐθεώρεις
 ὡσανεὶ τμηθέντα λίθον οὐ διὰ χειρῶν καὶ πλήξαντα τὸν ἀνδριάντα
 ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ.” ἀμερίστως γὰρ ἐμερίσθη ἀπὸ τῆς θείας βα-
 σιλείας ἢ ἀνθρωπίνης. πρὸς τοῦτο οὖν τὸ “ὡσανεὶ τμηθέντα.” ἢ δὲ
 πληγὴ κατὰ τῶν τελευταίων μὲν γίνεται, ἐν αὐτοῖς δὲ τὴν ὅλην
 25 βασιλείαν συνέτριβε τὴν ἐπὶ γῆς.

Ibid. p. 175. 176.

76.

“Καὶ ἀληθινὸν τὸ ἐνύπνιον.” Ἰππολύτου. ἵνα οὖν μή τις

16 Dan. 2, 33. || 20 Dan. 2, 34. || 27 Dan. 2, 45.

20 [ ] delenda sunt, non enim Theodotionis sed Alexandrinorum ver-
 sionem h. l. laudat Hippolytus.

δυσπιστήση ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις εἰ ἄρα ἔσται ἢ οὐ, ἐπεσφράγισεν ἡ
ὁ προφήτης λέγων "καὶ ἀληθινὸν τὸ ἐνύπνιον" καὶ πιστὴ ἡ σύγ-
κρισις αὐτοῦ, οὐ διήμαρτον ἐν τῇ τοῦ ὀφθέντος ἐρμηνείᾳ.

Ibid. p. 177.

77.

5

"Τότε ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον."
Ἴππολύτου. Τούτων ἀκούσας Ναβουχοδονόσορ, ὑπομνησθεὶς τοῦ
ἐνυπνίου ἐπέγνω ὅτι καὶ τὰ λελαλημένα ὑπὸ τοῦ Δανιήλ ἐστὶν
ἀληθῆ. πόσον ἰσχύει χάρις θεοῦ, ἀγαπητοί, ἵνα τὸν πρὸ μικροῦ
μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι μετὰ τῶν ἐπιλοίπων σοφῶν Βαβυλῶνος, τοῦ-
τον ὁ βασιλεὺς μηκέτι ὡς ἄνθρωπον ἀλλ' ὡς θεὸν προσκυνήσῃ.
μᾶλλον καὶ εὐδίας εἶπε σπεῖσαι αὐτῷ. καὶ γὰρ πάλαι τῷ Μωσῆ
τὸ ὅμοιον ἐπηγγείλατο ὁ κύριος λέγων "ἰδοὺ δέδωκά σε εἰς θεὸν
τῷ Φαραῶ," ἵνα διὰ τῶν σημείων τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινομένων ἐν γῆ
Αἰγύπτου μηκέτι Μωσῆς ἄνθρωπος νομισθῆ, ἀλλ' ὡς θεὸς ὑπὸ τῶν
Αἰγυπτίων προσκυνηθῆ.

Ibid. p. 178.

78.

"Καὶ ἐμεγάλυνεν ὁ βασιλεὺς τὸν Δανιήλ." Ἴππολύτου. Ἐπειδὴ
γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐσμίκρυνε καὶ ἐλάχιστον παρὰ πάντας ἀνθρώ-
πους εἶναι ἀπεφάνητο, ἠύξησεν αὐτὸν ὁ θεὸς καὶ κατέστησεν αὐ-
τὸν ὁ βασιλεὺς ἄρχοντα πάσης τῆς χώρας Βαβυλῶνος, ὃν τρό-
πον ἐποίησε καὶ ὁ Φαραῶ τὸν Ἰωσήφ, τότε καταστήσας αὐτὸν
ἄρχοντα πάσης τῆς Αἰγύπτου.

Ibid. p. 179.

25

79.

"Καὶ Δανιήλ ἠτήσατο." Ἴππολύτου. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ ἐν τῇ
προσευχῇ συνηγορήσαντο τῷ Δανιήλ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα τὸ ὄραμα
αὐτῷ ἀποκαλυφθῆ, καὶ αὐτὸς Δανιήλ ἀξίαν τιμὴν λαβὼν παρὰ
τοῦ βασιλέως ἐμνήσθη τούτων, ἀναθέμενος τῷ βασιλεῖ τὸ ἔργον τὸ
ὑπ' αὐτῶν γεγενημένον, ἵνα καὶ αὐτοὶ τιμῆς τινος ἀξιοθῶσιν ὡς

6 Dan. 2, 46. || 13 Exod. 7, 1. || 19 Dan. 2, 48. || 27 Dan. 2, 49.

1 συμμύσται καὶ θεοσεβεῖς ἄνδρες. αἰτησάμενοι γὰρ τὰ ἐπουράνια
παρὰ κυρίου, ἔτυχον καὶ τῶν ἐπιγείων παρὰ τοῦ βασιλέως.

Ibid. p. 179.

80.

5 "Ἔτους ὀκτωκαιδεκάτου." Ἰππολύτου. Χρόνου μὲν οὖν ἰκα-
νοῦ διαδραμόντος καὶ ἐπιγενομένου ὀκτωκαιδεκάτου ἔτους, ὑπομνη-
σθεῖς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἐνυπνίου αὐτοῦ ἐποίησεν εἰκόνα χρυσῆν, τὸ
μὲν ὕψος πήχεων ζ, τὸ δὲ εὖρος πήχεων ἕξ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ μα-
κάριος Δανιήλ ἐν τῷ συνιεῖν αὐτὸν τὸ ἐνύπνιον ἀπεκρίθη τῷ βασι-
10 λεῖ λέγων "σὺ εἶ ἡ κεφαλὴ ἡ χρυσῆ τῆς εἰκόνας," ἐν τούτῳ τῷ
λόγῳ φυσιωθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ τῇ καρδίᾳ ἐπαρθεὶς ἀντίτυπον
ταύτης εἰκόνα ἐποίησεν, ἵνα ὡς θεὸς ὑπὸ πάντων προσκυνῆται.

Ibid. p. 179.

81.

15 "Πίπτοντες οἱ λαοί." Ἰππολύτου. Τινὲς μὲν αὐτὸν τὸν βασι-
λέα φοβούμενοι, οἱ δὲ πάντες, [ε]ἰδωλολάτραι γενόμενοι, ὑπήκουον
τῷ ῥήματι τῷ ὑπὸ βασιλέως προστεταγμένῳ.

Ibid. p. 180.

82.

20 "Καὶ ἀπεκρίθησαν Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδναγῶ." Ἰππολύτου.
Οἱ δὲ τρεῖς παῖδες ὑπόδειγμα πᾶσιν ἀνθρώποις πιστοῖς γινόμενοι,
οἵτινες οὐκ ὄχλον σατραπῶν ἐφοβήθησαν οὐδὲ τὰ τοῦ βασιλέως
ῥήματα ἀκούσαντες ἐδειλίασαν οὐδὲ τὸ πῦρ τῆς καμίνου καιομέ-
νης εἰδότες ἔπηξαν, ἀλλὰ πάντων ἀνθρώπων καὶ ὅλου τοῦ κόσμου
25 κατεφρόνησαν, τὸν φόβον τοῦ θεοῦ μόνον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐσχη-
κότες. τούτους Δανιήλ, μακρόθεν ἑστῶς καὶ σιωπῶν, θαρρεῖν ἐδίδασκε,
μειδιῶν πρὸς αὐτούς, χαίρων δὲ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ τούτων μαρτυρίᾳ.
ἐνορῶν τρεῖς παῖδας μέλλοντας κατὰ διαβόλου στεφανοῦσθαι.

Ibid. p. 181.

2 cf. Luc. 12, 31. || 5 Dan. 3, 1. || 15 Dan. 3, 7. || 20 Dan. 3, 16.

26 θαρ. τούτους ἐδίδ. M.

83.

1

“Καὶ εἶπεν ἐκκαῦσαι τὴν καμίνον ἑπταπλασίως.” Ἰππολύτου. Καμινόν γε εἶδει παμμεγέθει λέγει ἐκκαῦσαι ἑπταπλασίως, πάντως ὡς ἤδη ὑπ’ αὐτῶν ἠττώμενος. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἐπιγείοις ὑπερίσχυσεν ὁ βασιλεύς, ἐν δὲ τῇ πίστει τῇ πρὸς θεὸν ὑπερίσχυσαν οἱ τρεῖς παῖδες. εἰπέ μοι, Ναβουχοδονόσορ, τίνι λόγῳ δεδεμένους κελεύεις βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ; μήπως φύγῳσιν; ἢ λελυμένοι τοῖς ποσὶν τὸ πῦρ κατασβέσουσιν; ἀλλ’ εὐ σὺ εἶς ὁ ταῦτα ἐργαζόμενος, ἀλλ’ ἕτερος ἐν σοὶ ταῦτα ἐνεργῶν.

Ibid. p. 181. 182.

10

84.

“Καὶ διεχεῖτο ἡ φλόξ.” Ἰππολύτου. Ἐλασθὲν γὰρ φησι τὸ πῦρ ἔσωθεν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἔξω ἐξέβλυσεν. ὁρᾶτε πῶς αὐτὸ τὸ πῦρ φρόνιμον ὑπάρχει, ἐπιγινῶσκον καὶ κολάζον τοὺς αἰτίους. τῶν μὲν γὰρ δούλων τοῦ θεοῦ οὐχ ἤψατο, τοὺς δὲ ἀπίστους καὶ ἀθέους τῶν Χαλδαίων κατεφλόγισεν; καὶ οἱ μὲν ἔσω ὄντες ἐν τῇ καμίνῳ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἐδροσίζοντο, οἱ δὲ δοκοῦντες ἔξω τῆς καμίνου ἀμέριμνοι ἰστάναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς οὗτοι διεφθάρησαν. τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐνδιαβάλλοντας τοὺς παῖδας ἐνεπύρισεν ἡ φλόξ, κυκλώθεν οἴμαι εὐροῦσα πρὸς τὸν δεσμὸν αὐτῶν τῶν παίδων χωρήσαντας.

Ibid. p. 184. 185.

20

85.

“Καὶ ἡ ὄρασις τοῦ τετάρτου ὁμοία υἱῷ θεοῦ.” Ἰππολύτου. Εἰπέ μοι, Ναβουχοδονόσορ, πότε εἶδες υἱὸν θεοῦ, ἵνα υἱὸν θεοῦ τοῦτον ὁμολογήσῃς; τίς δὲ ὁ τὴν καρδίαν σου κατανύξας, ἵνα τοιοῦτον ῥῆμα ἀποφθέγξῃ; ποίοις δὲ ὀφθαλμοῖς ἐδυνήθης τοῦτο τὸ φῶς ἐνοπτρίσασθαι; διὰ τί δὲ σοὶ μόνῳ καὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων σατραπῶν ἐπεδείχθη; ἀλλ’ ἐπειδὴ γεγραμμένον ἐστὶ “καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ θεοῦ,” αὕτη ἡ τοῦ θεοῦ χεὶρ, περὶ ἧς ὁ λόγος, τὴν καρδίαν τούτου κατένυξεν, ἵνα ἐπιγνοὺς τοῦτον ἐν τῇ καμίνῳ δοξάσῃ.

2 Dan. 3, 19. || 12 Dan. 3, 22. || 23 Dan. 3, 25. || 28 Prov. 21, 1.

4 μὲν L, μὴ M. || 7 ἢ L, εἰ M. || 16 κατεφλόγησεν M. || 19 ἐνεπύρησεν M. || 19 κυκλώθεν M. || 30 κατήνυξεν M.

1 καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἄργόν τὸ ὑφ' ἡμῶν νενοημένον. ἐπειδὴ γὰρ ἡμελ-
 λον εἰ υἱοὶ Ἰσραὴλ, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἰδόντες ἐν κόσμῳ, μὴ πι-
 στεύειν, προαπέδειξεν ἡ γραφὴ ὅτι μελ[λ]ήσουσι τὰ ἔθνη τοῦτον
 ἔνσαρκον ἐπιγινώσκειν, ὃν πάλαι ἄσαρκον ἰδὼν ἐπέγνω ἐν καρμίνῳ ὁ
 5 Ναβουχοδονόσορ καὶ υἱὸν θεοῦ εἶναι τοῦτον ὡμολόγησεν.

Ibid. p. 188.

86.

“Καὶ εἶπεν Σεδράχ, Μισάκ, Ἀβδοναγῶ.” Ἰππολύτου. Καὶ
 01 τῶν μὲν τριῶν τὰ ὀνόματα ἐκάλεσεν, τοῦ δὲ τετάρτου οὐχ εὔρεν
 10 ἔξειπεῖν. οὐδέπω γὰρ ἦν ἐκ τῆς παρθένου γεγενημένος ὁ Ἰησοῦς.

Ibid. p. 189.

87.

“Τότε ὁ βασιλεὺς κατήθυσεν.” Ἰππολύτου. Ὡσπερ γὰρ αὐτὸν
 τὸν θεὸν ἐδίξασαν ἑαυτοὺς τῷ θανάτῳ παραδόντες, οὕτω πάλιν καὶ
 15 αὐτοὶ οὐ μόνον ὑπὸ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐδοξάσθη-
 σαν καὶ τὰ ἀλλόφυλα καὶ βάρβαρα ἔθνη τὸν θεὸν σέβειν ἐδί-
 दाξαν.

Ibid. p. 190.

88.

20 “Καὶ τὸ ἐνύπνιον ἔγραψεν.” Ἰππολύτου. Ὅσα μὲν οὖν ὑπὸ
 τοῦ πνεύματος δι' ὀραμάτων ἀπεκαλύφθη τῷ μακαρίῳ προφήτῃ,
 ταῦτα καὶ ἑτέροις ἀφθόνως διηγήσατο, ἵνα μὴ μόνον αὐτὸς ἑαυτῷ
 21 προφητεύων τὰ μέλλοντα φανῇ, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις τοῖς βουλομένοις
 ἐρευρᾶν τὰς θείας γραφὰς προφήτης ἀποδειχθῇ.

25 Ibid. p. 199.

89.

“Καὶ ἰδοὺ οἱ τέσσαρες ἄνεμοι.” Ἰππολύτου. Τὴν τετραπέρατον
 κτίσιν σημαίνει.

Ibid. p. 199.

8 Dan. 3, 26. || 13 Dan. 3, 30. || 20 Dan. 7, 1. || 26 Dan. 7, 2.

90.

1

“Καὶ τέσσαρα θηρία μεγάλα.” Ἰππολύτου. Ἐπεὶ οὖν διάφορα θηρία ἐπεδείχθη τῷ μακαρίῳ Δανιὴλ καὶ ταῦτα ἀλλήλων διαφέροντα, δεῖ νοῆσαι ἡμᾶς ὅτι οὐ περὶ θηρίων τινῶν ἢ ἀλήθεια διαλέγεται, ἀλλ’ ἐν τύπῳ καὶ ἐν εἰκόνι δείκνυσι τὰς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ⁵ ἐπαναστάσας βασιλείας ὥσπερ θηρία διαφέροντα τὴν ἀνθρωπότητα. τὴν γὰρ θάλασσαν τὴν μεγάλην τὸν σύμπαντα κόσμον λέγει.

Ibid. p. 199.

91.

“Ἔως οὗ ἐξετίλη τὰ πτερὰ αὐτῆς.” Ἰππολύτου. Τοῦτο γὰρ¹⁰ ὄντως ἐπὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ συνέβη, καθὼς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ σεσήμανται, καὶ αὐτὸ εὐθύς τοῦτο οὕτως ἐπ’ αὐτῷ γεγενῆσθαι μαρτυρεῖ ὡς ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς βασιλείας καὶ ἀφηρέθη ἀπ’ αὐτοῦ ἢ δόξα αὐτοῦ καὶ ἡ μεγαλοσύνη, ἣν ἐκέκ[ητ]ο τὸ πρότερον.

Καὶ μετ’ ὀλίγα· τὸ οὖν εἰπεῖν “ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη¹⁵ καὶ καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῷ” τοῦτο δηλοῖ ὅτι ταπεινοφρονήσας Ναβουχοδονόσορ καὶ ἐπιγνοὺς ἑαυτὸν ὅτι ἀνθρωπός ἐστιν ὑπὸ τὴν τοῦ θεοῦ ἐξουσίαν κείμενος, δεηθεὶς τοῦ κυρίου, ἔτυχε τῆς παρ’ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίας, πάλιν εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν ἀποκατασταθεῖς.

20

Ibid. p. 200.

92.

“Θηρίον δεύτερον ὅμοιον ἄρκῳ.” Ἰππολύτου. Ἴνα ἐν τούτῳ δείξῃ τὴν τῶν Περσῶν βασιλείαν.

Ibid. p. 200.

25

93.

“Καὶ τρία πλευρά.” Ἰππολύτου. Τρία δὲ πλευρὰ καλεῖ τὰ

2 Dan. 7, 3. || 10 Dan. 7, 4. || 18 Matth. 8, 9. || 23 Dan. 7, 5. || 27 Dan. 7, 5.

6 διαφθείροντα L? || 10 οὖν ἐξετίλη M. || 12 σεσέμανται M. || 19 εὐσπλ. καὶ πάλιν M.

1 τρία ἔθνη. λέγει οὖν Ἡρξεν αὐτὸ τὸ θηρίον, οἳ ἦσαν Μηδοί, Ἀσσύριοι καὶ Βαβυλώνιοι.

Ibid. p. 200.

94.

5 “Καὶ οὕτω ἔλεγον αὐτῇ Ἀνάστηθι φάγε.” Ἰππολύτου. Οἱ γὰρ Πέρσαι ἐπαναστάντες ἐν τοῖς τότε καιροῖς τὴν πᾶσαν χώραν ἠρήμωσαν καὶ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ὑποδούλους ἑαυτοῖς ποιήσαντες διέφθειραν. ὥσπερ γὰρ τὸ θηρίον ἢ ἄρκος ρυπαρὸν ἐστὶ ζῶον καὶ σαρκοβόρον, σπαράσσον ἔνυξιν καὶ ἰδοῦσιν, οὕτως ἐγενήθη καὶ
10 ἢ τῶν Περσῶν βασιλεία, οἵτινες διεκράτησαν ἐπὶ ἔτη σλ.

Ibid. p. 200.

95.

“Καὶ ἰδοὺ θηρίον ἕτερον ὡσεὶ πάρδαλις.” Ἰππολύτου. Πάρδαλιν οὖν ὀνομάσας τὴν τῶν Ἑλλήνων βασιλείαν σημαίνει, ἣν ἤρξεν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. ἀφωμοίωσε δὲ αὐτοὺς παρδάλ[ε]ι
15 διὰ τὸ γεγενῆσθαι αὐτοὺς ἰξεῖς καὶ πολυμηχάνους ἐν τοῖς λογισμοῖς καὶ πικροὺς ἐν τῇ καρδίᾳ, ὃν τρόπον καὶ τὸ ζῶον ποικίλον ἐστὶ τῇ ιδέᾳ, ὃξὺ δὲ εἰς τὸ κακοποιῆσαι καὶ αἷμα ἀνθρώπου ἐκπιεῖν.

Ibid. p. 201.

96.

20 “Τέσσαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ.” Ἰππολύτου. Μετὰ γὰρ τὸ ὑψωθῆναι τὴν βασιλείαν Ἀλεξάνδρου καὶ αὐξηθῆναι καὶ εἰς πάντα τὸν κόσμον ὀνομασθῆναι διεμερίσθη ἡ βασιλεία αὐτοῦ εἰς τέσσαρας ἀρχάς. τελευτῶν γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος διεῖλεν αὐτοῖς τοῖς συντρόφοις
25 τοῖς ἐκ τοῦ γένους τὴν βασιλείαν, τέσσαρσιν ἀνθρώποις, Σελεύκῳ, Δημητρίῳ, Πτολεμαίῳ καὶ Φιλίππῳ. καὶ “ἐπέθεντο πάντες” οὗτοι “διαδήματα,” καθὼς Δανιὴλ τοῦτο προμηνύει, καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Μακκαβαίων ἀναγέγραπται.

Ibid. p. 202.

5 Dan. 7, 5 || 15 Dan. 7, 6. || 23 Dan. 7, 6. || 26 Macc. α 1, 9.

8 ῥίπαρὸν M. || 10 „cod. τλ, id est cccxxx. Sed centenarium numerum male additum scimus, tum e supradictis p. 196 [cf. § 124], tum ex universa historia.” Mai. || 15 ἀπωμοίωσε M. || 26 Δημητρίῳ „videtur scriptum pro Cra-tero.” Mai.

97.

1

“Καὶ ἰδοὺ θηρίον τέταρτον.” Ἰππολύτου. “Ὅτι μὲν οὖν μετὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων βασιλείαν ἕτερα οὐκ ἐγήγερται ἄλλη βασιλεία εἰ μὴ ἢ κρατοῦσα νῦν ἔστηκε, καὶ τοῦτο πᾶσι πρόδηλόν ἐστιν. ἦτις ὀδόντας μὲν ἔχει σιδηροῦς διὰ τὸ πάντας δαμάζειν καὶ λεπτύνειν 5 τῇ ἰδίᾳ ἰσχύι, ὥσπερ γε ὁ σίδηρος, τὰ δὲ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶ συνεπάτει διὰ τὸ μὴ καταλείπεσθαι ἕτεραν βασιλείαν ἔτι μετὰ ταύτην, ἀλλ’ ἐξ αὐτῆς ταύτης κέρατα δέκα ἀναφύεσθαι.

Ibid. p. 202. 203.

98.

10

“Καὶ κέρατα δέκα αὐτῶν.” Ἰππολύτου. “Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς παρδάλεως προεῖπεν ὁ προφήτης ὅτι τέσσαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ, καὶ ἐγένετο καὶ ἐμερίσθη ἡ βασιλεία Ἀλεξάνδρου εἰς τέσσαρας ἀρχάς: οὕτω καὶ νῦν προσδοκᾶν δεῖ, ἕως ἀναβήσεται δέκα κέρατα 15 ἐξ αὐτῆς ταύτης, ὅταν ὁ χρόνος τοῦ θηρίου πληρωθῇ καὶ τὸ μικρὸν κέρα, ὅπερ ἐστὶν ὁ ἀντίχριστος, ἐν αὐτοῖς αἰφνιδίως ἀναφανῇ καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐκ τῆς γῆς ἀρθῇ καὶ ὁ πᾶς κόσμος εἰς συντέλειαν παρῇ· ὥστε οὐ προλαμβάνειν ἡμᾶς δεῖ τὴν τοῦ θεοῦ βουλήν, ἀλλὰ μακροθυμεῖν καὶ δεῖσθαι, ἵνα μὴ εἰς τοιοῦτους χρόνους ἐμπέσωμεν, οὔτε μὴν ἀπιστεῖν ὡς μὴ μέλλοντα γίνεσθαι. εἰ γὰρ τὰ πρῶτα, 20 ὅσα προεῖπον οἱ προφῆται, οὐκ ἐγένετο, μήτε ταῦτα προσδοκᾶν [δεῖ]. εἰ δὲ ἐκεῖνα ἐγένοντο κατὰ καιροὺς ἰδίους καθὼς προεῖρηται, πάντως καὶ ταῦτα τελεσθήσεται.

Ibid. p. 203.

99.

25

“Προσενόουν τοῖς κέρασιν.” Ἰππολύτου. Τοῦτ’ ἐστὶν ἀτενὲς ἐώρων πρὸς τὸ θηρίον καὶ ἐθαύμαζον μετὰ τῶν λοιπῶν ἀπάντων καὶ τῶν κεράτων τὸν ἀριθμόν. ἐξηλλαγμένη γὰρ παρὰ τὴν τῶν λοιπῶν θηρίων φύσιν ἦν ἡ τούτου θεωρία.

Ibid. p. 204.

30

2 Dan. 7, 7. || 11 Dan. 7, 7. || 26 Dan. 7, 8.

3 ἢ L, ἢ M. || 6 ἰσχύει M. || 16 αἰφνιδίος M.

100.

“Ἔως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε.” Ἰππολύτου. Παλαιὸν μὲν οὖν ἡμερῶν οὐχ ἕτερον λέγει, ἀλλ’ ἢ τὸν ἀπάντων κύριον καὶ θεὸν καὶ δεσπότην, τὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ, τὸν παλαιούντα
5 τὰς ἡμέρας καὶ τὸν ὑπὸ χρόνων ἡμερῶν μὴ παλαιούμενον,

Ibid. p. 205.

101.

“Ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος.” Ἰππολύτου. Τῷ οὖν
ιδίῳ υἱῷ ὁ πατὴρ πάντα ὑποτάξας τὰ τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ
10 ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ πάντων ἀπέδειξεν αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πᾶσι, γι-
νόμενον πρωτότοκον ἐκ θεοῦ, ἵνα μετὰ τοῦ πατέρος υἱὸς θεοῦ ὡς
ἀποδειχθῆ πρὸ ἀγγέλων, ἵνα καὶ ἀγγέλων κύριος φανῆ· πρωτότο-
κον ἐκ παρθένου, ἵνα τὸν πρωτόπλαστον Ἀδὰμ ἐν αὐτῷ ἀναπλάσ-
15 στων δειχθῆ· πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν, ἵνα ἀπαρχὴ τῆς ἡμετέρας ἀνα-
στάσεως αὐτὸς γενηθῆ.

Ibid. p. 205.

102.

“Ἦτις οὐ παρελεύσεται.” Ἰππολύτου. Τὴν ἐξουσίαν πᾶσαν
τὴν παρὰ τοῦ πατρὸς δεδομένην τῷ υἱῷ ὑπέδειξεν, ὅς ἐπουρανίων
20 καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων βασιλεὺς καὶ κριτὴς πάντων ἀπο-
δέδεικται, ἐπουρανίων μὲν, ὅτι λόγος ἐκ καρδίας πατρὸς πρὸ πάν-
των γεγενημένος ἦν, ἐπιγείων δέ, ὅτι ἄνθρωπος ἐν ἀνθρώποις ἐγεν-
νήθη, ἀναπλάστων δι’ αὐτοῦ τὸν Ἀδὰμ, καταχθονίων δέ, ὅτι καὶ
ἐν νεκροῖς κατελογίσθη, εὐαγγελιζόμενος ταῖς τῶν ἀγίων ψυχαῖς,
25 διὰ θανάτου θάνατον νικῶν.

Ibid. p. 205 cf. nos supra p. 13, 25 — 31.

103.

“Ἀὶ ἀρθήσονται.” Ἰππολύτου. Τῶν γὰρ τριῶν θηρίων ἤδη δια-

2 Dan. 7, 13. || 8 Dan. 7, 14. || 18 Dan. 7, 14. || 28 Dan. 7, 18.

δραμόντων καὶ μεταστάντων καὶ τοῦ ἐνὸς ἀκμὴν ἔτι ἐνεστῶτος, εἰάν 1
καὶ τοῦτο μεταρθῆ, παύεται λοιπὸν τὰ ἐπίγεια, ἄρχεται λοιπὸν τὰ
ἐπουράνια, ἵνα τὸ τῶν ἀγίων ἀκατάλυτον καὶ αἰώνιον βασίλειον
δειχθῆ καὶ ὁ βασιλεὺς οὐράνιος προφανῶς πᾶσιν ἐπιδειχθῆ, μη-
κέτι διὰ εἶδους ὡς ἐν ὁράσει βλεπόμενος μήτε ἐν στύλῳ νεφέλης 5
ἐπὶ κορυφῆς ὄρους ἀποκαλυπτόμενος, ἀλλὰ μετὰ δυνάμεων καὶ
στρατιῶν ἀγγελικῶν ἑσσαρκος θεὸς καὶ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ καὶ υἱὸς
ἀνθρώπου ἀπ' οὐρανῶν κριτὴς τῷ κόσμῳ παραγινόμενος.

Ibid. p. 206.

104.

10

“Καὶ ἐζήτουν περὶ τοῦ θηρίου τοῦ τετάρτου.” Ἰπολύτου. Κα-
θὼς φθάσαντες τὴν τετάρτην εἶπομεν βασιλείαν ταύτην δηλοῦν παρ’
ἣν ἑτέρα ἄλλη μείζων καὶ τοιαύτη βασιλεία ἐπὶ τῆς γῆς οὐκ ἐγή-
γερται, ἐξ ἧς μέλλει ἀναφύεσθαι δέκα κέρατα καὶ μερισθήσεται
εἰς δέκα διαδήματα καὶ ἐν αὐτοῖς ἕτερον μικρὸν κέρασ ἀναβήσεται, 15
ὅπερ ἐστὶ τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, καὶ ἐκριζώσει τρία τῶν ἔμπροσθεν
αὐτοῦ, τοῦτ’ ἐστὶ τοὺς τρεῖς βασιλεῖς ἀνελεῖ Αἰγύπτου Λιβύων τε
καὶ Αἰθιοπῶν, βοιλόμενος ἑαυτῷ περιποιεῖσθαι τὴν πᾶσαν βασι-
λείαν· ὅσπερ κρατήσας τῶν λοιπῶν κεράτων ἑπτὰ ἄρχεται λοιπὸν
ὑπὸ τοῦ αὐτῷ ἀλλοτρίου καὶ πονηροῦ πνεύματος φυσιωθεὶς πόλε- 20
μον ἐγείρειν κατὰ τῶν ἀγίων καὶ πάντας πανταχοῦ διώκειν, βου-
λόμενος ὑπὸ πάντων δοξάζεσθαι καὶ προσκυνεῖσθαι ὡς θεός.

Ibid. p. 206. 207.

105.

“Ἔως ἦλθεν.” Ἰπολύτου. Παραγινόμενου λοιπὸν ἀπὸ οὐρα- 25
νοῦ [τοῦ] κριτοῦ τῶν κριτῶν καὶ τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων, ὃς μετα-
στήσει πᾶσαν τὴν τοῦ ἀντικειμένου ἀρχὴν καὶ δύναμιν καὶ κατα-
φλέξει πάντας αἰωνίῳ πυρὶ κολάζων, τοῖς δὲ δούλοις αὐτοῦ καὶ
τοῖς προφήταις καὶ μάρτυσι καὶ πᾶσι τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν

11 Dan. 7, 19. || 25 Dan. 7, 22. [12 δηλῶν Μ.

1 δώσει τὸ αἰώνιον βασίλειον, τοῦτ' ἐστὶ[ν] ἀτελεύτητον ἔξουσι τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν.

Ibid. p. 207.

106.

5 "Ἔως καιροῦ καὶ καιρῶν καὶ ἡμισυ καιροῦ." Ἰπολύτου.
"Ὅπερ σημαίνει τρία ἔτη καὶ ἡμισυ.

Ibid. p. 207.

107.

"Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Γαβριὴλ πετόμενος." Ἰπολύτου. Ὁραῖς πῶς
10 ὁ προφήτης τὴν ἐξύτητα τῶν ἀγγέλων πετεινῶ πτερωτῶ ὁμοιοῖ διὰ
τὸ κοῦφον καὶ ἐλαφρόν, ἅτινα πνεύματα πετάμενα ταχέως πρὸς
τὰ κελεύόμενα ὑπακούουσι.

Ibid. p. 211.

108.

15 "Καὶ ἡ φωνὴ τῶν λόγων." Ἰπολύτου. Πάντες γὰρ σήμερον
οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες τὰ λόγια χριστοῦ φθεγγόμεθα, ὡς διὰ
στόματος αὐτοῦ λαλοῦντες τὰ ὑπ' αὐτοῦ προστεταγμένα.

Ibid. p. 214.

109.

20 "Καὶ [ε]ἶδον ἐγώ." Ἰπολύτου. Τοῖς γὰρ ἀγίοις φοβουμένοις
αὐτὸν αὐτοῖς μόνοις ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει. εἰ γὰρ τις δοκεῖ καὶ ἐν
ἐκκλησίᾳ νῦν πολιτεύεσθαι, φόβον δὲ θεοῦ μὴ ἔξει, οὐδὲν τοῦτον
ὠφελεῖ ἢ πρὸς τοὺς ἀγίους σύνοδος.

Ibid. p. 214.

5 Dan. 7, 25. || 9 Dan. 9, 21. || 15 Dan. 10, 6. || 20 Dan. 10, 7.

23 ὠφελῆ M.

110.

1

“Ἠκούσθησαν οἱ λόγοι σου.” Ἰππολύτου. Ὅρα πόσον ἰσχύει εὐλάβεια ἀνδρὸς δικαίου, ἵνα τὰ μήπω μέλλοντα φανεροῦσθαι ἐν κόσμῳ τούτῳ μόνῳ ὡς ἀξίῳ ἀποκαλυφθῆναι.

Ibid. p. 215.

5

111.

“Καὶ ἰδοὺ Μιχαήλ.” Ἰππολύτου. Τί δὲ ἐστὶ Μιχαήλ ἀλλ’ ἢ ὁ ἄγγελος ὁ τῷ λαῷ περιδεδομένος; ὡς λέγει τῷ Μωϋσεῖ “οὐ μὴ πορευθῶ μεθ’ ὑμῶν ἐν τῇ ὁδῷ διὰ τὸ τὸν λαὸν σκληροτράχηλον εἶναι, ἀλλ’ ὁ ἄγγελός μου πορεύσεται μεθ’ ὑμῶν.” 10

Ibid. p. 215.

112.

“Ἐστράφη τὰ ἐντός μου.” Ἰππολύτου. Ἐδει γὰρ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου τὰ ἄνω κάτω γίνεσθαι, ἵνα καὶ τὰ κάτω ἄνω ἐλθεῖν δυνηθῇ. χρόνου, φησί, δέομαι εἰς τὸ ἀναλαβεῖν ἑμαυτὸν 15 καὶ δυνηθῆναι ἀρκέσαι τε πρὸς τοὺς λόγους καὶ ἀποκρίνασθαι πρὸς τὰ λεγόμενα. ἀλλ’ ἐν τούτοις, φησί[ν], ὧν παρ’ ἐλπίδας ἐρρωννύμην. ὁ μὲν γὰρ ὀφθεῖς ἤπτετο, αὐτίκα δὲ μάλα ἢ μὲν ἀσθένεια ἀπηλαύνετο, εἰς δὲ τὴν προτέραν καθιστάμην ἰσχύιν. ὁπότε γὰρ παρέλθη πᾶσα ἢ τοῦ βίου ἡμῶν ἰσχύς καὶ δόξα, τότε δυναμούμεθα 20 ὑπὸ τοῦ χριστοῦ ὀρέγοντος χεῖρα καὶ ἐγείροντος ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ ὡς ἀπὸ ἄδου εἰς ἀνάστασιν ζωῆς.

Ibid. p. 215. 216.

113.

“Καὶ ἐνίσχυσέ με.” Ἰππολύτου. Ὅποτε γὰρ εὐέλπιδας ἐποίη- 25 σεν ἡμᾶς ὁ λόγος πρὸς τὰ μέλλοντα, εὐκόλως καὶ τῆς τούτου φωνῆς ἀκούειν δυνάμεθα.

Ibid. p. 215.

2 Dan. 10, 12. || 7 Dan. 10, 13. || 8 Ex. 33, 3. || 13 Dan. 10, 15. || 25 Dan. 10, 18.

16 ἀρκῆσαι M. || 18 init. ὁ μὲν M.

1

114.

“Τοῦ πολεμῆσαι μετὰ ἄρχοντος Περσῶν.” Ἰπολύτου. Ἀφ’ ἧς γὰρ ἡμέρας ἔδωκας τὸ πρόσωπόν σου κάκωθῆναι ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἠκούσθη ἡ δέησίς σου καὶ ἀπεστάλην ἐγὼ τοῦ
5 πολεμῆσαι μετὰ ἄρχοντος Περσῶν. βουλή γάρ τις ἐγένετο μὴ ἀποστέλλειν τὸν λαόν· ἵνα οὖν ἐν τάξει τὸ αἴτημά σου γένηται, ἀντίστην τούτῳ ἐγώ.

Ibid. p. 216.

115.

10 “Ἔσται καιρὸς θλίψεως.” Ἰπολύτου. Τότε γὰρ ἔσται θλίψις μεγάλη, οἷα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἄλλων ἀλλαγῆ κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν εἰς τὸ ἀναιρεῖσθαι τοὺς πιστοὺς πεμπομένων καὶ τῶν ἀγίων ἀπὸ δύσεως εἰς ἀνατολήν πο-
15 ῤευομένων καὶ τῶν δὲ ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς μεσημβρίαν διωκομένων, ἄλλων δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ σπηλαίοις κρυπτομένων, πανταχοῦ δὲ αὐτοὺς τοῦ βδελύγματος πολεμοῦντος καὶ διὰ θαλάσσης καὶ διὰ ξηρᾶς τούτους διὰ τοῦ προστάγματος ἀναιροῦντος καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐκ τοῦ κόσμου ἐκθλίβοντος, μὴ δυναμένων αὐτῶν μηκέτι τῶν ἰδίων πωλῆσαι μήτε ἀγοράσαι παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, χωρὶς
20 εἰ μὴ τις τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἔχη καὶ περιφέρῃ ἢ τὸ τούτου χάραγμα ἐπὶ μετώπου βαστάσῃ· πάντες γὰρ τότε ἐκ παντὸς τόπου ἐκδιωχθήσονται καὶ ἐκ τῶν πόλεων ἐξελασθήσονται καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν κατασπασθήσονται καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ συρθήσονται καὶ πάσῃ κολάσει κολασθήσονται καὶ ἐκ παντὸς κόσμου ἐκβληθήσονται.

25 Ibid. p. 219.

116.

“Ἐξεγερθήσονται οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.” Ἰπολύτου. Οἱ τῇ ὄντως ζωῇ πεπιστευκότες καὶ ἐν βίβλῳ ζωῆς ἐγγεγραμμένοι.

Ibid. p. 220.

2 Dan. 10, 20. || 10 Dan. 12, 1. || 27 Dan. 12, 2.

23 οἰκείων M.

117.

1

“Καὶ οὗτοι εἰς ὀνειδισμόν.” Ἰπολύτου. Οἱ τῷ ἀντιχρίστῳ συναιρόμενοι καὶ σὺν αὐτῷ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν βαλλόμενοι.

Ibid. p. 220.

118.

5

“Καὶ οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν.” Ἰπολύτου. Καὶ γὰρ ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τὸ ὅμοιον εἶρηκε “τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ἥλιος.”

Ibid. p. 220.

119.

10

“Εἰς καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ εἰς ἥμισυ καιροῦ.” Ἰπολύτου. Τὰ τρία ἔτη καὶ ἥμισυ τοῦ ἀντιχρίστου ἐσήμανε. καιρὸν γὰρ λέγει ἐνιαυτόν, καιροὺς δὲ δύο ἔτη, ἥμισυ καιροῦ ἥμισυ ἐνιαυτοῦ. αὐταὶ εἰσὶν αἱ αἰσὶν ἡμέραι, ἃς προεῖπε Δανιήλ.

Ibid. p. 220.

15

120.

“Ἐμπεφραγμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι οἱ λόγοι.” Ἰπολύτου. Ἐπειδὴ γὰρ ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἁγίοις ἐκδιηγῆσθαι ἀνθρώπος οὐ δύναται (οὔτε γὰρ ὀφθαλμὸς αὐτὸ εἶδεν οὔτε οὖς ἤκουσεν οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, εἰς ἃ καὶ ἐπιθυμήσουσι τότε 20 ἅγιοι ἐγκύψαι), οὕτως ἔφη πρὸς αὐτὸν ὅτι “ἐμπεφραγμένοι εἰσὶν οἱ λόγοι οὗτοι ἕως καιροῦ πέρασ, ἕως ἃν ἐκλεγῶσι καὶ ἐκπυρωθῶσι πολλοί. τίνες δὲ οἱ ἐκλεγόμενοι ἀλλ’ [ἢ] οἱ τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ πιστεύοντες, ἵνα λευκανθῶσι δι’ αὐτοῦ καὶ ἀποβάλλοντες τῶν τῆς ἀμαρτίας ρύπων [τὰ ῥάκη] ἐνδύσωνται τὸ ἐπουράνιον κα- 25 θαρὸν καὶ διαυγὲς ἅγιον πνεῦμα, ἵνα παρόντος τοῦ νυμφίου εὐθέως συνεισέλθωσιν αὐτῷ.

Ibid. p. 220. 221.

2 Dan. 12, 2. || 6 Dan. 12, 3. || 7 Matth. 13, 43. || 11 Dan. 12, 7. || 17 Dan. 12, 9. || 19 Cor. α 2, 9. || 20 Petr. α 1, 12.

3 συναιρόμενοι I, συνεργώμενοι M. || 21 ἐγκύψαι M. || 25 ἐνδύσονται M.

114.

“Τοῦ πολεμῆσαι μετὰ ἄρχοντος Περσῶν.” Ἰπολύτου. Ἀφ’ ἧς γὰρ ἡμέρας ἔδωκας τὸ πρόσωπόν σου κάκωθῆναι ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἠκούσθη ἡ δέησίς σου καὶ ἀπεστάλην ἐγὼ τοῦ
5 πολεμῆσαι μετὰ ἄρχοντος Περσῶν. βουλή γάρ τις ἐγένετο μὴ ἀποστέλλειν τὸν λαόν· ἵνα οὖν ἐν τάξει τὸ αἴτημά σου γένηται, ἀντέστην τούτῳ ἐγώ.

Ibid. p. 216.

115.

10 “Ἔσται καιρὸς θλίψεως.” Ἰπολύτου. Τότε γὰρ ἔσται θλίψις μεγάλη, οἷα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἄλλων ἀλλαγῆ κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν εἰς τὸ ἀναιρεῖσθαι τοὺς πιστοὺς πεμπομένων καὶ τῶν ἀγίων ἀπὸ δύσεως εἰς ἀνατολήν πο-
15 ρευομένων καὶ τῶν δὲ ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς μεσημβρίαν διωκομένων, ἄλλων δὲ ἐν τοῖς ὕρεσι καὶ σπηλαίοις κρυπτομένων, πανταχοῦ δὲ αὐτοὺς τοῦ βδελύγματος πολεμοῦντος καὶ διὰ θαλάσσης καὶ διὰ ξηρᾶς τούτους διὰ τοῦ προστάγματος ἀναιροῦντος καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐκ τοῦ κόσμου ἐκθλίβοντος, μὴ δυναμένων αὐτῶν μηκέτι τῶν ἰδίων πωλῆσαι μήτε ἀγοράσαι παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, χωρὶς
20 εἰ μὴ τις τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἔχη καὶ περιφέρῃ ἢ τὸ τούτου χάραγμα ἐπὶ μετώπου βαστάσῃ· πάντες γὰρ τότε ἐκ παντὸς τόπου ἐκδιωχθήσονται καὶ ἐκ τῶν πόλεων ἐξελασθήσονται καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν κατασπασθήσονται καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ συρθήσονται καὶ πάση κολάσει κολασθήσονται καὶ ἐκ παντὸς κόσμου ἐκβληθήσονται.

25 Ibid. p. 219.

116.

“Ἐξεγερθήσονται οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.” Ἰπολύτου. Οἱ τῇ ὄντως ζωῇ πεπιστευκότες καὶ ἐν βίβλῳ ζωῆς ἐγγεγραμμένοι.

Ibid. p. 220.

2 Dan. 10, 20. || 10 Dan. 12, 1. || 27 Dan. 12, 2.

23 οἰκείων Μ.

117.

1

“Καὶ οὗτοι εἰς ὀνειδισμόν.” Ἰπολύτου. Οἱ τῷ ἀντιχρίστῳ συναιρόμενοι καὶ σὺν αὐτῷ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν βαλλόμενοι.

Ibid. p. 220.

118.

5

“Καὶ οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν.” Ἰπολύτου. Καὶ γὰρ ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τὸ ὅμοιον εἶρηκε “τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ἥλιος.”

Ibid. p. 220.

119.

10

“Εἰς καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ εἰς ἥμισυ καιροῦ.” Ἰπολύτου. Τὰ τρία ἔτη καὶ ἥμισυ τοῦ ἀντιχρίστου ἐσήμανε. καιρὸν γὰρ λέγει ἐνιαυτόν, καιροὺς δὲ δύο ἔτη, ἥμισυ καιροῦ ἥμισυ ἐνιαυτοῦ. αὐταὶ εἰσιν αἱ ἀσὺ ἡμέραι, ἃς προεῖπε Δανιήλ.

Ibid. p. 220.

15

120.

“Ἐμπεφραγμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι οἱ λόγοι.” Ἰπολύτου. Ἐπειδὴ γὰρ ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγίοις ἐκδιηγῆσθαι ἄνθρωπος οὐ δύναται (οὔτε γὰρ ὀφθαλμὸς αὐτὸ εἶδεν οὔτε οὖς ἤκουσεν οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, εἰς ἃ καὶ ἐπιθυμήσουσι τότε 20 ἄγιοι ἐγκύψαι), οὕτως ἔφη πρὸς αὐτὸν ὅτι “ἐμπεφραγμένοι εἰσὶν οἱ λόγοι οὗτοι ἕως καιροῦ πέρασ, ἕως ἃν ἐκλεγῶσι καὶ ἐκπυρωθῶσι πολλοί. τίνες δὲ οἱ ἐκλεγόμενοι ἀλλ’ [ἢ] οἱ τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ πιστεύοντες, ἵνα λευκανθῶσι δι’ αὐτοῦ καὶ ἀποβάλλοντες τῶν τῆς ἀμαρτίας ῥύπων [τὰ ῥάκη] ἐνδύσωνται τὸ ἐπουράνιον κα- 25 θαρὸν καὶ διαυγὲς ἄγιον πνεῦμα, ἵνα παρόντος τοῦ νυμφίου εὐθέως συνεισέλθωσιν αὐτῷ.

Ibid. p. 220. 221.

2 Dan. 12, 2. || 6 Dan. 12, 3. || 7 Matth. 13, 43. || 11 Dan. 12, 7. || 17 Dan. 12, 9. || 19 Cor. α 2, 9. || 20 Petr. α 1, 12.

3 συναιρόμενοι I, συνεργόμενοι M. || 21 ἐγκύψαι M. || 25 ἐνδύσονται M.

1

121.

“Δοθήσεται τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως.” Ἰπολύτου. Δύο οὖν βδελύγματα εἶρηκε Δανιήλ, ἐν μὲν ἀφανισμοῦ, ὃ ἔστησε κατὰ καιρὸν Ἀντίοχος κατὰ τὸ τῆς ἐρημώσεως, ἄλλο καθ’ ὅλου, ὡς 5 παρέσται ὁ ἀντίχριστος· ὡς δὲ λέγει Δανιήλ, καὶ αὐτὸς ἐπ’ ἀπωλείᾳ πολλῶν συστήσεται.

Ibid. p. 221.

122.

Λέγει τοίνυν Ἰπόλυτος ὁ μάρτυς καὶ ἐπίσκοπος Ῥώμης ἐν 10 τῷ δευτέρῳ λόγῳ τῷ εἰς τὸν Δανιήλ τοιαῦτα· Τότε μὲν οὖν συστάς Ἀζαρίας ἅμα τοῖς λοιποῖς δι’ ὕμνου καὶ εὐχῆς ἐξωμολογοῦντο τῷ θεῷ ἐν μέσῳ τῆς καμίνου. ἀρξάμενοι οὖν ἀπὸ τοῦ ἀγίου καὶ ἐνδόξου καὶ μεγαλοπρεποῦς ὀνόματος ἦλθον ἐπ’ αὐτὰ τὰ ἔργα κυρίου, πρῶτον τὰ ἐπουράνια ὀνομάζοντες, καὶ ἐδόξαζον λέγοντες 15 “εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα κυρίου, τὸν κύριον.” ἔπειτα μετήλθον ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατὰ τάξιν τὸν ὕμνον ἀναφέροντες ἔπειτα τὰ καταχθόνια ὀνόμασαν πνεύματα ταρταρούχων ἀγγέλων καὶ ψυχὰς δικαίων, ἵνα καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτοῖς τὸν θεὸν ὑμνῶσιν.

Eustratius adv. Psychopannychitas 19. (e Fabricio.)

20

123.

Ἰπολύτου εἰς τὸν Δανιήλ. Τῶν γὰρ σιδηρῶν κνημῶν τῶν νῦν ἐπικρατουσῶν ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν καὶ τοὺς δακτύλους χωρησάντων κατὰ τὴν τοῦ φοβεροῦ θηρίου δεῖξιν, καθὼς ἐν τοῖς ἔμπροσθει καιροῖς σεσήμανται, ἥξει ἀπ’ οὐρανῶν ὁ λίθος ὁ πατάξας 25 τὴν εἰκόνα καὶ συντρίψας αὐτήν καὶ μεταστήσει πάσας τὰς βασιλείας καὶ δώσει τὴν βασιλείαν ἀγίοις ὑψίστου. οὗτος ὁ γεννηθεὶς ὄρος μέγα καὶ πληρώσας τὴν γῆν, περὶ οὗ εἶρηται “ἐθεώρουν ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ὡς υἱὸς ἀνθρώπου καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθα- 30 σεν καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία καὶ πάν-

2 Dan. 12, 11. || 15 Cant. III pueror. 34. || 27 Dan. 7, 13. 14.

τες λαοί, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι δουλεύσουσιν αὐτῷ. ἐξουσία αὐτοῦ¹
ἐξουσία αἰώνιος ἥτις οὐ παρελεύσεται καὶ βασιλεία αὐτοῦ οὐ δια-
φθαρήσεται.”

Anastasius Sinait. quaest. 48. (e Fabricio.)

124.

5

Hippolytus de eisdem hebdomadibus opinatus est ita. septem hebdomadas ante reditum populi supputat et sexaginta duas post reditum usque ad nativitatem Christi: quorum tempora omnino non congruunt, siquidem regni Persarum ducenti et triginta supputantur anni et Macedonum¹⁰ trecenti et post illos usque ad nativitatem domini anni triginta, hoc est ab initio Cyri regis Persarum usque ad adventum salvatoris anni quingenti sexaginta. novissimam quoque hebdomadam ponit in consummatione mundi, quam dividit in Eliae tempora et Antichristi, ut tribus et semis¹⁵ annis ultimae hebdomadis dei notitia confirmetur, de qua dictum est “confirmabit pactum multis hebdomada una”. et tribus aliis annis sub Antichristo “deficiet hostia et sacrificium”. adveniente autem Christo et “iniquum spiritu oris sui interficiente” usque ad consummationem et finem perse-²⁰ verat desolatio.

Hieronymus comm. in Daniel IX.

125.

Ἰππολύτου τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης ὑπόθεσις διηγήσεως εἰς
τοὺς ψαλμούς. 25

Ἡ βίβλος τῶν ψαλμῶν καινὴν διδασκαλίαν περιέχει μετὰ
τὴν Μωσέως νομοθεσίαν καὶ ὅτι δευτέρα μετὰ τὴν Μωσέως γρα-
φὴν διδασκαλικὴ βίβλος τυγχάνει. μετὰ γοῦν τὴν Μωσέως καὶ

6 Dan. 9, 27. || 19 Esaj. 11, 4.

24 τοῦ om. Fabr. || 26 π. κατὰ F. || 27. 28 et p. 188, 6 Μωϋσέως F, p.
188, 4 Μωϋσῆ et Δαβιδ ibid. in.

1 Ἰησοῦ τελευτὴν καὶ μετὰ τοὺς κριτὰς Δαυὶδ γενόμενος, ὥσανεὶ
τοῦ σωτῆρος αὐτὸς χρηματίζαι πατὴρ καταξιωθεὶς, καινὸν τρόπον
τὸν τῆς ψαλμωδίας πρῶτος Ἑβραίοις παρέδωκε, δι' ἧς ἀναιρεῖ μὲν
τὰ παρὰ Μωσῆ περι θυσιῶν νενομοθετημένα, καινὸν δὲ τὸν δι'
5 ὕμνων καὶ ἀλαλαγμῶν τρόπον τῆς τοῦ θεοῦ λατρείας εἰσάγει καὶ
ἄλλα δὲ πλεῖστα τὸν Μωσέως νόμον ὑπερβεβηκότα δι' ὅλης
αὐτοῦ τῆς πραγματείας διδάσκει. καὶ αὕτη μὲν τῆς βίβλου [ἡ]
ὀσιότης καὶ τὸ χρήσιμον, ἡ δὲ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς αὕτη. ἐπειδὴ
πλεῖστοι τῶν ἀδελφῶν εἰς χριστὸν πεπιστευκότων οἴονται τὴν βί-
10 βλον ταύτην τοῦ Δαυὶδ ὑπάρχειν, ἐπιγράφουσί τε αὐτὴν Ψαλμοὶ
τοῦ Δαυὶδ, λεκτέον τὰ εἰς ἡμᾶς ἐληλυθότα περὶ αὐτῆς. Ἑβραῖοι
περιέγραψαν τὴν βίβλον Σέφρα θελείμ, ἐν δὲ ταῖς πράξεσι
τῶν ἀποστόλων "βίβλος ψαλμῶν" εἶναι λέγεται (ἔχει δὲ ἡ λέξις
οὕτως· "ὡς γέγραπται ἐν βίβλω τῶν ψαλμῶν")· ὄνομα δὲ ἐν τῇ
15 ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου οὐ κεῖται ἐνταῦθα, ἡ δὲ αἰτία τὸ μὴ ἐνὸς
λόγου ἀναγεγράφθαι ἐπὶ τοῦτο, ἀλλὰ πλειόνων συνειλέχθαι, τοῦ
Ἑσδρα, ὡς αἱ παραδόσεις φασίν, μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν συνα-
γόντος ψαλμοὺς πλειόνων εἰς ἓν ἢ καὶ λόγους οὐ πάντως ὄντας
ψαλμοὺς. προτέτακται γοῦν ἐπὶ μὲν τινῶν τὸ Δαυὶδ ὄνομα, ἐπὶ
20 δὲ ἐτέρων τὸ Σολομῶντος καὶ ἐπὶ ἄλλων τοῦ Ἀσάφ. εἰσὶ δὲ καὶ
τοῦ Ἰδιθούμ τινες καὶ παρὰ τούτους ἄλλοι τῶν υἱῶν Κορέ, ὡς καὶ
Μωσέως. τῶν οὖν τοσούτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναχθέντες οἱ λόγοι οὐκ
ἂν ὑπὸ τοῦ εἰδότης λέγοιντο μόνου τοῦ Δαυὶδ. 2. ζητητέον δὲ
περὶ τῶν ἀνεπιγράφων τίνος αὐτοὺς χρῆ ὑπονοεῖν. διὰ τί γὰρ καὶ
25 ἡ ἀπλουστάτη ἐπιγραφὴ οὐ πρόκειται αὐτῶν, ἥτις οὕτως ἔχει Τοῦ
Δαυὶδ ψαλμός ἢ Τοῦ Δαυὶδ χωρὶς πάσης προσθήκης; ὑπενοήσα-
μεν δὲ ὅπου αὕτη μόνη ἐπιγραφὴ ἐστίν, ὅτι οὔτε ψαλμός ἐστὶ τὸ
λεγόμενον οὔτε ὠδὴ, ἀλλὰ λόγος τις ἐξ ἀγίου πνεύματος ὠφε-
λείας ἔνεκεν τῆς τοῦ δυναμένου συνιέναι ἀναγεγραμμένος. ἤλθεν
30 δὲ εἰς ἐμὲ Ἑβραίου τινὸς παράδοσις περὶ τῶν τελευταίων. ἐπ[ε]λ-
γὰρ πολλοὶ ἦσαν ἀνεπίγραφοι, εἰς δὲ ὁ πρὸ τούτων τῶν ἀνεπιγρά-

14 Act. 1, 20.

4. 5 τὸν ὕμνον καὶ ἀλαλαγοῦ F. || 6 ἐπαναβεβηκότα gom. || 7 καὶ οὐτε μὲν.

φων ἐπιγραφὴν ἔχει "Τοῦ Δαυίδ," ἔλεγεν ἀκείνους ἀπὸ κοινοῦ 1
λαμβανομένους τοῦ Δαυίδ αὐτοὺς δεῖν νομίζεσθαι. καὶ εἰ τοῦθ'
οὕτως, ἀκόλουθόν ἐστιν τοὺς ἀνεπιγράφους ἐκείνων εἶναι, ὧν οἱ πρὸ
αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν καλῶς εἰσιν νενομισμένοι. ψαλτήριον
δὲ τὴν παροῦσαν τῶν ψαλμῶν βίβλον ὁ προφήτης ὠνόμασε[ν], 5
ἐπειδὴ μόνον, φασί[ν], ἐπὶ τοῖς μουσικοῖς ὀργάνοις ἄνωθεν ἐπιφέ-
ρεται τὸν ἐνεργοῦντα χαλκὸν τὴν ἀπήχησιν καὶ οὐκ ἐκ τῶν κάτω
τοῖς ἄλλοις παραπλησίως. ἵνα οὖν τὴν ἀναλογίαν τῆς τοιαύτης
ὀνομασίας οἱ μεμαθηκότες αὐτὸ φυλάττειν σπουδάζωσι καὶ πρὸς
τὰ ἄνω βλέπωσιν, ὅθεν ἀπηχήθη, τούτου χάριν ψαλτήριον προση- 10
γόρευσε. τοῦ γὰρ παναγίου πνεύματος ἀπήχησις ἐστὶν ὄλον καὶ
φθόγγος. 3. διὰ τί δὲ εἰσιν ἑκατὸν πεντήκοντα ἐξετάσωμεν. ὁ πεν-
τήκοντα ἀριθμὸς ὅτι ἐστὶν ἱερός ἐν μὲν ἡμέραις δῆλον τῆς πολυ-
θρυλλήτου πεντηκοστῆς, λύσιν πόνων καὶ εὐφροσύνην σημαινούσης.
διόπερ οὐδὲ νηστεύειν ἐν ταύταις κέκριται οὐδὲ κλίνειν γόνατα. σύμ- 15
βολα γὰρ ταῦτα μεγάλης πανηγύρεως ἀποκειμένης ἐν τοῖς μέλ-
λουσιν, ὧν σκιά κατὰ τὸν Ἰσραὴλ ἦν ἐπὶ γῆς ἐνιαυτὸς ὁ καλούμε-
νος παρὰ Ἑβραίοις ἰωβήλ, ὃ[ς] πεντηκοστὸς ἀριθμῶ ἐνιαυτὸς τυγ-
χάνει, δούλων ἐλευθερίας καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἔχων καὶ εἴ τι ἄλλο.
τὸ ἱερὸν δὲ εὐαγγέλιον οἶδεν ἄφεις πεντηκοντάδος καὶ τοῦ συγ- 20
γενοῦς αὐτῶ καὶ παρακειμένου ἀριθμοῦ πεντακοσιοστοῦ. οὐ γὰρ
μάτην πεντήκοντα δηναρίων καὶ πεντακοσίων ἄφεις δίδοται. οὕτως
οὖν καὶ τοὺς ὕμνους τοὺς εἰς θεὸν ἐπὶ καθαιρέσει ἐχθρῶν καὶ εὐχα-
ριστία τῇ κατὰ τὰς τοῦ θεοῦ εὐεργεσίας ἐχρῆν περιέχειν οὐ μίαν
πεντηκοντάδα, ἀλλὰ τρεῖς, εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου 25
πνεύματος. 4. περιέχει δὲ ἡ πεντηκοντὰς ἑπτὰ ἐβδομάδας, σάβ-
βατα σαββάτων καὶ ἀρχὴν μετὰ τέλεια σάββατα ὑπὲρ τὰ σάβ-
βατα ἐν ὄγδοάδι ἀληθῶς καινῆς ἀναπαύσεως. καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν
ψαλμῶν ὁ δυνάμενος τηρεῖτω μείζον ἢ κατ' ἀνθρώπον τὸ ἐπὶ πάν-
των τοὺς λόγους εὐρεῖν ὡς παραθησόμεθα, οἷον ὅτι οὐ μάτην ὁ 30
ὄγδος περὶ τῶν ληνῶν ἐπιγέγραπται, καρπῶν περιέχων ἐν ὄγδοάδι
τὸν ἀπαρτισμόν. οὐδέπω γὰρ καιρὸς τῆς ἀπολαύσεως τῶν καρπῶν

1 τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου ἐδύνατο εἶναι ἐν τοῖς πρὸ τοῦ ὀγδόου. καὶ
 ὅτι ὁ δεύτερος ὑπὲρ τῶν ληνῶν ὀγδοηκοστός ἐστιν, ἄλλην ὀγδοάδα
 περιέχων, τὴν ἐν δεκάσιν. ὁ δὲ ὀγδοηκοστός τρίτος, ἐπιπλεκομένων δύο
 ἀγίων ἀριθμῶν, τοῦ ὀγδόου ἐν δεκάσι καὶ τοῦ τρίτου ἐν μονάσι[...].
 5 καὶ περὶ ἀφέσεως ἀμαρτημάτων ἀξιῶν καὶ ἔξομολόγησιν περιέχων
 ὁ πεντηκοστός ἐστιν. ὡς γὰρ ὁ πεντηκοστός κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀφε-
 σιν ἔσχεν, μαρτυρῶν τῇ νοήσει τῇ περὶ τοῦ ἰωβηλαίου, οὕτως ἐλ-
 πίζει οὐκ ἐν ἄλλῳ ἢ ἐν τῷ πεντηκοστῷ ἀφῆσιν λήψεσθαι ὁ εὐχό-
 μενος τάδε τινὰ τῆς ἔξομολογήσεως. πάλιν τε αὐτοῦ εἰσι τινὲς τῶν
 10 ἀναβαθμῶν ὡδαί, τὸν ἀριθμὸν πεντεκαίδεκα, ὅσοι καὶ οἱ ἀναβα-
 θμοὶ τοῦ ναοῦ, τάχα δηλοῦσαι τὰς ἀναβάσεις περιέχεσθαι ἐν τῷ
 ἑβδόμῳ καὶ ὀγδῶ ἀριθμῷ. ἡ δὲ ἀρχὴ τῶν ἀναβαθμῶν ἀπὸ ἑκα-
 τοστοῦ εἰκοστοῦ ἀπλούστερον λεγομένου ψαλμοῦ, ὡς τὰ ἀκριβῆ
 ἔχει τῶν ἀντιγράφων. οὗτος δὲ ἐστιν ἀριθμὸς τελειότητος ζωῆς ἀν-
 15 θρώπου. καὶ ἑκατοστός, οὗ ἡ ἀρχὴ “ἔλεος καὶ κρίσεις ἄσομαί σοι,
 κύριε,” περιέχει βίον ἀγίου κοινωνουμένου ὑπὸ θεοῦ. ὁ δὲ ἑκατοστός
 πεντηκοστός καταλήγει εἰς τὸ “πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν κύριον.”
 5. ἀλλ’ ἐπεὶ περ, ὡς προείπαμεν, ἐφ’ ἐνὸς ἐκάστου τοῦτο ποιῆσαι
 καὶ εὐρεῖν τὰς αἰτίας σφόδρα ἐστὶ χαλεπώτατον καὶ δυσέφικτον
 20 τῇ ἀνθρώπων φύσει. τούτοις ἀρκε[σ]θησόμεθα, ὑπογραφῆς χάριν μό-
 νον προσθέντες ὅτι οὐ κατὰ τὴν τάξιν τῆς γραφῆς τῆς ἱστορίας οἱ
 δοκοῦντες ἠρτῆσθαι τῆς ἱστορίας ψαλμοὶ ἐνεγράφησαν. καὶ αἰτίαν
 τούτων ἔχει οὐκ ἄλλην ἢ τοὺς ἀριθμούς, ἐν οἷς εἰσι τεταγμένοι οἱ
 ψαλμοί. οἷον ἡ ἱστορία τοῦ πεντηκοστοῦ πρώτου πρότερα ἐστὶ τῆς
 25 ἱστορίας τοῦ πεντηκοστοῦ. τὰ γὰρ περὶ Δωὴκ τὸν Ἰδουμαῖον δια-
 βάλλοντα τὸν Δαυὶδ τῷ Σαοὺλ πᾶς ὁμολογεῖ πρότερα εἶναι τῆς
 πρὸς τὴν τοῦ Οὐρίου ἀμαρτίας. οὐκ ἀλόγως δὲ τὸ τῆς ἱστορίας
 δεύτερον πρότερον ἐστὶ τοῦ τῆς ἱστορίας προτέρου, ἐπειδὴ ὡς προει-
 ρήκαμεν ὁ περὶ ἀφέσεως τόπος συγγενῆς ἐστὶ τῷ πεντηκοστῷ ἀριθμῷ,
 30 ὁ δὲ οὐκ ἄξιός ἀφέσεως ὑπέρεπεσε τὸν πεντηκοστὸν ἀριθμὸν, ὡς
 Δωὴκ ὁ Ἰδουμαῖος. πεντηκοστός γὰρ πρῶτός ἐστιν ὁ ἀπαγγέλλων
 τὰ περὶ αὐτοῦ. ἀλλὰ μὴν καὶ τρίτος, ἐπειδὴ “ὅτε ἔφευγε Δαυὶδ

ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλώμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ" εἶρηται, δῆλον τοῖς 1
ἀνεγνωκόσι τὰς βασιλείας, ὅτι μετὰ τὸν να ἔστι καὶ τὸν ν. καὶ τὰ
τοιαῦτα δ', εἰ ἐπὶ πλεῖόν τις διατρίψας τηρήσῃ, τῆς ἱστορίας καὶ
τῶν ἐπιγραφῶν ἀκριβέστερον εὐρήσει τὰς αἰτίας τῆς τε τάξεως τῶν
ψαλμῶν. 6. εἰκὸς δ' ἔχειν ἀναλογίαν καὶ τὸ μόνον προφητῶν τὸν 5
Δαυὶδ σὺν ὀργάνῳ πεπροφητευκέναι, τῷ παρὰ μὲν Ἑλλησι κα-
λουμένῳ ψαλτηρίῳ, παρὰ δὲ Ἑβραίοις νάβλα, ὅπερ μόνον ὀργάνων
μουσικῶν ὀρθότερόν ἐστι, οὐδὲν ἔχον ἐπικαμπές. καὶ μὴν οὐδὲ συ-
νεργεῖται εἰς ἦχον ἐκ τῶν κάτω μερῶν, ὡς συμβαίνει ἐπὶ κιθάρας
καὶ ἄλλων τινῶν, ἀλλ' ἄνωθεν. τῇ κιθάρᾳ μὲν γὰρ καὶ τῇ λύρᾳ 10
κάτωθεν ὁ χαλκὸς ὑπηχεῖ πρὸς τὸ πληκτρον, τὸ ψαλτήριον δὲ
τοῦτο τῶν ἀρμονικῶν ῥυθμῶν ἄνωθεν ἔχει τὰς ἀφορμάς, ἵνα καὶ
ἡμεῖς τὰ ἄνω ζητεῖν μελετῶμεν καὶ μὴ τῇ ἡδονῇ τοῦ μέλους ἐπὶ
τὰ τῆς σαρκὸς πάθη καταφερώμεθα. κακεῖνο δὲ οἶμαι τὸν προφη-
τικὸν λόγον βαθέως ἡμῖν καὶ σοφῶς διὰ τῆς τοῦ ὀργάνου κατα- 15
σκευῆς ἐνδεδεῖσθαι, ὅτι οἱ ἐμμελεῖς καὶ εὐάρμοστοι τὰς ψυχὰς ῥαδίαν
ἔχουσι τὴν εἰς τὰ ἄνω πορείαν. ὄργανον δὲ πάλιν ἐκ τῶν ἄνω τὴν ἀφορ-
μὴν τοῦ ἡχεῖν ἐν ῥυθμῷ λαμβάνον, ποῖον ἂν εἴη [ἦ] τὸ σῶμα τοῦ
Χριστοῦ καὶ τῶν ἀγίων αὐτοῦ; ὄργανον τὴν εὐθύτητα μόνον τετηρηκός,
("ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐ- 20
τοῦ") ὄργανον σύμφωνον, ἐναρμόνιον, ἐμμελές, οὐδεμίαν ἀνθρωπίνην
ἀσυμφωνίαν εἰληφὸς οὐδὲ παρὰ μέλος τι πεποιηκός, πάντη δὲ τὴν ἀρ-
μονίαν τὴν πρὸς τὸν πατέρα τετηρηκός. ὡς γὰρ φησιν αὐτὸς "ὁ ὢν ἐκ
τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστὶ καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμε-
νος ὁ ἑώρακε καὶ ἤκουσε μαρτυρεῖ." 7. λοιπὸν ἐστὶ διαλαβεῖν, ὄντων 25
ψαλμῶν καὶ οὐσῶν ᾠδῶν καὶ ψαλμῶν ᾠδῆς καὶ ᾠδῶν ψαλμοῦ,
περὶ τῆς τούτων διαφορᾶς. ἡγούμεθα τοίνυν ψαλμοὺς μὲν εἶναι
τοὺς πρὸς τὸ ὄργανον μόνον, φωνῆς οὐ συνεζευγμένης, κρουομένου
καὶ δι' ὀργάνου μουσικὴν μελωδίαν [...]. ᾠδὰς δὲ τὰς τῇ φωνῇ
ἐκδεχομένη εἰς τὸ στόμα ἐπαγγελίας μουσικῆς ἐναρμόνιον ἐκφω- 30
νεῖσθαι λεγομένας ὑπάρχειν. ψαλμοὺς δὲ ᾠδῶν, ὅτε προτέτακται

20 Esaj. 53, 9. || 23 Ioh. 3, 31. 32.

8 ὀρθ. εἶναι. || 19 Χριστοῦ. || 19 τετηρικός. || 28 συνεζευγμένης.

1 μὲν ἢ φωνή, ταύτης δὲ ἤρτηται ὁ ἐκείνων συγγενὴς ἦχος, ἀποδι-
 δόμενος εὐρύθμως διὰ τῶν ὀργάνων. ὡδὰς δὲ ψαλμῶν, ὅταν προ-
 τάσσηται μὲν τὸ ὄργανον, χώραν δὲ λαμβάνη δευτέραν ἢ φωνή ἢ
 ἐπομένη τῇ τῶν χορδῶν μουσικῇ. καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸ ῥητὸν
 5 τῶν σημαιομένων, κατὰ δὲ τοὺς τῆς ἀναγωγῆς λόγους ψαλμὸς
 μὲν ἂν εἴη, ὅτε τὸ ὄργανον, τὸ σῶμα, κρούοντες διὰ τῶν καλῶν ἔρ-
 γων πράξιν ἀγαθὴν ἐπιτελοῦμεν, κἂν μὴ πάνυ ἐν τῇ θεωρίᾳ προ-
 κόπτοντες· ὡδὴ δέ, ὅτε χωρὶς τοῦ πρακτικοῦ θεωρήσαντες τὰ τῆς
 ἀληθείας μυστήρια, τούτοις συγκατατιθέμενοι φρονοῦμεν τὰ κάλ-
 10 λιστα περὶ θεοῦ καὶ τῶν λογίων αὐτοῦ, γνώσεώς τε φωτιζούσης
 καὶ σοφίας ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τρανουμένης· ὡδὴ δὲ ψαλμοῦ,
 ὅτε προαγούσης πράξεως ἀγαθῆς κατὰ τὸ προειρημένον "ἐπιθυμή-
 σας σοφίαν διατήρησον ἐντολὰς καὶ κύριος χορηγήσει σοι" αὐτὴν
 συνιέμεν, κριθέντες ἄξιοι ὑπὸ θεοῦ τῆς ἀληθείας, τὰ τέως ἡμῖν ἀπο-
 15 κεκρυμμένα· ψαλμὸς δὲ ὡδῆς, ὅτε τεθεωρηκότες, τῆς γνώσεως σα-
 φηνιζούσης, τινὰ τῶν κεκρυμμένων ἠθικῶν, πρότερον ἐπὶ τὸ πράτ-
 τειν γενώμεθα συνιέντες καὶ ὁ πρακτέον καὶ ὅτε πρακτέον καὶ ὡς
 πρακτέον. καὶ τάχα διὰ τοῦτο αἱ πρῶται ἐπιγραφαὶ οὐδαμῶς πε-
 ριέχουσιν τὰς κατ' αὐτὰς ὡδὰς, ἀλλὰ μόνον ψαλμὸν ἢ μόνους
 20 ψαλμούς. οὐ γὰρ ἀπὸ θεωρίας ἄρχεται ὁ ἅγιος, ἀλλ' ἀπλούστε-
 ρον πιστεύσας κατὰ ὀρθοδοξίαν ταῖς πραττομέναις πράξεσιν ἑαυτὸν
 ἐπιδίδωσι. διὰ τοῦτο ἐπὶ τέλει πολλαὶ ὡδαὶ καὶ ὅπου ἀναβαθμοί,
 οὐδαμοῦ ψαλμὸς οὔτε κατ' αὐτὸν οὔτε μετὰ τινὸς ἐπιπλοκῆς,
 ἀλλὰ πᾶσαι "ὡδαὶ" κατ' αὐτάς. ἐν γὰρ ταῖς ἀναβάσεσιν πρὸς οὐ-
 25 δηνὶ οἱ ἅγιοι ἔσονται ἢ πρὸς μόνῳ τῷ θεωρεῖν. καὶ ταῦτα εἰρήσθω
 ἡμῖν καθολικά, δουλεύουσιν τοῖς σημαιομένοις τῆς ἐρμηνείας τῶν
 ἐβδομήκοντα. 8. ἐπεὶ δὲ εὔρομεν παρὰ τοῖς ἐβδομήκοντα καὶ Θεο-
 δοτίωνι καὶ Συμμάχῳ ἐπὶ τινῶν κείμενον ἐν μέσῳ ψαλμῶν οὐκ
 ὀλίγων τὸ "διάψαλμα," ἔστοχασάμεθα μήποτε ὑπεσήμαναν οἱ θέντες
 30 αὐτὸ ῥυθμοῦ τινος ἢ μέλους μεταβολὴν γεγονέναι κατὰ τοὺς τό-
 πους ἢ καὶ τρόπου διδασκαλίας εἰς ἕτερον τρόπον ἢ διανοίας ἢ

12 Sirac. 1, 26. || 17 cf. „Origen.“ φιλοσ. 7, 24 p. 237, 7 et Lagarde
 rell. gr. p. 84, 13. Plutarch. Alcib. 10, 3.

3 προτάσσειται et λαμβάνει. || 16 ἠθικῶν.

δυναμέως λόγου ἐνάλλαγμα. οὔτε δὲ παρὰ τῷ Ἀκύλα κείται 1
οὔτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀλλ' ἀντὶ Διαψάλματος γέγραπται Ἀεὶ. καὶ
τοῦτο δέ σε μὴ παρέλθοι, ὡς φιλολόγε, ὅτι καὶ τὸ ψαλτήριον εἰς
πέντε διείλον βιβλία οἱ Ἑβραῖοι, ὥστε εἶναι καὶ αὐτὸ ἄλλον πεν-
τάτευχον. ἀπὸ γὰρ α ψαλμοῦ μέχρι μ μίαν ἐλογίσαντο βίβλον, 5
ἀπὸ δὲ μα ἕως οα δευτέραν ἠγήσαντο, ἀπὸ δὲ οβ ἕως πη τρίτην
βίβλον ἐποίησαν, ἀπὸ δὲ πθ ἕως ρε τετάρτην, ἀπὸ δὲ ρς ἕως τοῦ
ρν τὴν πέμπτην συνέθηκαν. ἕκαστον γὰρ ψαλμὸν ἐν τῷ τέλει
ἔχοντα "εὐλογητὸς κύριος, γένοιτο, γένοιτο" τοῦτο τέλος βιβλίου
ἐδικαίωσαν. ἔστι δὲ προσευχὴ ἱκετηρία περὶ τινὸς τῶν συμφερόν- 10
των προσαγομένη τῷ θεῷ, εὐχὴ δὲ ὑπόσχεσις, ὕμνος ἢ ἐπὶ τοῖς
ὑπάρχουσιν ἡμῖν ἀγαθοῖς ἀνατιθεμένη τῷ θεῷ εὐφημία, αἶνος ἦται
αἶνεσις τῶν θείων θαυμάτων ἔπαινος. οὐδὲ[ν] γὰρ ἄλλο ἔπαινος ἢ τοῦ
αἴνου ἐπίτασις. 9. πότε καὶ ὅπως εἰς ταύτην ἦλθε τῶν ψαλμῶν
τὴν ἐπίνοιαν ὁ θεὸς Δαυίδ; δοκεῖ μὲν καὶ πρῶτος καὶ μόνος καὶ 15
ἐξ ἀρχῆς, ὅτε καὶ τοῖς δακτύλοις ἔλεγεν ἀρμόζεσθαι τὸ ψαλτή-
ριον. εἰ γὰρ καὶ ἕτερος ἦν ὁ καταδείξας ψαλτήριον καὶ κιθάραν,
ἀλλ' ἄλλως ἐκεῖνος ἀτεχνόν τι καὶ ἰδιωτικὸν συμπήξας ἢ διατεί-
νας ὄργανον καὶ οὔτε πρὸς μέλος οὔτε πρὸς λόγον ἄδων, ἀλλ' ἀγροί-
κην τινὰ παίζων τέρψιν. ὁ δὲ πρῶτος μετ' ἐκεῖνον εἰς ῥυθμὸν ἀγα- 20
γῶν τὸ πρᾶγμα καὶ τάξιν καὶ τέχνην, ἀλλὰ καὶ τῷ μέλει συγ-
καταμίξας τὸ ἄσμα καὶ τὸ μεῖζον, πρὸς θεὸν ἢ θεὸν ἄσας, οὗτος
ὁ θεοφορητότατος, ἀρξάμενος μὲν ἐκ ποιμένων καὶ παιδῶν ἰδιωτι-
κώτερόν τε καὶ ταπεινότερον, γενόμενος δὲ καὶ εἰς ἄνδρας καὶ βα-
σιλέα ἐνδοξότερον ὁμοῦ καὶ κοινότερον. λαβεῖν δὲ λέγεται μάλιστα 25
τὴν ἐπίδοσιν τοῦτο μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ τῆς κιβωτοῦ πρὸς τὴν πόλιν
ἀποκατάστασιν, ἧς πολλὰ τότε προχορεύσας καὶ πολλαχοῦ ἄσας
εὐχαριστήριά τε καὶ εἰσδεκτήρια [...]. ἅμα μετ' ὀλίγον καὶ
τὴν φυλὴν ὅλην εἰς κληῖρον τῶν Λευιτῶν λαβῶν, ἀρχὰς μὲν ἀπο-
λέγεται τῶν χορῶν τέσσαρας, Ἀσάφ, Αἰμάν, Αἰθάν, Ἰδιθούμ, ἐπειδὴ 30
καὶ πάντων τῶν ὀρωμένων ἀρχαὶ τέσσαρες· τοὺς δὲ χοροὺς ἐξ ἀν-
δρῶν σινίστησιν, ἐξελὼν τῶν ἄλλων, καὶ τούτους δύο καὶ ἐβδο-
μήκοντα, πρὸς τὰς γλώσσας ἀπαριθμήσας οἶμαι τὰς συγχυθείσας

1 ἢ μᾶλλον διακριθείσας ἐν τῇ πυργοποιίᾳ. τί τούτῳ τυπῶν; εἰ μὴ
 δηλῶν τὸ καὶ πάσας αὐτῷ γλώσσας ὕστερον ἐξομολογεῖσθαι κοι-
 νῶς μέλλειν, ὅτε καὶ πᾶσαν ὁ λόγος περιλάβῃ τὴν οἰκουμένην.

5 Codex casanatensis O I 10: vaticanus 1759 [acta martyrum ad
 ostia tiberina Rom. 1795 fol. p. 439 — 448).

126.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ β ψαλμοῦ. Οὗτος ὁ προελ-
 θὼν εἰς τὸν κόσμον θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐφανερώθη. καὶ τὸν μὲν ἄν-
 θρωπον αὐτοῦ εὐκόλως ἐστὶ νοεῖν, ὅτε πεινᾷ καὶ κοπιᾷ καὶ κάμνων
 10 διψᾷ καὶ δειλιῶν φεύγει καὶ προσευχόμενος λυπεῖται καὶ ἐπὶ
 προσκεφαλαίου καθεύδει καὶ ποτήριον πάθους παραιτεῖται καὶ ἀγω-
 νιῶν ἰδροῖ καὶ ὑπ' ἀγγέλου δυναμοῦται καὶ ὑπὸ Ἰούδα παραδίδεται
 καὶ ἀτιμάζεται ὑπὸ Καιάφα καὶ ἀπὸ Ἡρώδου ἐξουθενεῖται μα-
 στίζεται τε ὑπὸ Πιλάτου καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν παίζεται καὶ ὑπὸ
 15 Ἰουδαίων ξύλῳ προσπήγνυται καὶ πρὸς πατέρα βοῶν παρατίθεται
 τὸ πνεῦμα καὶ κλίνων κεφαλὴν ἐκπνεῖ καὶ πλευρὰν λόγχῃ νύσ-
 σεται καὶ σινδόνι ἐλισσόμενος ἐν μνημείῳ τίθεται καὶ τριήμερος
 ὑπὸ πατρὸς ἀνίσταται. τὸ δὲ θεῖκόν αὐτοῦ πάλιν φανερῶς ἐστὶν
 ἰδεῖν, ὅτε ὑπ' ἀγγέλων προσκυνεῖται καὶ θεωρεῖται ὑπὸ ποιμένων
 20 καὶ προσδοκᾶται ὑπὸ Συμεῶν καὶ ὑπὸ Ἄννης μαρτυρεῖται καὶ ζη-
 τεῖται ὑπὸ μάγων καὶ σημαίνεται δι' ἀστέρος καὶ ὕδωρ ἐν γάμοις
 οἶνον ἀπεργάζεται καὶ θαλάττῃ ὑπὸ βίας ἀνέμων κινουμένη ἐπι-
 τιμᾷ καὶ ἐπὶ θαλάσσης περιπατεῖ καὶ τυφλὸν ἐκ γενετῆς ὄραν
 ποιεῖ καὶ νεκρὸν Λάζαρον τετραήμερον ἀνιστᾷ καὶ ποικίλας δυνά-
 25 μεις τελεῖ καὶ ἀμαρτίας ἀφήσι καὶ ἔξουσίαν δίδωσι μαθηταῖς.

Theodoretus dial. II. ἀσύγχυτος fol. 39^b 40^a.

3 μέλλειν L, ἤμελλον cod. || 5 librum longe rarissimum, qui nec Lon-
 dinii in museo britannico nec Berolini neque Gottingae exstat, e biblio-
 theca monacensi ad me transmissum usurpavi. initium huius capituli usque
 ad p. 188, 7 διδάσκει protulerat Fabricius e codice Thomae Gale [nunc
 cantabrigiensi?] desumptum, ante eum Alex. Morus ad Hebr. 10, 5 et Ste-
 phanus Le Moyne varia sacra p. 977, uterque codice laurentiano usus. ||
 23 γεννητῆς.

127.

1

Τοῦ ἁγίου Ἰππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ "κύριος ποιμαίνει με." Καὶ κιβωτὸς δὲ ἐκ ξύλων ἀσήπτων αὐτὸς ἦν ὁ σωτήρ. τὸ γὰρ ἄσηπτον αὐτοῦ καὶ ἀδιάφθορον σκῆνος ταύτη κατηγγέλλετο τὸ μηδεμίαν ἀμαρτήματος σηπεδόνα 5 φῦσαν. ὁ γὰρ ἀμαρτήσας καὶ ἐξομολογούμενός φησι "προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου." ὁ δὲ κύριος ἀναμάρτητος ἦν ἐκ τῶν ἀσήπτων ξύλων τὸ κατὰ ἄνθρωπον, τοῦτ' ἐστὶν ἐκ τῆς παρθένου καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔσθθεν καὶ ἔξωθεν τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ οἷα καθαρωτάτῳ χρυσίῳ περι- 10 κεκαλυμμένος.

Theodoret. dial. I ἄτρεπτος fol. 16^b ed. rom.

128.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸν κγ ψαλμόν. *Ἐρχεται ἐπὶ τὰς οὐρανίας πύλας, ἄγγελοι αὐτῷ συνοδεύουσι καὶ κεκλεισμένοι 15 εἰσὶν αἱ πύλαι τῶν οὐρανῶν. οὐδέπω γὰρ ἀναβέβηκεν εἰς οὐρανοῦς. πρῶτος νῦν φαίνεται ταῖς δυνάμεσι ταῖς οὐρανίαις σὰρξ ἀναβαίνουσα. λέγεται οὖν ταῖς δυνάμεσιν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων τῶν προτρέχόντων τὸν σωτήρα καὶ κύριον "ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης." 20

Theodoret. dial. II ἀσύγχυτος fol. 40^a ibid.

129.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὴν ᾠδὴν τὴν μεγάλην. Ὁ τὸν ἀπολωλότα ἐκ γῆς πρωτόπλαστον ἄνθρωπον καὶ ἐν δεσμοῖς θανάτου κρατούμενον ἐξ ἄδου κατωτάτου ἐλκύσας, ὁ ἄνωθεν κατελθὼν καὶ 25 τὸν κάτω εἰς τὰ ἄνω ἀνενέγκας, ὁ τῶν νεκρῶν εὐαγγελιστὴς καὶ τῶν ψυχῶν λυτρωτὴς καὶ ἀνάστασις τῶν τεθαμμένων γενόμενος, οὗτος ἦν ὁ τοῦ νενικημένου ἀνθρώπου γεγενημένος βοηθὸς κατ' αὐτὸν

3 Psalm. 23, 1. || 6 Ps. 38, 6. || 19 Psalm. 24, 7.

23 Simeon de Magistris ᾠδὴν μεγάλην canticum Mosis esse vult, non psalmum CXVIII: v. Acta mart. ostiens. p. 100. || 27 γινόμενος.

1 ὅμοιος αὐτῷ πρωτότοκος λόγος τὸν πρωτόπλαστον Ἀδὰμ ἐν τῇ
 παρθένῳ ἐπισκεπτόμενος, ὁ πνευματικὸς τὸν χοϊκὸν ἐν τῇ μήτρᾳ
 ἐπιζητῶν, ὁ αἰεὶ ζῶν τὸν διὰ παρακοῆς ἀποθανόντα, ὁ οὐράνιος τὸν
 ἐπίγειον εἰς τὰ ἄνω καλῶν, ὁ εὐγενὴς τὸν δοῦλον διὰ τῆς ἰδίας ὑπα-
 5 κοῆς ἐλεύθερον ἀποδείξαι θέλων, ὁ τὸν εἰς γῆν λυόμενον ἄνθρωπον
 καὶ βρώμα ὄφως γεγεννημένον εἰς ἀδάμαντα τρέψας καὶ τοῦτο
 ἐπὶ ξύλου κρεμασθέντα κύριον κατὰ τοῦ νενικηκότος ἀποδείξας καὶ
 διὰ τοῦτο διὰ ξύλου νικηφόρος εὐρίσκεται.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Οἱ γὰρ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ
 10 ἔνσαρκον νῦν μὴ ἐπιγινώσκοντες ἐπιγινώσκονται αὐτὸν κριτὴν ἐν δόξῃ
 παραγινόμενον τὸν νῦν ἐν ἀδόξῳ σώματι ὑβριζόμενον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Καὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι ἐλ-
 θόντες εἰς τὸ μνημεῖον τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ οὐχ εὔρισκον τὸ σῶμα
 τοῦ Ἰησοῦ, ὃν τρόπον υἱὸς τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ταφὴν τοῦ Μωϋσέως
 15 ἀναβάντες ἐν τῷ ὄρει ἐζήτουν καὶ οὐχ εὔρισκον.

Ibid. p. 39b.

130.

Πολυσήμαντον τὸ ὄνομα τῆς παραβολῆς. ἔστι γὰρ παραβολή
 λάλημα καὶ ἀπόδειγμα καὶ ὀνειδισμός. καὶ παραβολή ἔστι λόγος
 20 παραβάλλων τὰ νοητὰ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ παριστῶν ἐκ τῶν ἐγκο-
 σμίων καὶ ὁρατῶν τὰ ὑπερκόσμια καὶ τὰ ἀόρατα.

Hippolyto adscripta edidit Simeon de Magistris in Actis mart.
 ostiens. p. 268.

131.

25 "Παροιμίαι Σολομῶντος υἱοῦ Δαβίδ, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραήλ."
 Ἰππολύτου. Παροιμίαι τοίνυν εἰσὶ λόγοι προτρεπτικοὶ παρὰ πᾶσαν
 ὁδὸν τοῦ βίου χρησιμεύοντες. τοῖς γὰρ ἐπὶ τὸν θεὸν τὴν ὁδὸν ποιου-
 μένοις ὁδηγός τις γίνεται παραπλησίως τῷ ὑποδείγματι, τοὺς κά-
 μνοντας διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος ἀνακτωμένῳ. εἰσὶν οὖν αὗται αἱ

25 om. Sim. || 26 post Ἰππολ. add. S. de Mag. p. 268 Παροιμία δὲ ἔστι
 λόγος ἀπόκρυφος δι' ἑτέρου προδήλου σημαίνομενος. || 30 ἀνακτωμένη Mai.

παροιμίας Σολομώντος, ὃ ἐστὶν εἰρηνικοῦ ἤτοι τοῦ σωτῆρος χριστοῦ. 1 ἐπειδὴ δὲ τοὺς τοῦ κυρίου λόγους, ἅτε δὴ κυρίου τυγχάνοντας, ἀπταιστώως ἐπιστάμεθα, ἵνα μή τις ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ὑμᾶς ἀφάρ- πάση, φησί, τίς ὁ γράψας ταῦτα καὶ τίνων ἦν βασιλεύς, ἵνα ἢ τοῦ λέγοντος ἀξιοπιστία εὐπαράδεκτον τὸν λόγον καταστήσῃ καὶ 5 προσεχεῖς τοὺς ἀκούοντας. Σολομώντος γὰρ εἰσιν ἐκείνου, πρὸς ὃν εἶπεν ὁ κύριος "δώσω σοι καρδίαν φρονίμην καὶ σοφὴν· ὡς σὺ οὐ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται ὅμοιός σοι" καὶ τα λοιπὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα. ἦν δὲ σοφὸς ἐκ σοφοῦ, διὸ καὶ πρόσκειται τὸ "[τοῦ] Δαβίδ", ἔξ οὗ Σολομών γέγονε "ἐκ βρέφους 10 τὰ ἱερά γράμματα παιδευόμενος" καὶ οὐ κλήρω τὴν ἀρχὴν λαβόμενος οὐδὲ βία, ἀλλὰ κρίσει τοῦ πνεύματος καὶ ψήφῳ θεοῦ.

"Γνῶναι σοφίαν καὶ παιδείαν." Ἰπολύτου. Ὁ γνοὺς τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ καὶ παιδείαν, ἐκμανθάνων δι' αὐτῆς τὰ τοῦ λόγου μυστήρια. καὶ οἱ γνόντες τὴν ἀληθῆ καὶ ἐπου- 15 ράνιον σοφίαν εὐκόλως νοήσουσι τοὺς ὑπ' αὐτῶν λαλουμένους λόγους, διὸ φησι "δέξασθαι στροφὰς λόγων." τὰ γὰρ ἀντιστρόφως ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λελαλημένα, ταῦτα τοῖς πιστῆν καρδίαν ἔχουσι πρὸς θεὸν εὐγνωστα γίνονται.

Mai script. vet. nov. coll. I p. 223. 224. Usque ad θεοῦ vers. 12 20 ante Maium ediderat Simeon de Magistris Act. Ost. p. 268, qui inde a voce εἰσὶν p. 196, 29 apud Basilium in princ. Prov. hom. XII tom. II p. 98 exstare auctor est. e latina Peltani versione ab A. Schotto edita habuerat Fabricius.

7 Reg. γ 3, 12. || 10 Tim. β 3, 15. || 13. 17 Prov. 1, 2. 3.

9 mihi illud σοφὸς ἐκ σοφοῦ nescio quid postnicaenum (ut ita dicam) sapere videtur. || 9 καὶ om. M. || 10 πρόσκ. τῷ Δ. Simeon, qui mox 11 οὐ κληρωτὴν ἀρχὴν habet. quid apud Basilium inter ψῆφον et κλήρον discriminis interesse possit nescio: id scio arabicum قس ex ipso ψῆφος vocabulum ortum esse et rectius *fiss* pronuntiari quam *fuss*. non poterant enim Semitae duas literas ψ in initio vocis positas tolerare. hinc factum ut literas transpouerent, quod vel librarii graeci fecerunt, ubi non debebant, ut apud Euripidem Phoeniss. 22 scribendum σπείρας, φλεβὸς γνοὺς τὰμ- πλάκημα, ubi σπείρας βρέφος edi solet.

1

132.

“Κρύπτουσιν εἰς γῆν” οὕς ἀναπείθουσι τὰ ἐπίγεια φρονεῖν.
 “ἄνδρα δὲ δίκαιον” τὸν οὐρανὸν ἔχοντα. δύναται δὲ ταῦτα νοεῖσθαι
 καὶ εἰς τὸν χριστὸν καὶ εἰς τὸν τῶν Ἰουδαίων λαόν.

5

Olympiodoro adscripta habet codex monacensis 38 fol. 307^a.
 Hippolyti nomine praefixo latine ed. Peltanus.

133.

Τοῦ ἀγίου Ἰπολύτου πάπα Ῥώμης εἰς τὸ “σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον.”

10 “Ἡ σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον καὶ ὑπῆρξε στύλους ἑπτὰ,” τὴν νέαν Ἰερουσαλὴμ καὶ ἀγίαν σάρκα. “στύλους ἑπτὰ” τὴν ἑβδομάδα τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐπ’ αὐτὴν ἀναπαυομένου ἐσήμανε. Χριστὸς γάρ, φησὶν, ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία καὶ δύναμις, “ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον,” τὴν ἐκ παρθένου σάρκωσιν, κα-
 15 θῶς προεῖρηκεν “ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν,” ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ σοφὸς προφήτης. ἡ πρὸ τοῦ αἰῶνος, φησὶ, καὶ παρεκτικὴ ζωῆς, ἡ ἀπειρος σοφία τοῦ θεοῦ ὠκοδόμησε τὸν οἶκον ἑαυτῇ ἐξ ἀπειράνδρου μητρός, ναὸν γοῦν σωματικῶς περιθέμενος. “καὶ ὑπῆρξε στύλους ἑπτὰ,” τὴν τοῦ παναγίου πνεύματος εὐωδίαν, ὡς
 20 φησὶν Ἡσαΐας “καὶ ἀναπαύσεται ἐπ’ αὐτὸν ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ.” ἄλλοι δὲ λέγουσιν εἶναι στύλους ἑπτὰ τὰ ἑπτὰ θεῖα τάγματα [τὰ] διὰ τῆς ἱεραῆς αὐτοῦ καὶ θεοπνεύστου διδασκαλίας τὴν κτίσιν βαστάζοντα, ἤγουν τοὺς προφήτας, τοὺς ἀποστόλους, τοὺς

2 Prov. 1, 11. || 10 Prov. 9, 1—5. || 15 Ioh. 1, 14. || 20 Esaj. 11, 2.

3 caelestem prudentiam Pelt. || 8. 9 om. Sim. || 10—13 μανε om. Fabric. || 13 γὰρ om. F. || 16 ante ἡ Fabricius comma, non punctum posuit. cf. A. Ritschl die entstehung der altkathol. kirche 1857 p. 563: *dieser satz [χριστὸς — περιβ.] allein gehört dem Hippolytus an; und dafs ernicht die auslegung des kapitels der proverbien ursprünglich eröffnet hat, erkennt man daran, dafs in ihm der text des Salomon nur in zweiter reihe citirt wird, besonders aber daran, dafs der satz in einen zusammenhang gehört, welcher sich auf die auslegung von aussprüchen des johanneischen evangeliums bezieht.* || 18 γοῦν Fabr., γῆν S. M. || 18. 19 ὑπῆρξε Fabric.

μάρτυρας, τοὺς ἱεράρχας, τοὺς ἀσκητάς, τοὺς ὁσίους καὶ τοὺς δι- 1
καίους. τὸ δὲ "ἔσφαξε τὰ ἑαυτῆς θύματα" τοὺς προφήτας φησὶ
καὶ μάρτυρας τοὺς κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν καθ' ἐκάστην
ὑπὸ τῶν ἀπίστων ὥσπερ ἄρνας ἀναιρουμένους ὑπὲρ τῆς ἀληθείας
καὶ βοῶντας "ἕνεκα σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογί- 5
σθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς." "καὶ ἐκέρασεν εἰς κρατῆρα τὸν
ἑαυτῆς οἶνον," εἰς τὴν παρθένον. τὴν ἑαυτοῦ θεότητα ἐνώσας τῇ σαρκὶ
ὡς οἶνον ἄκρατον, ὁ σωτὴρ ἐγεννήθη ἐξ αὐτῆς ἀσυγχύτως θεὸς καὶ
ἄνθρωπος. "καὶ ἠτοιμάσατο τὴν ἑαυτοῦ τράπεζαν," τὴν ἐπίγνωσιν
τῆς ἀγίας τριάδος κατεπαγγελιομένην καὶ τὸ τίμιον καὶ ἄχραντον 10
αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα, ἃπερ ἐν τῇ μυστικῇ καὶ θείᾳ τραπέζῃ καθ'
ἐκάστην ἐπιτελοῦνται θυόμενα εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀειμνήστου καὶ
πρώτης ἐκείνης τραπέζης τοῦ μυστικοῦ θεοῦ δείπνου. τὸ δὲ "ἀπέ-
στειλε τοὺς ἑαυτῆς δούλους" ἢ σοφία, ὁ χριστὸς δηλονότι, συγ-
καλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος, "ὅς ἐστὶν ἄφρων, ἐκκλινάτω 15
πρὸς μὲ" φάσκουσα, τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους πρόδηλον τοὺς εἰς
τὸν σύμπαντα κόσμον διαδραμόντας καὶ προσκαλέσαντας τὰ ἔθνη
εἰς τὴν ἐκείνου ἐπίγνωσιν ἀληθῶς τῷ ὑψηλῷ καὶ θείῳ τούτων κη-
ρύγματι. τὸ δὲ "καὶ τοῖς ἐνδεέσι φρενῶν" εἶπε τοῖς μήπω κεκτημέ-
νοις τὴν τοῦ ἀγίου πνεύματος δύναμιν δηλονότι. "ἔλθετε φάγετε τὸν 20
ἔμὸν ἄρτον καὶ πίετε οἶνον ὃν κέκρακα ὑμῖν," τὴν θείαν αὐτοῦ σάρκα
καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα δέδωκεν ἡμῖν, φησὶν, ἐσθίειν καὶ πίνειν
εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν.

E codice taurinensi 82 descriptum cum Fabricio communicavit
C. M. Pfaffius: „auctiorem” locum „e schedis suis” Simeon de Ma- 25
gistris in Actis Mart. Ost. p. 270.

134.

Τὸν σοφὸν πολλοῖς εἶναι ἰχρήσιμον ἀναγκαῖον ὡς ὁ γε ἑαυτῷ
χρήσιμος μίνος οὐκ ἂν εἶη σοφός. πολλὴ γὰρ τῆς σοφίας κατη-
γορία, εἰ μέχρι τοῦ κεκτημένου τὴν δύναμιν ἔξει. ὥσπερ δὲ ἰὸς οὐκ 30
ἂν εἶη βλαβερὸς ἐτέρῳ σώματι, ἀλλὰ τῷ δεχομένῳ μόνῳ, οὕτως

5 Rom. 8, 36.

1 και ὁ ἀποβάς κακὸς ἑαυτὸν βλάψει, οὐκ ἄλλον. οὐδεὶς γὰρ ἐνά-
 ρετος παρὰ κακοῦ βλάπτεται.

Tamquam hippolytea protulit S. de Magistris l. l. p. 269.

135.

5 Ἴππολύτου ἐκ τοῦ εἰς τὸ ἄσμα τῶν ἀσμάτων. Καὶ ποῦ
 πᾶσα ἡ πλουσία αὕτη γινώσις; ποῦ δὲ τὰ μυστήρια ταῦτα; ποῦ
 αἱ βίβλοι; ἀναφέρονται γὰρ μόναι αἱ παροιμίαι καὶ ἡ σοφία καὶ
 ὁ ἐκκλησιαστής καὶ τὸ ἄσμα τῶν ἀσμάτων. τί οὖν; ψεύδεται ἡ
 γραφή; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ πολλὴ μὲν τις ὕλη γέγονε τῶν γραμ-
 10 μάτων ὡς δηλοῖ τὸ λέγειν ἄσμα τῶν ἀσμάτων. σημαίνει γὰρ ὅτι
 ὁ περιεῖχον αἱ πεντακισχίλια ῥῥαὶ ἐν τῷ ἐνὶ διηγήσατο. ἐν δὲ
 ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου τὰ μὲν τῶν βιβλίων ἐξελέγησαν, τὰ δὲ πε-
 ριῶφθησαν. ὅθεν φησὶν ἡ γραφή "αὗται αἱ παροιμίαι Σολομῶντος
 αἱ ἀδιάκριτοι, αἷς ἐγράψαντο οἱ φίλοι Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως." πό-
 15 θεν δὲ ἐξελέξαντο ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν βιβλίων τῶν ἐγκειμένων ἐν αἷς
 λέγει ταῖς τρισχιλίαις παραβολαῖς καὶ πεντακισχιλίαις ῥῥαῖς; ἐξ
 αὐτῶν οὖν τούτων οἱ φίλοι Ἐζεκίου σοφοὶ ὑπάρχοντες ἐξελέξαντο
 τὰ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας. τὰς δὲ βίβλους τοῦ Σολομῶντος
 τὰς περὶ τῶν παραβολῶν καὶ ῥῥῶν, ἐν αἷς περὶ φυτῶν καὶ παν-
 20 τοίων ζώων φυσιολογίας, χερσαίων πετεινῶν τε καὶ νηκτῶν, καὶ
 ἰαμάτων πάθους παντὸς γραφείσας αὐτῷ ἀφανεῖς ἐποίησεν Ἐζε-
 κίας διὰ τὸ τὰς θεραπείας τῶν νοσημάτων ἔνθεν κομίζεσθαι τὸν
 λαὸν καὶ περιορᾶν αὐτῶν παρὰ θεῶ τὰς ἰάσεις.

Anastas. sinait. quaest. 41 p. 334 Gretser. Lambec. bibl. vind. VIII
 25 p. 390. Nicephori catena Reg. γ 4, 32 tom. II p. 674 β—ε.

136.

Οὐ σαρκικῶς ἐσθίειν καὶ πίνειν προστάσσει ὁ ἐκκλησιαστής,
 ἀλλὰ πνευματικῶς, ἐπεὶ ὁ ἐν ταῖς παροιμίαις εἰπὼν "μὴ ἀπατᾶσθε
 χορτασίᾳ κοιλίας" καὶ "ἀγαθὸν πορεύεσθαι εἰς οἶκον πένθους ἢ εἰς
 30 οἶκον πότου" καὶ "καρδία σοφῶν ἐν οἴκῳ πένθους καὶ καρδία

13 Prov. 25, 1. || 28 Prov. 24, 15. || 29 Eccl. 7, 2. || 30 Eccl. 7, 4.

ἀφρόνων ἐν οἴκῳ εὐφροσύνης” πῶς ἐνταῦθα ἐπὶ ἀνατροπῇ τῶν 1
οἰκείων λόγων προσέταπτεν εὐφραίνεσθαι καὶ γαστρίζεσθαι; ἐσθίει
δέ τις καὶ πίνει πνευματικῶς, “ἐργαζόμενος” τὰς ἐντολὰς τοῦ κυ-
ρίου, “τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον.” “ἐμὸν” γάρ,
φησί, “βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου.” 5

In Eccles. 2, 24 apud Anastasium Sinaitam quaest. XL „ex Mss.
Bodl.” apud Simeonem de Magistris p. 273.

137.

Ἰππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης καὶ μάρτυρος. Διὰ τοῦτο “πυ-
λωροὶ ἰδόντες σε ἔπηξαν” καὶ συνετρίβησαν πύλαι χαλκαῖ, καὶ 10
μόχλοι σιδηροὶ συνεθλάσθησαν καὶ ἰδοὺ ὁ μονογενὴς εἰσηλθεν ὡς ψυχὴ
μετὰ ψυχῶν θεὸς λόγος ἔμφυχος. τὸ γὰρ σῶμα ἔκειτο ἐν μνη-
μείῳ, οὐχὶ κενωθὲν τῆς θεότητος· ἀλλ’ ὥσπερ ἐν ἄδῃ ὦν τῇ οὐσίᾳ
ἦν πρὸς τὸν πατέρα, οὕτως ἦν καὶ ἐν τῷ σώματι καὶ ἐν τῷ ἄδῃ·
ἀχώρητος γὰρ ἐστὶν ὁ υἱὸς ὡς ὁ πατὴρ καὶ πάντα περιέχει· ἀλλὰ 15
θέλων ἐχωρήθη ἐν σώματι ἐμφύχῳ, ἵνα μετὰ τῆς ἰδίας ψυχῆς
πορευθῆ· εἰς τὸν ἄδην καὶ μὴ γυμνῇ τῇ θεότητι.

M tom. VII p. 14. 15 et tom. IX p. 712. 713.

138.

Ἰππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης. Θαυμάσαι δέ ἐστιν, ἀγαπητοί, 20
τὰ ὑπὸ τῶν τριῶν παίδων ἐν τῇ καμίνῳ λεγόμενα, πῶς οὐδὲν πα-
ρέλιπον τῶν ἐκτισμένων, ἵνα μὴ ὡς ἐλεύθερον αὐτεξούσιον νομισθῆ,
ἀλλὰ πάντα συμπεριλαβόντες καὶ ὀνομάσαντες, τὰ ἐπουράνια καὶ
τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ καταχθόνια, πάντα δοῦλα ἔδειξαν εἶναι τοῦ θεοῦ,
τοῦ πάντα διὰ τοῦ λόγου κτίσαντος, ἵνα μὴ τις καυχῆσθαι ὡς 25
ἀγέννητόν τι ἢ ἀναρχόν εἴη τῶν κτισμάτων.

In Cant. III puer. 85-87: cat. in psalmos ed. Corder. t. III p. 951.

3 Ioh. 6, 27. || 4 Ioh. 4, 34. || 9 Iob 38, 17.

9 ἐπ.... μάρτ. om. tom. IX. || 10 ἐπτύξαν tom. VII. || 10 ἰδ. αὐτὸν ἔ. ||
10 καὶ π. χαλκ. καὶ μ. σιδ. συνετρίβησαν. ἰδοὺ γὰρ ὁ tom. IX. || 13 ἐν τῷ ἄδῃ
tom. IX. || 14 καὶ prius om. tom. IX. || 15 γάρ ἐστι καὶ ὁ tom. IX.

139.

Ἰπολύτου. Εἰ δὲ βούλει, λόγος θεοῦ ἦν πρωτότοκος, ἀπ' οὐρανῶν ἐπὶ τὴν μακαρίαν Μαρίαν κατερχόμενος καὶ ἄνθρωπος πρωτότοκος ἐν κοιλίᾳ πλασσόμενος, ἵνα ὁ πρωτότοκος θεοῦ πρωτοτόκῳ 5 ἀνθρώπῳ συναπτόμενος δειχθῇ.

Mai scr. vet. nov. coll. IX p. 645 cat. ad Lucam 2, 7: latine in catena corderiana ad Lucam 2, 13 adscripta.

140.

Ἰπολύτου. Ὅτε αὐτὸν ἀνήγαγον εἰς τὸ ἱερόν παραστήσαι τῷ 10 κυρίῳ, τὰς καθαρσίους ἐπιτελοῦντες ἀναφοράς. εἰ γὰρ τὰ καθάρσια δῶρα κατὰ τὸν νόμον ὑπὲρ αὐτοῦ προσεφέρετο, ταύτη καὶ ὑπὸ νόμον γέγονεν· οὔτε δὲ ὁ λόγος ὑπέκειτο τῷ νόμῳ, καθάπερ οἱ συκοφάνται δοξάζουσιν, αὐτὸς ἂν ὁ νόμος, οὔτε ὁ θεὸς ἐδεῖτο θυμάτων καθαρσίων, ἀθρᾶ ῥοπή καθαρίζων ἅπαντα καὶ ἀγιάζων. ἀλλ' 15 εἰ καὶ ἐκ τῆς παρθένου τὸ ἀνθρώπινον ὄργανον ἀναλαβὼν ἐφόρεσε καὶ ὑπὸ νόμον ἐγένετο, κατὰ τὰς τῶν πρωτοτόκων ἀξίας καθαρισθεῖς, οὐκ αὐτὸς δεόμενος τῆς τούτων χορηγίας ὑπέμενε τὰς θεραπείας, ἀλλ' ἵνα τῆς τοῦ νόμου δουλείας ἐξαγοράσῃ τοὺς πεπραμένους τῇ δίκῃ τῆς ἀρᾶς.

Mai scr. vet. nov. coll. tom. IX p. 650.

141.

Τοῦ ἀγίου Ἰπολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὴν τῶν ταλάντων διανομήν.

Τούτους δὲ καὶ τοὺς ἑτεροδόξους φήσειεν ἂν τις γεινιᾶν, σφαλ- 25 λομένους παραπλησίως. καὶ γὰρ κἀκεῖνοι ἦτοι ψιλὸν ἄνθρωπον ὁμολογοῦσι πεφηνέναι τὸν χριστὸν εἰς τὸν βίον, τῆς θεότητος αὐτοῦ τὸ τάλαντον ἀρνούμενοι, ἦτοι τὸν θεὸν ὁμολογοῦντες ἀναίνονται πάλιν τὸν ἄνθρωπον, πεφαντασιωκέναι διδάσκοντες τὰς ὄψεις αὐτῶν τῶν θεωμένων ὡς ἄνθρωπον οὐ φερέσαντα ἄνθρωπον, ἀλλὰ δόκησιν 30 τινὰ φασματώδη μᾶλλον γεγονέναι. οἷον ὥσπερ Μαρκίων καὶ

9 Luc. 2, 22. || 23 Matth. 25, 15. [22 μάρτ. L, μέρος rom.

Οὐαλεντίνος καὶ οἱ γνωστικοί, τῆς σαρκὸς ἀποδιασπῶντες τὸν λόγον, 1
τὸ ἐν τάλαντον ἀποβάλλονται, τὴν ἐνανθρώπησιν.

Theodoret. ἀσύγχυτος p. 39^{a b} ed. rom.

142.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου εἰς τοὺς δύο ληστὰς. 5

Ἀμφότερα παρέσχε τὸ τοῦ κυρίου σῶμα τῷ κόσμῳ, αἷμα
τὸ ἱερὸν καὶ ὕδωρ τὸ ἅγιον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Καὶ νεκρὸν τε ὃν τὸ σῶμα
κατὰ τὸν ἀνθρώπινον τρόπον, μεγάλην ἔχει ζωῆς ἐν αὐτῷ δύναμιν.
ἃ γὰρ οὐ προχεῖται τῶν νεκρῶν σωματίων, ταῦτα ἐξ αὐτοῦ προε- 10
χύθη, αἷμά τε καὶ ὕδωρ, ἰν' εἰδείημεν ἠλίκον ἢ κατασκηνώσασα
δύναμις ἐν τῷ σώματι πρὸς ζωὴν δύναται, ὡς μήτε αὐτὸ τοῖς ἄλ-
λοις ὅμοιον φαίνεσθαι νεκρὸν, ἡμῖν δὲ τὰ ζωῆς αἷτια προχεῖν δύ-
νασθαι.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Οὐ συντρίβεται δὲ ὅστούν 15
τοῦ ἁγίου προβάτου, δεικνύντος τοῦ τύπου μὴ καθικνούμενον τῆς
δυνάμεως τὸ πάθος. σώματος γὰρ ὅστέα δύναμις.

Theodoret. ἀπαθῆς p. 69^b ed. rom.

143.

Τοῦ ἁγίου Ἰππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἐκ τῆς εἰς τὸ 20
πάσχα ἐξηγήσεως. Ὁλος ἦν [ἐν] πᾶσι καὶ πανταχοῦ, γεμίσας δὲ
τὸ πᾶν πρὸς πάσας τὰς ἀερίους ἀρχάς, γυμνὸς ἀνταπεδύσατο καὶ
πρὸς ὀλίγον βοᾷ παρελθεῖν τὸ ποτήριον, ἵνα δείξῃ ἀληθῶς ὅτι καὶ
ἄνθρωπος ἦν. μεμνημένος δὲ καὶ διὸ ἀπεστάλη, καὶ βοᾷ "πάτερ,
μὴ τὸ θέλημά μου. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής." 25

Laudabantur in concilio lateranensi anni 649. Labbe VI p. 287.

5 Matth. 27, 38. || 24 cf. Matth. 26, 39. || 24 Matth. 26, 41.

7 cf. Lagarde reliq. gr. p. XXIV. || 11. 12 προεχέθη ed. rom.

1

Διήγησις Ἰπολύτου τοῦ γνωρίμου τῶν ἀποστόλων.

Ἐν ἄλλῳ βιβλιαδίῳ ἐπιγεγραμμένῳ Ἰπολύτου τοῦ γνωρίμου τῶν ἀποστόλων εὔρον διήγημα τοιοῦτον. εὐγενεστάτη τις καὶ 5 ὠραιότατη παρθένος ὑπῆρχεν ἐν Κορίνθῳ τῇ πόλει, ἀσκουμένη εἰς τὸν ἐνάρετον βίον. ταύτην κατ' ἐκεῖνο καιροῦ διέβαλον τῷ τότε δικάζοντι Ἑλληνι ὄντι ἐπὶ τοῦ καιροῦ τῶν διωκτῶν ὡς βλασφημοῦσαν καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ τὰ εἰδῶλα. προέπινον δὲ τὸ ταύτης κάλλος οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα κάπηλοι γυναικο- 10 μανοῦντι τῷ ἀθέῳ τῶν δικαστῶν. ὁ δὲ ἠδέως ἐδέξατο τὴν διαβολὴν τοῖς ἰππικοῖς ὠτίοις καὶ τοῖς θηλυμανέσι λογισμοῖς. προσαχθείσης δὲ ταύτης τῷ μισοφόνῳ πολὺ πλεόν τῇ ἀσωτίᾳ ἐκμέμηεν. ὡς δὲ πᾶσαν μηχανὴν κατ' αὐτῆς κινήσας ὁ βέβηλος τὴν τοῦ θεοῦ ἀνθρώπων πείσαι οὐκ ἠδυνήθη, διαφέρειαι αἰκίαις ταύτην τὴν γενναίαν 15 ὑπέβαλεν. ὡς δὲ καὶ ἐν τούτοις ἀπέτυχεν, μὴ ἰσχύσας αὐτὴν ἀποστήσαι τῆς ὁμολογίας τῆς τοῦ χριστοῦ, ἀπομανεῖς πρὸς αὐτὴν ὁ ἀνήμερος τότε τιμωρία τοιαύτη αὐτὴν παρέδωκεν. στήσας τὴν σὺφφρα εἰς πορνεῖον, ἐνετείλατο τῷ ταύτας νέμοντι λέγων Δέξαι ταύτην καὶ ἡμερήσιά μοι ἔξ αὐτῆς τρία νομίσματα ἀποκόμιζε. ὁ 20 δὲ εἰσπραττόμενος τὸν ἐκ τῆς αἰσχροπραγίας χρυσόν, ἔκδοτον αὐτὴν ἔστησεν τοῖς βουλομένοις ἐν τῷ τοῦ μύσου ἐργαστηρίῳ. ὡς οὖν ἔγνωσαν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα γυναικοῖέρακες, παρήδρευον τῷ παρανόμῳ ἐργαστηρίῳ, διδόντες τὸν τῆς ἀτίμου ἐργασίας μισθὸν καὶ βουλόμενοι ταύτην πρὸς φθορὰν ὁμιλεῖν. ἡ δὲ σεμνοτάτη αὕτη καὶ 25 τοὺς λόγους πρὸς ἀπάτην ἐκκλίνουσα ἐκλιπαροῦσα αὐτοὺς παρεκάλει λέγουσα ὅτι ἔλκος ἔχω τι εἰς κεκρυμμένον τόπον, ὅπερ ἐσχάτως ὄζει, καὶ δέδοικα μὴ εἰς μῖσός μου ἔλθητε τῷ ἀποτροπαίῳ τοῦ ἔλκου. ἐνδοτε οὖν μοι ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἐξουσίαν μου ἔχετε καὶ δωρεάν με ἔχειν. τούτοις δὲ τοῖς λόγοις ἡ μακαρία πείσασα 30 τοὺς ἀσώτους τέως ἀπέπεμψεν. ἐμμελεστάταις δὲ δεήσεσι τὸν θεὸν δυσωπήσασα καὶ κατανευγμέναις ἰκεσίαις, τοῦτον εἰς εὐσπλαγχνίαν κατέκαμψεν. προσεσχηκῶς τοίνυν ὁ θεὸς ὁ τὰς ἐννοίας εἰδώς,

5 ἐν τῇ Κ. πόλει ed. || 8. 9 προπερίων ed.

πῶς ἐκ καρδίας ἢ σώφρων τῆς ἀγνεΐας ἐκήδετο, ἐν ἐκείναις ταῖς 1
ἡμέραις ὠκονόμησεν ὁ φύλαξ τῆς πάντων ἀνθρώπων σωτηρίας
τοῖόνδε τι.

Περὶ Μαγιστριανοῦ τινος. Νεανίσκος τις [ἦν] Μαγιστριανός,
ῥαῖος τῷ εἶδει, εὐσεβὴς τῇ γνώμῃ, ᾧ ἐντέθεικεν ὁ θεὸς ζῆλον πνευ- 5
ματικὸν πυριφλεγῆ ὡς καὶ θανάτου καταφρονῆσαι. καὶ ἀπελθὼν
τῷ σχήματι τῆς ἀκολασίας εἰσέρχεται βαθεῖαν ἐσπέραν πρὸς τὸν
τρέφοντα ταύτας καὶ δίδωσιν αὐτῷ πέντε νομίσματα καὶ λέγει
αὐτῷ Συγχώρησόν μοι μείναι ταύτην τὴν νύκτα μετὰ ταύτης τῆς
κόρης. εἰσελθὼν οὖν μετ' αὐτῆς εἰς τὸν ἀπόκρυφον οἶκον λέγει 10
αὐτῇ Ἀνάστα, σῶσον σεαυτήν. καὶ ἐκδύσας αὐτὴν τὰ ἱμάτια καὶ
τῇ ἑαυτοῦ ἐσθῆτι μεταμφιέσας αὐτὴν τοῖς τε καμισίοις καὶ τῇ
χλαμύδι καὶ τοῖς ἀνδρείοις πᾶσιν λέγει αὐτῇ Τῷ ἄκρω τῆς χλα-
μύδος περικαλυψαμένη ἔξελθε. καὶ οὕτως ποιήσασα καὶ ὅλην ἑαυ-
τὴν σφραγίσασα τῷ μυστηρίῳ τοῦ σταυροῦ ἐξελθοῦσα ἄφθορος 15
τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ ἀμίαντος παντελῶς διασέσωσται τῇ χάριτι
τοῦ χριστοῦ καὶ τῇ τοῦ νεανίσκου αἰτία, τοῦ τῷ ἰδίῳ αἵματι ταύ-
την τῆς ἀτίμου φθορᾶς ἀπαλλάξαντος. τὴν δ' ἄλλην ἡμέραν
ἐγνώσθη τὸ δράμα. καὶ προσηνέχθη ὁ Μαγιστριανὸς τῷ θηριωδε-
στάτῳ δικαστῇ. ἀνακρίνας δὲ τὸν γενναῖον ἀθλητὴν τοῦ χριστοῦ 20
ὁ ἀνήμερος, καὶ πάντα μαθὼν, θηρίοις τοῦτον παραβληθῆναι ἐκέ-
λευσεν, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ ὁ μισόκαλος καταισχυθῆ. νομίσας γὰρ
τὸν ἀνδρεῖον τῇ ἀθεμίτῳ τιμωρία περιβαλεῖν, διπλοῦν μάρτυρα
τοῦ χριστοῦ τοῦτον ἀπέφηνεν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ἀθανάτου
ψυχῆς ἀθλήσαντα γενναίως καὶ ὑπὲρ τῆς ἀοιδίμου ἐκείνης καὶ μα- 25
καρίας ἀθλητικῶς τοῖς πόνοις ἐγκαρτερήσαντα, διὸ καὶ διπλῆς τι-
μῆς παρὰ τοῦ χριστοῦ καὶ τῶν ἀοιδίμων καὶ μακαρίων στεφάνων
παρὰ τῆς τούτου φιλανθρωπίας ἠξιώθη.

Palladius: historia Lausiaca 148 p. 113 ed. Meursius. 1617.

9 ν. κατὰ τ. || 12 μεταμφιάσας. || 12 καμισιον arabicum قميص, unde
Galli chemise dixerunt, hinc cogita quae harum deliciarum aetas et pa-
tria sit. || 18 alii τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ.

145.

Τοῦ ἁγίου Ἰππολύτου. Ἐνέργεια φυσικὴ τῆς νοεραῖς ἐστὶ ψυχῆς ἢ κατὰ φύσιν αὐτῆς αὐτοκίνητος καὶ πρώτη δύναμις ἡγουν ὁ ἀεικίνητος λόγος φυσικῶς αὐτῆς πηγαζόμενος.

A. Mai scr. vet. nov. coll. VII p. 68 B.

146.

Ἀνεγνώσθη βιβλιδάριον Ἰππολύτου. μαθητῆς δὲ Εἰρηναίου ὁ Ἰππόλυτος. ἦν δὲ τὸ σύνταγμα κατὰ αἵρέσεων λβ, ἀρχὴν ποιούμενος Δοσιθεανούς καὶ μέχρι Νοητοῦ καὶ Νοητιανῶν διαλαμβάνον. ταύτας δὲ φησὶ ἐλέγχοις ὑποβληθῆναι ὁμιλοῦντος Εἰρηναίου, ὧν καὶ σύνοψιν ὁ Ἰππόλυτος ποιούμενος τότε τὸ βιβλίον φησὶ συντεταχέναι. τὴν δὲ φράσιν σαφὴς ἐστὶ καὶ ὑπόσεμνος καὶ ἀπέριττος, εἰ καὶ πρὸς τὸν ἀττικὸν οὐκ ἐπιστρέφεται λόγον. λέγει δὲ ἄλλα τε τινὰ τῆς ἀκριβείας λειπόμενα καὶ ὅτι ἢ πρὸς Ἑβραίους ἐπι-
 15 στολὴ οὐκ ἐστὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου. λέγεται δὲ οὗτος καὶ προσομιλεῖν τῷ λαῷ κατὰ μίμησιν Ὀριγένους, οὗ καὶ συνήθης μάλιστα καὶ ἐραστῆς τῶν λόγων ὑπῆρχεν, ὡς καὶ προτρέψασθαι αὐτὸν τὴν θεῖαν ὑπομνηματίσαι γραφὴν, ἐγκαταστήσας αὐτῷ καὶ ὑπογραφέας, ἑπτὰ ταχυγράφους καὶ ἑτέρους τοσοῦτους γράφοντας
 20 εἰς κάλλος, ὧν ἦν καὶ τῆς δαπάνης αὐτὸς χορηγός· καὶ ταῦτα ὑπηρετούμενος αὐτῷ ἀπαιτεῖν αὐτὸν ἀπαραιτήτως τὸ ἔργον, ἐξ οὗ καὶ ἐργεδιώκτην ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν παρὰ Ὀριγένους κληθῆναι. πλεῖστα δὲ καὶ οὗτος λέγεται συγγεγραφέναι.

Photius: biblioth. cod. 121.

147.

Ἀνεγνώσθη Ἰππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἐρμηνεία εἰς

7 Photii locos, quibus de Hippolyto et „Iosepho” agitur, adscribi oportebat, quum ipsius Hippolyti ipsiusque Iosephi fragmenta insint. cf. p. 68. 124 et praefationem nostram huic libro praemissam.

τὸν Δανιήλ. κατὰ λέξιν μὲν οὐ ποιεῖται τὴν ἀνάπτυξιν, πλὴν τὸν¹
 νοῦν γε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐ παρατρέχει· πολλὰ μέντοι ἀρχαιοτρό-
 πως καὶ οὐκ εἰς τὸ ὕστερον διηκριβωμένον καταλέγει. ἀλλ' ἐκεί-
 νων οὐκ ἂν εἴη δίκαιος λόγον ὑπέχειν. τοὺς γὰρ ἀρχὴν θεωρίας
 καταβαλλομένους οὐ δίκας ἀπαιτεῖν τῶν παρειμένων, ἀλλ' ἀγαπᾶν⁵
 μάλιστα αὐτῆς τε τῆς ἐπιβολῆς καὶ ἐφ' ὅσον ἂν καταλήψως
 τῶν διασκοπουμένων προχωροῖ. τὸ δὲ τὴν τοῦ ἀντιχρίστου παρου-
 σίαν, καθ' ἣν καὶ ἡ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου τοῦδε συντέλεια ἴσταται,
 μηδὲ τοῖς μαθηταῖς δεομένοις τοῦ σωτῆρος ἀποκαλύψαντος, εἴτα
 αὐτὸν ταύτην πεντακοσίοις ἔτεσιν ἀπὸ χριστοῦ ὑπαχθέντα περι-¹⁰
 γράψασθαι, ὡσανεὶ τῶν ἀπὸ πρώτης τοῦ κόσμου καταβολῆς ἕξα-
 κισχιλίων ἐτῶν συντελουμένων, καὶ τὴν διάλυσιν αὐτοῦ ἐφεστάναι,
 τοῦτο καὶ θερμότερας ἂν εἴη τοῦ προσήκοντος γνώμης, καὶ ἡ ἀπό-
 φασις ἀνθρώπινης ἀγνοίας ἀλλ' οὐκ ἐπιπνοίας τῆς ἄνωθεν διελέγχει.
 ἡ δὲ φράσις αὐτῷ τὸ σαφές ὅτι μάλιστα οἰκείουμένη πρόποι¹⁵
 ἐρμηνεία, εἰ καὶ τοὺς ἀττικοὺς οὐ τι μάλα θεσμοὺς δυσωπεῖται.
 Συνανεγνώσθη αὐτοῦ καὶ ἕτερος λόγος περὶ χριστοῦ καὶ ἀντιχρί-
 στου, ἐν ᾧ ἡ τε αὐτῆ τῶν λόγων ἰδέα διαπρέπει καὶ τὸ τῶν νοη-
 μάτων ἀπλούστερόν τε καὶ ἀρχαιότροπον.

Photius : biblioth. cod. 202.

20

148.

Ἐνεγνώσθη Ἰωσήπου περὶ τοῦ παντός, ὃ ἐν ἄλλοις ἀνέγνω
 ἐπιγραφόμενον περὶ τῆς τοῦ παντός αἰτίας, ἐν ἄλλοις δὲ περὶ τῆς
 τοῦ παντός οὐσίας. ἔστι δὲ ἐν δυσὶ λογιδίοις. δείκνυσι δὲ ἐν αὐτοῖς
 πρὸς ἑαυτὸν στασιάζοντα Πλάτωνα, ἐλέγχει δὲ καὶ περὶ ψυχῆς²⁵
 καὶ ὕλης καὶ ἀναστάσεως Ἀλκίνοῦν ἀλόγως τε καὶ ψευδῶς εἰπόντα,
 ἀντεισάγει δὲ τὰς οἰκείας περὶ τούτων τῶν ὑποθέσεων δόξας, δεί-
 κνυσί τε πρεσβύτερον Ἑλλήνων πολλῶ τὸ Ἰουδαίων γένος. δοξάζει
 δὲ συγκεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐκ πυρὸς καὶ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἔτι
 ἐκ πνεύματος, ὃ καὶ ψυχὴν ὀνομάζει. περὶ οὗ πνεύματος αὐταῖς³⁰
 λέξεσιν οὕτω φησί "Τούτου τὸ κυριώτερον ἀνελόμενος ἅμα τῷ σώματι

¹ ἔστι μὲν οὖν [ὁ Θεοδώρητος] ἐν τῇ περὶ τὸν θεσπέσιον Δανιήλ ἀναπτύξει
 κατ' ἑνια τῶ μάρτυρι συμφερόμενος Ἰπολύτῳ Photius bibl. cod. 203.

1 ἔπλασε καὶ διὰ παντὸς μέλους καὶ ἄρθρου πορείαν αὐτῷ κατε-
 σκεύασεν. ὁ τῷ σώματι συμπλασθὲν καὶ διὰ παντὸς διϊκνούμενον
 τῷ αὐτῷ εἶδει τοῦ βλεπομένου σώματος τετύπεται, τὴν οὐσίαν δὲ
 ψυχρότερον ὑπάρχει πρὸς τὰ τρία, δι' ὧν τὸ σῶμα συνήρμωσται.”
 οὕτω μὲν οὖν ἀναξίως τῆς τε τῶν Ἰουδαίων περὶ ἀνθρώπου φυσιο-
 5 λογίας ταῦτα εἰπὼν καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ περὶ τοὺς λόγους ἀσκή-
 σεως, διέξεισι καὶ περὶ τῆς κοσμογονίας κεφαλαιωδῶς. περὶ μέντοι
 χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν ὡς ἔγγιστα θεολογεῖ, κλησὶν τε
 αὐτὴν ἀναφθεγγόμενος χριστοῦ καὶ τὴν ἐκ πατρὸς ἀφραστον γέν-
 νησιν ἀμέμπτως ἀναγράφων. ὁ τινὰς ἴσως καὶ ἀμφιδοξεῖν ὡς Ἰω-
 10 σήπου εἶη τὸ συνταγματικὸν ἀναπέσειεν. οὐδὲν δὲ τὸ τῆς φράσεως
 αὐτῷ πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀνδρὸς ὑποδεῖ. εὖρον δὲ ἐν παραγρα-
 φαῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λόγος Ἰωσήπου, ἀλλὰ Γαίου τινὸς πρεσβυ-
 τέρου ἐν Ῥώμῃ διατρίβοντος, ὃν φασὶ συντάξαι καὶ τὸν Λαβύριν-
 θον, οὗ καὶ διάλογος φέρεται πρὸς Πρόκλον τινὰ ὑπέρμαχον τῆς
 15 τῶν Μοντανιστῶν αἵρέσεως. ἀνεπιγράφου δὲ καταλειφθέντος τοῦ
 λόγου φασὶ τοὺς μὲν Ἰωσήπου ἐπιγράψαι, τοὺς δὲ Ἰουστίνου τοῦ
 μάρτυρος, ἄλλους δὲ Εἰρηναίου, ὥσπερ καὶ τὸν λαβύρινθόν τινες ἐπέ-
 γραψαν Ὀριγένους, ἐπεὶ Γαίου ἐστὶ πόνημα τῇ ἀληθείᾳ τοῦ συν-
 τεταχότος τὸν Λαβύρινθον, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τέλει τοῦ Λαβυ-
 20 ρίνθου διεμαρτύρατο ἑαυτοῦ εἶναι τὸν περὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας
 λόγον. εἰ δ' ἕτερος καὶ οὐχ οὗτός ἐστιν, οὕτω μοι γέγονεν εὐδη-
 λον. τοῦτον τὸν Γαίον πρεσβύτερόν φασὶ γεγενῆσθαι τῆς κατὰ Ῥώ-
 μην ἐκκλησίας ἐπὶ Οὐίكتورος καὶ Ζεφυρίνου τῶν ἀρχιερέων, χειρο-
 τονηθῆναι δὲ αὐτὸν καὶ ἐθνῶν ἐπίσκοπον. συντάξαι δὲ καὶ ἕτερον
 25 λόγον ἰδίως κατὰ τῆς Ἀρτέμωνος αἵρέσεως, καὶ κατὰ Πρόκλου δὲ σπου-
 δαστοῦ Μοντανοῦ σπουδαίαν διάλεξιν συντεταχέναι, ἐν ᾗ τρισκαίδεκα
 μόναις ἐπιστολαῖς ἀριθμεῖται Παύλου, οὐκ ἐγκρίνων τὴν πρὸς Ἑβραίους.

Photius: biblioth. cod. 48.

21 Philosoph. ed. Miller X 32 p. 334 [libri finis p. 339] ἱκανὸν γὰρ
 τοῖς εὖ φρονούσιν ἀποκεκρίσθαι, οἳ εἰ φιλομαθήσουσι καὶ τὰς τούτων οὐσίας καὶ τὰς
 αἰτίας τῆς κατὰ πάντα δημιουργίας ἐπιζητήσουσι, εἴσονται ἐντυχόντες ἡμῶν βίβλων
 περιεχούσῃ περὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας.

- Gen. 1, 1 p. 42, 4
 Gen. 1, 2 p. 124, 18.
 Gen. 1, 5 p. 123, 19.
 Gen. 1, 6 p. 124, 7.
 Gen. 1, 7 p. 124, 17.
 Gen. 2, 2 p. 153, 17.
 Gen. 2, 7 p. 124, 26.
 Gen. 3, 1 p. 102, 22.
 Gen. 3, 8 p. 125, 20.
 Gen. 3, 9 p. 141, 2.
 Gen. 3, 15 p. 134, 3.
 Gen. 3, 21 p. 125, 26.
 Gen. 25, 23 p. 126, 18.
 Gen. 27, 9 p. 126, 20.
 Gen. 27, 20 p. 126, 32.
 Gen. 27, 41 p. 127, 8.
 Gen. 49, 2 p. 137, 8.
 Gen. 49, 3. 4 p. 127, 24.
 Gen. 49, 5 p. 128, 19.
 Gen. 49, 5 p. 128, 28.
 Gen. 49, 6. 7 p. 129, 6.
 Gen. 49, 8 p. 129, 16.
 Gen. 49, 8—10 p. 102, 9.
 Gen. 49, 8—12 p. 5, 15.
 Gen. 49, 11 p. 129, 25.
 Gen. 49, 11 p. 130, 6.
 Gen. 49, 12 p. 130, 13.
 Gen. 49, 12 p. 130, 21.
 Gen. 49, 14 p. 132, 5.
 Gen. 49, 15 p. 131, 18.
 Gen. 49, 15 p. 132, 12.
 Gen. 49, 16 p. 8, 1.
 Gen. 49, 16 p. 102, 26.
 Gen. 49, 16 p. 133, 29.
 Gen. 49, 16 p. 135, 1.
 Gen. 49, 17 p. 7, 17.
 Gen. 49, 17 p. 102, 20.
 Gen. 49, 17 p. 132, 19.
 Gen. 49, 19 p. 132, 25.
 Gen. 49, 20 p. 135, 10. 15.
 Gen. 49, 21 p. 135, 25.
 Gen. 49, 22 p. 136, 7.
 Gen. 49, 22 p. 137, 24.
 Gen. 49, 25 p. 139, 24.
 Gen. 49, 26 p. 139, 17.
 Gen. 49, 27 p. 140, 7.
 Gen. 49, 27 p. 140, 13.
 Exod. 3, 6 p. 44, 3.
 Exod. 7, 1 p. 173, 13.
 Exod. 13, 2 p. 106, 8.
 Exod. 20, 2. 3 p. 44, 3.
 Exod. 25, 10 p. 153, 31.
 Exod. 32, 34. 33, 3 p. 162, 5.
 Exod. 33, 3 p. 183, 8.
 Exod. 33, 11. 17 p. 86, 18.
 Exod. 34, 19 p. 106, 8.
 Num. 8, 16 p. 106, 8.
 Num. 11, 16 p. 76, 6.
 Num. 25, 7 p. 129, 8.
 Deut. 32, 34. 35 p. 29, 25.
 Deut. 33, 22 p. 7, 11.
 Deut. 33, 22 p. 103, 6.
 Deut. 34, 6 p. 84, 17.
 Ios. 10, 12 p. 143, 4.
 Reg. α 2, 25 p. 157, 9.
 Reg. α 9, 9 p. 2, 26.
 Reg. γ 3, 12 p. 197, 7.
 Reg. γ 13, 33 p. 87, 13.
 cf. Reg. γ 17 p. 112, 9.
 Esaj. 1, 2 p. 129, 22.
 Esaj. 1, 7 p. 14, 25.
 Esaj. 1, 7—9 p. 94, 8.
 Esaj. 1, 8 p. 113, 23.
 Esaj. 1, 16—19 p. 42, 21.
 Esaj. 1, 21 p. 6, 8.
 Esaj. 6, 3 p. 58, 3.

- Esaj 6, 3 p. 117, 9.
 Esaj. 8, 6. 7 p. 29, 17.
 Esaj. 10, 12 — 17 p. 8, 15.
 Esaj. 11, 1 p. 6, 3.
 Esaj. 11, 2 p. 198, 20.
 Esaj. 11, 4 p. 187, 19.
 Esaj. 11, 14 p. 27, 4.
 Esaj. 11, 14 p. 166, 18.
 Esaj. 14, 4 — 21 p. 8, 26.
 Esaj. 14, 14. 15 p. 27, 23.
 Esaj. 18, 1. 2 p. 30, 9.
 Esaj. 19, 1 p. 142, 8.
 Esaj. 26, 10 p. 33, 32.
 Esaj. 26, 19 p. 34, 28.
 Esaj. 26, 19 p. 115, 11.
 Esaj. 26, 20 p. 34, 21.
 Esaj. 29, 11 p. 159, 1.
 Esaj. 33, 17 p. 21, 19.
 Esaj. 38, 5 p. 142, 16.
 Esaj. 44, 6 p. 44, 5.
 Esaj. 45, 5 p. 44, 5.
 Esaj. 45, 11 — 15 p. 45, 23.
 Esaj. 45, 14 p. 45, 16.
 Esaj. 45, 14. 15 p. 44, 17.
 Esaj. 47, 1 p. 16, 7.
 Esaj. 49, 9 p. 158, 28.
 Esaj. 53, 1 p. 55, 16.
 Esaj. 53, 2. 3 p. 21, 14.
 Esaj. 53, 4 p. 56, 24.
 Esaj. 53, 9 p. 191, 20.
 Esaj. 58, 9 p. 150, 1.
 Esaj. 61, 1 p. 158, 6.
 Esaj. 62, 11 p. 84, 10.
 Esaj. 65, 1 p. 51, 30.
 Esaj. 66, 12 p. 37, 13.
 Esaj. 66, 24 p. 35, 16.
 Ierem. 4, 11? p. 29, 15.
 Ierem. 7, 4 p. 15, 27.
 Ierem. 8, 16 p. 8, 6.
 Ierem. 8, 16 p. 103, 4.
 Ierem. 17, 11 p. 28, 8.
 Ierem. 22, 24—30 p. 145, 8.
 Ierem. 23, 18 p. 52, 15.
 Ierem. 25, 11 p. 145, 24.
 Ierem. 25, 11 p. 156, 7.
 Ierem. 25, 11 p. 156, 29.
 Ezech. 28, 2 — 10 p. 9, 30.
 Ezech. 28, 6 p. 27, 22.
 Ezech. 28, 9 p. 27, 26.
 Dan. 1, 1 p. 168, 21.
 Dan. 1, 8 p. 168, 27.
 Dan. 1, 12 p. 169, 8.
 Dan. 1, 15 p. 169, 17.
 Dan. 1, 19 p. 169, 22.
 Dan. 2, 3 p. 170, 2.
 Dan. 2, 5 p. 170, 11.
 Dan. 2, 10 p. 170, 22.
 Dan. 2, 14 p. 170, 24.
 Dan. 2, 23 p. 170, 30.
 Dan. 2, 27 p. 171, 7.
 Dan. 2, 29 p. 171, 12.
 Dan. 2, 31 p. 171, 23.
 Dan. 2, 31 p. 171, 29.
 Dan. 2, 31 — 35 p. 10, 19.
 Dan. 2, 31 — 39 p. 99, 9.
 Dan. 2, 33 p. 172, 16.
 Dan. 2, 34 p. 172, 20.
 Dan. 2, 45 p. 172, 27.
 Dan. 2, 46 p. 173, 6.
 Dan. 2, 48 p. 173, 19.
 Dan. 2, 49 p. 173, 27.
 Dan. 3, 1 p. 174, 5.
 Dan. 3, 7 p. 174, 15.
 Dan. 3, 16 p. 174, 20.
 Dan. 3, 19 p. 175, 2.
 Dan. 3, 22 p. 175, 12.
 Dan. 3, 25 p. 175, 23.
 Dan. 3, 26 p. 176, 8.
 Dan. 3, 30 p. 176, 13.
 Dan. 7, 1 p. 176, 20.

- Dan. 7, 2 p. 176, 26.
 Dan. 7, 2—8 p. 99, 22.
 Dan. 7, 2—14 p. 11, 3.
 Dan. 7, 3 p. 177, 2.
 Dan. 7, 4 p. 177, 10.
 Dan. 7, 5 p. 177, 23.
 Dan. 7, 5 p. 177, 27.
 Dan. 7, 5 p. 178, 5.
 Dan. 7, 6 p. 16, 1.
 Dan. 7, 6 p. 178, 15.
 Dan. 7, 6 p. 178, 23.
 Dan. 7, 7 p. 179, 2.
 Dan. 7, 7 p. 179, 11.
 Dan. 7, 8 p. 179, 26.
 Dan. 7, 8—11 p. 23, 15.
 Dan. 7, 13 p. 47, 5.
 Dan. 7, 13 p. 180, 2.
 Dan. 7, 13. 14 p. 21, 19.
 Dan. 7, 13. 14 p. 186, 27.
 Dan. 7, 14 p. 180, 8.
 Dan. 7, 14 p. 180, 18.
 Dan. 7, 18 p. 180, 28.
 Dan. 7, 19 p. 181, 11.
 Dan. 7, 22 p. 181, 25.
 Dan. 7, 25 p. 182, 5.
 Dan. 8, 4 p. 155, 5.
 Dan. 8, 12 p. 155, 19.
 Dan. 8, 13. 14 p. 155, 27.
 Dan. 9, 1. 2 p. 156, 9.
 Dan. 9, 21 p. 182, 9.
 Dan. 9, 24 p. 158, 4.
 Dan. 9, 26? p. 157, 12.
 Dan. 9, 27 p. 21, 3.
 Dan. 9, 27 p. 23, 1.
 Dan. 9, 27 p. 104, 19.
 Dan. 9, 27 p. 108, 6.
 Dan. 9, 27 p. 114, 22.
 Dan. 9, 27 p. 166, 3.
 Dan. 9, 27 p. 187, 6.
 Dan. 10, 1 sqq. p. 160, 16.
 Dan. 10, 6 p. 182, 15.
 Dan. 10, 7 p. 182, 20.
 Dan. 10, 11—13 p. 161, 29.
 Dan. 10, 12 p. 183, 2.
 Dan. 10, 13 p. 183, 7.
 Dan. 10, 15 p. 183, 13.
 Dan. 10, 18 p. 183, 25.
 Dan. 10, 20 p. 184, 2.
 Dan. 10, 20. 21 p. 161, 26.
 Dan. 11, 1—4 p. 162, 13.
 Dan. 11, 2 p. 162, 11.
 Dan. 11, 6 p. 163, 23.
 Dan. 11, 7 p. 163, 2.
 Dan. 11, 7 p. 165, 10.
 Dan. 11, 21 p. 165, 13.
 Dan. 11, 31 p. 33, 7.
 Dan. 11, 33 p. 163, 18.
 Dan. 11, 36 p. 165, 18.
 Dan. 11, 41 p. 27, 1.
 Dan. 11, 41—43 p. 165, 21.
 Dan. 12, 1 p. 184, 10.
 Dan. 12, 2 p. 34, 27.
 Dan. 12, 2 p. 115, 8.
 Dan. 12, 2 p. 184, 27.
 Dan. 12, 2 p. 185, 2.
 Dan. 12, 3 p. 185, 6.
 Dan. 12, 4 p. 159, 27.
 Dan. 12, 5—7 p. 166, 30.
 Dan. 12, 7 p. 167, 19. 22. 25.
 Dan. 12, 7 p. 185, 11.
 Dan. 12, 9 p. 185, 17.
 Dan. 12, 11 p. 166, 8.
 Dan. 12, 11 p. 167, 31.
 Dan. 12, 11 p. 186, 2.
 Dan. 12, 11. 12 p. 33, 7.
 Dan. 12, 12 p. 166, 23.
 Osee 13, 15 p. 94, 19.
 Osee 14, 10 p. 171, 3.
 Osee 15, 1 p. 94, 21.
 Amos 5, 11—13 p. 95, 4.

- Mich. 2, 7. 8 p. 54, 4.
 Mich. 3, 5—7 p. 95, 20.
 Mich. 5, 4 p. 29, 20.
 Aggae. 1, 6 p. 84, 23.
 Zach. 12, 10 p. 117, 25.
 Malach. 3, 23. 24 p. 22, 21.
 Malach. 4, 2 p. 32, 26.
 Psalm. 2, 2 p. 128, 21.
 Psalm. 2, 5 p. 67, 19.
 Psalm. 3, 1 p. 190, 32.
 Psalm. 3, 6 p. 6, 10.
 Psalm. 11, 5 p. 130, 14.
 Psalm. 11, 7 p. 84, 10.
 Psalm. 16, 10 p. 65, 5.
 Psalm. 19, 7 p. 34, 18.
 Psalm. 23, 1 p. 195, 3.
 Psalm. 24, 7 p. 195, 19.
 Psalm. 29, 3 p. 41, 5.
 Psalm. 33, 6 p. 52, 10.
 Psalm. 38, 6 p. 195, 6.
 Psalm. 45, 10 p. 137, 2.
 Psalm. 45, 17 p. 133, 21.
 Psalm. 46, 5 p. 37, 16.
 Psalm. 51, 12 p. 42, 8.
 Psalm. 66, 7 p. 130, 14.
 Psalm. 69 p. 64, 12.
 Psalm. 90, 4 p. 153, 21.
 Psalm. 90, 4 p. 154, 13.
 Psalm. 93, 1 p. 39, 21.
 Psalm. 101, 1 p. 190, 15.
 Psalm. 104, 2 p. 119, 25.
 Psalm. 104, 9 p. 85, 19.
 Psalm. 110, 1 p. 32, 13.
 Psalm. 110, 1 p. 129, 17.
 Psalm. 110, 1 p. 136, 12.
 Psalm. 110, 3? p. 32, 6.
 Psalm. 110, 3 p. 55, 12.
 Psalm. 114, 5 p. 37, 28.
 Psalm. 150, 6 p. 190, 17.
 Prov. 1, 2. 3 p. 197, 13. 17.
 Prov. 1, 11 p. 198, 2.
 Prov. 1, 32 p. 147, 30.
 Prov. 9, 1—5 p. 198, 10.
 Prov. 21, 1 p. 175, 28.
 Prov. 23, 29. 30 p. 85, 2.
 Prov. 24, 15 p. 200, 28.
 Prov. xδ 72. 73 p. 84, 16.
 Prov. 25, 1 p. 200, 13.
 Prov. 26, 9 p. 84, 23.
 Prov. 26, 27 p. 151, 10.
 Eccl. 7, 2 p. 200, 29.
 Eccl. 7, 4 p. 200, 30.
 Iob 38, 10 p. 85, 20.
 Iob 38, 17 p. 201, 9.
 Paral. β 16, 9 p. 130, 14.
 Sap. 2, 1. 12—16 p. 67, 2.
 Sap. 5, 2—9 p. 67, 23.
 Macc. α 1, 9 p. 178, 26.
 Macc. α 1, 41 p. 25, 17.
 cf. Macc. α 1, 41 p. 30, 7.
 Macc. α 2, 33—38 p. 163, 14.
 Macc. β 9, 9 p. 25, 22.
 Baruch 3, 36 p. 44, 11.
 Baruch 3, 36—38 p. 47, 9.
 Sirac. 1, 26 p. 192, 12.
 Sirac. 31, 27 p. 84, 21.
 Tobit 3, 17 p. 151, 6.
 Cant. III pueror. 34 p. 186, 15.
 Matth. 3, 11 p. 38, 21.
 Matth. 3, 14 p. 39, 4.
 Matth. 3, 15 p. 39, 17.
 Matth. 3, 15—17 p. 40, 3.
 Matth. 3, 16 p. 40, 13.
 Matth. 3, 16 p. 41, 7.
 Matth. 3, 17 p. 47, 15.
 Matth. 4, 15. 16 p. 131, 5. 13.
 Matth. 4, 15. 16 p. 135, 26.
 Matth. 5, 17 p. 132, 8.
 Matth. 5, 18 p. 93, 13.
 Matth. 7, 13 p. 150, 12.

- Matth. 7, 14 p. 148, 19.
 Matth. 7, 15 p. 5, 4.
 Matth. 7, 21 p. 122, 25.
 Matth. 7, 23 p. 122, 7.
 Matth. 7, 23 p. 122, 19.
 Matth. 8, 9 p. 177, 18.
 Matth. 8, 20 p. 41, 11.
 Matth. 10, 23 p. 32, 20.
 Matth. 10, 27 p. 159, 25.
 Matth. 10, 28 p. 150, 6.
 Matth. 11, 13 p. 158, 18.
 Matth. 11, 27 p. 48, 6.
 Matth. 11, 28 p. 41, 10.
 Matth. 11, 28 p. 131, 20.
 Matth. 12, 29 p. 158, 27.
 Matth. 13, 43 p. 35, 7.
 Matth. 13, 43 p. 116, 21.
 Matth. 13, 43 p. 185, 7.
 Matth. 16, 16 p. 42, 13.
 Matth. 17, 5 p. 47, 15.
 Matth. 17, 5 p. 56, 31.
 Matth. 18, 16 p. 74, 21.
 Matth. 18, 20 p. 83, 20.
 Matth. 19, 19 p. 116, 18.
 Matth. 21, 31 p. 138, 16.
 Matth. 23, 37 p. 32, 25.
 Matth. 24, 1 p. 118, 25.
 Matth. 24, 12 p. 97, 8.
 Matth. 24, 12 p. 168, 3.
 Matth. 24, 13 p. 168, 8.
 Matth. 24, 15 p. 32, 28.
 Matth. 24, 22 p. 114, 13.
 Matth. 24, 27 p. 115, 1.
 Matth. 24, 27, 28 p. 34, 11.
 Matth. 24, 29 p. 117, 3.
 Matth. 24, 31 p. 34, 15.
 Matth. 24, 31 p. 116, 3.
 Matth. 25, 15 p. 202, 23.
 Matth. 25, 23 p. 123, 9.
 Matth. 25, 31—34 p. 118, 5.
 Matth. 25, 34 p. 35, 8.
 Matth. 25, 34 p. 134, 12.
 Matth. 25, 37, 40, 41 p. 119, 18.
 Matth. 25, 41 p. 35, 10.
 Matth. 25, 44 p. 122, 10.
 Matth. 25, 46 p. 122, 26.
 Matth. 25, 46 p. 149, 21.
 Matth. 26, 15, 55 p. 66, 26.
 Matth. 26, 35, 36 p. 121, 4.
 cf. Matth. 26, 39 p. 203, 24.
 Matth. 26, 41 p. 59, 18.
 Matth. 26, 41 p. 85, 7.
 Matth. 26, 41 p. 203, 24.
 Matth. 26, 56 p. 65, 14.
 Matth. 27, 38 p. 203, 5.
 Matth. 27, 42 p. 28, 24.
 Matth. 28, 19 p. 53, 13.
 Marc. 1, 7, 8 p. 38, 14.
 Marc. 14, 65 p. 66, 1.
 Luc. 1, 17 p. 22, 23.
 Luc. 1, 35 p. 42, 10.
 Luc. 2, 22 p. 202, 9.
 Luc. 2, 23 p. 106, 8.
 Luc. 2, 34 p. 132, 21.
 Luc. 3, 7 p. 38, 5.
 Luc. 3, 14 p. 116, 8.
 Luc. 4, 18 p. 158, 6.
 Luc. 7, 41 p. 189, 22.
 Luc. 7, 50 p. 123, 8.
 Luc. 10, 16 p. 85, 13.
 Luc. 10, 16 p. 89, 13.
 cf. Luc. 12, 31 p. 174, 2.
 Luc. 13, 15, 16 p. 158, 22.
 Luc. 16, 16 p. 167, 10.
 Luc. 18, 2—5 p. 28, 27.
 Luc. 19, 41 p. 141, 22.
 Luc. 21, 8, 9 p. 97, 10.
 Luc. 21, 28 p. 34, 8.
 Luc. 22, 16 p. 92, 7.
 Luc. 23, 34 p. 65, 3.

- Luc. 24, 39 p. 90, 19.
 Iohann. 1, 1 p. 52, 26.
 Iohann. 1, 1—3 p. 52, 5.
 Iohann. 1, 3 p. 51, 16.
 Iohann. 1, 10 p. 49, 8.
 Iohann. 1, 10 p. 52, 8.
 Iohann. 1, 14 p. 198, 15.
 Iohann. 1, 16 p. 139, 16.
 Iohann. 1, 18 p. 47, 22.
 Iohann. 1, 20 p. 38, 6.
 Iohann. 1, 29 p. 22, 8.
 Iohann. 1, 29 p. 157, 18, 19.
 Iohann. 1, 30 p. 38, 12.
 Iohann. 2, 19 p. 5, 11.
 Iohann. 3, 6 p. 55, 9.
 Iohann. 3, 13 p. 46, 25.
 Iohann. 3, 13 p. 47, 23.
 Iohann. 3, 31, 32 p. 191, 23.
 Iohann. 4, 34 p. 201, 4.
 Iohann. 5, 25 p. 34, 30.
 Iohann. 5, 25 p. 115, 13.
 Iohann. 5, 36 p. 49, 28.
 Iohann. 6, 27 p. 201, 3.
 Iohann. 6, 35 p. 135, 18.
 Iohann. 6, 45 p. 81, 24.
 Iohann. 8, 12 p. 168, 15.
 Iohann. 10, 18 p. 56, 18.
 Iohann. 10, 30 p. 48, 27.
 Iohann. 11, 35 p. 150, 20.
 Iohann. 11, 52 p. 5, 7.
 Iohann. 14, 6 p. 65, 26.
 Iohann. 14, 8—10 p. 49, 12.
 Iohann. 14, 12 p. 49, 28.
 Iohann. 16, 29 p. 54, 23.
 Iohann. 17, 5 p. 137, 22.
 Iohann. 19, 14 p. 154, 12.
 Iohann. 19, 37 p. 117, 25.
 Iohann. 20, 1 p. 168, 12.
 Iohann. 20, 17 p. 48, 21.
 Act. 1, 9 p. V, 21.
 Act. 1, 20 p. 188, 14.
 Act. 2, 20 p. 115, 23.
 Act. 3, 15 p. 67, 1.
 Act. 5, 29 p. 48, 26.
 Act. 10, 36 p. 52, 20.
 cf. Act. 12, 23 p. 25, 22.
 Act. 17, 7 p. 149, 13.
 Act. 26, 14 p. 88, 2.
 Act. 27, 34 p. 34, 10.
 Iacob. 2, 13 p. 122, 8.
 Petr. α 1, 12 p. 185, 20.
 Petr. β 2, 1 p. 98, 9.
 Petr. β 3, 3 p. 98, 7.
 cf. Petr. β 3, 12 p. 115, 24.
 Iohann. α 2, 18 p. 98, 12.
 Iohann. α 3, 10 p. 98, 11.
 Iohann. α 4, 1 p. 98, 12.
 Iud. 18 p. 98, 15.
 Roman. 1, 18 p. 34, 23.
 cf. Roman. 2, 22 p. 148, 25.
 Roman. 8, 3, 4 p. 54, 8.
 Roman. 8, 11 p. 46, 13.
 Roman. 8, 36 p. 199, 5.
 Roman. 9, 5 p. 44, 27.
 Roman. 9, 5 p. 47, 26.
 Roman. 9, 12 p. 126, 18.
 Roman. 10, 4 p. 39, 27.
 Corinth. α 2, 9 p. 73, 1.
 Corinth. α 2, 9 p. 185, 19.
 Corinth. α 5, 7 p. 142, 1.
 Corinth. α 7, 31 p. 114, 19.
 Corinth. α 8, 6 p. 45, 14.
 Corinth. α 10, 11 p. 148, 14.
 Corinth. α 14, 33 p. 87, 23.
 Corinth. 15, 20 p. 90, 16.
 Corinth. α 15, 23, 24 p. 48, 8.
 Corinth. α 15, 47 p. 138, 15.
 Corinth. α 15, 52 p. 114, 19.
 Corinth. α 15, 52 p. 115, 17.
 Corinth. β 6, 14 p. 83, 22.

- Corinth. β 13, 4 p. 134, 26.
 Galat. 1, 1 p. 6, 13.
 Galat. 2, 4 p. 147, 20.
 Galat. 3, 20 p. 140, 21.
 Ephes. 2, 14 p. 157, 23.
 Ephes. 3, 15 p. 45, 13.
 Ephes. 4, 13 p. 3, 24.
 Ephes. 4, 26 p. 107, 3.
 Ephes. 5, 14 p. 35, 2.
 Ephes. 5, 15 p. 98, 22.
 Ephes. 5, 19 p. 121, 13.
 Philipp. 2, 7 p. 160, 32.
 Philipp. 2, 7. 8 p. 5, 10.
 Philipp. 2, 7. 9 p. 137, 11. 15.
 Philipp. 2, 10 p. 121, 24.
 Philipp. 2, 11 p. 117, 4.
 Philipp. 3, 2 p. 98, 19.
 Philipp. 3, 13 p. 136, 25.
 Coloss. 1, 16 p. 117, 7.
 Coloss. 2, 8 p. 98, 20.
 Coloss. 2, 14 p. 157, 24.
 Thessal. α 2, 10 p. 1, 16.
 Thessal. α 4, 13—17 p. 35, 20.
 Thessal. α 4, 16 p. 115, 14.
 Thessal. β 2, 1—12 p. 33, 11.
 Thessal. β 3, 2 p. 2, 3.
 Timoth. α 5, 15 p. 86, 15.
 Timoth. α 6, 16 p. 40, 25.
 Timoth. α 6, 20. 21 p. 1, 17.
 Timoth. β 2, 1. 2 p. 1, 20.
 Timoth. β 2, 19?? p. 5, 8.
 Timoth. β 3, 15 p. 197, 10.
 cf. Timoth. β 4, 7 p. 23, 9.
 Timoth. β 4, 8 p. 15, 20.
 Tit. 2, 5 p. 80, 14.
 Tit. 2, 13 p. 36, 4.
 Tit. 3, 5 p. 30, 22.
 Tit. 3, 5 p. 92, 25.
 Hebr. 10, 31 p. 149, 29.
 Hebr. 11, 38 p. 118, 20.
 Hebr. 13, 12 p. 64, 32.
 Hebr. 13, 17 p. 89, 10.
 Apocal. 1, 7 p. 117, 19.
 Apocal. 1, 8 p. 48, 3.
 Apocal. 3, 7 p. 159, 8.
 Apocal. 5, 1. 2 p. 159, 10.
 Apocal. 5, 5 p. 5, 1.
 Apocal. 5, 6 p. 5, 3.
 Apocal. 5, 6—9 p. 159, 14.
 Apocal. 6, 14 p. 115, 24.
 Apocal. 6, 16 p. 113, 1.
 Apocal. 11, 3 p. 21, 9.
 Apocal. 11, 3 p. 22, 28.
 Apocal. 11, 3 p. 32, 18.
 Apocal. 11, 3 p. 104, 24.
 Apocal. 11, 3 p. 166, 1.
 Apocal. 11, 4—7 p. 23, 1.
 Apocal. 11, 5—6 p. 105, 2.
 Apocal. 12, 1—6 p. 31, 8.
 Apocal. 12, 13—17 p. 31, 18.
 Apocal. 13, 11—18 p. 23, 23.
 Apocal. 13, 18 p. 110, 19.
 Apocal. 16, 2 p. 5, 9.
 Apocal. 17, 1—18. 24 p. 17, 18.
 Apocal. 17, 9 p. 14, 18.
 Apocal. 17, 10 p. 153, 23.
 Apocal. 19, 11—13 p. 53, 22.
 Apocal. 20, 6 p. 35, 3.
 Apocal. 20, 14 p. 35, 5.
 Apocal. 21, 1 p. 116, 1.
 Apocal. 21, 8 p. 35, 13.
 Apocal. 22, 15 p. 35, 13.
 cf. Barnabas 6 p. 161, 20.
 cf. Ignat. ad Roman. 7 edit. Cur.
 p. 51. p. 118, 23.

Addenda.

§ 3 Rossani apud Calabros in abbatia b. Mariae ὀδηγητρίας, quae vulgo dicitur de lo patire, antiquissimo monachorum s. Basilii monasterio Cyrilli hierosolymitani catecheses, Dionysii alexandrini adversus Noetianos et Hippolyti adversus Noetii haeresim et contra Paulum samosatenum opuscula inventa sunt, teste G. Sirloto in liturgia divi Marci (Paris. 1583), qui scripsit Rom. XVI Kal. Mai. anni 1582. hanc liturgiam perlegi Londinii in museo britannico.

§ 9. 40 ex analectis meis syriacis p. 87 apparebit § 9 et 10 ad unum eundemque librum pertinere, λόγον περὶ ἀναστάσεως πρὸς Μαμμαίαν, Alexandri Severi matrem.

§ 56 Τοῦ ἀγιωτάτου Ἰππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης. Εὐρίσκομεν ἐν τοῖς ὑπομνηματισμοῖς τοῖς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἀναγεγραμμένοις γεγενησθαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὥρῶν λβ. τοῦ γὰρ ἡλίου διαδραμόντος καὶ ἐπὶ τὴν δεκάτην ὥραν φθάνοντος καὶ τῆς σκιᾶς τοὺς δέκα ἀναβαθμοὺς τοῦ οἴκου τοῦ ναοῦ κατελθούσης ἀνέστρεψε πάλιν ὁ ἥλιος τοὺς δέκα ἀναβαθμοὺς εἰς τὰ ὀπίσω κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου καὶ ἐγένοντο ὥραι κ. καὶ πάλιν τὸν ἴδιον δρόμον κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν κυκλώσας ὁ ἥλιος ἐπορεύθη εἰς δυσμάς. ἐγένοντο οὖν ὥραι λβ.

Mai nova biblioth. patr. VI, 1 p. 239 ad Esaj. 38, 8.

§ 57 Τετάρτη ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ τὸ πρῶτον ἐπὶ Ἰωάχαζ βασιλέως Ἰουδα, καθὼς ἱστορεῖ Ἰππόλυτος ὁ ἐν ἀγίοις Ῥώμης ἐπίσκοπος. φησὶ γὰρ ὁ αὐτὸς ὅτι τῷ μακαρίῳ Ἰωσὶά ε υἱοὶ γεγένηται, Ἰωάχαζ, Ἐπακείμ ὁ καὶ Ἰωακείμ, καὶ Ἰωάν, καὶ Σεδεκίας ὁ καὶ Ἰεχονίας, καὶ Σαλούμης.

Mai nova collectio I vol. med. p. 5.

§ 125 p. 200, 5 verba ἐκ ... ἀσμάτων om. Niceph.

Apud B. G. Teubnerum Lipsiae et apud Williams et Norgate bibliopolas Londinii prostant libri hie:

Didascalia apostolorum syriace. ed. P. de Lagarde 1854.

Reliquiae iuris ecclesiastici antiquissimae. syriace edidit P. de Lagarde. 1856.

Eaedem graece ed. ab eodem. 1856.

P. Lagardii analecta syriaca. 1858.

P. Lagardii ad analecta sua syriaca appendix arabica. 1858.

P. de Lagarde: de geoponicon versione syriaca 1855.

P. de Lagarde: de novo testamento ad versionum orientalium fidem edendo commentatio. 1857.

